AKILI TABIA NA HAIBA

Uchaguzi

KUTAZAMA KWA MAKINI

- Imani
- Mtazamo
- Fikira
- Uvumilivu
- Ustahimilivu
- Sonona
- Hisia
- Mihemko
- Kumbukumbu
- Ndoto
- Njonzi
- Huruma
- Sikitiko

- Malengo
- Huduma
- Furaha
- Muitikio
- Kukua
- Tumaini
- Utambulisho
- Upekee wa mtu
- Heshima
- Upendozana
- Bibilia
- Motisha
- Vivutio
- Maslahi
- Dhana
- Shaka

Shukuru

Changamka

Azimia

MIND CHARACTER AND PERSONALITY

KUELEWA NDANI YAKO
UNDERSTANDING YOUR INNER WORLD

rohoyaunabii.org | https://samaritanlaymenministries.org/

GOMBO LA 1

SHUKRANI

Tunamshukuru Baba wa Mbinguni, kwa kuwa ndani Yake tunaishi, tunanenda na uhai. Tunawashukuru wasomaji, watafsiri, wahariri, washauri, aombezi, wataalamu wa ufundi na wote wanaosaidia kazi hii ya uchapishaji ani kote. Ikiwa umeshiriki katika kazi hii lakini jina lako halijaorodheshwa, tafadhali tuandikie. Asante.

1. GRACE MOMADI-MASAKA—NEW JERSEY, MAREKANI
2. ELIAKIMU MABULA—SONGAMBELE, TANZANIA
3. MUSA BUDODI—SHINYANGA, TANZANIA
4. MARTHA SWAMILA-DAR ES SALAAM, TANZANIA
5. JUDI MMARI MUGANE—SIHA, TANZANIA
6. DENIS MASAKA—JIUFEN, TAIWAN
7. JABEZ MASAKA—NAGOYA, JAPAN
8. JOHN MUGANE—NAKURU, KENYA
9. SANDRA BARRON—NORTH CAROLINA, MAREKANI
10. DANIEL MASAKA—KISII, KENYA
11. SHARON ONDIEKI-NAIROBI, KENYA
12. EMMANUEL MASIGA-NAIROBI, KENYA
13. DANIEL LUBEGA-KAGERA, TANZANIA

7 MAMBO MUHIMU SABA
KWA KILA BINADAM
1 Mwamini Mungu, na kuungama dhambi zote
2 Soma Maandiko Kila Siku ili kusikia sauti ya Mungu
3 Sali bila Kukoma ili kuwasiliana na Mungu
4 Hudhuria ushirika unaofuata Maandiko
5 Jishugulishe na huduma za jamii, gusa maisha kwa wahitaji, masikini, yatima na wajane
6 Waambie wengine habari njema ya ujio wa Masihi hivi karibuni
7 Ishi Mtindo wa maisha ya Maandiko Matakatifu, na akili yako ipakwe rangi na tumaini hili
Yesu ANAKUJA HIVI KARIBUNI!
JIANDAE
ISHI KWA IMANI, TUMAINI NA UPENDO.
ENENDENI MITANDAONI KOTE
UHAMISHONI
UGHAIBUNI
MITANDAONI
MAJUMBANI
MaarifaMtandaoni.com | RohoYaUnabii.Org

YALIYOMO

DIBAJI 5
Sehemu ya 1—Kujifunza Akili 10
Sura ya 1 10
Umuhimu Wake 10
Sura ya 2 18
Mkristo na Saikolojia 18
Sura ya 3 26
Hatari katika Saikolojia 26
Sura ya 4 36
Ushawishi wa Kiroho na Akili 36
Sura ya 5 49
Akili ya Kishupavu-Iliyopitiliza bila Hekima 49
Sura ya 6 58
Hali ya Kawaida ya Afya 58
Sehemu ya 2—Mahusiano ya Msingi..... 68
Sura ya 7 68
Magonjwa Yanayoanzia Akilini..... 69
Sura ya 8 74
Dini na Akili 74
Sura ya 9 82
Akili ni Ngome na Kitovu Kikuu cha Mwili (capital City au HeadQuarters) 82
Chaguo la Akili au Udhibiti wa Mwili—Kila mwanafunzi anahitaji kuelewa uhusiano kati ya maisha ya kawaida sahili na Kufikiri kwa hali ya juu [high thinking analyzing, evaluating, reasoning,

problem-solving, and creating-kudadavua, kutathmini, kufikiri kwa hali ya juu, kutatua matatizo, kuumba nk] 88
Sura ya 10 89
Uelewa 89
Sehemu ya 3—Ukuzaji wa Akili 100
Sura ya 11 100
Kujifunza Biblia na Akili 100
Sura ya 12 112
Bidii 112
Sura ya 13 120
Chakula cha Akili 120
Sura ya 14 131
Mazoezi 131
Sura ya 15 140
Mambo ya Kihisia 140
Sehemu ya 4—Utu Unaokua 146
Sura ya 16 146
Mambo Yanayomwathiri Mtoto Kabla ya Kuzaliwa 147
Sura ya 17 157
Urithi na Mazingira 157
Sura ya 18 170
Usalama Nyumbani [Security in the Home-Kusikia Upo Salama Katika Ndoa, Kujielezea, Kupendwa, na Mahitaji ya Hisia na Kimwili kuwezekana kupatikana] 170
Sura ya 19 182
Ushawishi wa Wazazi 183
Sura ya 20 194
Mazingira ya Nyumbani 194

Sura ya 21 202
Kristo Hushughulika na Akili 202
Sura ya 22 209
Shule na Mwalimu 209
Sehemu ya 5—Nguvu Inayochochea Maisha 227
Sura ya 23 227
Upendo—Kanuni ya Mungu ya Milele 227
Sura ya 24 235
Upendo Nyumbani 235
Sura ya 25 242
Mapenzi na Ujinsia katika Uzoefu wa Kibinadamu 242
Sura ya 26 271
Upendo wa Kindugu 271
Sura ya 27 277
Upendo wa Mungu 277
Sehemu ya 6—Ubinafsi na Kujiheshimu Mwenyewe 284
Sura ya 28 284
Kujiheshimu Mwenyewe 284
Sura ya 29 291
Utegemezi na Kujitegemea 291
Sura ya 30 305
Ubinafsi na Kujifikiria Mwenyewe 305
Sehemu ya 7—Umri wa Kupevuka na Vijana 315
Section 7—Adolescence and Youth 315
Sura ya 31 316
Matatizo ya Vijana 316
Sura ya 32 331

Upumbavu wa Kimahaba na Mapenzi Kipofu 331
Sura ya 33 347
Hatari Zinazowakabili Vijana 347
Sura ya 34 361
Dhamiri 361
Sehemu ya 8—Kanuni Elekezi katika Elimu 370
Sura ya 35 371
Ushawishi wa Mtazamo 371
Sura ya 36 382
Kanuni za Kuhamasisha 382
Sura ya 37 394
Kanuni za Kusoma na Kujifunza 394

DIBAJI

> Katika maisha ya Ellen G. White (1827–1915), saikolojia—sayansi inayochunguza akili, nguvu zake na utendaji wake—ilikuwa bado changa. Hata hivyo, maandishi yake yanaonyesha falsafa thabiti yenye miongozo iliyo wazi kuhusu sayansi hii na afya ya akili. **[1MCPsw iii.1]**

Madhumuni ya kitabu hiki ni kukusanya kauli za Ellen G. White katika uwanja huu mpana, muhimu na wakati mwingine wenye utata ili zisomwe kwa urahisi. Waadventista Wasabato na wengine wanaoamini kwamba Ellen G. White aliandika chini ya uongozi wa Roho wa Mungu huuthamini mwongozo huu, hasa wakati huu ambapo mitazamo ya kisaikolojia inabadilika na kutofautiana. **[1MCPsw iii.2]**

Uthabiti wa maoni ya Ellen G. White kuhusu fiziolojia, lishe, elimu na nyanja nyingine umethibitishwa. Kadiri utafiti wa saikolojia na afya ya akili unavyoendelea, tunatarajia kwamba uwezo wake wa kuweka kanuni sahihi za kisaikolojia utazidi kutambuliwa. Kwa Mwadventista mwenye kumcha Mungu, kazi hii, *Akili, Tabia na Haiba,* itatoa majibu mengi. Tunaamini kwamba kadiri Ukweli unavyozidi kufunuliwa, misimamo iliyowasilishwa hapa itawavutia zaidi wasomaji wote wenye fikra za kina. **[1MCPsw iii.3]**

Katika muktadha huu, kurudiwa kwa misemo kama “Niliona,” “Nilionyeshwa” na “Nimefundishwa” kunaeleweka na kunapokelewa kwa uhakika kwamba dhana zilizoelezwa zilitoka kwa Yeye aliyeumba akili ya mwanadamu. **[1MCPsw iii.4]**

Katika kukusanya nyenzo hii katika ofisi za White Estate, hakukuwa na jaribio la kuchagua vifungu vinavyounga mkono maoni yanayotetewa na mamlaka mbalimbali katika nyanja za elimu na saikolojia. Hakuna maoni yaliyofikiriwa awali na wakusanyaji yanayowakilishwa hapa. Badala yake, juhudi zimefanywa ili kumruhusu Ellen White kutoa maoni yake kwa uhuru. Hili limetimizwa kwa kuchora kutoka kwa akiba kubwa ya maandishi yake yaliyochapishwa, na yaliyoandikwa kwa miongo sita, kama yanavyoonekana katika vitabu vya sasa au ambavyo havijachapishwa, vipeperushi, maelfu ya makala zake za majarida,

na katika hati zake nyingi na faili za mawasiliano zilizohifadhiwa katika ghala la White Estate. **[1MCPsw iv.1]**

Sehemu kubwa ya *Akili, Tabia na Haiba* inawasilisha kanuni za jumla zinazoongoza. Kanuni hizo zimechanganywa na nyenzo zenye maonyo na ushauri wa vitendo kuhusu mahusiano kati ya mwalimu na mwanafunzi, mhudumu na mshiriki wa kanisa, daktari na mgonjwa, au mzazi na mtoto. **[1MCPsw iv.2]**

Katika visa vingi, mashauri yanayoelekezwa kwa mtendaji mkuu, mhudumu, daktari, mwalimu, mhariri, mume, mama wa nyumbani au kijana yanaeleza mazingira na ushauri uliotolewa kwa namna inayofanana na historia fupi ya kisa. Uangalifu unapaswa kuelekezwa kwenye kanuni inayohusika. **[1MCPsw iv.3]**

Ni wazi kwamba Ellen G. White hakuandika kama mwanasaikolojia. Hakutumia istilahi zinazotumiwa kwa kawaida katika saikolojia ya leo. Kwa hiyo, msomaji anapaswa kuelewa kwa makini matumizi yake ya maneno kama “saikolojia” na “frenolojia.” Hata hivyo, msomaji mwenye maarifa atatambua ufahamu wake wa pekee wa kanuni za msingi za saikolojia. Kauli zake kuhusu vipengele mbalimbali vya akili, nafasi yake katika uzoefu wa mwanadamu, uwezo wake na hali zinazosaidia utendaji wake bora zimepangwa kwa mfuatano wa kimantiki. Kwa pamoja, kauli hizo zinaongeza hazina ya vitabu vya Ellen G. White vilivyochapishwa baada ya kifo chake, na hutusaidia kumwelewa mwanadamu na uhusiano wake na mazingira ya duniani, Mungu na ulimwengu mzima. **[1MCPsw iv.4]**

Miaka kumi iliyopita, kazi ilipoanza kwenye mkusanyiko huu, ilidhaniwa kwamba kungekuwa na mvuto mkubwa kwa wale wanaosoma hasa katika uwanja wa afya ya akili. Kwa hivyo, mpangilio umefuatwa ambao ungefanya kauli zipatikane kwa urahisi kwa wale wanaozingatia maeneo yaliyoainishwa. Mtafiti anapaswa kuelewa kwamba ingawa jaribio limefanywa ili kuepuka kurudiwa kwa kadiri iwezekanavyo, kauli chache muhimu zinarudiwa katika sura tofauti kwa sababu mwanafunzi angetarajia kuzipata chini ya vichwa tofauti vinavyofaa. Sasa ni wazi kwamba mkusanyiko huu ni wa muhimu sana kwa

Waadventista wote na marafiki zao pia, kwani sote tunahusika katika mapambano/vita vya akili. **[1MCPsw iv.5]**

Wakusanyaji walichagua nyenzo, wakazipanga kwa mfuatano walioona kuwa wa kimantiki, na wakaandaa vichwa vinavyotambulisha vifungu vilivyochaguliwa. Walijitahidi kujumuisha kauli zote muhimu alizoandika Ellen G. White katika miaka yote ya huduma yake, ili kila suala liweze kuangaliwa kutoka pande mbalimbali na taarifa pana iweze kutolewa. Hivyo, baadhi ya mawazo ya msingi yanarudiwa hapa na pale. Msomaji wa kawaida anaweza kuona marudio hayo kuwa yasiyohitajika, lakini mwanafunzi makini atathamini kila kifungu kinachochangia mada inayojadiliwa. Kwa namna hiyo, *Akili, Tabia na Haiba* ni kama ensaiklopidia. **[1MCPsw v.1]**

Kila nukuu ina sifa maalum kwa chanzo chake katika nyenzo za Ellen G. White, na kumfanya msomaji katika visa vingi aelekee muktadha kamili wa asili anapotaka. Kwa maslahi ya kuhifadhi nafasi, vifupisho vinavyokubalika kwa kawaida kwa maandishi ya EGWhite.Org hutumika katika marejeleo ya chanzo. Ufunguo wa vifupisho hivi unafuata katika kurasa za utangulizi. Katika visa vyote tarehe ya kuandikwa au ya kuchapishwa kwa mara kwanza hutolewa. Vyanzo vya asili vinatolewa kama marejeleo ya msingi, na ikiwa kwa sasa vinapatikana katika mfumo wa kitabu, marejeleo ya sasa yanayofaa kuchapishwa yanaonekana. Sifa kwa *Maoni ya Biblia ya Waadventista Wasabato* ni kwa kauli za ziada za EG White zinazoonekana mwishoni mwa kila Juzuu *ya Maoni ya Ufafanuzi*, au katika Juzuu ya 7a ya *Maoni ya Biblia ya Waadventista Wasabato.* [1MCPsw v.2]

Upungufu wa nafasi umezuia kuingizwa katika vitabu hivi vya baadhi ya mada zinazohusiana na akili kama “kichaa”, n.k. ambapo msomaji anaelekezwa kwenye *Kielelezo cha Kina cha Maandishi ya Ellen G. White.* **[1MCPsw v.3]**

Mkusanyiko huu umeandaliwa katika ofisi za Ellen G. White Estate chini ya uongozi wa Bodi ya Wadhamini kama ilivyoidhinishwa na Ellen White katika wosia wake. Tofauti na mikusanyiko mingi ya machapisho ya Ellen G. White, ulitolewa kwa mara ya kwanza katika hali ya muda, chini ya kichwa cha

Miongozo ya Afya ya Akili, kwa ajili ya majaribio ya darasani na kwa ajili ya usomaji makini kutoka kwa waelimishaji wa Kiadventista, wanasaikolojia, na wataalamu wa magonjwa ya akili. Ilikuwa ni hamu ya White Estate kuhakikisha kwamba kauli zote zinazojulikana zinazohusiana na mada zilizowakilishwa zinazingatiwa na kwamba mpangilio wa vifaa unakubalika. **[1MCPsw v.4]**

Mwitikio mzuri kutoka kwa matumizi ya darasani na kwa wasomaji wengine umeithibitishia kazi hii nafasi miongoni mwa vitabu vingi vya Ellen G. White vilivyochapishwa baada ya kifo chake. Sasa imetolewa katika magombo mawili na kuwa sehemu ya Maktaba maarufu ya Nyumbani ya Kikristo. **[1MCPsw vi.1]**

Katika muundo wake wa sasa, kazi hii imefanyiwa marekebisho katika uteuzi wa vifungu na uboreshaji wa mpangilio wake. Sura yenye kichwa "Mapenzi na Ujinsia katika Uzoefu wa Kibinadamu" imeongezwa. Nyongeza zimekamilisha sura fulani, na baadhi ya marudio yasiyo ya lazima yameondolewa. Namba za kurasa zinaendelea kutoka gombo la kwanza hadi la pili, na faharasa za Maandiko na mada za kazi nzima ziko mwishoni. **[1MCPsw vi.2]**

Maandishi haya yanafuatilia kwa uwazi pambano kuu kati ya nguvu za mema na mabaya kuhusu udhibiti wa akili ya mwanadamu. Yanaweza kuwaonya na kuwaelimisha wasomaji wote, na kutoa mwongozo wa kuchagua njia salama leo na kupata urithi katika maisha yajayo. Hilo ndilo tumaini la dhati. **[1MCPsw vi.3]**

Bodi ya Wadhamini ya Ellen G. White Estate

Washington, DC,

Machi 22, 1977

Mwongozo wa Kujifunza Akili, Tabia na Haiba—mwongozo kamili wa kila sura, wenye maswali ya kukusaidia kusoma na kuelewa kitabu hiki. **[1MCPsw vi.4]**

Sehemu ya 1—Kujifunza Akili

Sura ya 1

Umuhimu Wake

Kazi Bora Zaidi—Kushughulika na akili ndiyo kazi bora zaidi ambayo wanadamu wamewahi kukabidhiwa.—Shuhuda wa Kanisa 3:269 (1873). **[1MCPsw 3.1]**

Kuzijua Sheria Zinazoongoza Akili na Mwili—Ni wajibu wa kila mtu, kwaajili yake na ya wanadamu kwa ujumla, kujielimisha

kuhusu sheria za uzima na kuzitii kwa uaminifu. Wote wanapaswa kuufahamu muundo wa ajabu kuliko yote—mwili wa mwanadamu. Wanapaswa kuelewa kazi za viungo mbalimbali na kutegemeana/utegemezi wa kila kiungo kwa vingine ili vyote vifanye kazi vizuri. Wanapaswa kujifunza athari za akili kwa mwili na za mwili kwa akili, pamoja na sheria zinazovitawala.—Huduma ya Uponyaji , 128 (1905). **[1MCPsw 3.2]**

Zoeza, Fundisha na Uitie Akili Nidhamu—Haidhuru wewe ni nani, Bwana amekupa vitivo vya kiakili ambavyo vinaweza kuboreshwa sana. Kuza vipaji vyako kwa dhati na ustahimilivu, uthabiti na bidii. Zoeza na uitie akili nidhamu kwa kujifunza, kuchunguza na kutafakari. Huwezi kuifikia akili ya Mungu isipokuwa utumie uwezo wako wote. Vitivo vya kiakili vitaimarika na kukua ukifanya kazi kwa kumcha Mungu, kwa unyenyekevu na kwa maombi ya dhati. Kusudi thabiti, lisiloyumba na lenye lengo lililo wazi litatimiza mambo ya ajabu.—Life Sketches of Ellen G. White, 275 (1915). **[1MCPsw 3.3]**

Uwezo wa Akili Iliyo na Nidhamu—Nidhamu binafsi lazima ifanyiwe mazoezi… Akili ya kawaida, yenye nidhamu nzuri, itatimiza kazi nyingi na za juu zaidi kuliko akili iliyoelimika zaidi na yenye talanta kubwa zaidi isiyojidhibiti au kujua jinsi ya kuikana nafsi.—Mifano ya Masihi, 335 (1900). **[1MCPsw 4.1]**

Kushughulika na Akili ni Kazi Muhimu—Mustakabali wa jamii uko mikononi mwa vijana wa leo. Miongoni mwao wamo walimu, watunga sheria, majaji, viongozi na wananchi wa siku zijazo, ambao wataamua tabia na hatima ya taifa. Kwa hiyo, utume wa wale wanaounda tabia na kuyashawishi maisha ya kizazi kinachokua ni ya muhimu sana kwa kiasi gani. [1MCPsw 4.2]

Kushughulika na akili za watu ndiyo kazi kubwa kuliko zote zilizokabidhiwa kwa wanadamu. Muda wa wazazi ni wa thamani sana kiasi kwamba haupaswi kupotezwa kwa kuendekeza tamaa za chakula, vinywaji, utajiri au mitindo ya mavazi. Mungu ameweka mikononi mwao vijana wenye thamani, ambao hawapaswi tu kuandaliwa kuwa wenye manufaa katika maisha

haya, bali pia kutayarishwa kusimama mbele za Mungu katika nyua za mbinguni.—Historical Sketches of the Foreign Missions of the Seventh-day Adventists, 209 (1886). (Kiasi, 270) **[1MCPsw 4.3]**

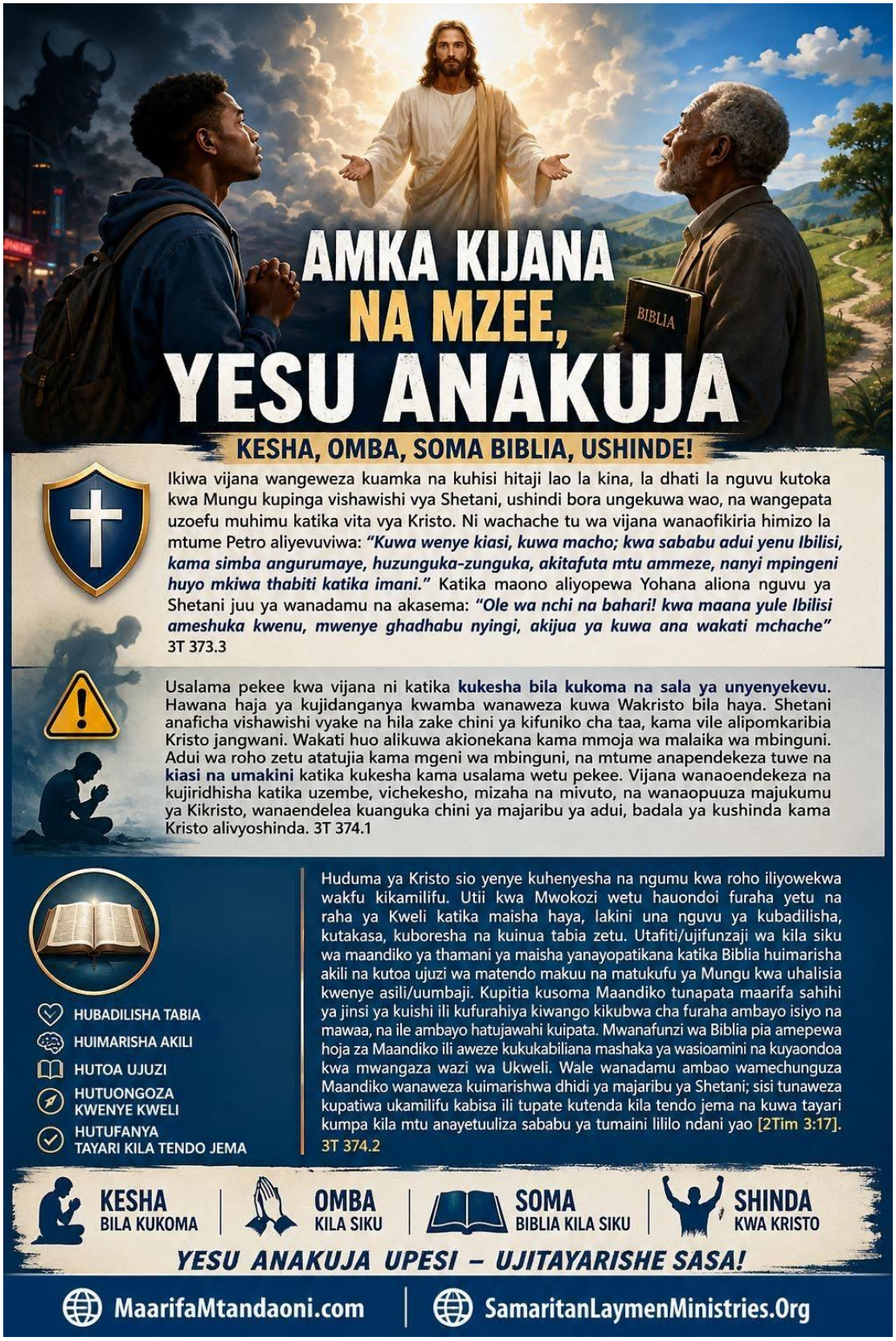
Ufanisi wa Mwalimu Hutegemea Akili Iliyofunzwa—Ufanisi wa mwalimu hautegemei sana kiasi cha maarifa aliyo nayo kama unavyotegemea kiwango anacholenga kufikia. Mwalimu wa kweli haridhiki na mawazo hafifu, akili legevu au kumbukumbu dhaifu. Daima hutafuta mafanikio ya juu na mbinu bora zaidi. Maisha yake yana ukuaji endelevu. Kazi ya mwalimu kama huyo ina hali mpya, uchangamfu na nguvu inayowaamsha na kuwatia moyo wanafunzi wake.—Elimu, 278 (1903). **[1MCPsw 4.4]**

Atajitahidi Kufikia Kiwango cha Juu cha Ubora wa Kiakili na Kimaadili—Kujifahamu mwenyewe ni maarifa muhimu. Mwalimu anayejifahamu bila kujivuna atamruhusu Mungu kuunda, kuongoza na kuitia nidhamu akili yake. Atatambua pia chanzo cha nguvu zake… Kujifahamu huleta unyenyekevu na kumtegemea Mungu, lakini hakuchukui nafasi ya jitihada za kujiendeleza. Mtu anayetambua mapungufu yake atatumia nguvu zake zote kufikia kiwango cha juu cha ubora wa kimwili, kiakili na kimaadili. Mtu anayeridhika na kiwango cha chini hapaswi kamwe kushiriki katika mafunzo ya vijana.—Special Testimonies on Education, 50. (Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 67) [1MCPsw 4.5]

Kujiandaa kwa Umilele—Katika kazi yako yote, fanya kama mkulima anavyofanya katika kuhenyeka na kuyatunza mazao ya ardhi. Anaonekana kama anatupa mbegu; lakini mbegu inapozikwa ardhini, huota. Nguvu ya Mungu aliye hai huipa uhai na uwezo, kisha huonekana “kwanza jani, kisha suke, na mwisho nafaka pevu katika suke” (Marko 4:28). Jifunze mchakato huu mzuri. Oh, kuna mengi sana ya kujifunza na kuelewa! Tukikuza akili zetu kwa kadiri ya

uwezo wetu, tutaendelea kujifunza njia na kazi za Mungu na kumjua zaidi milele zote.—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 252 (1913). **[1MCPsw 5.1]**

Sayansi ya Ukristo na Akili—Kuna sayansi ya Ukristo ya kuijua—sayansi yenye kina zaidi, pana zaidi, ya juu zaidi, kuliko sayansi yoyote ya mwanadamu kama vile mbingu zilivyo juu zaidi ya dunia. Akili inapaswa kunidhamishwa, kuelimishwa, kufunzwa; kwa maana wanadamu wanapaswa kumtumikia Mungu kwa njia ambazo hazipatani na mwelekeo ambao wamezaliwa nao. Mara nyingi mafunzo na elimu ya maisha lazima itupiliwe mbali, ili mtu aweze kuwa mjifunzaji/mwanafunzi katika shule ya Kristo. Moyo lazima uelimishwe ili uwe imara katika Mungu-usioyumbayumba. Wazee na vijana wanapaswa kujenga tabia za kifikra zitakazowawezesha kupinga na kushinda majaribu. Lazima wajifunze kutazama juu. Misingi ya Neno la Mungu—misingi ambayo ipo juu sana kama mbingu na inayodumu milele yote—inapaswa kueleweka katika jinsi inavyoathiri maisha ya kila siku. Kila tendo, kila neno, kila wazo, linapaswa kupatana na kanuni na misingi hii.—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 20 (1913). **[1MCPsw 5.2]**

Maendeleo Hupatikana tu Kupitia Mapambano—Hakuna sayansi nyingine inayoweza kulingana na ile inayojenga tabia ya Mungu katika maisha ya mwanafunzi. Wale wanaokuwa wafuasi

wa Kristo hugundua kwamba wanapewa nia mpya za kutenda mambo, mawazo mapya hujitokeza, na matendo mapya lazima yafuate. Lakini wanaweza kupiga hatua tu kupitia mapambano, kwani kuna adui ambaye hushindana nao kila wakati, huyu huwaletea majaribu ili roho iwe na mashaka na kutenda dhambi. Kuna mielekeo ya kutenda uovu ya kurithi na ile ya kujifunza au tunayopata katika mazingira, ambayo lazima ishindwe. Tamaa za miili na hisia kali lazima ziwekwe chini ya udhibiti wa Roho Mtakatifu. Hakuna mwisho wa vita hivi kabla upande huu wa umilele. Lakini ingawa kuna mieleka ya kila mara ya mapambano, pia kuna ushindi wa thamani wa kuupata; na ushindi juu ya nafsi na dhambi una thamani zaidi kuliko akili inavyoweza kukadiria.—**Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi**, 20 (1913). **[1MCPsw 6.1]**

Wajibu wa Kila Mkristo wa Kukuza Akili—Ni wajibu wa kila Mkristo kujenga mazoea ya utaratibu, kazi kamilifu, utekelezaji wa haraka na busara. Hakuna udhuru wa kufanya kazi polepole au kwa kuboronga. Mtu anapokuwa kazini daima lakini kazi haikamiliki, sababu ni kwamba moyo na akili yake havijaelekezwa kwenye kazi hiyo. Yule anayefanya kazi polepole na kwa hasara anapaswa kutambua kwamba hayo ni makosa yanayohitaji kurekebishwa. Anahitaji kutumia akili yake kupanga namna ya kutumia muda ili kupata matokeo bora. Kwa busara na mbinu, baadhi ya watu hutimiza mengi zaidi kwa saa tano kuliko wengine wanavyotimiza kwa saa kumi. **[1MCPsw 6.2]**

Baadhi ya wanaofanya kazi za nyumbani huwa wanafanya kazi kila wakati-daima, si kwa sababu wana mengi ya kufanya bali kwa sababu hawapangi vizuri mambo yao ili kuokoa muda. Kwa mwenendo wao wa polepole na uzorotaji, wanazifanya hata kazi ndogo sana kuwa kubwa. Lakini wote wanaotaka wanaweza kushinda tabia hizi za kuhangaisha na kuudhi hapa na pale na kukawia-kawia. Katika kazi zao waache wawe na lengo dhahiri. Amua ni muda gani unahitajika kwa kazi fulani, kisha jipinde kwa kila juhudi ili kukamilisha kazi hiyo kwa wakati uliopangwa. Matumizi ya nguvu ya utashi na nia yatazifanya mikono itende kwa ustadi na wepesi.—**Mifano ya Masihi**, 344 (1903). **[1MCPsw 6.3]**

Kufunza Kila Nguvu ya Akili na Mwili—Mungu amempa kila mwanadamu ubongo. Yeye Anatamani, kiungo hiki kitumike kwa utukufu Wake… Hatuna nguvu nyingi za ubongo au uwezo wa kufikiri. Tunapaswa kuelimisha na kufunza kila nguvu ya akili na mwili—mfumo wa kibinadamu ambao Kristo amenunua—ili tuweze kuutumia kwa ubora na vyema iwezekanavyo. Tunapaswa kufanya yote tuwezayo kuimarisha nguvu hizi, kwani Mungu anafurahi kutufanya tuwe watendakazi wenzake wenye ufanisi zaidi na zaidi kwaajili Yake Yeye.—***Sermons in St. Helena Sanitarium,*** Januari 23, 1904. (Selected Messages) 1:100. [1MCPsw 7.1]

Akili Iliyokuzwa ndiyo Kipimo cha Mtu—Usifikirie kamwe kwamba umejifunza vya kutosha na kwamba sasa unaweza kulegeza juhudi zako. Akili iliyokuzwa ndiyo kipimo cha mwanadamu. Elimu yako inapaswa kuendelea katika kipindi chote cha maisha yako; kila siku unapaswa kujifunza na kutumia kwa vitendo maarifa uliyopata.—**Huduma ya Uponyaji**, 499 (1905). [1MCPsw 7.2]

Mfanano kati ya shamba lisilolimwa na akili isiyofunzwa. Huonekana kwa uwazi sana. Watoto na vijana tayari wana mbegu za uovu au mbovu akilini na mioyoni mwao, zikiwa tayari kuchipua na kuleta mavuno yenye kupotosha; na uangalifu mkubwa sana pamoja na ulinzi unahitajika katika kukuza na kuhifadhi akili na mbegu za thamani za Ukweli wa Biblia.—The Review and Herald, Novemba 9, 1886. (Mwito Wetu Mkuu, 202.) **[1MCPsw 7.3]**

Kujipatia Maarifa na Kukuza Akili-utamaduni wa akili au elimu—Mafanikio yetu katika kupata maarifa na kukuza akili yanategemea jinsi tunavyotumia vizuri muda wetu. Maendeleo ya kiakili hayapaswi kuzuiwa na umaskini, asili duni, umasikini, au mazingira yasiyofaa au magumu… Nia thabiti, bidii endelevu katika kazi, na matumizi makini ya muda vitawawezesha wanadamu kujipatia maarifa na nidhamu ya kiakili ambayo itawastahilisha kushika karibu nafasi yoyote ya ushawishi na manufaa.—**Mifano ya Masihi**, 343, 344 (1900). **[1MCPsw 7.4]**

Kuelewa Akili za Watu Kuna Thamani Kubwa Katika Kushughulika na Wagonjwa—Hekima kubwa inahitajika katika kushughulikia magonjwa yanayosababishwa na akili. Moyo ulioumia na mgonjwa, pamoja na akili iliyokata tamaa, unahitaji matibabu ya upole… Huruma na busara mara nyingi zitathibitika kuwa faida kubwa kwa wagonjwa kuliko matibabu ya ustadi zaidi yanayotolewa bila moyo wa urafiki na namna ya kujali.—Huduma ya Uponyaji, 244 (1905). **[1MCPsw 8.1]**

Kuelewa Akili na Asili ya Mwanadamu Husaidia Katika Kazi ya Wokovu—Azimia kuwa mtu wa manufaa na ufanisi kama Mungu anavyokutaka uwe. Kuwa mkamilifu na mwaminifu katika chochote unachofanya. Pata kila faida iliyopo ndani yako kwa ajili ya kuimarisha akili. Hebu kusoma vitabu kuunganishwe na kazi ya mikono yenye manufaa, na kwa juhudi ya uaminifu, uangalifu, kuwa macho na maombi upate hekima inayotoka juu. Hii itakupa elimu ya pande zote-kimwili, kiakili, kijamii, kiuchumi, kiroho. Hivyo unaweza kuinuka katika tabia, na kupata ushawishi juu ya akili zingine, na hata kukuwezesha kuziongoza katika njia ya unyofu na utakatifu.—Mifano ya Masihi, 334 (1900). **[1MCPsw 8.2]**

> Mafundi wa mitambo-mekanika, wanasheria, wafanyabiashara, watu wa taaluma na tasnia zote, wanajielimisha ili waweze kuwa magwiji au watalaam waliobobea katika biashara zao. Je, wafuasi wa Kristo wawe na uelewa mdogo zaidi, na wakati huo wanadai kuwa katika utumishi Wake wasiwe wanajua mbinu na njia zinazopaswa kutumiwa? Kazi ya kupata uzima wa milele ni juu ya kila jambo la kidunia. Ili kuwaongoza watu kwa Yesu, lazima kuwe na ujuzi wa asili ya mwanadamu na utafiti wa akili ya mwanadamu. Tafakari kubwa ya umakini na maombi ya dhati na bidii yanahitajika ili kujua jinsi ya kuwafikia wanaume na wanawake kuhusu mada kuu ya Ukweli.—Shuhuda wa Kanisa 4:67 (1876). **[1MCPsw 8.3]**

Vipaji Vilivyokuzwa Huongeza soko na Thamani ya Huduma Zetu-Soko la Kuhudumia Watu—Kupitia ukosefu wa nia thabiti ya kujidhibiti wenyewe, kujiboresha na kufanya matengenezo, watu wanaweza kuwa na tabia zisizobadilika katika mwelekeo mbaya wa matendo; au kwa kukuza nguvu zao wanaweza kupata uwezo wa kutoa huduma bora zaidi. Kisha watajikuta wakihitajika popote na kila mahali. Watathaminiwa kwa kiwango kile kile wanachostahili au kutokana na sifa zao.—Mifano ya Masihi, 344 (1900). **[1MCPsw 8.4]**

Tunaweza Kufikia Karibu na Kiwango cha Ubora wa Malaika—Bwana amempa mwanadamu uwezo wa kuendelea kuongeza ujuzi wake na kukua kila siku, Naye amempa kila msaada unaowezekana katika kazi hiyo. Kupitia vipaji vya neema ya Mungu tunaweza kufikia karibu ubora wa malaika.—The Review and Herald, Juni 20, 1882. (Mwito Wetu Mkuu, 218.) **[1MCPsw 9.1]**

Sura ya 2

Mkristo na Saikolojia

Sheria za Akili Zilizoamriwa na Mungu—Yeye aliyeumba akili na kuziamuru sheria zake, akaandaa maendeleo yake kulingana nazo. [Kumbuka: Kuna upatano kamili kati ya Biblia na sayansi ya Kweli. Saikolojia ni sayansi na utafiti wa akili na tabia ya mwanadamu.—Wakusanyaji.]—Elimu, 41 (1903). **[1MCPsw 10.1]**

Kanuni za Kweli za Saikolojia katika Maandiko—Kanuni za Kweli za saikolojia zinapatikana katika Maandiko Matakatifu. Mwanadamu hajui thamani yake mwenyewe. Anatenda

kulingana na, mwenendo wake usioongoka kwa sababu hamtazami Yesu, Mwanzilishi na Mkamilishaji wa imani yake. Yeye anayemjia Yesu, yeye anayemwamini na kumfanya Yeye kuwa Mfano Wake, anatambua maana ya Maneno "Aliwapa uwezo wa kufanyika wana wa Mungu."… **[1MCPsw 10.2]**

Wale wanaopitia uzoefu wa wongofu wa kweli watatambua, kwa uangalifu wa ufahamu, wajibu wao kwa Mungu wa kufanyia kazi wokovu wao wenyewe kwa hofu na kutetemeka, wajibu wao wa kukamilisha kupona kwao kutokana na ukoma wa dhambi. Uzoefu kama huo utawaongoza kwenye unyenyekevu na uaminifu kumwekea Mungu tegemeo lao.—Manuscript 121, 1902. (Maisha Yangu Leo, 176.) **[1MCPsw 10.3]**

Akili Iliyojitolea kwa Mungu Hukua kwa Upatano—Mungu huwachukua wanadamu jinsi walivyo na kuwaelimisha kwa ajili ya huduma Yake ikiwa watajisalimisha Kwake. Roho wa Mungu, akipokelewa ndani ya roho, huhuisha uwezo wake wote. Chini ya mwongozo wa Roho Mtakatifu, akili iliyojitolea bila masharti au kizuizi kwa Mungu hukua kwa upatano, na huimarishwa kuelewa na kutimiza matakwa ya Mungu. Tabia dhaifu, inayoyumba-yumba hubadilika kuwa ya nguvu na uthabiti. Ujitoaji endelevu huanzisha uhusiano wa karibu sana kati ya Yesu na wanafunzi Wake kiasi kwamba Mkristo anakuwa kama Bwana wake katika tabia. Ana mtazamo ulio wazi na mpana zaidi. Utambuzi wake unapenya zaidi, maamuzi/hukumu yake una msawaziko mzuri-maamuzi yana balansi. Anahuishwa sana kwa nguvu inayotoa uhai ya Jua la Haki kiasi kwamba anawezeshwa kuzaa matunda mengi kwa utukufu wa Mungu.—Watendakazi wa Injili, 285, 286 (1915). **[1MCPsw 11.1]**

Sayansi ya Maisha Kamilifu ya Kikristo—Sayansi ya maisha makamilifu, yenye afya, na thabiti ya Kikristo hupatikana kwa kujifunza Neno la Bwana. Hii ndiyo elimu ya juu zaidi ambayo mwanadamu anapaswa kuipata. Haya ndiyo masomo ambayo wanafunzi katika shule zetu wanapaswa kufundishwa ili watoke wakiwa na mawazo safi/yaliyotakaswa na akili na mioyo safi, wakiwa tayari kupanda ngazi ya maendeleo na kuishi kulingana na maadili ya Kikristo. Hii ndiyo sababu tunatamani shule zetu

ziunganishwe na vituo vyetu vya afya sahili (Sanitariamu) na vituo vyetu vya afya viunganishwe na shule zetu. Taasisi hizi zinapaswa kuendeshwa katika usahili na unyenyekevu wa Injili iliyotolewa katika Agano la Kale na Agano Jipya.—Manuscript 86, 1905. **[1MCPsw 11.2]**

Kuzungukwa na Mazingira ya Amani—Wote walio chini ya mafunzo ya Mungu wanahitaji wasaa wa/la utulivu kwa ajili ya ushirika na mioyo yao wenyewe, na asili, na Mungu… Lazima kila mmoja wetu amsikie akizungumza na moyo. Wakati kila sauti nyingine inaponyamazishwa, na kwa utulivu tunamsubiri mbele Yake, ukimya wa roho hufanya sauti ya Mungu iwe tofauti zaidi. Anatuambia, "Tulieni, na mjue ya kuwa Mimi ni Mungu."… Kati ya umati unaosonga mbele na mkazo wa shughuli kali za maisha, yeye ambaye ameburudishwa hivyo atazungukwa na mazingira ya nuru na amani. Atapokea zawadi mpya ya nguvu za kimwili na kiakili.—Huduma ya Uponyaji, 58 (1905). **[1MCPsw 11.3]**

> **Dini ya Kristo Tiba Yenye Matokeo Chanya/ufanisi**—Shetani ndiye chanzo cha magonjwa; na daktari anapigana dhidi ya kazi na nguvu zake adui. Magonjwa ya akili yameenea kila mahali… Watu wasiomwamini Mungu wametumia visa hivi visivyo vya kawaida vya matatizo ya maradhi ya akili [ambapo matatizo ya nyumbani, majuto kwa dhambi, hofu ya moto wa jehanam unaowaka milele, vimevuruga akili], wakisingizia kuwa wenda-wazimu unatokana na dini; lakini hii ni kashfa kubwa ya uongo, ambayo haitawafurahisha kukabiliana nayo hapo baadaye. Dini ya Kristo, badala ya kuwa chanzo cha wenda-wazimu, ni mojawapo ya tiba zenye matokeo yenye ufanisi na Chanya zaidi; kwani ni mtulizaji mzuri sana wa mishipa ya fahamu.—Shuhuda wa Kanisa 5:443, 444 (1885). **[1MCPsw 12.1]**

Kuingia Katika Eneo la Amani—Majaribu yanapokukumba, wakati wasiwasi, kuchanganyikiwa, na giza vinapoonekana

kuzingira roho yako, angalia mahali ulipoona nuru mara ya mwisho. Pumzika katika upendo wa Kristo na chini ya ulinzi Wake unaolinda… Tunapoingia katika ushirika na Mwokozi, tunaingia katika eneo la amani.—Huduma ya Uponyaji, 250 (1905). **[1MCPsw 12.2]**

Mahangaiko na Wasiwasi Yote Isiyo ya Lazima Yanaondolewa—Watu wanapoenda kazini mwao, kama vile wanaposali; wanapolala usiku, na wanapoamka asubuhi; tajiri anapokula karamu katika jumba lake la kifalme, au maskini anapowakusanya watoto wake kwenye meza ya chakula kidogo, kila mmoja anaangaliwa kwa upole na Baba wa Mbinguni. Hakuna machozi yanayomwagika ambayo Mungu haoni. Hakuna tabasamu ambalo haliangalii. **[1MCPsw 12.3]**

> Kama tungeamini hili kikamilifu, misongo yote isiyo ya lazima ingeondolewa. Maisha yetu hayangejaa kukata tamaa kama ilivyo sasa; kwani kila kitu, kiwe kikubwa au kidogo, kingeachwa mikononi mwa Mungu, ambaye hashangazwi na wingi wa wasiwasi au kulemewa na uzito wake. Kisha tunapaswa kufurahia pumziko la roho ambalo wengi limekuwa geni kabisa kwa wengi kwa muda mrefu.—*Ngazi ya Kufika Mbinguni au Njia Salama*, 86 (1892). **[1MCPsw 12.4]**

Kuifunza Nafsi kwa Nidhamu—Wakristo, je, Kristo anadhihirika ndani yetu? Lazima tufanye kazi ili kuwa na miili yenye afya na akili zenye nguvu ambazo hazidhoofishwi kwa urahisi; akili zinazotazama mbali zaidi ya nafsi zetu na kuona chanzo pamoja na matokeo ya kila hatua inayopigwa. Tukifanya hivyo, tutakuwa katika nafasi nzuri ya kuvumilia mapungufu na magumu kama askari wema. Tunahitaji akili zinazoweza kuona magumu na kuyapitia kwa hekima inayotoka kwa Mungu, ambazo zinaweza kupambana na matatizo magumu na kuyashinda. Tatizo gumu kuliko yote ni kuisulubisha nafsi yako mwenyewe, kuvumilia magumu katika uzoefu wa kiroho, kuifunza nafsi kwa nidhamu kali. Jambo hili linaweza lisiwape kuridhika kwa kiwango cha juu kabisa mwanzoni, lakini matokeo

yake ya baadaye yatakuwa ni amani na furaha.—Letter 43, 1899 **[1MCPsw 13.1]**

Kristo Ana Nguvu za Kuamsha na Kurejesha—Na huku Kristo akifungua mbingu kwa mwanadamu, uzima anaompa unafungua moyo wa mwanadamu mbinguni. Dhambi haitufungi tu mbali na Mungu bali inaharibu katika nafsi ya mwanadamu hamu na uwezo wa kumjua Yeye. Kazi hii yote ya uovu ni dhamira ya Kristo kuifungua. Uwezo wa roho, uliopoozwa na dhambi, akili iliyotiwa giza, mapenzi yaliyopotoka, Bwana Ana nguvu za kuamsha na kuirejesha. Anatufungulia utajiri wa ulimwengu-sayari zote, na kwa Yeye nguvu ya kutambua na kuchukua hazina hizi inatolewa.—Elimu, 28, 29 (1903). **[1MCPsw 13.2]**

Mungu au Shetani Anatawala—Shetani anatawala kila akili ambayo kwa maamuzi haijaamua au kudhibitiwa na Roho wa Mungu.—Letter 57, 1895 (Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili, 79). **[1MCPsw 13.3]**

Kila Dhambi Inayothaminiwa Huidhoofisha Tabia—Na mtu yeyote asijisifu kwamba dhambi zinazothaminiwa kwa muda zinaweza kuachwa kwa urahisi mara moja. Hii sivyo. Kila dhambi inayodekeshwa/inayoendekezwa hudhoofisha tabia na kuimarisha mwelekeo mbaya; na upotovu wa kimwili, kiakili, na kimaadili ndio matokeo yake. Unaweza kutubu makosa uliyofanya, na kuweka miguu yako katika njia sahihi; lakini jinsi tabia yako ilivyofinyangwa na uzoefu wako wa uovu vitafanya iwe vigumu kwako kutofautisha kati ya mema na mabaya. Kupitia tabia mbaya zinazoundwa, Shetani atakushambulia tena na tena.—Mifano ya Masihi, 281 (1900). **[1MCPsw 13.4]**

Ukomavu wa akili wa Mwalimu—Tabia na misingi ya Maisha ya mwalimu vinapaswa kuzingatiwa kuwa muhimu zaidi hata kuliko elimu yake ya kitaaluma. Ikiwa yeye ni Mkristo mnyofu, ataona umuhimu wa kuwa na nia ileile katika kutoa elimu ya kimwili, kiakili, kimaadili, na kiroho kwa wanafunzi wake. **[1MCPsw 14.1]**

> Ili kuonyesha ushawishi sahihi, anapaswa kuwa na udhibiti kamili juu yake mwenyewe, na moyo wake mwenyewe unapaswa kujazwa upendo mwingi kwa wanafunzi wake,

ambao utaonekana katika sura, maneno, na matendo yake. Anapaswa kuwa na tabia thabiti, na kisha anaweza kuunda akili za wanafunzi wake na pia kuwafundisha sayansi. Elimu ya awali ya vijana kwa ujumla huunda tabia zao kwa maisha. Wale wanaoshughulika na vijana wanapaswa kuwa waangalifu sana kuamsha uwezo wa akili zao, ili waweze kujua vyema jinsi ya kuelekeza nguvu zao ziweze kutumika kwa namna itakayoleta matokeo bora kabisa.—*Shuhuda kwa Kanisa* 3:135 (1872). **[1MCPsw 14.2]**

Mwanadamu Kuwa Kiumbe Kipya—Wanadamu wanapaswa kuwa raia wa ufalme wa Kristo. Kupitia nguvu ya Mungu waliyojaliwa kupewa wanapaswa kurejea kwenye utii wao kwa Mungu. Kwa sheria na rasilimali Mungu ameweka mawasiliano ya mbinguni na maisha ya kiroho ya mwanadamu ambayo katika utendaji wake ni ya fumbo kama sayansi na utendaji wa upepo (Yohana 3:7, 8). Kristo alitangaza, "Ufalme Wangu si wa ulimwengu huu" (Yohana 18:36). Ingawa unaathiri serikali za kidunia, wewe hauwezi kuathiriwa na mifumo, tabia au kanuni za kidunia bila kuharibu ule ufanano wa tabia safi na takatifu ya mbinguni. **[1MCPsw 14.3]**

Kazi ya Mungu ndani ya moyo wa mwanadamu anayeipokea ina asili kiroho kiasi kwamba inamfanya kila mtu kuwa kiumbe kipya bila kuharibu au kudhoofisha uwezo wowote ambao Mungu amempa mwanadamu. Inasafisha kila sifa na tabia ili iweze kustahili kuunganishwa na utakatifu wa Mungu. Kile kilichozaliwa kwa Roho ni Roho, na mwanadamu anapozaliwa kwa Roho Mtakatifu, amani ya mbinguni hutawala ndani ya nafsi yake.—Manuscript 1, 1897. (Letters From Ellen G. White To Sanitarium Workers in Southern California, 3:8–9.) **[1MCPsw 14.4]**

Mambo Sahihi Huondoa Mambo Mabaya—Wazazi, ninyi ndio mnaopaswa kuamua kama akili za watoto wenu zitajazwa mawazo yanayowajenga kuwa bora ya kuwafanya wawe na adabu au mitazamo mibaya. Hamwezi kuacha akili

zao zenye utendaji hai zikae bila kazi, wala hamwezi kufukuza uovu kwa kukasirika au kukemea tu. Ni kwa kukazia kanuni sahihi pekee ndipo mnaweza kuondoa mawazo mabaya. Wazazi wasipopanda mbegu za Kweli mioyoni mwa watoto wao, adui atapanda magugu. Mafundisho mema na yenye afya ndiyo kinga pekee ya dhidi ya mienendo mibaya inayoharibu tabia njema. Ukweli utalinda roho dhidi ya majaribu yasiyo na mwisho ambayo lazima yakabiliwe.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 121 (1913). **[1MCPsw 15.1]**

Siku Moja Tu ndiyo Yangu—Siku baada ya siku sote tunapaswa kufunzwa, kuadibishwa, kunidhamishwa na kuelimishwa kwa manufaa katika maisha haya. Siku moja tu—fikiria hili. Siku moja ndiyo yangu. Katika siku hii moja nitafanya kwa uwezo wangu wote. Nitatumia kipaji changu cha kuongea ili kuwa baraka kwa mtu mwingine, msaidizi, mfariji, mfano ambao Bwana Mwokozi wangu atauridhia. Nitajizoeza katika uvumilivu, wema, ustahimilivu, ili maadili ya Kikristo yaweze kukuzwa ndani yangu leo. **[1MCPsw 15.2]**

Kila asubuhi jitoe, nafsi, mwili, na roho, kwa Mungu. Jenga tabia za kujitoa wakfu na umtumaini zaidi na zaidi Mwokozi wako. Unaweza kuamini kwa ujasiri wote kwamba Bwana Yesu anakupenda na anatamani ukue kufikia kimo Chake cha tabia. Anatamani ukue katika upendo wake, ukue na uimarike katika utimilifu wote wa upendo wa Mungu. Ndipo utapata ujuzi wa thamani kubwa zaidi kwa wakati na kwa umilele.—Letter 36, 1901 (In Heavenly Places, 227.) **[1MCPsw 15.3]**

Jinsi ya Kukuza Akili Zenye Msawaziko—Kazi ni baraka. Hatuwezi kufurahia afya bila kazi. Vipawa/vitivo vyote vinapaswa kutumiwa ili vikuzwe ipasavyo, na ili wanaume na wanawake wawe na akili zenye usawaziko.—Shuhuda wa Kanisa 3:154, 155 (1872). **[1MCPsw 16.1]**

Maarifa na Sayansi Lazima Viimarishwe na Roho Mtakatifu—Ni pale tu vinapowekwa chini ya udhibiti kamili wa Roho wa Mungu ndipo vipaji vya mtu binafsi vinapofanywa kuwa muhimu kwa kiwango kamili. Misingi na taratibu za dini ndizo hatua za kwanza katika kupata maarifa na ziko katika msingi wa elimu ya Kweli. Maarifa na sayansi lazima viimarishwe na Roho wa Mungu ili kutumikia malengo bora zaidi. **[1MCPsw 16.2]**

Mkristo pekee ndiye anayeweza kutumia maarifa kwa namna sahihi. Sayansi, ili iweze kueleweka na kuthaminiwa kikamilifu, lazima itazamwe kwa mtazamo wa kiroho/kidini. Ikifanyika hivyo, wote watamwabudu Mungu wa sayansi. Moyo uliotukuka kwa neema ya Mungu unaweza kuelewa vyema thamani halisi ya elimu. Sifa za Mungu kama zinavyoonekana katika kazi Zake alizoumba zinaweza kuthaminiwa tu pale tunapomjua Muumba. **[1MCPsw 16.3]**

Walimu lazima wafahamu si tu nadharia ya Ukweli bali pia lazima wawe na ujuzi wa majaribio wa njia ya utakatifu ili kuwaongoza vijana kwenye chemchemi za Ukweli, kwa Mwana-Kondoo wa Mungu aichukuaye dhambi ya ulimwengu. Maarifa ni nguvu ya wema pale tu yanapounganishwa na uchaji wa Kweli. Nafsi iliyosalimisha ubinafsi itatukuka. Kristo akikaa moyoni kwa imani atatufanya kuwa na hekima machoni pa Mungu.—Manuscript 44, 1894. **[1MCPsw 16.4]**

Akili, Mwili, na Roho Kuruhusu Nguvu za Uponyaji za Mbinguni—Kristo ndiye chemchemi ya uzima. Kile ambacho wengi wanahitaji ni kuwa na ufahamu wazi zaidi kumhusu; wanahitaji kuwa na uvumilivu na wema, lakini kwa bidii, kufundishwa jinsi akili, mwili na roho zinavyoweza kuwa wazi kwa ajili ya kupokea nguvu za uponyaji za mbinguni. Wakati mwanga wa jua wa upendo wa Mungu unapoangazia vyumba vyenye giza vya roho, mahangaiko ya akili na mwili vitakoma na furaha za kuridhisha zitaipa akili na afya na nguvu mwilini.—Huduma ya Uponyaji, 247 (1905). **[1MCPsw 16.5]**

Tabia Njema Za Neema Hazijengeki kwa Kitambo Kidogo—Sifa njema na za thamani za Roho Mtakatifu hazijengeki mara moja. Ujasiri, ustahimilivu wa dhoruba, upole, imani, uaminifu

usioyumba katika nguvu ya Mungu iokoayo, hupatikana kwa uzoefu wa miaka mingi. Kwa maisha ya juhudi takatifu na kushikilia haki kwa msimamo thabiti, watoto wa Mungu watatia muhuri hatima yao.—Huduma ya Uponyaji, 454 (1905). **[1MCPsw 17.1]**

Sura ya 3

Hatari katika Saikolojia

Shetani Mchunguzi na Mwanafunzi wa Akili ya Mwanadamu—Kwa maelfu ya miaka Shetani amekuwa akifanya majaribio juu ya uwezo na tabia ya mwanadamu, na amejifunza kuijua vizuri. Kwa utendaji wake wa hila katika siku hizi za mwisho anaunganisha akili ya mwanadamu na yake, akiijaza na mawazo yake; na anafanya kazi hii kwa njia ya udanganyifu na hila sana kiasi kwamba wale wanaokubali kuongozwa naye hawajui kwamba wanaongozwa naye kwa mapenzi yake. Mdanganyifu mkuu anatumaini kukanganya akili za wanaume na wanawake ili asiwepo mtu atakayesikika isipokuwa sauti yake.—Letter 244, 1907 **[1MCPsw 18.1]**

Shetani Bingwa wa Udanganyifu—Shetani anaendelea daima kutafuta kushawishi akili za wanadamu kwa mbinu za siri na za hila. Akili yake ni ya kiwango cha juu sana, aliyopewa na Mungu, lakini huitumia vibaya na kuidhalilisha pamoja na uwezo wake wote mkuu ili kupinga na kufanya misingi na mashauri ya Aliye Juu yasiwe na matokeo yoyote.—The Signs of the Times, Septemba 18, 1893. (Mwito Wetu Mkuu, 210) **[1MCPsw 18.2]**

Huja kwa Kujificha—Mipango na mbinu za Shetani hutuvutia kila upande. Tunapaswa kukumbuka kila wakati kwamba huja

kwetu kwa kujificha, akifunika nia zake na tabia ya majaribu yake. Adui huja kwa mavazi ya nuru, akionekana amevaa mavazi safi ya malaika, ili tusitambue kwamba ndiye yeye. Tunahitaji kuwa waangalifu sana, kuchunguza hila/mbinu zake kwa karibu, tusije tukadanganywa.—Manuscript 34, 1897. (**Mwito Wetu Mkuu**, 88.) **[1MCPsw 18.3]**

Matumizi Mabaya ya Sayansi Inayohusiana na Akili—Katika siku hizi ambapo mashaka na kutokuamini/ukafiri huonekana mara nyingi katika vazi la kisayansi [sketicism and infidelity], tunapaswa kuwa waangalifu sana pande zote. Kupitia njia hii adui yetu mkuu huwadanganya maelfu na kuwafanya mateka kulingana na matakwa yake. Faida anayoipata kwa kutumia sayansi, sayansi zinazohusu akili ya mwanadamu, ni kubwa na ya kutisha sana. Hapa, hujipenyeza kama nyoka, huingia bila kutambulika ili kuiharibu kazi ya Mungu. **[1MCPsw 19.1]**

Kuingia huku kwa Shetani kupitia sayansi kumepangwa na kuratibiwa vizuri sana. Kupitia sayansi ya kuchunguza umbo la fuvu la kichwa (frenolojia), saikolojia, tiba ya kutumia nguvu ya ushawishi wa akili au *usununu (Mesmerism)* [*Maelezo*: Katika kauli hii kama ilivyochapishwa katika gazeti la *The Signs of the Times,* la tarehe 6 Novemba, 1884, Bi. White alirejelea kwa uzito na kufafanua kwa kiasi fulani kauli iliyochapishwa awali katika gazeti la *The Review and Herald,* la Februari 18, 1862, ambayo sasa inapatikana katika kitabu cha Shuhuda kwa Kanisa 1, uk. 290–302. **[1MCPsw 19.2]**

Marejeleo ya frenolojia, saikolojia, na Mesmerism/magnetism, kama yalivyojumuishwa hapa, kuelezea jinsi Shetani anavyotumia akili ya mwanadamu kujipatia faida, yanaweza kuonekana kuwa magumu kueleweka kwa mtu asiyefahamu machapisho ya huo na mambo yaliyokwa yakitiliwa mkazo. Vitabu vya kisayansi vilivyohusu elimu ya mifumo ya mwili (Fiziolojia) na utunzaji wa wagonjwa vilikuwa na kurasa za matangazo kwa nyuma zikiujulisha umma kuhusu machapisho yaliyokuwa yanapatikana. Kitabu kimojawapo cha namna hiyo, *Mwongozo wa Tiba ya Maji-Manual for Hydrotherapy* (chenye kurasa 284), kilichochapishwa mnamo 1850 na kampuni ya Fowlers and Wells, kilikuwa na

orodha ya vitabu tofauti 65 vinavyohusu afya ya mwili na akili, na kati ya hivyo, vitabu 23 vilihusu frenolojia, saikolojia, mesmerism [animal magnetism], na uwezo wa kutambua mambo au mtukio yaliyofichika (ramli). Tunaweka hapa vitu vichache kati ya hivyo: **[1MCPsw 19.3]**

Elements of Animal Magnetism; or, Process and Practical Application for Relieving Human Suffering. $.12 1/2

Familiar Lessons on Phrenology and Physiology. Muslin, in one volume. Beautifully Illustrated. $2.00

Fascination; or the Philosophy of Charming (Magnetism). Illustrating the principles of life. Illustrated. $.40

Lectures on the Philosophy of Mesmerism and Clairvoyance. With instruction in its process and practical application. $.25

Psychology, or the Science of the Soul. With engravings of the nervous system. By Joseph Haddock, Md. $.25. Angalia zaidi MaarifaMtandaoni. Com, sura ya 18.

Phrenology and the Scriptures (Showing their Harmony). By rev. John Pierpont. $.12 ½

Katika kitabu cha Dkt. Sylvester Graham chenye kurasa 650 kiitwacho *Lectures on the Science of Human Life* (cha mwaka 1865), kikiwa na "maelezo mafupi ya Maisha ya mwandishi," vingi vya vitabu hivyo-hivyo vilitangazwa, na safari hii vikiwa vimepangwa na kupewa jina kama vile "Vitabu vya Frenolojia, vinavyohusu matuta ya ubongo kama sababu ya tabia," "Tiba ya Maji; au, Tiba ya Maji ya Asili," "Mesmerism-Psychology," n.k. Kuhusiana na maelezo ya kurasa nane ya "Maisha ya Sylvester Graham" karibu ukurasa mzima umetengwa kwa ajili ya "Maelezo ya Frenolojia." Kwa hivyo Ellen White alikuwa akiandika mambo ambayo wakati huo yalikuwa mbele ya macho ya umma kwa kiasi kikubwa sana.—Wakusanyaji.] anawajia moja kwa moja watu wa kizazi hiki na kufanya kazi kwa nguvu ile itakayotambulisha jitihada zake karibu na mwisho wa wakati wa rehema. Akili za

maelfu ya watu zimetiwa sumu kwa njia hii na kuongozwa katika kuwa wapinzani wa Mungu au makafiri (wasioamini). **[1MCPsw 19.11]**

Wakati ikiaminika kwamba akili ya mtu mmoja humwathiri mwingine kwa namna ya kushangaza, Shetani, ambaye yuko tayari kutumia kila fursa, huingia kwa siri na kufanya kazi pande zote-kushoto na kulia. Na wakati wale waliojitoa kwa ajili ya sayansi hizi wakizitukuza kupita kiasi kwa sababu ya kazi kubwa na nzuri ambazo wanathibitisha zinafanywa na sayansi hizo, hawajui ni nguvu gani ya uovu wanayoilea; lakini ni nguvu ambayo bado itafanya kazi kwa ishara zote na maajabu ya uongo—pamoja na udanganyifu wote wa udhalimu. Angalieni ushawishi wa sayansi hizi, msomaji mpendwa, kwani pambano kati ya Kristo na Shetani halijaisha bado-Soma Kitabu Pambano kuu. **[1MCPsw 20.1]**

Kupuuza maombi huwafanya watu kutegemea nguvu zao wenyewe na kufungua mlango wa majaribu. Mara nyingi mawazo huvutiwa na utafiti wa kisayansi, na wanadamu husifiwa kupitia ufahamu wa nguvu zao wenyewe. Sayansi zinazoshughulikia akili ya mwanadamu zimeinuliwa sana. Ni nzuri katika nafasi yake, lakini zinatumiwa na Shetani kama vyombo vyake vyenye nguvu vya kudanganya na kuharibu roho za watu. Mbinu na sanaa zake hukubaliwa kana kwamba zinatoka mbinguni, na kwa njia hiyo hupokea ibada inayomfaa vyema. Ulimwengu, ambao unadhaniwa kunufaika sana na frenolojia na nguvu ya ushawishi wa akili wa sumaku [animal magnetism], haujawahi kuwa na uharibifu mkubwa wa kimaadili kama sasa. Kupitia sayansi hizi, uadilifu huharibiwa na misingi ya umizimu huwekwa.—Signs of the Time, Novemba 6, 1884. (**Jumbe Teule** 2:351, 352) [1MCPsw 20.2]

Kazi Yake ya Kupotosha Akili ya Mwanadamu—Shetani ameingia moja kwa moja na kujiweka kati ya Mungu na mwanadamu. Ni kazi yake kukengeusha akili ya mwanadamu, na anaweka vizuizi na upofushaji wa kiroho katika maisha yetu ya kila siku ili tushindwe kupambanua kati ya Mungu na giza la kimaadili na uharibifu na wingi wa uovu ulio katika ulimwengu

wetu. Basi tutafanya nini kuhusu jambo hilo? Je, tuache giza hilo libaki? Hapana. **[1MCPsw 21.1]**

Kuna nguvu hapa kwetu ambayo italeta Nuru ya mbinguni katika ulimwengu wetu wa giza. Kristo amekuwa mbinguni, naye ataleta nuru ya mbinguni, Yeye ataondoa giza, na kuruhusu mwanga wa jua wa utukufu Wake uingie. Kisha, katikati ya upotovu na uharibifu, tutaona nuru ya mbinguni. **[1MCPsw 21.2]**

Hatupaswi kukata tamaa kwa uchafu ulio ndani ya jamii ya wanadamu, na daima tuuweke mbele ya macho ya akili. Hatupaswi kuutazama huo… Basi tufanye nini? Kazi yetu ni nini? "Ni Kutazama upendo wa namna gani ambao Baba ametukirimia" (1 Yohana 3:1).—Manuscript 7, 1888. **[1MCPsw 21.3]**

Mbinu ya Kujipenyeza kwa siri dhidi ya Shambulio la Wazi la Ujasiri—Kama Shetani angefanya shambulio la wazi na la ujasiri dhidi ya Ukristo, lingemleta Mkristo mara moja miguuni pa Mwokozi wake Mwenye Nguvu, ambaye peke Yake ndiye angeweza kumfanya adui akimbie. Kwa kawaida hafanyi hivi. Yeye ni mjanja na anajua kwamba njia bora zaidi kwake ya kukamilisha mipango yake ni kuja kwa mwanadamu masikini asiye na nguvu, aliyeanguka katika umbo la malaika wa Nuru. Katika kujificha kwa hili vazi huku anafanya kazi akilini ili kuwavuta kutoka kwenye njia salama na sahihi. Amekuwa na tamaa ya kuleta kazi bandia ili kuiga kazi ya Kristo na kuanzisha nguvu na madai yake mwenyewe. Anawaongoza wanadamu waliodanganywa kuhesabu kazi na miujiza ya Kristo kwa kanuni za kisayansi; anafanya miujiza ionekane kama matokeo ya ujuzi na nguvu za kibinadamu. Katika akili nyingi hatimaye ataharibu imani yote ya Kweli katika Kristo kama Masihi, Mwana wa Mungu.—Signs of the Time, Novemba 6, 1884. **[1MCPsw 21.4]**

Akili za Ujana Ndiyo Lengo La Maalum la Adui—Ni kazi maalum ya Shetani katika siku hizi za mwisho kutawala akili za vijana, kuharibu mawazo yao, na kuwasha tamaa zao.… Wote ni viumbe huru vya maadili, na kwa hivyo lazima wayafanye mawazo yao yaendeshwe katika njia sahihi.—Mwito wa Akina Mama, 30 (1864). (Mwito Wetu Mkuu, 337.) **[1MCPsw 22.1]**

Shetani Hutawala Akili Isiyoongozwa na Roho Mtakatifu—Wachache wanaamini kwamba wanadamu wameanguka chini sana kimaadili kuliko walivyo, au kwamba ni wabaya kabisa kwa maadili na wenye kupinga vikali mapenzi ya Mungu kwa kiwango cha kukatisha tamaa kama walivyo. “Nia ya mwili ni uadui dhidi ya Mungu: kwa maana haitii Sheria ya Mungu, wala haiwezi kuitii” (Warumi 8:7). **[1MCPsw 22.2]**

Akili isipokuwa chini ya uongozi wa moja kwa moja wa Roho wa Mungu, Shetani anaweza kuifinyanga kama apendavyo. Uwezo wote wa akili anaoutawala ataugeuza kwa wa tamaa za mwili. Yeye hupingana moja kwa moja na Mungu katika mapendekezo yake, ladha, mitazamo yake, mambo anayopendelea, mambo anayopenda na asiyopenda, uchaguzi wa mambo na shughuli zake; hana hamu kabisa na kile Mungu anachokipenda au kukiridhia, bali anafurahia mambo yale yale ambayo Mungu anayachukia; kwa sababu hiyo, mwelekeo wa Maisha unaodumishwa huwa ni ule unaomchukiza Yeye Mwenyezi Mungu. **[1MCPsw 22.3]**

Hili husababisha utata na wale wanaojaribu kutembea katika njia ya Bwana. Wao [wale wanaopinga U.kweli] wataita Nuru giza, na giza Nuru; wema ubaya, na uovu wema.—Letter 8, 1891 **[1MCPsw 22.4]**

Kuanzia Siku za Adamu hadi Sasa—Shetani amekuwa akifanya kazi kwenye usukani, akiuzungusha hadi awe na udhibiti wa akili zote za wanadamu ambazo zimepokea uongo ambao alimdanganya Hawa na kisha akamtumia huyu mwanamke kama wakala wake kumshawishi Adamu afanye dhambi. Shetani ameendelea kufanya kazi yake ya udanganyifu kwenye akili za wanadamu tangu siku hiyo hadi leo.—Manuscript 19, 1894. **[1MCPsw 22.5]**

Wale Wanaojua Ukweli Ndio Shabaha Yake Maalum—Shetani anafanya kazi kisiri ili kuchanganya akili za wale wanaojua ukweli kwa kuleta hisia potofu na mifano potofu. La wasipotubu na kuongoka, wale wanaoishi maisha yaliyogawanyika, wakidai kumtumikia Bwana lakini wakati huo huo wakipanga kutekeleza mipango yao wenyewe—mipango

inayorudisha nyuma kazi ile ambayo Kristo alitoa maisha Yake ili kutimiza—watadanganywa na adui wa roho.—Letter 248, 1907 **[1MCPsw 22.6]**

Shetani Hupotosha Akili kwa Mada Zinazopingana au Zenye Utata (controversial subjects)—Yeye [adui] angefurahi kuwa na akili zilizoelekezwa kwenye mada yoyote ambayo angeweza kusababisha mgawanyiko wa hisia na kuwaongoza watu wetu kwenye mabishano.—Manuscript 167, 1897. **[1MCPsw 23.1]**

Akili Moja Kutawala Akili Nyingine—Shetani mara nyingi hupata njia nzuri ya kufanya mabaya kupitia uwezo ambao akili ya mwanadamu mmoja inaweza kuutumia juu ya akili ya mwanadamu mwingine. Ushawishi huu unavutia sana kiasi kwamba mtu anayeongozwa nao mara nyingi hajui nguvu zake. Mungu ameniagiza kutoa onyo dhidi ya uovu huu.—Letter 244, 1907 (Jumbe Teule 2:352) **[1MCPsw 23.2]**

Nguvu ya Wema, Nguvu ya Uovu—Ushawishi wa akili kwa akili nyingine, una nguvu kubwa ya wema unapotakaswa, ni nguvu sawa na ya uovu mikononi mwa wale wanaompinga Mungu. Nguvu hii Shetani aliitumia katika kazi yake ya kuingiza uovu katika akili za malaika, na akaifanya ionekane kama alikuwa akitafuta mema ya ulimwengu na sayari zote. Akiwa kerubi aliyetiwa mafuta, Lusifa alikuwa ameinuliwa sana; alipendwa sana na viumbe wa mbinguni, na ushawishi wake juu yao ulikuwa mkubwa. Wengi wao walisikiliza mapendekezo yake na kuamini maneno yake. “Kulikuwa na vita mbinguni: Mikaeli na malaika Zake wakapigana na joka; joka naye akapigana na malaika zake, nao hawakushinda; wala mahali pao hapakuonekana tena mbinguni” (Ufunuo 12:8).—Letter 114, 1903 (The SDA Bible Commentary 7:973) **[1MCPsw 23.3]**

Akili ya Mtu Mmoja Haipaswi Kuaminiwa—Akili ya mtu mmoja na maamuzi ya mtu mmoja havikupaswa kuaminiwa, kwa sababu maslahi ya thamani kubwa yalikuwa hatarini, na akili hiyo haikuwa huru dhidi ya udhaifu na makosa ya kibinadamu… Hakuna akili ya mtu mmoja iliyo kamilifu kiasi kwamba hakuna hatari ya yeye kufanya maamuzi kutokana na nia mbaya, au

kutazama mambo kwa mtazamo usio sahihi.—Letter 41, 1891 **[1MCPsw 23.4]**

Shetani Huvizia Akili Zisizolindwa—Shetani huvizia ili aipate akili katika wakati ambao haiko chini ya ulinzi, na kwa njia hiyo aweze kuitawala. Hatupaswi kuwa wajinga kuhusu mbinu zake, wala kuzidiwa na hila zake. Anafurahishwa na picha zinazomwakilisha akiwa na pembe na kwato, kwani ana akili; hapo awali alikuwa malaika wa nuru.—Manuscript 11, 1893. **[1MCPsw 24.1]**

Malaika Waovu Hujaribu Kuharibu Mapenzi ya Mwanadamu—Ikiwa wakiruhusiwa, malaika waovu watafanya kazi [kuteka na kudhibiti] akili za wanadamu hadi watakapokuwa hawana akili au mapenzi yao wenyewe.—Manuscript 64, 1904. **[1MCPsw 24.2]**

Usalama Pekee Katika Upinzani—Usalama wetu pekee ni kutompa Shetani nafasi; kwani mapendekezo na makusudi yake ni ya kutudhuru daima na kutuzuia kumtegemea Mungu. Adui anajigeuza kuwa malaika wa nuru ili, kupitia majaribu yake ya udanganyifu, aweze kuingiza mbinu zake kwa njia ambayo hatuwezi kutambua hila zake. Kadiri tunavyozidi kujisalimisha kwake, ndivyo udanganyifu wake utakavyokuwa na nguvu zaidi juu yetu. Si salama kubishana naye au kuzungumza naye. Kwa kila faida tunayompa adui, atadai zaidi. **[1MCPsw 24.3]**

Usalama wetu pekee ni kukataa kwa msimamo thabiti ushawishi wa kwanza kabisa unaotupelekea kwenye kujiamini kupita kiasi au ujuvi. Mungu ametupa neema ya kutosha kupitia nguvu inayotokana na kazi ya Kristo msalabani kuweza kumpinga Shetani, na kuwa zaidi ya washindi. Upinzani ni mafanikio. “Mpingeni Ibilisi, naye atawakimbia.” Upinzani lazima uwe imara na thabiti. Tunapoteza yote tuliyopata ikiwa tutapinga leo lakini tukasalimu amri kesho.—The Review and Herald, Aprili 8, 1880. (Mwito Wetu Mkuu, 95.) **[1MCPsw 24.4]**

Kuepuka Vitendo vya Kujiamini Kupita Kiasi—Kuna wale ambao pasipo kufikiri hujiingiza wenyewe katika mazingira ya hatari na yenye madhara makubwa na kujianika wazi kwenye majaribu, ambayo ili watoke humo bila kuumia wala kuchafuliwa,

ingehitajika muujiza wa Mungu. Haya ni matendo ya kujiamini kupita kiasi au ujuvi (presumption), ambayo Mungu hapendezwi nayo. Jaribu la Shetani kwa Mwokozi wa ulimwengu la kujitupa kutoka kwenye kilele cha hekalu lilikabiliwa na kupingwa vikali. Adui mkuu alinukuu ahadi ya Mungu kama dhamana ya usalama, kwamba Kristo angeweza kufanya hivi kwa usalama akitegemea nguvu ya ahadi hiyo. Yesu alikabiliana na jaribu hili kwa Maandiko: "Imeandikwa… Usimjaribu Bwana Mungu wako." Kwa njia hiyo hiyo, Shetani huwasukuma wanadamu kwenda mahali ambapo Mungu hahitaji waende, akinukuu Maandiko ili kuhalalisha mapendekezo yake.—The Review and Herald, Aprili 8, 1880. (Mwito Wetu Mkuu, 95.) **[1MCPsw 24.5]**

Imani na Ujuvi (presumption)—Ahadi za Mungu si zetu kudai kwa haraka, kutulinda huku tukikimbilia hatarini bila kujali, tukivunja sheria za asili au kupuuza busara na hukumu ambayo Mungu ametupa tuitumie. Hii haitakuwa imani ya kweli bali ujuvi/dhana… **[1MCPsw 25.1]**

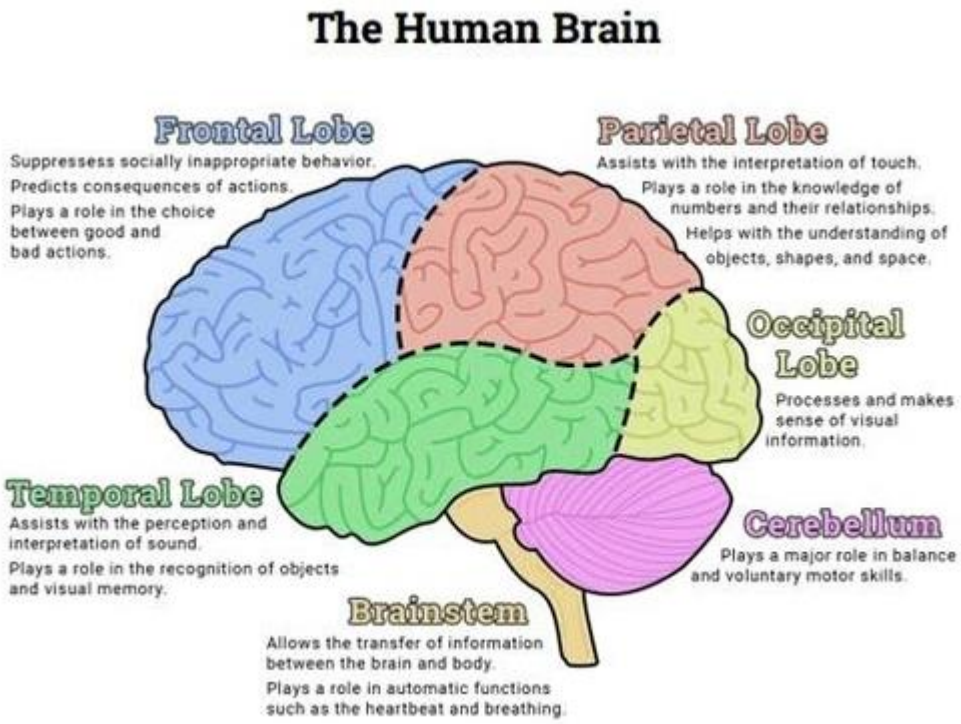
Shetani hutujia kwa fahari ya dunia, utajiri, na anasa za maisha. Majaribu haya huwa na namna nyingi ili kuendana na watu wa kila tabaka, akiwajaribu wamwache Mungu ili wajitumikie wenyewe kuliko Muumba wao. "Nitakupa vitu hivi vyote," Shetani akamwambia Kristo. "Nitakupa vitu hivi vyote," Shetani anamwambia mwanadamu. "Fedha hizi zote, nchi hii, nguvu hizi zote na heshima na utajiri nitakupa"; na mwanadamu anavutiwa, analogwa, anadanganywa, na anavutiwa kwa hila hadi kwenye uharibifu wake. Tujapojitoa kwa ajili ya mambo ya udunia kwenye mioyo yetu na Maisha yetu, Shetani huridhika.—Letter 1a, 1872 (Mwito Wetu Mkuu, 93.) **[1MCPsw 25.2]**

Malaika Waovu au Malaika wa Mungu Hudhibiti Akili za Wanadamu—Ama malaika waovu au malaika wa Mungu wanadhibiti akili za wanadamu. Akili zetu zimepewa udhibiti wa Mungu au udhibiti wa nguvu za giza; na itakuwa vyema kwetu kuuliza Je, tunasimama wapi leo—iwe chini ya bendera iliyotiwa damu ya Mfalme Emmanuel au chini ya bendera nyeusi ya nguvu za giza.—Manuscript 1, 1890. (The SDA Bible Commentary 6:1120) **[1MCPsw 25.3]**

Kama Tukijisalimisha tu—Shetani hawezi kugusa akili au ufahamu isipokuwa tumejisalimisha kwake.—Manuscript 17, 1893. (The SDA Bible Commentary 6:1105) [1MCPsw 26.1]

Ufahamu Wazi Unahitajika—Macho safi ya kiroho yanahitajika ili kutofautisha kati ya makapi na ngano, kati ya sayansi ya Shetani na sayansi ya Neno la Kweli. Kristo, Tabibu Mkuu, alikuja katika ulimwengu wetu kuwapa wanadamu afya na amani na ukamilifu wa tabia kwa wote watakaompokea. Injili Yake haijumuishi mbinu na maonyesho ya nje ambayo kupitia kwayo sayansi ya kazi mbaya inaweza kuletwa kama baraka kubwa baadaye ili kudhibitisha laana kubwa.—Letter 130, 1901 (Mwito Wetu Mkuu, 109.) **[1MCPsw 26.2]**

Maombi Yatashinda Dhidi ya Shetani—Maombi ya imani ndiyo nguvu kuu ya Mkristo na hakika yatashinda dhidi ya Shetani. Hii ndiyo sababu adui anaingiza mawazo ya hila kwamba hatuna haja ya kuomba. Jina la Yesu, Mtetezi wetu, analichukia sana; na tunapomwendea Kristo kwa bidii kuomba msaada, jeshi la Shetani huingiwa hofu. Hutimiza kusudi lake vizuri tukipuuza utekelezaji wa maombi, kwani ndipo maajabu yake ya uongo yanapokelewa kwa urahisi zaidi. Kile alichoshindwa kutimiza katika kumjaribu Kristo, sasa anatimiza kwa kuweka majaribu yake ya udanganyifu mbele ya mwanadamu.— Shuhuda kwa Kanisa 1:296 (1862). **[1MCPsw 26.3]**

Sura ya 4

Ushawishi wa Kiroho na Akili

Dini na Afya—Dini kwa mtu binafsi ni ya umuhimu mkubwa zaidi. Yohana alimwandikia Gayo, “Mpenzi, naomba ufanikiwe katika mambo yote na kuwa na afya yako, kama vile roho yako ifanikiwavyo” (3 Yohana 1:2). Afya ya mwili hutegemea sana afya ya roho; kwa hivyo, iwe unakula au unakunywa, au chochote unachofanya, fanya yote kwa utukufu wa Mungu. Dini kwa mtu binafsi inafunuliwa na mwenendo, maneno, na matendo. Huleta ukuaji ambao hatimaye ukamilifu utadai pongezi na kibali cha Bwana, “Mmekamilika katika Yeye” (Wakolosai 2:10)—Letter 117, 1901 **[1MCPsw 27.1]**

Dini Safi Huleta Utulivu, Umakini, kuthibiti nNafsi na Nguvu—Dini safi na isiyo na waa si hisia, bali ni kutenda matendo ya rehema na upendo. Dini hii ni muhimu kwa afya na furaha. Hupenya katika hekalu la roho lililojaa mabaya na kwa nguvu ya Mungu huondoa na kufuta kabisa mabaya yote ya

dhambi. Ikitawala moyo, huwatakasa wote kwa uwepo wake, ikiangazia moyo kwa miale angavu ya Jua la haki. Hufungua madirisha ya roho kuelekea mbinguni, ikiruhusu mwanga wa jua wa upendo wa Mungu kuingia. Pamoja nayo huja utulivu na amani ya akili. Nguvu za kimwili, kiakili, na kimaadili huongezeka, kwa sababu angahewa ya mbinguni kama chombo hai na kinachofanya kazi, hujaza roho. Kristo anaumbwa na kukaa ndani, tumaini lenye utukufu.—The Review and Herald, Oktoba 15, 1901. (Huduma ya Ustawi, 38) **[1MCPsw 27.2]**

> **Mungu Ndiye Chanzo cha Uzima na Furaha**—Mungu ndiye chanzo cha uzima na Nuru na furaha kwa ulimwengu. Kama miale ya mwanga kutoka kwenye jua, kama vijito vya maji vinavyobubujika kutoka kwenye chemchemi hai, baraka hutiririka kutoka Kwake hadi kwa viumbe Wake wote. Na popote pale uzima wa Mungu ulipo mioyoni mwa wanadamu, utatiririka kwa wengine kwa upendo na baraka.—*Ngazi ya Kufika Mbinguni au Njia Salama*, 77 (1892). **[1MCPsw 28.1]**

Wote Hupokea Uzima Kutoka kwa Mungu—Viumbe wote walioumbwa huishi kwa mapenzi na nguvu za Mungu. Ni wapokeaji wa uzima wa Mwana wa Mungu. Hata wawe na uwezo na talanta kiasi gani, hata wawe na uwezo mkubwa kiasi gani, hujazwa tena na tena uzima kutoka kwa Chanzo cha uzima wote. Yeye Ndiye chemchemi, chemchemi, ya uzima. Ni Yeye pekee aliye na kutokufa, anayekaa katika Nuru na uzima, Ndiye angeweza kusema, “Nina uwezo wa kuutoa uhai Wangu, na nina uwezo wa kuuchukua tena.”—Manuscript 131, 1897. (The SDA Bible Commentary 5:1113.) [1MCPsw 28.2]

Shetani Hutumia Ushawishi wa Akili kwa akili Nyingine — Akiwa amefukuzwa kutoka mbinguni, Shetani alianzisha ufalme wake katika ulimwengu huu, na tangu wakati huo amekuwa akijitahidi bila kuchoka kuwashawishi wanadamu waache utii wao kwa Mungu. Anatumia nguvu ile ile aliyotumia mbinguni—ushawishi wa akili moja kwa nyingine. Wanadamu wanakuwa wajaribu wa wanadamu wenzao. Hisia kali na zenye uharibifu za

Shetani zinathaminiwa, na zina nguvu ya ustadi na ya kulazimisha. Chini ya ushawishi wa hisia hizi za kufikirika, wanadamu hufungamana katika mashirikisho, katika vyama vya wafanyakazi, na katika vyama vya siri-Trade unions. Kuna mashirika yanayofanya kazi duniani ambayo Mungu hatayavumilia tena.—Letter 114, 1903 **[1MCPsw 28.3]**

Kusudi la Shetani la Kujifunza Kutumia Nguvu kwa Madhumuni ya Ubinafsi—Shetani ana nyavu na mitego-nets and snares-Snares mitego ya hila, kama mitego ya mwindaji, yote

ikiwa tayari kunasa roho. Ni kusudi lake la kujifunza kwamba wanadamu watatumia nguvu zao walizopewa na Mungu kwa madhumuni ya ubinafsi badala ya kuziacha zimtukuze Mungu. Mungu angependa wanadamu wajishughulishe na kazi ambayo itawaletea amani na furaha na itawapa faida ya milele; lakini Shetani anataka tuwekeze juhudi zetu kwenye mambo yasiyo na faida, kwenye vitu vinavyoharibika wakati vikitumiwa.—The Present Truth, Septemba 1, 1910. (Mwito Wetu Mkuu, 200) **[1MCPsw 28.4]**

Uasi Haukuleta Mfumo Mpya wa Nguvu/nishati na Tamaa za Mwili—Hatupaswi kudhani kwamba tangu uasi wa Adamu, Mungu ameongeza kwa wanadamu aina ya nishati na tamaa/passion zaidi ya hali iliyokuwepo tangu uumbaji, kwani wakati huo ingeonekana kwamba Mungu alikuwa ameingilia kati ili kupandikiza katika wanadamu mielekeo ya kutenda dhambi. Kristo alianza kazi Yake ya kuongoa roho mara tu mwanadamu alipoasi, ili kupitia utii kwa Sheria ya Mungu na imani katika Kristo sura ya Mungu kwa mwanadamu iweze kurejea tena.—Manuscript 60, 1905. **[1MCPsw 29.1]**

Kila Mmoja Lazima Achague Moja Kati ya Pande Mbili—Hapa ndipo palipo na suala kuu. Hapa kuna nguvu mbili kuu zinazokabiliana, Mkuu na Mungu, Yesu Kristo, na mkuu wa giza, Shetani. Hapa ndipo unapokuja mzozo wa wazi. Kuna makundi mawili tu duniani, na kila mwanadamu atasimama upande wa moja kati ya makundi hayo mawili, bendera ya mkuu wa giza au bendera ya Yesu Kristo.—Letter 38, 1894 **[1MCPsw 29.2]**

Dhambi Huathiri Mwili na Uhai Wote—Dhambi huathiri uhai wote; vivyo hivyo neema hufanya hivyo pia.—Letter 8, 1891 [1MCPsw 29.3]

Ni moyo mkaidi ambao umeharibu na kudhoofisha vipaji vya mwili na akili ambazo Mungu alitupa. Wote wanaotaka kujifunza sayansi ya wokovu lazima wawe wanafunzi watiifu na wenye kujisalimisha katika shule ya Kristo, ili hekalu la roho liwe mahali pa kukaa pa Aliye Juu zaidi. Kama tungependa kujifunza kuhusu Kristo, roho lazima isiwe na chochote cha kujivunia-iwe tupu, ili

Kristo aweze kutia muhuri tabia Yake juu ya roho.—Letter 5, 1898 (Mwito Wetu Mkuu Calling, 105.) **[1MCPsw 29.4]**

Msalaba Huleta Uwiano Sahihi katika Akili ya Mwanadamu—Ni kitu gani kinachoipa akili ya mwanadamu kiwango kinachostahili? Ni msalaba wa Kalvari. Kwa kumtazama Yesu, ambaye Ndiye Mwanzilishi na Mkamilishaji wa imani yetu, nia na hamu zote za kujitukuza huondolewa kabisa na kutupwa kwenye mavumbi. Tunapoona mambo kwa usahihi, kunakuja roho ya kujishusha inayochochea upole na unyenyekevu wa akili. Tunapotafakari msalaba, tunawezeshwa kuona majaliwa na neema ya ajabu iliyotolewa kwa kila muumini. Mungu katika Kristo, … akionekana sawasawa, atasawazisha ukuu na kiburi cha mwanadamu. Hakutakuwa na kujikweza, bali kutakuwa na unyenyekevu wa kweli.—Letter 20, 1897 (Mwito Wetu Mkuu, 114.) **[1MCPsw 29.5]**

Mwanadamu Amekamilika katika Kristo—Kristo huwaleta wanafunzi Wake katika muungano ulio hai pamoja Naye na Baba. Kupitia utendaji kazi wa Roho Mtakatifu juu ya akili ya mwanadamu, mwanadamu amekamilika katika Kristo Yesu. Umoja na Kristo huanzisha kifungo cha umoja kati yao. Umoja huu ndio uthibitisho unaoshawishi zaidi kwa ulimwengu wa ukuu na wema wa Kristo na nguvu Zake za kuondoa dhambi.—Manuscript 111, 1903. (The SDA Bible Commentary 5:1148) **[1MCPsw 30.1]**

Mungu Pekee Ndiye Anayeweza Kumwinua Mwanadamu Katika Thamani ya Maadili—Thamani ya mwanadamu kama Mungu anavyomkadiria ni kupitia muungano wake na Kristo, kwani Mungu Ndiye pekee anayeweza kumwinua mwanadamu katika kiwango cha thamani ya kimaadili kupitia haki ya Kristo. Heshima ya kidunia na ukuu wa kidunia una thamani ile ile ambayo Muumba wa mwanadamu anaweka juu yao. Hekima yao ni upumbavu, udhaifu wao wa nguvu.—Letter 9, 1873 (Mwito Wetu Mkuu, 149.) **[1MCPsw 30.2]**

Ubinafsi na Matokeo Yake—Ubinafsi ndio kiini cha upotovu, na kwa sababu wanadamu wamejisalimisha kwenye nguvu zake, kinyume cha utii kwa Mungu kinaonekana ulimwenguni leo.

Mataifa, familia, na watu binafsi wamejaa hamu ya kujifanya wenyewe kuwa kitovu/senta. Mwanadamu anatamani kuwatawala wanadamu wenzake. Akijitenga na Mungu na viumbe wenzake kwa ubinafsi wake, anafuata mielekeo yake isiyozuilika. Anatenda kana kwamba wema wa wengine unategemea utii wao kwa ukuu wake.—The Present Truth, Juni 25, 1908. (Mashauri ya Uwakili, 24.) **[1MCPsw 30.3]**

Ushindi Waweza Kupatikana—Kupitia ukuzaji wa misingi ya haki, mwanadamu anaweza kupata ushindi juu ya mwelekeo wa kutenda uovu. Akiwa mtiifu kwa Sheria ya Mungu, milango ya fahamu haitakuwa tena yenye kupotoshwa, kupinda na kugeuzwa; vitivo na uwezo wa akili hautakuwa tena wenye kuharibiwa kwa kutumiwa kwenye vitu vyenye mwelekeo wa kumwongoza mbali na Mungu. Ndani na kupitia neema iliyotolewa na Mbingu, maneno, mawazo, na nguvu zinaweza kutakaswa; tabia mpya inaweza kujengwa, na ule uharibifu na unyonge wa dhambi unashindwa.—Manuscript 60, 1905. **[1MCPsw 30.4]**

Akili Inayoyumba Mwanzo wa Majaribu—Mwanzo wa kujisalimisha kwa majaribu ni katika dhambi ya kuruhusu akili kumangamanga, kutokuwa na msimamo katika kumwamini Mungu. Mwovu hutafuta nafasi ya kumwakilisha Mungu vibaya na kuvutia akili kwa kile kilichokatazwa. **[1MCPsw 31.1]**

Adui akiweza, ataweka akili yake juu ya mambo ya dunia. Atajitahidi kuamsha hisia, kuamsha tamaa, kuweka mapenzi juu ya kile ambacho si kwa faida yako; lakini ni juu yako kudhibiti kila hisia na tamaa, kwa utiifu kwa utulivu kwa akili na dhamiri. Kisha Shetani hupoteza uwezo wake wa kudhibiti akili. **[1MCPsw 31.2]**

Kazi ambayo Kristo anatuitia ni kwa ajili ya kazi ya ushindi endelevu dhidi ya uovu wa kiroho katika tabia zetu. Mielekeo ya asili inapaswa kushindwa… Hamu, tamaa na shauku lazima zishindwe, na nia lazima iwekwe kikamilifu upande wa Kristo.—. The Review and Herald, Juni 14, 1892. (Mwito Wetu Mkuu, 87.) **[1MCPsw 31.3]**

Hakuna Anayepaswa Kukata Tamaa Kwa Sababu ya Mielekeo ya Kurithi—Shetani yuko macho kila wakati

kudanganya na kupotosha. Anatumia kila uchawi kuwavuta wanadamu katika njia pana ya kutotii. Anafanya kazi ya kuvuruga milango ya fahamu kwa kutumia mitazamo ya uongo na kufikirika, na anatoa alama katika mambo yaliyoamriwa na Mungu ili mabaya yaonekane mazuri na mazuri yaonekane mabaya. Ni kwa sababu majeshi haya ya uovu yanajitahidi kufifisha kila mwale wa Nuru usifike kwenye roho, ndio maana viumbe wa mbinguni wanateuliwa kufanya kazi yao ya utumishi/huduma, kuwaongoza, kuwalinda, na kuwadhibiti wale watakaokuwa warithi wa wokovu. Hakuna anayepaswa kukata tamaa kwa sababu ya tabia za uovu tulizozaliwa nazo kutoka kwa wazazi au mababu zetu, lakini Roho wa Mungu anapomshuhudia mtu kuhusu dhambi, mkosaji lazima atubu, aungame, na kuuacha uovu. Walinzi waaminifu wako macho ili kuziongoza roho katika njia sahihi.—Manuscript 8, 1900. (The SDA Bible Commentary 6:1120). **[1MCPsw 31.4]**

Mshiriki wa Dhambi kwa Njia ya Kufungamana—Roho ambayo imekengeushwa kwa vishawishi visivyofaa na imekuwa mshiriki wa dhambi kupitia kufungamana na wengine, kufanya kinyume na akili na tabia ya Mungu, haipaswa kuvunjika moyo. “Kwa maana ilitupasa sisi tuwe na kuhani mkuu wa namna hii aliye mtakatifu, asiyekuwa na uovu, asiyekuwa na waa lo lote, aliyetengwa na wakosaji, aliyekuwa juu kuliko mbingu” (Waebrania 7:26). Kristo sio tu kuhani na mwombezi wa dhambi zetu, bali pia sadaka. Alijitoa mwenyewe mara moja tu.—Letter 11, 1897 **[1MCPsw 32.1]**

Kazi ya Shetani ya Kuvunja Matumaini; ya Kristo ni ya Kuamsha Matumaini—Usikubali hata kidogo majaribu ya Shetani yaiteke akili yako. Yakimbie kama ilivyo kumwacha adui mwenyewe. Kazi ya Shetani ni kukatisha tamaa roho. Kazi ya Kristo ni kututia moyo kwa imani na tumaini. Shetani hutafuta kuondoa ujasiri wetu. Anatuambia kwamba matumaini yetu yamejengwa juu ya dhana potofu badala ya juu ya Neno la uhakika, lisilobadilika la Yeye asiyeweza kusema uongo.—Manuscript 31, 1911. (Mwito Wetu Mkuu, 85) **[1MCPsw 32.2]**

Tiba ya kila Aina ya Majaribu—Kwa kila aina ya majaribu kuna tiba/suluhisho. Hatujaachwa peke yetu kupigana vita dhidi ya nafsi na asili zetu za dhambi kwa nguvu zetu zenye ukomo. Yesu ni msaidizi hodari, msaada usioshindwa kamwe… Hakuna anayehitaji kushindwa au kukata tamaa wakati huduma ya kutosha kama hiyo imetolewa kwa ajili yetu.—The Review and Herald, Aprili 8, 1884. (**Mwito Wetu Mkuu**, 88.) **[1MCPsw 32.3]**

Damu ya Kristo Tiba Pekee—Sheria ya Yehova ni pana sana. Yesu… aliwaambia wazi wanafunzi Wake kwamba sheria hii takatifu ya Mungu inaweza kukiukwa hata katika mawazo, hisia na matamanio, na pia katika neno na tendo. Moyo unaompenda Mungu sana hautaelekea kupunguza au kuyafanya finyu maagizo Yake kwa madai madogo kabisa iwezekanavyo, lakini roho mtiifu na mwaminifu atatoa utii kamili wa kiroho kwa furaha wakati sheria itaonekana katika nguvu zake za kiroho. Ndipo amri zitakaa nafsini mwa mtu zikiwa na uwezo wake halisi. Dhambi itadhihirika kwa uwazi zaidi jinsi ilivyo ovu… Hakuna tena kujiona kuwa mwadilifu, kujithamini, kujiheshimu. Kujiamini kumetoweka. Kusadikika kwa kina kwa dhambi na kujichukia ni matokeo, na roho katika hali yake ya hatari kubwa inashikilia damu ya Mwana-Kondoo wa Mungu kama suluhisho lake pekee.—Letter 51, 1888 (Mwito Wetu Mkuu, 140.) **[1MCPsw 32.4]**

Kukabiliana na Mjaribu—Shetani atakuja kwako akisema, Wewe ni mwenye dhambi. Lakini usimruhusu aijaze akili yako na wazo kwamba kwa sababu wewe ni mwenye dhambi, Mungu amekukataa. Mwambie, Ndiyo, mimi ni mwenye dhambi, na kwa sababu hiyo ninamuhitaji Mwokozi. Ninahitaji msamaha na rehema, na Kristo anasema kwamba nikimjia Yeye sitaangamia. Katika barua Yake kwangu nilisoma, nayo inasema, “Tukiziungama dhambi zetu, Yeye ni mwaminifu na wa haki hata atusamehe dhambi zetu, na kutusafisha na udhalimu wote” (1 Yohana 1:9). Mimi nitaamini Neno alililoniachia. Nitatii amri Zake. Shetani anapokuambia kwamba umepotea, jibu, Ndiyo, lakini Yesu alikuja kutafuta na kuokoa kile kilichopotea. Kadiri dhambi yangu ilivyo kubwa, ndivyo hitaji langu la Mwokozi linavyokuwa kubwa.—Letter 98b, 1896 **[1MCPsw 33.1]**

Umakini Uliogeuzwa Kutoka Kwenye Mkanganyiko na Kuelekea Kwenye Kazi ya Mikono ya Mungu—Mungu anawataka viumbe Wake wageuze mawazo yao kutoka kwenye mkanganyiko na utata unaowazunguka na kuithamini/kuipenda kazi ya mikono yake. Viumbe wa mbinguni ni wa kutafakariwa hasa. Mungu amewaumba kwa manufaa ya mwanadamu, na tunapojifunza kazi Zake, malaika wa Mungu watakuwa kando yetu ili kuangazia akili zetu na kuzilinda dhidi ya udanganyifu wa kishetani.—Manuscript 96, 1899. (The SDA Bible Commentary 4:1145) **[1MCPsw 33.2]**

Kile Dini Inachofanya—Dini ya Kweli huifanya akili kutukuka, kuboresha, hutakasa mvuto, hutakasa maamuzi, na kumfanya mwenye nayo kutakasika na kuwa na utakatifu wa Mbinguni. Inawaleta malaika karibu na kututenganisha zaidi na zaidi na roho na mvuto wa ulimwengu/udunia. Inaingia katika matendo na mahusiano yote ya maisha na kutupa "roho ya akili yenye uzima na utimamu," na matokeo yake ni furaha na amani.—The Signs of the Times, Oktoba 23, 1884. (Mashauri kwa Afya, 629, 630.) **[1MCPsw 34.1]**

Huongeza Uwezo wa Kiakili—Kama ilivyo kwa Danieli, kwa kipimo kile kile jinsi tabia ya kiroho inavyokuzwa, uwezo wa kiakili huongezeka.—The Review and Herald, Machi 22, 1898. (The SDA Bible Commentary 4:1168) **[1MCPsw 34.2]**

Hustawisha Afya ya Mwili—Akili inapaswa iwe na umahiri na dhamiri iwe upande wa Bwana, na kutakuwa na ustawi mzuri katika afya ya mwili.—The Medical Missionary, Desemba 1, 1892. (Mashauri kwa Afya, 504.) **[1MCPsw 34.3]**

Kutenda Haki ni Dawa Bora—Ufahamu wa kutenda mema ni dawa bora kwa miili na akili zenye magonjwa. Baraka maalum ya Mungu inayokaa juu ya mpokeaji, ni afya na nguvu. Mtu ambaye akili yake imetulia na kuridhika katika Mungu yuko kwenye njia kuu ya afya. Kutambua kwamba jicho la Bwana liko juu yetu na kwamba sikio lake liko wazi kwa maombi yetu, kwa hakika inaridhisha. Kujua kwamba tuna rafiki asiyeshindwa ambaye twaweza kumweleza siri zote za roho ni furaha ambayo maneno

hayawezi kamwe kuelezea.—The Signs of the Times, Oktoba 23, 1884. (Mashauri kwa Afya, 628.) **[1MCPsw 34.4]**

Upendo wa Yesu Huzizunguka Nafsi kwa Mazingira Yenye Harufu Nzuri—Nafsi za wale wanaompenda Yesu zitazungukwa na mazingira safi na yenye harufu nzuri. Kuna wale wanaoficha njaa ya nafsi zao. Hawa watasaidiwa sana na Neno la upole, kujali na upendo au ukumbusho mwema. Karama za mbinguni, zilizotolewa kwa uhuru na kwa wingi na Mungu, nazo zitatolewa kwa uhuru na sisi kwa wote wanaokuja ndani ya duru la ushawishi wetu. Hivyo tunafunua upendo unaozaliwa mbinguni na ambao utaongezeka kadiri unavyotumika kwa uhuru katika kuwabariki wengine. Hivyo tunamtukuza Mungu.—Manuscript 17, 1899. (Mwito Wetu Mkuu, 231). **[11MCPsw 34.5]**

Matokeo ya Wakati Mmoja wa Kutofikiria—Kinga moja ikiondolewa kutoka kwa dhamiri, kuendekeza tabia moja mbaya, kupuuza moja tu madai makubwa ya wajibu, inaweza kuwa mwanzo wa njia ya udanganyifu itakayokupitisha katika safu ya wale wanaomtumikia Shetani, huku wewe ukidai kila wakati kumpenda Mungu na kusudi Lake. Wakati mmoja wa kutofikiria, kosa moja, unaweza kugeuza mkondo mzima wa maisha yako katika mwelekeo mbaya.—Shuhuda kwa Kanisa 5:398 (1885). **[1MCPsw 35.1]**

Mungu Hafanyi Muujiza Wowote Kuzuia Mavuno—Bwana hututumia onyo, ushauri, na karipio ili tuweze kupata fursa ya kurekebisha makosa yetu kabla hayajawa tabia yetu tuliyoizoea. Lakini tukikataa kurekebishwa, Mungu haingilii ili kukabiliana na mielekeo ya mwenendo wetu wenyewe. Hafanyi muujiza wowote ili mbegu iliyopandwa isiweze kuchipuka na kuzaa matunda. **[1MCPsw 35.2]**

Mtu yule anayeonyesha moyo wa kutoamini au kutojali Ukweli wa Mungu, anavuna tu mavuno ambayo yeye mwenyewe amepanda. Hilo ndilo jambo ambalo wengi wamepitia. Wanasikiliza kwa uvumilivu pasi na kujali Ukweli ambao hapo awali ulisukuma mioyo yao. Walipanda uzembe, kutojali, na upinzani dhidi ya Ukweli; na ndivyo mavuno wanayovuna. Ubaridi wa barafu, ugumu wa chuma, jinsi mwamba ulivyo mgumu kupenyeka—yote haya ni mfano wa tabia ya wengi wanaodai kuwa Wakristo kwa midomo yao. **[1MCPsw 35.3]**

Ilikuwa hivyo kwamba Bwana aliufanya moyo wa Farao kuwa mgumu. Mungu alizungumza na mfalme wa Misri kwa kinywa cha Musa, akimpa ushahidi wa kushangaza zaidi wa nguvu za Kiungu; lakini mfalme huyo alikataa kwa ukaidi nuru ambayo ingemleta kwenye toba. Mungu hakutuma nguvu isiyo ya kawaida ili kuufanya moyo wa mfalme huyo mwasi kuwa mgumu, lakini Farao alipopinga Ukweli, Roho Mtakatifu aliondolewa, naye akaachwa kwenye giza na kutokuamini alikokuwa amechagua. Kwa kuendelea kukataa mara kwa mara ushawishi wa Roho, watu walijitenga na Mungu. Hana wakala mwingine mwenye nguvu wa kuwaangazia akili zao. Hakuna ufunuo wa mapenzi Yake unaoweza kuwafikia katika kutokuamini kwao.—The Review and Herald, Juni 20, 1882. (The SDA Bible Commentary 3:1151) **[1MCPsw 35.4]**

Kufinyanga Mazingira Yetu Badala ya Kufinyangwa Nayo—Kuna maovu ambayo mwanadamu anaweza kuyapunguza lakini hawezi kamwe kuyaondoa. Anapaswa kushinda vikwazo na kutengeneza mazingira yake badala ya kufinyangwa nayo. Mwanadamu ana nafasi ya kutumia vipaji vyake katika kuleta utaratibu na maelewano dhidi ya mkanganyiko. Katika kazi hii anaweza kupata msaada wa Mungu ikiwa ataudai. Haachwi kukabiliana na majaribu na taabu kwa nguvu zake mwenyewe. Msaada umewekwa na Yule Mwenye nguvu. Yesu aliondoka kwenye mahakama za kifalme za mbinguni na kuteseka na kufa katika ulimwengu ulioharibiwa na dhambi ili aweze kumfundisha mwanadamu jinsi ya kupitia majaribu ya maisha na kushinda majaribu yake. Hapa kuna Kielelezo kwetu.—Shuhuda kwa Kanisa 5:312 (1885). [1MCPsw 36.1]

Mungu Anataka Akili Ifanywe Upya—Takataka za kanuni na desturi zenye mashaka ziondolewe. Bwana anatamani akili ifanyiwe ukarabati na moyo ujazwe hazina za Kweli.—Manuscript 24, 1901. (Mwito Wetu Mkuu, 106.) **[1MCPsw 36.2]**

Kushughulika kwa Akili Mahiri na Tofauti -kwa Busara—Sote tunahitaji kujifunza tabia na tabia ili tuweze kujua jinsi ya kushughulika kwa busara na akili tofauti, ili tuweze kutumia juhudi zetu bora kuwasaidia kuelewa Neno la Mungu na maisha ya kweli ya Kikristo. Tunapaswa kusoma Biblia pamoja nao na

kuvuta akili zao mbali na mambo ya kidunia na kuzielekeza kwenye mambo yao ya milele. Ni wajibu wa watoto wa Mungu kuwa wamishenari kwa ajili Yake, kufahamiana na wale wanaohitaji msaada. Ikiwa mtu anayumbayumba chini ya majaribu, kesi yake inapaswa kushughulikiwa kwa uangalifu na kusimamiwa/kuratibiwa kwa busara; kwa maana maslahi yake ya milele yako hatarini, na maneno na matendo ya wale wanaomfanyia kazi yanaweza kuwa harufu ya uzima hadi uzima au kifo hadi kifo.—Shuhuda kwa Kanisa 4:69 (1876). **[1MCPsw 36.3]**

Kanuni Isiyopinda Yawatia Alama Wanafunzi wa Yesu—Kanuni isiyopinda itaashiria mwendo wa wale wanaoketi miguuni pa Yesu na kujifunza kutoka Kwake.—The Review and Herald, Juni 20, 1882. (Mwito Wetu Mkuu, 160.) **[1MCPsw 37.1]**

Sura ya 5

Akili ya Kishupavu-Iliyopitiliza bila Hekima

[Maelezo: Webster anafafanua ushupavu kama "shauku kubwa" au "bidii isiyo na mantiki."—Wakusanyaji.]

Washupavu na Ushupavu Wataingia—Tunaishi katika wakati ambapo kila awamu ya ushupavu itashinikiza miongoni mwa waumini na wasioamini. Shetani ataingia, akizungumza uongo kwa unafiki. Kila kitu anachoweza kubuni ili kuwadanganya wanaume na wanawake kitaletwa mbele.—Letter 121, 1901 **[MCPsw 38.1]**

Jinsi Shetani Anavyofanya—Tumegundua katika uzoefu wetu kwamba ikiwa Shetani hawezi kuzifunga roho kwenye ubaridi wa kiroho, atajaribu kuzisukuma kwenye moto wa ushupavu wa

kidini. Roho wa Bwana anapokuja miongoni mwa watu Wake, adui huchukua fursa yake kufanya kazi pia kwenye akili tofauti na kuwaongoza watu kuchanganya sifa zao za kipekee za tabia na kazi ya Mungu. Hivyo daima kuna hatari kwamba wanaweza kuruhusu roho zao kuchanganyika na kazi na kwamba hatua zisizo za busara zinaweza kufanywa. Wengi huendeleza kazi ya kubuni kwao wenyewe ambayo haichochewi na Mungu.—Letter 34, 1889 (Shuhuda kwa Kanisa 5:644) **[MCPsw 38.2]**

Matokeo ya Kupenda Mielekeo Yenye Kasoro—Kuna baadhi ya wanadamu ambao hawatasikia. Kwa muda mrefu wamechagua kufuata njia zao wenyewe na hekima yao wenyewe, kwa muda mrefu wamependa mielekeo yenye kasoro ya kurithi na iliyokuzwa ya tabia katika mazingira, kiasi kwamba ni vipofu na hawawezi kuona mbali. Kwa njia yao, kanuni zinapotoshwa, viwango vya uongo vinainuliwa, majaribio yanafanywa ambayo hayana sahihi ya Mbinguni… Baadhi ya hawa hujisifu katika Bwana kama watu wanaotenda haki na wasioacha amri za Mungu wao.—Manuscript 138, 1902. **[MCPsw 38.3]**

Wakiwa Hawana Mtazamo Mzuri wa Kiakili—Wale walionaswa katika mtego wa Shetani bado hawajafikia mtazamo mzuri wa kiakili. Wamechanganyikiwa, wanajiona kuwa muhimu, na wanajitosheleza. Lo, Bwana anawaangalia kwa huzuni kubwa kiasi gani na kusikia maneno yao makubwa ya majivuno ya ubatili. Wanajigamba kwa kiburi. Adui anaangalia kwa mshangao jinsi wanavyotekwa kwa urahisi.—Letter 126, 1906 **[MCPsw 39.1]**

Unyenyekevu Bandia—Unyenyekevu mwingi bandia unaonekana miongoni mwa wanaojiita Wakristo. Wengine, wwengine wakiwa wameazimia kushinda nafsi zao, hujiweka chini iwezekanavyo; lakini wanajaribu tu kwa nguvu zao wenyewe, na wimbi linalofuata la sifa au kujipendekeza huwaondoa machoni. Hawako tayari kujisalimisha kikamilifu kwa Mungu, na Yeye hawezi kufanya kazi kupitia wao. **[MCPsw 39.2]**

Usijichukulie utukufu wowote. Usifanye kazi kwa nia iliyogawanyika, ukijaribu kumtumikia Mungu na nafsi yako kwa wakati mmoja. Jiweke mbali na macho ya wanadamu. Acha

maneno yako yawaongoze waliochoka na wenye mizigo kwa Yesu, Mwokozi Mwenye huruma. Fanya kazi kama unayemwona Yeye aliye mkono wako wa kuume, tayari kukupa nguvu kwa ajili ya huduma. Usalama wako pekee ni katika kumtegemea Kristo kikamilifu.—The Review and Herald, Mei 11, 1897. **[1MCPsw 39.3]**

Mengi Sana Yanatokana na Mhemko wa Muda Mfupi wa Hisia—Wengine hawaridhiki na mkutano isipokuwa wana wakati wenye nguvu na furaha. Wanafanyia kazi hili na kupata msisimko wa hisia. Lakini mvuto wa mikutano kama hiyo hauna faida. Pale mhemko wa hisia unapokwisha, huzama chini kuliko walivyokuwa kabla ya mkutano kwa sababu furaha yao haikutoka kwenye chanzo sahihi. Mikutano yenye faida zaidi kwa ajili ya maendeleo ya kiroho ni ile inayokuwa na kicho na uchunguzi wa kina wa moyo; kila mmoja akitafuta kujijua mwenyewe na kwa bidii, na kwa unyenyekevu wa kina, akitafuta kujifunza juu ya Kristo.—Shuhuda kwa Kanisa 1:412 (1864). **[1MCPsw 39.4]**

Mazoezi ya Ajabu—Kwa ushabiki kama ule tulio nao hivi karibuni huko California katika mazoezi ya ajabu na madai ya nguvu ya kutoa pepo, Shetani anatafuta kuwadanganya wanadamu ikiwezekana hata wateule. Watu hawa, wakidai kuwa na ujumbe maalum kwa watu wetu, huwashtaki mtu mmoja baada ya mwingine kwa kupagawa na pepo mchafu. Kisha baada ya kuomba nao wangetangaza Shetani amefukuzwa. Matokeo ya kazi yao yalishuhudia tabia yake. Niliamriwa kuwaambia watu wetu kwamba Bwana hakuwa katika mazoezi haya ya ajabu, lakini kwamba maonyesho kama hayo yangedanganya roho hadi kuangamizwa kwao isipokuwa wangeonywa, na pia wangefanya Ukweli wa Biblia kupotoshwa.—Letter 12, 1909 **[1MCPsw 40.1]**

Kwa Upinzani wa Kiasili-Watu wapendao malumbano—Baadhi ni wapingaji wa kiasili. Hawajali kama wanapatana na ndugu zao au la. Wangependa kuingia katika mabishano, wangependa kupigania mawazo yao maalum; lakini wanapaswa kuweka kando hili, kwani si kukuza neema za Kikristo. Fanya kazi kwa nguvu zako zote kujibu maombi ya Kristo, ili wanafunzi Wake wawe wamoja, kama Yeye alivyo mmoja na Baba. Hakuna

hata roho moja kati yetu iliyo salama isipokuwa tujifunze kuhusu Kristo kila siku, upole na unyenyekevu Wake. **[1MCPsw 40.2]**

Katika kazi yako usiwe mtawala wa kidikteta, usiwe mkali, usiwe mpingamizi. Hubiri upendo wa Kristo, na hii itayeyusha na kuitiisha mioyo. Tafuta kuwa na nia moja na uamuzi mmoja na ndugu zako na kusema mambo yaleyale. Kuzungumzia huku kuhusu migawanyiko kwa sababu wote hawana mawazo sawa na yale yanayojitokeza akilini mwako si kazi ya Mungu bali ya adui. Zungumza Ukweli rahisi ambapo mnaweza kukubaliana. Zungumza kuhusu umoja; usiwe mwenye ufinyu wa mawazo na kudanganywa; acha akili yako ipanuke.—Manuscript 111, 1894. **[1MCPsw 40.3]**

Kufuata Kiwango Binafsi Alichojiwekea Mtu—Wengi, wengi wanaiamini haki yao wenyewe. Wanajiwekea kiwango chao wenyewe na hawajitii kwa mapenzi ya Kristo na kumruhusu awavike vazi la haki Yake. Wanaunda tabia kulingana na mapenzi na raha zao wenyewe. Shetani anafurahishwa sana na dini yao. Wanawakilisha vibaya tabia kamilifu—haki—ya Kristo. Wenyewe wakidanganywa, huwa wanawadanganya wengine. Hawakubaliki na Mungu. Wanaweza kuwaongoza watu wengine katika njia za uongo. Hatimaye watapokea thawabu yao pamoja na mdanganyifu mkuu—Shetani.—Manuscript 138, 1902. **[1MCPsw 41.1]**

Mwitikio wa Mtu Mshupavu Aliyepitiliza—Miaka michache tangu wakati huo, mtu mmoja aitwaye N, wa Red Bluff, California, alikuja kwangu kutoa ujumbe wake… Alidhani Mungu alikuwa amewapita watendakazi wote wakuu na kumpa ujumbe huo. Nilijaribu kumwonyesha kwamba alikuwa amekosea… Tulipomwambia sababu zetu na kuweka jambo mbele yake, kwamba alikuwa amekosea, alikuwa na nguvu kubwa iliyomjia, na hakika alilia kwa sauti kubwa… Tulikuwa na shida nyingi naye; akili yake ikawa haina utimamu, na ilibidi awekwe kwenye hospitali ya wagonjwa wa maradhi ya akili-mental asylum.—Letter 16, 1893. (Jumbe Teule 2:64.) **[1MCPsw 41.2]**

Jinsi ya Kukutana na Washupavu—Mungu anawaita watumishi Wake wajifunze akili na mapenzi Yake. Kisha

wanadamu wanapokuja na nadharia zao zilizobuniwa kwa njia ya ajabu, msiingie katika mabishano nao, bali thibitisha mnachokijua. “Imeandikwa” itakuwa silaha yenu. Kuna watu ambao watajaribu kufichua nyuzi zao nyembamba na nzuri za nadharia za uongo. Mshukuru Mungu kwamba kuna wale ambao wamefundishwa kwake na ambao wanajua Ukweli ni nini.—Letter 191, 1905. **[1MCPsw 41.3]**

Linda Maneno na Mitazamo—Huu ni wakati ambapo tunahitaji kuwa macho sana na kulinda kwa uangalifu tabia ya kazi inayofanywa. Baadhi watajaribu kuleta nadharia za uongo na watakuja na jumbe za uongo. Shetani atachochea akili za wanadamu ili kuunda ushabiki katika safu zetu. Tumeona jambo kama hili katika mwaka wa 1908. Bwana anatamani watu Wake watembee kwa uangalifu, wakilinda maneno, ishara za mwili na hata mtazamo. Shetani atatumia sifa za kipekee za mtazamo na sauti kusababisha msisimko na kufanya kazi kwenye akili za wanadamu ili kudanganya.—Letter 12, 1909 **[1MCPsw 41.4]**

Epuka Majaribio ya Uvumbuzi wa Kibinadamu—Mambo mapya na ya ajabu yatatokea kila mara ili kuwaongoza watu wa Mungu katika msisimko wa uongo, uamsho wa kidini, na maendeleo ya ajabu yenye udadisi; lakini watu wetu hawapaswi kufanyiwa majaribio yoyote ya uvumbuzi wa kibinadamu ambayo yataleta utata wowote.—Manuscript 167, 1897. **[1MCPsw 42.1]**

Jihadhari na mambo “Mapya,” “ya Ajabu,” Yanayoitwa Nuru Inayoendelea—Nafsi yangu imelemewa sana, kwa maana najua kilicho mbele yetu. Kila udanganyifu unaoweza kufikirika utaletwa juu ya wale ambao hawana muunganiko hai wa kila siku na Mungu. Malaika wa Shetani ni werevu kufanya uovu, nao wataunda kile ambacho wengine watadai kuwa nuru iliyosonga mbele sana na watatangaza kama nuru mpya na ya ajabu; lakini ingawa katika mambo mengine ujumbe unaweza kuwa Ukweli, utachanganywa na uvumbuzi wa wanadamu na utafundisha kama mafundisho amri za wanadamu. Kama kulikuwa na wakati ambapo tunapaswa kukesha na kuomba kwa dhati, ni sasa. **[1MCPsw 42.2]**

Mambo mengi yanayoonekana kuwa mazuri yatahitaji kuzingatiwa kwa uangalifu kwa maombi mengi; kwani ni mbinu za udanganyifu za adui kuongoza roho katika njia iliyo karibu sana na njia ya Ukweli kiasi kwamba haitatofautishwa nayo. Lakini jicho la imani linaweza kutambua kwamba linapotoka, ingawa karibu bila kutambulika, kutoka kwenye njia sahihi. Mwanzoni inaweza kudhaniwa kuwa sahihi, lakini baada ya muda linaonekana kuwa tofauti sana na njia inayoelekea utakatifu na mbinguni. Ndugu zangu, nawaonya mtengenezee miguu yenu njia zilizonyooka, ili viwete wasije wakapotoshwa.—Manuscript 82, 1894. **[1MCPsw 42.3]**

Ushupavu Ni Mgumu Kuzima—Ushupavu, mara tu unapoanza na kuachwa bila kudhibitiwa, ni vigumu kuuzima kama moto ulioshika jengo. Wale ambao wameingia na kuendeleza ushupavu huu [mwili mtakatifu] wanaweza kuwa bora zaidi kujighulisha na kazi ya kidunia, kwani kwa mwendo wao usio thabiti wanamdharau Bwana na kuwahatarisha watu Wake. Harakati nyingi kama hizo zitatokea wakati huu ambapo kazi ya Bwana inapaswa kusimama juu, safi, bila kuchafuliwa na ushirikina na hadithi za uongo. Tunahitaji kuwa macho, ili kudumisha uhusiano wa karibu na Kristo, ili tusidanganywe na hila za Shetani.—General Conference Bulletin, Aprili 23, 1901. (Jumbe Teule 2:35.) **[1MCPsw 43.1]**

Nadharia Zilizochorwa/Zilizopikwa Vizuri Zinazojaza Akili—Shetani anafanya kazi kwa njia nyingi ili watu wale wale wanaopaswa kuhubiri ujumbe waweze kushughulikiwa na nadharia nzuri ambazo atazifanya zionekane zenye ukubwa na umuhimu mkubwa kiasi cha kujaza akili nzima; na huku wakifikiri wanafanya maendeleo makubwa katika uzoefu, wanaabudu mawazo machache, na ushawishi wao unaharibika na hauelezei mengi upande wa Bwana. **[1MCPsw 43.2]**

Hebu kila mhudumu na afanye juhudi kubwa ili kubaini nia ya Kristo ni nini. Kuna wale wanaochagua kutoka kwa Neno la Mungu, na pia kutoka kwa Ushuhuda, vifungu au sentensi zilizotengwa ambazo zinaweza kutafsiriwa ili ziendane na mawazo yao, nao huzingatia haya na kujijenga katika nafasi zao

wenyewe, wakati Mungu hawaongozi. Sasa haya yote yanampendeza adui. Hatupaswi kuchukua njia isiyo ya lazima ambayo italeta tofauti au kusababisha mfarakano. Hatupaswi kutoa hisia kwamba ikiwa mawazo yetu maalum hayafuatwi, ni kwa sababu wahudumu hawana ufahamu/maarifa. **[1MCPsw 43.3]**

Kuna masomo mengi katika masomo ya Kristo ambayo unaweza kuyazungumzia, na mafumbo ambayo wewe wala wasikilizaji wako hamwezi kuyaelewa au kuyaelezea yanaweza kuachwa peke yake. Mpe Bwana Yesu Kristo Mwenyewe nafasi ya kufundisha; mwache Yeye kwa ushawishi wa Roho Wake afungue ufahamu wa mpango mzuri wa wokovu.—Manuscript 111, 1894. **[1MCPsw 43.4]**

Epuka Upande Mbaya-Hasi (ushauri kwa mchungaji/mhudumu)—Kama ungeweza kuona matokeo ya kukaa upande mbaya kila wakati, kama ulivyofanya kwa miaka mingi kwa kiasi kikubwa au kidogo, ungekuwa na uelewa mzuri wa maneno ya Mwokozi, yaliyoandikwa katika sura ya kumi na nane ya Mathayo. Wanafunzi walimwendea Yesu na swali, “Ni nani aliye mkuu katika ufalme wa mbinguni? Yesu akamwita mtoto mdogo, akamweka katikati yao, akasema, Amin, nawaambia, Msipoongoka na kuwa kama watoto wadogo, hamtaingia katika ufalme wa mbinguni. Basi yeyote atakayejinyenyekeza kama mtoto huyu mdogo, huyo ndiye aliye mkuu katika ufalme wa mbinguni. Na yeyote atakayempokea mtoto mmoja kama huyu kwa jina langu, anipokea mimi. Lakini yeyote atakayemkosesha mmoja wa wadogo hawa wanaoniamini, ingekuwa afadhali afungiwe jiwe la kusagia shingoni mwake, na azamishwe katika kilindi cha bahari. Ole wa ulimwengu kwa sababu ya makwazo; maana makwazo hayana budi kuja; lakini ole wake mtu yule ambaye makwazo huja kwake!” (Mathayo 18:1–7). **[1MCPsw 44.1]**

Ndugu yangu, tupa mbali mawazo yote maovu. Nyenyekeza moyo wako mbele za Mungu. Ndipo macho yako yatakapofunguliwa, hutasimama tena upande hasi. “Mkono wako au mguu wako ukikukosesha, ukate na kuutupa mbali nawe; ni

afadhali kuingia katika uzima ukiwa umechoka au kilema, kuliko kuwa na mikono miwili au miguu miwili na kutupwa katika moto wa milele" (Mathayo 18:8). Weka mbali sifa zako zenye kasoro, hata kama ni chungu kiasili kwa mwanadamu kufanya hivi. "Na jicho lako"—likiwa kali sana kuona kitu cha kukosoa au kupinga—"likikukosesha, ling'oe, ulitupe mbali nawe; ni afadhali kuingia katika uzima ukiwa na jicho moja, kuliko kuwa na macho mawili na kisha kutupwa katika moto wa jehanamu" (mstari wa 9).—Letter 93, 1901 **[1MCPsw 44.2]**

Imani Hushinda Uhasi—Tutafanikiwa tukisonga mbele kwa imani, tukiwa tumeazimia kufanya kazi ya Mungu kwa busara na akili mahiri. Hatupaswi kujiruhusu kuzuiwa na watu wanaopenda kusimama upande hasi, wakionyesha imani ndogo sana. Kazi ya umishenari ya Mungu inapaswa kuendelezwa na watu wenye imani kubwa na itaendelea kukua kwa nguvu na ufanisi.—Letter 233, 1904 **[1MCPsw 44.3]**

Hatari ya Uhuru wa Mtu Binafsi—Kumewahi kuwepo kanisani wale ambao huwa na mwelekeo wa kujitegemea kila mara. Wanaonekana hawawezi kutambua kwamba uhuru wa roho unaweza kumfanya mwakilishi wa kibinadamu ajiamini kupita kiasi na kuamini hukumu yake mwenyewe badala ya kuheshimu ushauri na kuheshimu sana hukumu ya ndugu zake, hasa wale walio katika ofisi ambazo Mungu amewateua kwa ajili ya uongozi wa watu wake. Mungu amewekeza katika kanisa Lake mamlaka na nguvu maalum ambazo hakuna mtu anayeweza kuhesabiwa haki kwa kupuuza na kudharau, kwani yeye anayefanya hivi anadharau sauti ya Mungu.— Matendo ya Mitume, 163, 164 (1911). **[1MCPsw 45.1]**

Amani Hupatikana Katika Kuthamini Upole—Roho hupata pumziko tu katika kuthamini upole na unyenyekevu wa moyo. Amani ya Kristo haipatikani kamwe mahali ambapo ubinafsi unatawala. Nafsi haiwezi kukua katika neema inapokuwa na ubinafsi na kiburi. Yesu alichukua nafasi ambayo mwanadamu lazima achukue ili amani ya Kristo ipate kukaa moyoni. Wale ambao wamejitoa kwa Kristo ili wawe wanafunzi Wakem lazima wajikane nafsi kila siku, lazima wainue msalaba na kufuata nyayo

za Yesu. Lazima waende mahali ambapo mfano Wake unaongoza njia.—Letter 28, 1888 **[1MCPsw 45.2]**

Sifa ya Staha au Uungwana wa Kikristo—Paulo, ingawa alikuwa imara kama mwamba wa kanuni, lakini alihifadhi uungwana/adabu yake kila wakati. Alikuwa na bidii kwa mambo muhimu na hakujali neema, Staha na adabu kutokana na maisha ya kijamii. Mtu wa Mungu hakutekwa na tabia za mwanadamu. The man of God did not absorb the man of humanity.—Letter 25, 1870 (Mwito Wetu Mkuu, 236.) **[1MCPsw 45.3]**

Baadhi ya watu huzungumza kwa ukali, bila adabu ambayo huumiza hisia za wengine, kisha hujitetea kwa kusema, "Ni mtindo wangu wa maisha; mimi husema kila mara ninachofikiria"; na wanatukuza tabia hii mbaya kana kwamba ndiyo wema. Tabia yao isiyo ya uungwana/staha/adabu inapaswa kukemewa vikali.—The Review and Herald, Septemba 1, 1885. (Mwito Wetu Mkuu, 229.) **[1MCPsw 45.4]**

Aliyeitwa Kukabiliana na Kila Awamu ya Ushupavu—Mnamo 1844 tulilazimika kukutana na ushabiki kila upande, lakini kila mara neno lilinijia: Wimbi kubwa la msisimko ni uharibifu kwa kazi. Weka miguu yako katika nyayo za Kristo. Nilipewa ujumbe wa kukutana na kila awamu ya ushabiki. Niliagizwa kuwaonyesha watu kwamba chini ya wimbi la msisimko kazi ya ajabu hufanywa. Kuna wale wanaoboresha fursa ya kuleta ushirikina. Hivyo mlango huwa umefungwa kwa kutangazwa kwa mafundisho sahihi.—Letter 17, 1902 **[1MCPsw 46.1]**

Hatari Inayokaribia—Mwisho unapokaribia, adui atafanya kazi kwa nguvu zake zote kuleta ushabiki miongoni mwetu. Adui angefurahi kuwaona Waadventista Wasabato wakienda mbali sana kiasi kwamba wangeitwa na ulimwengu [lebo] kama kundi la washabiki. Dhidi ya hatari hii nimeagizwa kuwaonya wahudumu na washiriki wa kawaida. Kazi yetu ni kuwafundisha wanaume na wanawake kujenga juu ya msingi wa Kweli, kupanda miguu

yao juu ya “Bwana asema hivi.”—Watendakazi wa Injili, 316 (1915). **[1MCPsw 46.2]**

Kudhibiti Akili ni Aina Mojawapo ya Ushupavu—Nimezungumza waziwazi kuhusu sayansi hatari inayosema kwamba mtu mmoja ataacha akili yake idhibitiwe na mwingine. Sayansi hii ni ya Shetani mwenyewe. **[1MCPsw 46.3]**

Hii ndiyo tabia ya ushupavu tuliokutana nao mwaka wa 1845. Sikujua wakati huo ilimaanisha nini, lakini niliitwa kutoa ushuhuda dhahiri dhidi ya kitu chochote cha aina hiyo.—Letter 130a, 1901. **[1MCPsw 46.4]**

Thamini Mtazamo Usio na Upendeleo na Wenye Matumaini—Hakuna sababu kwetu ya kukita katika kutazama makosa, kuomboleza na kulalamika, na kupoteza muda na fursa muhimu kwa kuomboleza makosa ya wengine… Je, haingekuwa jambo la kumpendeza Mungu zaidi kuchukua mtazamo usio na upendeleo na kuona ni roho ngapi zinamtumikia Mungu na kupinga majaribu na kumtukuza na kumheshimu Bwana kwa vipaji vyao vya mali na akili? Je, haingekuwa bora kufikiria nguvu ya ajabu, inayofanya miujiza ya Mungu katika kuwabadilisha watu wenye dhambi maskini, walioharibikiwa, na ambao wameharibika kimaadili, ambao hubadilika kiasi kwamba hufanana na Kristo katika tabia?—Letter 63, 1893 (Mwito Wetu Mkuu, 248) **[1MCPsw 46.5]**

Sura ya 6

Hali ya Kawaida ya Afya

Chanzo cha Furaha ya Kweli—Kuna watu wenye mawazo yaliyokuwa na ugonjwa ambao kwao dini ni dhalimu/tyrant, ikiwatawala kama kwa fimbo ya chuma. Hao huomboleza kila

mara juu ya upotovu wao na kuugua kwa sababu ya uovu wao unaodhaniwa. Upendo haupo mioyoni mwao; nyuso zao zimekunjamana. Wanapata ubaridi kwa kicheko kisicho na hatia kutoka kwa vijana au kutoka kwa mtu yeyote. Huona kwamba matumbuizo au burudani zote ni dhambi na wanafikiri kwamba akili lazima ijengwe kila mara kwa sauti kali na ya kibabe na ya juu. Kuwa mtu wa namna hii ni kwenda kupitiliza kiasi. **[1MCPsw 48.1]**

Wengine wanafikiri kwamba akili lazima iwe tayari kila wakati kubuni matumbuizo na burudani mpya ili kupata afya. Wanajifunza kutegemea msisimko, na wana wasiwasi bila msisimko huo. Hao si Wakristo wa kweli. Wanapitiliza kwa upande mwingine. **[1MCPsw 48.2]**

> Kanuni za kweli za Ukristo zinafunguka mbele ya wote chanzo cha furaha, kimo na kina, ambacho urefu na upana wake haupimiki. Kristo ndani yetu, ni chemchemi ya maji yanayobubujika hadi uzima wa milele. Ni chemchemi inayoendelea ambayo Mkristo anaweza kunywa apendavyo na kamwe asitoe maji kutoka humo.—*Shuhuda kwa Kanisa* 1:565, 566 (1867). **[1MCPsw 48.3]**

> **Bidii Ambayo Hufifia Haraka**—Hatupaswi kuchochea roho ya ari/shauku inayoleta bidii kwa muda lakini hufifia haraka, ikituacha tukiwa tumekata tamaa na kuwa na mfadhaiko. Tunahitaji Mkate wa uzima unaoshuka kutoka mbinguni ili kuipa roho uzima. Jifunze Neno la Mungu. Usitawaliwe na hisia. Wote wanaofanya kazi katika shamba la mizabibu la Bwana lazima wajifunze kwamba msisimko wa hisia si imani. Haitakiwi kuwa mara zote katika hali ya kuwa juu kimsisimko. Lakini inahitajika kwamba tuwe na imani thabiti katika Neno la Mungu kama mwili na damu ya Kristo.—Letter 17, 1902 (*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 138.) **[1MCPsw 49.1]**

Si Imani sahihi Iliyozizima Wala Ushupavu Usiojali—Maendeleo ya matengenezo hutegemea utambuzi dhahiri wa kweli za msingi. Ingawa, kwa upande mmoja, hatari iko katika falsafa finyu na usahihi mgumu wenye ubaridi na uliozizima, kwa upande mwingine kuna hatari kubwa katika ushupavu wa kuwa huru-liberalism. Msingi wa matengenezo yote ya kudumu ni Sheria ya Mungu. Tunapaswa kutangaza kwa uwazi na upekee hitaji la kutii sheria hii. Misingi yake lazima itunzwe mbele ya watu. Ni ya milele na isiyobadilika kama Mungu Mwenyewe.—Huduma ya Uponyaji, 129 (1905). **[1MCPsw 49.2]**

Akili Zenye Utimamu au Msawaziko Zinahitajika—Mengi yanasemwa katika Nyaraka kuhusu kuwa timamu katika imani. Hii inapaswa kutufundisha umuhimu wa kuwa waangalifu. Hatupaswi kuingiza katika uzoefu wetu mielekeo yetu na sifa zetu imara za tabia. Hii itapotosha kanuni za thamani, zinazoinua, na zinazotukuza za Ukweli na kuwapotosha wengine mbali na imani. Utimamu katika imani unamaanisha zaidi ya wengi wanavyotambua. Inamaanisha kurekebisha kila kosa lililopo katika mawazo na matendo yetu, ili tusije tukalipotosha Neno la Mungu. **[1MCPsw 49.3]**

Kwa wakati huu, akili zenye msawaziko/utimamu, Wakristo wenye afya, wakamilifu wanahitajika. Wengi wa wale wanaomkiri Kristo wana uzoefu usio na afya-gonjwa. Hawawezi kuvumilia chochote kisichopendeza. Wanakata tamaa wakifikiri wamedharauliwa au kuumizwa kwa njia yoyote, ikiwa ndugu zao hawajawa wapole kama wanavyofikiri wanapaswa kuwa. Tabibu Mkuu, kwa ustadi Kake usio na kikomo, angewarejesha kwenye afya njema ya kimaadili; lakini mgonjwa anakataa kufuata maagizo ya Tabibu. Watu hawa wanaweza kutumia Neno la Mungu kwa kesi yao kwa muda mfupi, lakini hawawi watendaji wa Neno hilo. Hivi karibuni wanakuja chini ya ushawishi unaolingana na ladha zao za asili na kukabiliana na yote waliyopata.—The Review and Herald, Julai 28, 1896. **[1MCPsw 49.4]**

Vitivo vyote zinapaswa Kustawishwa—Kama vipaji fulani vinatumika kwa kuwapuuza wengine, mpango wa Mungu hautekelezwi kikamilifu ndani yetu, kwani vitivo vyote vina uhusiano na hutegemeana, kwa kiasi kikubwa, juu ya kila kimoja. Kimoja hakiwezi kutumika kwa ufanisi bila utendaji wa vyote, ili usawa uweze kuhifadhiwa kwa uangalifu. Ikiwa umakini na nguvu zote zitapewa kitivo kimoja, huku vingine vikilala, ukuaji utakuwa imara katika kimoja na utasababisha kupitiliza kiasi, kwa sababu nguvu zote hazijakuzwa kwenye vitivo vingine. Akili zingine ni zinakuwa mbilikimo, kwani hazijakuzwa na kusawazishwa ipasavyo. Akili zote hazijaumbwa sawa kiasili. Tuna akili tofauti; zingine zina nguvu katika mambo fulani na dhaifu sana kwa zingine. Mapungufu haya, ambayo yanaonekana wazi, hayahitaji na hayapaswi kuwepo. **[1MCPsw 50.1]**

> Kama wale walio na mapungufu hay wangeimarisha udhaifu katika tabia zao kwa kukuza na kufanya mazoezi, wangekuwa na nguvu.—**Shuhuda kwa Kanisa** 3:33 (1872). **[1MCPsw 50.2]**

Tumia Nguvu Zote za Akili—Nguvu zote za akili zinapaswa kutumika na kuendelezwa ili wanaume na wanawake wawe na akili zenye msawaziko/utimamu. Ulimwengu umejaa wanaume na wanawake wenye akili zilizojikita kwenye upande mmoja nao wamekuwa hivyo kwa sababu seti moja ya uwezo wao ilikuzwa huku seti nyingine zikidhoofika kutokana na kutofanya kazi. **[1MCPsw 50.3]**

Elimu ya vijana wengi ni kushindwa. Wanasoma kupita kiasi, huku wakipuuza yale yanayohusu maisha ya kibiashara/kazi. Wanaume na wanawake wanakuwa wazazi bila kuzingatia majukumu yao, na watoto wao wanapungua katika kiwango cha chini zaidi, kuliko wao wenyewe. Hivyo jamii inazidi kuharibika. **[1MCPsw 50.4]**

> Kusoma vitabu daima, kama shule zinavyoendeshwa sasa [1872], hayamstahilishi kijana kufaa kwa maisha ya vitendo. Akili ya mwanadamu itakuwa na utendaji. Ikiwa haitafanya kazi katika mwelekeo sahihi, itakuwa inafanya kazi katika

makosa. Ili kuhifadhi utimamu/balansi katika akili, kazi na masomo vinapaswa kuunganishwa katika shule.— Shuhuda kwa Kanisa 3:152, 153 (1872). **[1MCPsw 50.5]**

Njia za Uboreshaji Zilizo Katikati ya Wote—Vijana wanahitajika ambao ni wanaume wenye uelewa, wanaothamini vitivo vya kiakili ambao Mungu amewapa na kuukuza kwa uangalifu mkubwa. Mazoezi huongeza uwezo huu wa vitivo, na ikiwa utamaduni wa moyo hautapuuzwa, tabia itakuwa na msawaziko/balansi. Njia za uboreshaji ziko katika uwezo wa wanadamu wote. Basi mtu yeyote asimkatishe tamaa Bwana, atakapokuja kutafuta matunda, kwa kumwonyesha majani tu. Kusudi thabiti, lililotakaswa kwa neema ya Kristo, litafanya maajabu.—Manuscript 122, 1899. **[1MCPsw 51.1]**

Mwili, Akili, Moyo, Chini ya Udhibiti wa Mungu—Yeye anayempenda na kumcha Mungu kweli, akijitahidi kwa kusudi moja kufanya mapenzi Yake, ataweka mwili wake, akili yake, moyo wake, roho yake, nguvu zake, chini ya utumishi kwa Mungu. Ndivyo ilivyokuwa kwa Henoko. Alitembea na Mungu… Wale ambao wameazimia kufanya mapenzi ya Mungu kuwa yao wenyewe, lazima wamtumikie na kumpendeza Mungu katika kila kitu. Kisha tabia itakuwa yenye upatano na msawaziko/balansi, thabiti, uchangamfu, na Ukweli.—Letter 128, 1897 (In Heavenly Places, 190.) **[1MCPsw 51.2]**

Know our GOD..He is:

- Jehovah Elohim- Strong Creator
- Jehovah Elyon- Lord, most high
- Jehovah Adonai- Lord, my master
- Jehovah Nissi- Lord,my banner
- Jehovah Rapha- Lord, my healer
- Jehovah Elolam- Everlasting God
- Jehovah Elroi- God who sees
- Jehovah Sabboth- Lord of Host
- Jehovah Rohi- Lord,my shepherd
- Jehovah Tsideknu-Lord,our righteou
- Jehovah Shalom- Lord our peace
- Jehovah Chereb- Lord our sword
- Jehovah Elkanna-Jealous God
- Jehovah Ezer- Lord,my help
- Jehovah Avinu- Lord, our father
- Jehovah Hashopet- Lord, our Judge
- Jehovah Ori- Lord, my light
- Jehovah Elgibbor- Mighty God
- Jehovah Immeka- Lord is with you
- Jehovah Elnose- God that forgave
- Jehovah Jireh- Lord, my provider

Vitivo vya Akili vya Kutawala Mwili—Elimu ya Kweli inajumuisha utu wote. Inafundisha matumizi sahihi ya nafsi ya mtu. Inatuwezesha kutumia vyema ubongo, mfupa, na misuli, ya mwili, akili, na moyo. Vitivo vya akili, kama mamlaka ya juu, vinatawala ufalme wa mwili. Hamu na tamaa za asili zinapaswa kuletwa chini ya udhibiti wa dhamiri na mapenzi ya kiroho. Kristo anasimama kama Kichwa cha ubinadamu, na ni kusudi Lake kutuongoza, katika utumishi Wake, katika njia kuu na takatifu za usafi. Kwa utendaji wa ajabu wa neema Yake, sisi tunapaswa kukamilishwa ndani Yake.—Huduma ya Uponyaji, 398, 399 (1905). **[1MCPsw 51.3]**

Akili Zilizokuzwa Vizuri na Tabia Pana—Watendakazi wa Mungu lazima wafanye kazi ili wawe watu wenye pande nyingi; yaani, wawe na tabia pana, wasiwe watu wenye wazo moja, walio na mtazamo finyu wenye unyanyapaa, katika njia moja ya kufanya kazi, wakiingia kwenye korongo, na hawawezi kuona na kuhisi kwamba maneno yao na utetezi wao wa ukweli lazima vitofautiane kulingana na tabaka la watu walio miongoni mwao na hali wanazopaswa kukutana nazo. Wote wanapaswa kutafuta akili zilizokuzwa vizuri kila mara na kushinda tabia zisizo na usawa. Hili lazima liwe somo lako la kila mara-endelevu, ikiwa unafanya kazi muhimu na yenye mafanikio.—Letter 12, 1887 (*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 106.) **[1MCPsw 52.1]**

Mahali pa Kawaida, Mambo Madogo-madogo Akili Ndogo—Akili ya kila mwanafunzi inapaswa kuvutiwa na wazo kwamba elimu ni imeshindwa isipokuwa ufahamu umejifunza kuelewa Ukweli wa ufunuo wa Mungu na isipokuwa moyo unakubali mafundisho ya Injili ya Kristo. Mwanafunzi ambaye, badala ya kanuni pana za Neno la Mungu, atakubali mawazo ya kawaida na ataruhusu muda na umakini kufyonzwa katika mambo ya kawaida, yasiyo na maana na madogomagogo, atapata akili yake ikizidi kuwa

mbilikimo/fupi na dhaifu. Amepoteza nguvu ya ukuaji. Akili lazima ifundishwe kuelewaUkweli muhimu unaohusu uzima wa milele.—The Review and Herald, Novemba 11, 1909. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 536.) **[1MCPsw 52.2]**

Akili Zisisongwe na Vitu Visivyofaa—Elimu, kama inavyofanywa katika shule za leo [1897], ina upande mmoja, na kwa hivyo ni kosa. Kama ununuzi wa Mwana wa Mungu, sisi ni mali Yake, na kila mtu anapaswa kuwa na elimu katika shule ya Kristo. Walimu wenye busara wanapaswa kuchaguliwa kwa ajili ya shule zetu. Walimu wanapaswa kushughulika na akili za wanadamu, na wanawajibika kwa Mungu kusisitiza katika akili hizo umuhimu wa kumjua Kristo kama Mwokozi binafsi. Lakini hakuna mtu anayeweza kuelimisha Kweli miliki au mali Mungu iliyonunuliwa isipokuwa yeye mwenyewe amejifunza katika shule ya Kristo jinsi ya kufundisha. **[1MCPsw 52.3]**

Lazima niwaambie kutokana na Nuru niliyopewa na Mungu, najua kwamba muda na pesa nyingi hutumiwa na wanafunzi katika kupata maarifa ambayo ni kama pumba kwao; kwani hayawawezeshi kuwasaidia wenzao kuunda tabia zitakazowafaa kuungana na watakatifu na malaika katika shule ya upili. Badala ya kujaza akili za vijana na vitu vingi visivyofaa na ambavyo katika hali nyingi havitakuwa na manufaa yoyote kwao, elimu ya vitendo inapaswa kutolewa. Muda na pesa hutumiwa katika kupata maarifa yasiyofaa. Akili inapaswa kufundishwa kwa uangalifu na kwa busara ili kuzingatia Ukweli wa Biblia. Lengo kuu la elimu linapaswa kuwa kupata maarifa ya jinsi tunavyoweza kumtukuza Mungu, ambaye sisi ni Wake kwa uumbaji na kwa ukombozi. Matokeo ya elimu yanapaswa kutuwezesha kuelewa sauti ya Mungu… **[1MCPsw 52.4]**

Kama matawi ya Mzabibu wa Kweli, Neno la Mungu linaonyesha umoja katika utofauti. Ndani yake kuna umoja mkamilifu, wa kibinadamu, na wa ajabu. Neno Lina hekima ya Mungu, na huo ndio msingi wa elimu yote ya Kweli; lakini Kitabu hiki kimetendewa bila kujali. **[1MCPsw 53.1]**

Sasa, kama hapo awali, tunahitaji kuelewa sayansi ya Kweli ya elimu. Tukishindwa kuelewa hili, hatutakuwa na nafasi katika ufalme wa Mungu. “Uzima wa milele ndio huu, wapate kukujua Wewe, Mungu wa pekee wa Kweli, na Yesu Kristo uliyemtuma” (Yohana 17:3). Ikiwa hii ni bei ya mbinguni, je, elimu yetu haitaendeshwa kwa njia hizi?—The Christian Educator, Agosti 1, 1897, kifungu cha 4. **[1MCPsw 53.2]**

Kuwatawala kwa nguvu Wengine Humdharau Mungu—Mungu hatatetea mpango wowote ambapo mwanadamu mmoja atamtawala au kumkandamiza mwenzake kwa kiwango chochote. Mara tu mtu anapoanza kutawala kikatili kwa ajili ya watu wengine, basi anamdharau Mungu na kuhatarisha roho yake mwenyewe na roho za ndugu zake.—Shuhuda kwa Kanisa 7:181 (1902). **[1MCPsw 53.3]**

Balansi/Utimamu wa Akili Tofauti Muhimu—Hapa tumekusanywa pamoja—tukiwa na akili tofauti, elimu tofauti, na mafunzo tofauti—na hatutarajii kwamba kila akili itaenda moja kwa moja katika mkondo mmoja; lakini swali ni, Je, sisi, ni matawi kadhaa, yaliyopandikizwa katika Mzabibu mzazi? [grafted into parent vine] Hilo ndilo tunalotaka kuuliza, na tunataka kuwauliza walimu na wanafunzi pia.

Tunataka kuelewa kama Kweli tumepandikizwa katika shina la mzabibu [parent stock]. Ikiwa ndivyo, tunaweza kuwa na tabia tofauti, toni tofauti, na sauti tofauti. Unaweza kuona mambo kwa mtazamo mmoja, na tuna mawazo tofauti kutoka kwa kila mmoja kuhusu Maandiko, ila si kinyume na Maandiko, lakini mawazo yetu yanaweza kutofautiana. Akili yangu inaweza kwenda katika mistari inayoifahamu zaidi, na mwingine anaweza kuwa anafikiria na kuchukua mtazamo kulingana na sifa zake za tabia, na kuona shauku kubwa sana katika upande mmoja ambao wengine hawaoni.—Manuscript 14, 1894. **[1MCPsw 53.4]**

Hisopo, Mwerezi, na Mtende—Katika mipango yote ya Bwana hakuna kitu kizuri zaidi kuliko mpango Wake wa kuwapa wanaume na wanawake zawadi mbalimbali. Kanisa ni bustani Yake, iliyopambwa kwa miti, mimea, na maua

mbalimbali. Hatutarajii hisopo kuchukua vipimo vya mwerezi, wala mzeituni kufikia urefu wa mtende mzuri. Wengi wamepokea mafunzo machache ya kidini na kiakili, lakini Mungu ana kazi kwa kundi hili kufanya ikiwa watafanya kazi kwa unyenyekevu, wakimtumaini Yeye.—Letter 122, 1902 (*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 98, 99). **[1MCPsw 54.1]**

Wahusika Tofauti Kama Maua—Kutoka kwa aina nyingi zisizo na mwisho za mimea na maua, tunaweza kujifunza somo muhimu. Maua yote hayapo sawa katika umbo au rangi. Baadhi yana sifa za uponyaji. Baadhi huwa na harufu nzuri kila wakati. Kuna watu wanaodai kuwa Wakristo ambao wanafikiri ni wajibu wao kumfanya kila Mkristo mwingine awe kama wao. Huu ni mpango wa mwanadamu, si mpango wa Mungu. Katika kanisa la Mungu kuna nafasi ya tabia/wahusika tofauti kama vile maua katika bustani yalivyo. Katika bustani yake ya kiroho kuna aina nyingi za maua.—Letter 95, 1902 (*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 99.). **[1MCPsw 54.2]**

Nguvu za Akili na Mwili—Zawadi ya Mungu—Mahitaji/matakwa ya Mungu lazima yaelekezwe kwenye dhamiri. Wanaume na wanawake lazima waamshwe kuhusu wajibu wa kujitawala nafsi, hitaji la usafi, uhuru kutoka kwa kila hamu mbaya na tabia chafu. Wanahitaji kuvutiwa na Ukweli kwamba nguvu zao zote za akili na mwili ni zawadi ya Mungu na zinapaswa kuhifadhiwa katika hali bora zaidi kwa ajili ya huduma Yake.—Huduma ya Uponyaji, 130 (1905). **[1MCPsw 54.3]**

Mungu Anatamani Tabia Zenye Ulinganifu [symmetrical]—Mungu huwakemea wanadamu kwa sababu anawapenda. Yeye Anawataka wawe na nguvu katika nguvu Zake, wawe na akili zenye msawaziko/utimamu na tabia zenye ulinganifu; ndipo watakuwa mifano kwa kundi la Mungu, wakiwaongoza wanadamu kwa amri na mfano karibu zaidi na mbinguni. Kisha

watajenga hekalu takatifu kwa ajili ya Mungu.—Manuscript 1, 1883. (Jumbe Teule 1:48). **[1MCPsw 55.1]**

Sehemu ya 2—Mahusiano ya Msingi

Sura ya 7

Magonjwa Yanayoanzia Akilini

[Tazama Sura ya 75, “Mawazo na Ugonjwa.”]

Kutochunguza Vyanzo vya Matatizo—Watu wengi hawajishughulishi kabisa na kuchunguza vyanzo vya magonjwa, vifo, uharibifu na kuzorota kwa maadili na afya, ambavyo vipo leo hata katika nchi zilizoendelea na zenye utajiri mwingi. Jamii ya wanadamu inazidi kuzorota.—Huduma ya Uponyaji 380 (1905). **[1MCPsw 59.1]**

Asilimia Tisini ya Magonjwa Huanzia Akilini [90%]—Magonjwa wa akili yameenea kila mahali. Karibu magonjwa yote yanayowasumbua watu leo, vyanzo vyake viko akilini. Huenda ikawa ni matatizo mazito ya kifamilia yanayomfanya mtu akose amani moyoni na kumaliza kabisa nguvu zake za mwili. Majuto kwa ajili ya dhambi wakati mwingine hudhoofisha mwili na akili. Pia kuna mafundisho potofu, kama vile moto wa mateso ya milele yasiyokoma, kwa kutia chumvi na kupotosha kuhusu tabia ya Mungu, yameleta matokeo yaleyale ya kuvuruga akili za watu.—Shuhuda kwa Kanisa 5:444 (1885). **[1MCPsw 59.2]**

Akili Huathiri Mwili—Uhusiano uliopo kati ya akili na mwili ni wa karibu na nyeti sana. Kimoja kinapoathiriwa, kingine huona huruma. Hali ya akili huathiri afya ya mfumo wa kimwili. Ikiwa akili iko huru na yenye furaha, kutokana na ufahamu wa kutenda mema na hisia ya kuridhika katika kusababisha furaha kwa wengine, basi hujenga furaha ambayo itaathiri mfumo mzima, na kusababisha mzunguko wa damu kuwa huru zaidi na kuimarisha toni/afya mwili mzima. Baraka ya Mungu ni nguvu ya uponyaji, na wale walio wengi katika kuwanufaisha wengine watatambua baraka hiyo ya ajabu katika moyo na maisha.—*Kiasi cha Kikristo na Usafi na Afya katika Biblia*, 13, 1890. (Mashauri kwa Afya, 28; tazama pia Shuhuda kwa Kanisa 4:60, 61 [1876].). **[1MCPsw 59.3]**

Ubongo Uliolishwa Vizuri na Wenye Afya—Ubongo ni kiungo na chombo cha akili, na hudhibiti mwili mzima. Ili sehemu zingine za mfumo ziwe na afya, ubongo lazima uwe na afya. Na ili ubongo uwe na afya, damu lazima iwe safi. Ikiwa kwa tabia sahihi za kula na kunywa, damu itahifadhiwa safi, ubongo utalishwa ipasavyo.—Manuscript 24, 1900. (MM 291.). **[1MCPsw 60.1]**

Ushawishi Mkubwa wa Mawazo—Wakati mwingine ugonjwa huzalishwa, na mara nyingi huzidishwa/huongezwa sana, na mawazo. Wengi ni walemavu wa maisha yote ambao wangekuwa wazima kama wangefikiria hivyo. Wengi hufikiri kwamba kila changamoto ndogo ya mazingira au hali ya hewa itasababisha ugonjwa, na matokeo hayo mabaya huzaliwa kwa sababu yametarajiwa. Wengi hufa kutokana na ugonjwa ambao chanzo chake ni fikra/mawazo na hisia zao tu [imagination].—Huduma ya Uponyaji, 241 (1905). **[1MCPsw 60.2]**

Nguvu ya Umeme ya Ubongo Huimarisha Mfumo na Kuupa Nishati—Ushawishi wa akili mwilini, na pia mwili akilini, unapaswa kusisitizwa. Nguvu ya umeme ya ubongo, inayochochewa na shughuli za kiakili, huimarisha mfumo mzima, na hivyo ni msaada muhimu katika kupinga magonjwa. Hili linapaswa kuwekwa wazi. Nguvu ya mapenzi/utashi na umuhimu wa kujidhibiti, katika kuhifadhi na katika kupona kwa afya, athari ya kuhuzunisha na hata madhara makubwa ya hasira, kutoridhika, ubinafsi, au uchafu, na kwa upande mwingine nguvu ya ajabu inayotoa uhai inayopatikana katika furaha, kutokuwa na ubinafsi, moyo wa shukrani, inapaswa pia kuonyeshwa.—Elimu, 197 (1903). **[1MCPsw 60.3]**

Baadhi ni Wagonjwa Kwa Sababu Hawana Nguvu ya nia—Katika safari nimekutana na wengi ambao walikuwa watesekaji wa kweli kupitia mawazo yao. Walikosa nguvu ya nia ili kutoka na kupambana na magonjwa ya mwili na akili; na, kwa hivyo, walifungwa katika mateso ya utumwa… **[1MCPsw 61.1]**

Mara nyingi mimi hugeuka kutoka kitandani mwa hawa wagonjwa waliojifanya kuwa wagonjwa, nikijiambia, hawa watu wanajiua wao wenyewe polepole kwa sababu ya uvivu wao,

ugonjwa ambao hakuna mtu mwingine anayeweza kuuponya ila wao wenyewe waamue kubadilika.—The Health Reformer, Januari, 1871. (Huduma ya Tiba 106, 107.). **[1MCPsw 61.2]**

Umuhimu wa Akili Kamilifu katika Miili Mizima—Nguvu ya kiakili na kimaadili hutegemea afya ya kimwili. Watoto wanapaswa kufundishwa kwamba anasa zote na kujiridhisha kunakodhuru afya lazima kuachwe. Watoto wakifundishwa kujinyima na kujidhibiti, watakuwa na furaha zaidi kuliko wakiruhusiwa kujifurahisha kwa tamaa za anasa na ubadhirifu katika mavazi… **[1MCPsw 61.3]**

Afya njema, akili timamu, na mioyo safi hazichukuliwi kuwa muhimu sana katika kaya. Wazazi wengi hawawaelimishi watoto wao kwa manufaa na wajibu. Wanadekeshwa na kuendekezwa kama wanyama wafugwao nyumbani [petted], hadi kujikana kwao kunapokuwa karibu kutowezekana. Hawafundishwi kwamba ili kufanikisha maisha ya Kikristo, ukuaji wa akili timamu katika miili timamu ni muhimu zaidi.—The Review and Herald, Oktoba 31, 1871. **[1MCPsw 61.4]**

Watoto Wanaosukumwa Kufanya Mambo Makubwa Katika Umri Mdogo Mno—Katika madarasa ya shule, msingi umewekwa bila shaka kwa ajili ya magonjwa ya aina mbalimbali. Lakini, hasa zaidi, kiungo dhaifu zaidi kati ya vyote, ambacho ni ubongo, mara nyingi kimejeruhiwa kabisa na mazoezi mengi mno… Na maisha ya wengi yamekuwa dhabihu na akina mama wenye matamanio ya ukuu. Kati ya watoto hao ambao inaonekana wamekuwa na nguvu ya kutosha ya mwili kuishi katika matibabu haya, kuna wengi sana ambao hubeba athari zake maishani. Nishati ya neva ya ubongo hudhoofika sana, kiasi kwamba baada ya kukomaa, haiwezekani kwao kuvumilia mazoezi mengi ya kiakili. Nguvu ya baadhi ya viungo dhaifu vya ubongo inaonekana kutumika. Na si tu kwamba afya ya mwili na akili ya watoto imehatarishwa kwa kupelekwa shuleni mapema sana, bali pia hilo linawaletea hasara kubwa sana juu ya maadili yao.—Healthful Living, 43, 44, 1865. (Jumbe Teule 2:436). **[1MCPsw 61.5]**

Maradhi Wakati Mwingine Husababishwa na Ubinafsi—Wengi wanaugua kimwili, kiakili, na kimaadili kwa sababu umakini wao huelekezwa kwao wenyewe pekee. Wanaweza kuokolewa kutokana na kukosa mabadiliko au ulegevu kwa nguvu nzuri ya akili changa na akili tofauti-tofauti na nguvu nishati za watoto karibu yao wanaocheza-cheza.—Shuhuda kwa Kanisa 2:647 (1871). **[1MCPsw 62.1]**

Ni wachache sana wanaotambua faida za shuguli zinazohusu utunzaji, uwajibikaji, na uzoefu ambao watoto huja nazo kwenye familia… Nyumba isiyo na watoto ni mahali pa ukiwa. Mioyo ya wakazi humo iko katika hatari ya kuwa wabinafsi, kuthamini na kupenda raha zao wenyewe, na kushauriana na matamanio, faraja, urahisi wa maisha na starehe zao wenyewe. Watu kama hawa huwa wanajikusanyia huruma kwao wenyewe, ila hawawezi kuwaonea huruma wengine. Kujali na kutoa mapenzi katika kutunza watoto wanaowategemea huondoa asili za mikwaruzo ya tabia [rafu] zitokanazo na utu wetu wa kale, na hutufanya tuwe wapole, wenye kujali, wenye huruma nyororo, upendo mwanana na kutoa ushawishi unaokuza vipengele bora vya tabia zetu.—Shuhuda kwa Kanisa 2:647 (1871). **[1MCPsw 62.2]**

Hisia za Kuhuzunisha Hudhuru Afya—Ni wajibu wa kila mtu kukuza uchangamfu badala ya kufikiria huzuni na matatizo. Wengi hawajifanyi tu kuwa wanyonge kwa njia hii, bali pia huitoa dhabihu afya na furaha yao, kwa mawazo mabaya na ya kufisha. Kuna mambo katika mazingira yao ambayo hayapendezi, na nyuso zao huvaa uso unaoendelea kukunja ndita ambao huonyesha kwa wazi zaidi kuliko maneno yao, kwamba wana moyo wa kutoridhika. Hisia hizi za kuhuzunisha ni jeraha kubwa kwao kiafya, kwani kwa kuzuia mchakato wa usagaji chakula huingilia lishe. Ingawa huzuni na wasiwasi haziwezi kurekebisha uovu hata mmoja, zinaweza kusababisha madhara makubwa; lakini uchangamfu, furaha na matumaini, huku zikiangaza njia ya wengine, “ni uzima kwa wale wanaozipata, na afya kwa miili yao yote” (Mithali 4:22).—The Signs of the Times, Februari 12, 1885. **[1MCPsw 62.3]**

Katika Kutibu Wagonjwa, Jifunze Akili [Tazama Sura ya 42, Akili na Afya.]—Katika matibabu ya wagonjwa, athari ya ushawishi wa kiakili haipaswi kupuuzwa. Ikitumiwa ipasavyo, ushawishi huu hutoa mojawapo ya vyombo bora zaidi katika kupambana na magonjwa.—**Huduma ya Uponyaji**, 241 (1905). [1MCPsw 63.1]

Ugonjwa Huanzia Akilini—Sehemu kubwa ya ugonjwa unaowasumbua wanadamu una asili yake ubongoni na unaweza kuponywa tu kwa kurejesha akili kwenye afya. Kuna wengi sana kuliko tunavyofikiria ambao ni wagonjwa kiakili. Ugonjwa wa moyo husababisha watu wengi wajipatie matatizo ya mmeng'enyo, kwani shida ya akili ina ushawishi unaopooza kwenye viungo vya usagaji chakula.—Shuhuda kwa Kanisa 3:184 (1872). **[1MCPsw 63.2]**

Kristo Huponya—Kuna ugonjwa wa kiroho ambao Tiba/dawa haiwezi kuufikia, hakuna dawa inayoweza kuuponya. Waombee watu hawa, na uwalete kwa Yesu Kristo.—Manuscript 105, 1898. (Huduma ya Ustawi, 71.). **[1MCPsw 63.3]**

Angahewa Hutoa Afya na Nguvu—Zaidi ya yote, wazazi wanapaswa kuwaweka/kuwazungushia watoto wao mazingira ya furaha, adabu, uungwana, staha na upendo. Nyumba ambapo upendo hukaa na ambapo hujionyesha katika sura, maneno, na matendo, ni mahali ambapo malaika hufurahia kufanya makazi. Wazazi, hebu mwanga wa jua wa upendo, furaha, na amani uingie mioyoni mwenu, na acha ushawishi wake mtamu uenee/usambae nyumbani. Onyesha roho ya ukarimu, uvumilivu, na uhimize vivyo hivyo kwa watoto wako, ukikuza neema zote zitakazoangazia maisha ya nyumbani. Anga iliyoumbwa hivyo itakuwa kwa watoto jinsi hewa na mwanga wa jua zilivyo kwa ulimwengu wa mbogamboga, ikikuza afya na nguvu ya akili na mwili.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 115 (1913). **[1MCPsw 63.4]**

Sura ya 8

Dini na Akili

[Tazama Sura ya 43, “Akili na Afya ya Kiroho.”]

Upendo wa Kristo Huimarisha Uhai Wote—Upendo ambao Kristo hueneza kupitia utu wote-mwili wote ni nguvu ya kuhuisha. Kila sehemu muhimu—ubongo, moyo, neva—inaguswa na uponyaji. Kwa hiyo nguvu za juu zaidi za kiumbe huamshwa kufanya kazi. Huiweka roho huru kutoka kwenye hatia na huzuni, masumbufu, wasiwasi na utunzaji, unaoponda nguvu za uhai. Pamoja nayo huja utulivu, kutawala nafsi na kutokuwa na usumbufu. Hupandikiza ndani ya roho, furaha ambayo hakuna kitu cha kidunia kinachoweza kuharibu—furaha katika Roho Mtakatifu—furaha inayotoa afya, inayotoa uhai.—Huduma ya Uponyaji, 115 (1905). **[1MCPsw 65.1]**

Kazi ya Kristo Ni Kuwaponya Wanadamu Waliovunjika Mioyo—Nguvu ya Mungu ya uponyaji hupita katika maumbile yote. Ikiwa mti umekatwa, ikiwa mwanadamu amejeruhiwa au kuvunjika mfupa, maumbile huanza mara moja kurekebisha jeraha. Hata kabla ya hitaji kuwepo, mawakala wa uponyaji uko tayari; na mara tu sehemu inapojeruhiwa, kila nguvu huelekezwa kwenye kazi ya urejeshaji. Ndivyo ilivyo katika ulimwengu wa kiroho. Kabla ya dhambi kutengeneza hitaji, Mungu alikuwa ametoa tiba. Kila roho inayokubali majaribu hujeruhiwa,

huchubuliwa, na adui; lakini popote palipo na dhambi, kuna Mwokozi. Ni kazi ya Kristo "kuwahubiri maskini habari njema, kuwatangazia wafungwa kufunguliwa kwao, … kuwaweka huru waliosetwa/waliochubuliwa" (Luka 4:18).—Elimu, 113 (1903). **[1MCPsw 65.2]**

Dawa ya Mwokozi kwa Magonjwa ya Akili na Kiroho—maneno ya Mwokozi wetu, "Njooni Kwangu, … Nami nitawapumzisha" (Mathayo 11:28), ni tiba -Rx ya uponyaji wa magonjwa ya kimwili, kiakili, na kiroho. Ingawa wanadamu wamejiletea mateso kwa sababu ya makosa yao wenyewe na utendaji mbaya, Yeye anawahurumia. Ndani Yake wanaweza kupata msaada. Yeye Atawafanyia mambo makubwa wale wanaomtumaini Yeye.—Huduma ya Uponyaji, 115 (1905). **[1MCPsw 66.1]**

Injili Dhidi ya Sayansi na Fasihi—Sayansi na fasihi haziwezi kuleta katika akili za wanadamu zilizotiwa giza nuru ambayo Injili tukufu ya Mwana wa Mungu inaweza kuleta. Mwana wa Mungu pekee Ndiye anayeweza kufanya kazi kubwa ya kuangazia roho. Haishangazi Paulo anapopaza sauti, "Kwa maana siionei haya Injili ya Kristo; kwa maana ni uweza wa Mungu uletao wokovu kwa kila aaminiye" (Warumi 1:16). Injili ya Kristo inakuwa utu/haiba ya mtu, ndani ya wale wanaoamini, na kuwafanya kuwa nyaraka hai, zinazojulikana na kusomwa na watu wote. Kwa njia hii chachu ya Uungu hupita ndani ya umati. Akili za mbinguni zinaweza kutambua vipengele vya kweli vya ukuu katika tabia, kwani wema pekee ndio unaohesabiwa kama ufanisi kwa Mungu.—The Review and Herald, Desemba 15, 1891; (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 199, 200.). **[1MCPsw 66.2]**

Injili Pekee Inaweza Kuponya Maovu ya Jamii Yenye Laana—Tiba pekee ya dhambi na huzuni za wanadamu ni Kristo. Injili ya neema Yake pekee ndiyo inayoweza kuponya maovu yanayoilaani jamii. Udhalimu wa matajiri kwa maskini, chuki ya

maskini kwa matajiri, vilevile ina mizizi yake katika ubinafsi/uchoyo, na hii inaweza tu kufagiliwa mbali, na kufutwa kabisa kupitia kujisalimisha kwa Kristo. Yeye pekee, kwa ajili ya moyo wa ubinafsi wa dhambi, hutoa moyo mpya wa upendo. Hebu watumishi wa Kristo wahubiri Injili kwa Roho aliyetumwa kutoka mbinguni na kufanya kazi kama alivyofanya kwa manufaa ya wanadamu. Ndipo matokeo hayo yataonekana katika baraka na kuinuliwa kwa wanadamu kwani haiwezekani kabisa kufanikiwa kwa nguvu za kibinadamu.—Mifano ya Masihi, 254 (1900). **[1MCPsw 66.3]**

Ni Kupitia Maendeleo Yenye Uwiano Pekee Ndipo Ukamilifu Utapatikana—Uboreshaji wa akili ni wajibu tunaowiwa/tunaodawiwa wenyewe, kwa jamii, na kwa Mungu. Lakini hatupaswi kamwe kubuni njia za kukuza akili kwa gharama ya maadili na kiroho. Na ni kwa maendeleo yenye upatano ya uwezo wa akili na maadili pekee ndipo ukamilifu wa juu zaidi wa vyote viwili unaweza kupatikana.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 541 (1913). **[1MCPsw 67.1]**

Chachu ya Kiungu Hubadilisha Akili—Katika mfano mwanamke aliweka chachu kwenye unga. Ilikuwa muhimu kukidhi hitaji… Hivyo chachu ya Kiungu hufanya kazi yake… Akili hubadilishwa; Vitivo vinawekwa katika mchakato wa kufanya kazi. Mwanadamu hapatiwi vitivo/uwezo mpya, lakini uwezo alio nao unatakaswa. Dhamiri iliyokufa hadi sasa inaamshwa. Lakini mwanadamu hawezi kufanya mabadiliko haya mwenyewe. Haya yanaweza kufanywa tu na Roho Mtakatifu… **[1MCPsw 67.2]**

Akili zetu zinapotawaliwa na Roho wa Mungu, tutaelewa somo linalofundishwa na mfano wa chachu. Wale wanaofungua mioyo yao kupokea Ukweli watatambua kwamba Neno la Mungu ndilo nyenzo kubwa katika mabadiliko ya tabia.—The Review and Herald, Julai 25, 1899. **[1MCPsw 67.3]**

Ukweli wa Injili Hutoa Madhumuni Imara—Kila mmoja wetu anahitaji kuwa na ufahamu wa kina katika mafundisho ya Neno

la Mungu. Akili zetu lazima ziwe tayari kustahimili kila jaribu na kupinga kila jaribu, iwe kutoka nje au kutoka ndani. Lazima tujue kwa nini tunaamini kama tunavyoamini, kwa nini tuko upande wa Bwana. Ukweli lazima ulinde mioyo wetu, tayari kutoa kengele ya tahadhari na kutuita kuchukua hatua dhidi ya kila adui. Nguvu za giza zitatukabili kwa nguvu mpya; na wote ambao hawajali, wazembe na si waangalifu, ambao wameweka mapenzi yao kwenye hazina yao ya kidunia, na ambao hawajali kuelewa jinsi Mungu anavyoshughulika na watu Wake watakuwa wahanga tayari. Hakuna nguvu isipokuwa ujuzi wa Ukweli kama ulivyo katika Yesu utakaotufanya tuwe imara na thabiti; lakini kwa hili, mtu anaweza kuwafukuza elfu, na wawili kuwafukuza elfu kumi.—The Review and Herald, Aprili 29, 1884. (Mwito Wetu Mkuu, 332.). **[1MCPsw 67.4]**

Kujitoa kwa Kristo Huleta Amani—Mustakabali wetu wote unategemea hatua yetu binafsi katika kufungua mioyo yetu ili kumpokea Mfalme wa amani. Akili zetu zinaweza kupata utulivu na kupumzika ndani na kupitia kujitoa kwa Kristo, ambaye ndani Yake ndiyo ufanisi wa nguvu. Baada ya kupata amani hiyo, faraja hiyo, tumaini hilo, ambalo Yeye hutoa kwa nafsi yako, moyo wako utakuwa unafurahi katika Mungu Mwokozi wetu kwa tumaini kubwa na la ajabu lililotolewa kwako kama mtu anayetambua Zawadi Kuu. Ndipo utakuwa na shukrani sana kwamba utamsifu Mungu kwa upendo mkuu na neema uliyopewa. **[1MCPsw 68.1]**

Mtazame Msaidizi wako, Yesu Kristo. Mkaribishe, na ualike uwepo wake wenye neema, wema na ukarimu. Akili yako inaweza kufanywa upya siku baada ya siku, na ni fursa yako kukubali amani na pumziko, kuinuka juu ya wasiwasi, na kumsifu Mungu kwa baraka zako. Usijenge vizuizi vya vitu visivyokubalika ili kumweka Yesu mbali na roho yako. Badilisha sauti yako; usilalamike, usiwe mtu usiyeridhika, usihuzunike, usiwe mtu mwenye kuudhika-udhika; acha shukrani ionyeshwe kwa upendo mkuu wa Kristo ambao umeonyeshwa na bado unaonyeshwa kwako.—Letter 294, 1906. **[1MCPsw 68.2]**

Mawazo kukaa Juu ya Kristo Hutoa Kichocheo—Kama tungeruhusu akili zetu kumfikiria Kristo zaidi na ulimwengu wa

mbinguni, tunapaswa kupata kichocheo na msaada wenye nguvu katika kupigana vita vya Bwana. Kiburi na upendo wa ulimwengu vitapoteza nguvu zake tunapotafakari utukufu wa nchi hiyo bora ambayo itakuwa makazi/nyumbani kwetu hivi karibuni. Mbali na uzuri wa Kristo, vivutio vyote vya kidunia vitaonekana kuwa na thamani ndogo.—The Review and Herald, Novemba 15, 1887. **[1MCPsw 68.3]**

Maarifa Huimarisha Akili na Nafsi—Tunachohitaji sasa ni maarifa yatakayoimarisha akili na nafsi, ambayo yatatufanya kuwa wanaume na wanawake bora. Elimu ya moyo ni muhimu zaidi kuliko kujifunza vitabu tu. Ni vizuri, hata muhimu, kuwa na ujuzi wa ulimwengu tunaoishi; lakini tukiacha umilele nje ya mahesabu yetu, tutashindwa ambavyo hatuwezi kupona kamwe au kuboreshwa na kupata ahueni.—Huduma ya Uponyaji, 450 (1905). **[1MCPsw 68.4]**

Akili na Vita vya Kiroho—Uboreshaji wetu katika usafi wa maadili unategemea mawazo sahihi na kutenda mema. “Si kile kiingiacho kinywani kinachomtia mtu unajisi; bali kile kimtokacho ndicho humtia mtu unajisi.” “Kwa maana moyoni hutoka mawazo mabaya, uuaji, uzinzi, uasherati, wizi, ushuhuda wa uongo, na makufuru. Haya ndiyo yamtiayo mtu unajisi” (Mathayo 15:11, 19, 20). **[1MCPsw 69.1]**

fd

Mawazo mabaya huharibu roho. Nguvu ya Mungu inayobadilisha moyo hubadilisha moyo, ikisafisha na kutakasa mawazo. Isipokuwa juhudi kubwa imefanywa ili kuweka mawazo

yakimlenga Kristo, neema haiwezi kujidhihirisha katika maisha. Akili lazima ishiriki katika vita vya kiroho. Kila wazo lazima lidakwe na kuleta kuwa mateka kwenye utii kwa Kristo. Tabia zote lazima ziwe chini ya udhibiti wa Mungu.—Letter 123, 1904. **[1MCPsw 69.2]**

Kujishughulisha na Akili ni Ulinzi Dhidi ya Uovu—Kama ulinzi dhidi ya uovu, kujishughulisha na mema kuna thamani zaidi kuliko vikwazo visivyohesabika vya sheria na nidhamu.—Elimu, 213 (1903). **[1MCPsw 69.3]**

Mawazo Potofu Huleta Giza—Kama jicho la akili litatazama ubora wa fumbo la Uungu, faida ya utajiri wa kiroho kuliko utajiri wa kidunia, mwili mzima utakuwa umejaa Nuru. Ikiwa mawazo yamepotoshwa na mvuto wa fahari, maonyesho, utukufu na uzuri wa kidunia hadi faida ionekane Uungu, mwili mzima utakuwa umejaa giza. Nguvu za akili zinapojikita kwenye hazina za dunia, zinashushwa hadhi na kudunishwa.—**The Review and Herald**, Septemba 18, 1888. **[1MCPsw 69.4]**

Akili Inayoelekezwa kwa Muumba, Si Kujitukuza—Kama kanuni hii [inayofanya kazi kwa ajili ya utukufu wa Mungu] ingepewa umakini ambao umuhimu wake unahitaji, kungekuwa na mabadiliko makubwa ya kustaajabisha katika baadhi ya mbinu za sasa za elimu. Badala ya kuvutia kiburi na tamaa ya ubinafsi, kuwasha roho ya kuiga, walimu wangejitahidi kuamsha upendo wa wema na Ukweli na uzuri—kuamsha shauku ya ubora… Badala ya kuelekezwa kwenye viwango vya kidunia tu au kusukumwa na hamu ya kujitukuza, ambayo yenyewe hupungua na kudharau, akili ingeelekezwa kwa Muumba, kumjua na kuwa kama Yeye.—Wazee wa Imani na Manabii, 595, 596 (1890). **[1MCPsw 70.1]**

Maji Yaliyo Hai Dhidi ya Mabirika Yaliyovunjika—Yesu alijua matamanio na mahitaji ya roho. Fahari, utajiri, na heshima haviwezi kutosheleza moyo. “Mtu akiona kiu, na aje Kwangu.” Tajiri, maskini, wakuu, na wa hali ya chini, wanakaribishwa vilevile. Yeye Anaahidi kupunguza akili zenye mzigo, kuwafariji wenye huzuni, na kuwapa matumaini waliokata tamaa. **[1MCPsw 70.2]**

Wengi wa wale waliomsikia Yesu walikuwa wakiomboleza matumaini yaliyokatishwa tamaa, wengi walikuwa wakijenga huzuni ya siri, wengi walikuwa wakitafuta kukidhi hamu yao isiyotulia kwa vitu vya ulimwengu na sifa za wanadamu; lakini yote yalipopatikana, waligundua kwamba walikuwa wamejitahidi tu kufikia na kujipatia birika lililopasuka, ambalo hawakuweza kuzima kiu yao. Katikati ya mng'ao wa mandhari ya furaha walisimama, wakiwa hawajaridhika na wenye huzuni. **[1MCPsw 70.3]**

> Kilio hicho cha ghafla, "Mtu akiona kiu," kiliwashtua kutokana na tafakari yao ya huzuni, na waliposikiliza Maneno yaliyofuata, akili zao zilitoa mng'ao kwa tumaini jipya-ziliwaka moto kwa tumaini Jipya. Roho Mtakatifu alionyesha ishara hiyo mbele yao hadi walipoiona ndani yake zawadi ya wokovu isiyo na kifani.—*Tumaini la Vizazi Vyote*, 454 (1898). **[1MCPsw 70.4]**

Muungano wa Jitihada za Kimungu na Kibinadamu Ni Muhimu—Roho hutoa nguvu inayodumisha roho zinazojitahidi, zinazopigana katika kila hali isiyotarajika—katikati ya kutokuwa rafiki kwa jamaa, chuki ya ulimwengu, na kutambua mapungufu na makosa yao wenyewe. Muungano wa juhudi za Kiungu na kibinadamu, uhusiano wa karibu wa kwanza, wa mwisho, na wa milele, na Mungu, chanzo cha nguvu zote—hii ni muhimu sana.—The Review and Herald, Mei 19, 1904. (Mwito Wetu Mkuu, 151.). **[1MCPsw 70.5]**

Sura ya 9

Akili ni Ngome na Kitovu Kikuu cha Mwili (capital City au HeadQuarters)

Mtaji Mkuu wa Mwili—Kila kiungo cha mwili kilifanywa kuwa mtumishi wa akili. Akili ndiyo mtaji mkuu wa mwili.—Shuhuda kwa Kanisa 3:136 (1872). **[1MCPsw 72.1]**

Akili humtawala mwanadamu mzima. Matendo yetu yote, mema au mabaya, yana chanzo chake akilini. Ni akili ndiyo inayomwabudu Mungu na kutuunganisha na mbingu. Lakini wengi hutumia maisha yao yote bila kuwa na akili kuhusu sanduku la vito lililo na hazina hii.—Special Testimonies on Education, Mei 11, 1896, 33. (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 426.). **[1MCPsw 72.2]**

Ubongo Hudhibiti/Hutawala Mwili—Kuna walemavu wengi leo ambao watabaki hivyo kwa sababu hawawezi kusadikishwa kwamba uzoefu wao si wa kutegemeka. Ubongo ndio kitovu/senta/capital HQ ya mwili, kiti cha nguvu zote za neva na shughuli za kiakili. Mishipa ya fahamu inayotoka kwenye ubongo hudhibiti mwili. Kwa njia ya ubongo, hisia za kiakili hupelekwa kwenye mwili wote, na hudhibiti utendaji muhimu wa kila sehemu ya mfumo. Viungo vyote vya mjongea/mwendo vinatawaliwa na mawasiliano wanayopokea kutoka kwenye ubongo.—Shuhuda kwa Kanisa 3:69 (1872). **[1MCPsw 72.3]**

Mishipa ya fahamu ya ubongo inayowasiliana na mfumo mzima ndiyo njia pekee ambayo Mbingu inaweza kuwasiliana na mwanadamu na kuathiri maisha yake ya ndani kabisa.—Shuhuda kwa Kanisa 2:347 (1870). **[1MCPsw 73.1]**

Shetani Hushambulia Vitivo vya Ufahamu [Tazama sura ya 35, "Ushawishi wa Ufahamu."]—Shetani huja kwa mwanadamu na majaribu yake kama malaika wa Nuru, kwa jinsi ile alipomjia

Kristo. Adui amekuwa akifanya kazi ya kumleta mwanadamu katika hali ya udhaifu wa kimwili na kimaadili ili aweze kumshinda kwa majaribu yake na kisha kushinda na kushangilia juu ya uharibifu wake. Na amefanikiwa kumshawishi mwanadamu afurahie hamu ya kula, bila kujali matokeo. Anajua vyema kwamba haiwezekani kwa mwanadamu kutekeleza wajibu wake kwa Mungu na kwa wanadamu wenzake huku akidhoofisha vitivo/vipaji ambavyo Mungu amempa. Ubongo ndio mtaji/HQ/Senta/Kitovu cha mwili. Ikiwa vipaji vya utambuzi vinapofifia kwa sababu ya kutokuwa na kiasi cha aina yoyote, vitu vya milele havitambuliwi.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. (Jumbe kwa Vijana, 236). **[1MCPsw 73.2]**

Udhalimu wa Desturi—Nguvu au udhaifu wa akili una uhusiano mkubwa na manufaa yetu katika ulimwengu huu na hatima ya wokovu wetu wa mwisho. Ujinga ambao umeenea kuhusu Sheria ya Mungu katika asili yetu ya kimwili ni wa kusikitisha na kuleta aibu kubwa sana. Kutojizuia, na kushindwa kuikana nafsi kwa aina yoyote ni ukiukaji wa sheria za utu wetu. Uzembe unatawala kwa kiwango cha kutisha. Dhambi inavutwa na kifuniko cha nuru ambacho Shetani hutupa juu yake, naye adui anafurahi sana anapoweza kushikilia ulimwengu wa Kikristo katika mazoea yao ya kila siku chini ya udhalimu wa desturi, kama wapagani, na kuruhusu hamu ya chakula kuwatawala.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. (Jumbe kwa Vijana, 237). [1MCPsw 73.3]

Kulinda Ngome—Wote wanapaswa kuhisi umuhimu wa kudumisha asili ya maadili iliyoimarishwa na kukesha kila wakati. Kama walinzi waaminifu, wanapaswa kulinda ngome ya roho, bila kuhisi kamwe kwamba wanaweza kulegeza umakini wao kwa muda.—Shuhuda kwa Wasaidizi wa Sanitarium, 1879, 65. (Mashauri kwa Afya, 411.). **[1MCPsw 73.4]**

Akili Iliyofunzwa Sahihi Haiyumbi—Akili lazima ifundishwe kupitia majaribio ya kila siku kwa tabia za uaminifu, ili kuhisi madai ya haki na wajibu juu ya mwelekeo na raha/starehe. Akili zilizofunzwa hivyo haziyumbiyumbi/hazimangimangi kutenda kati ya mema na mabaya, kama vile mwanzi unavyotetemeka katika upepo; lakini mara tu mambo yanapokuja mbele yao,

hugundua mara moja kwamba kanuni hiyo inahusika, na kwa asili au akili ya kuzaliwa, huchagua mema bila kujadili jambo hilo kwa muda mrefu. Ni waaminifu kwa sababu wamekwishajizoeza katika tabia za uaminifu na Ukweli.—Shuhuda kwa Kanisa 3:22 (1872). **[1MCPsw 74.1]**

Ngome Isiyolindwa—Kwa kutazama tunabadilishwa. Ingawa tumeumbwa kwa mfano wa Muumba wetu, mwanadamu anaweza kuelimisha akili yake kiasi kwamba dhambi ambayo hapo awali aliichukia au kuchukizwa nayo sana, itakuwa ya kupendeza kwake. Anapoacha kukesha na kuomba, anaacha kulinda ngome, moyo, na kujihusisha na dhambi na uhalifu. Akili imeharibika, na haiwezekani kuiinua kutoka kwenye uharibifu wakati inafundishwa kuwafanya watumwa wa nguvu za kiadili na kiakili na kuziweka chini ya tamaa mbaya zaidi zenye kutisha. Vita vya mara kwa mara dhidi ya akili ya mwili lazima vidumishwe; na lazima tusaidiwe na ushawishi wa neema ya Mungu, ambao utavutia akili juu na kuizoeza kutafakari mambo safi na matakatifu.—Shuhuda kwa Kanisa 2:479 (1870). **[1MCPsw 74.2]**

Chanzo cha Masuala ya Uzima au Kifo—“Yafikirieni yaliyo juu, si yaliyo duniani” (Wakolosai 3:2). Moyo ni ngome ya mwanadamu. Kutoka humo ndiko kunakotoka masuala ya uzima au mauti. Hadi moyo utakapotakaswa, mtu hafai kushiriki katika ushirika wa watakatifu. Je, Mchunguzi wa Moyo hajui ni nani wanaozagaa-zagaa katika dhambi, bila kujali roho zao? Je, hakuna ushahidi wa mambo ya siri zaidi katika maisha ya kila mtu? **[1MCPsw 74.3]**

Nililazimika kusikia maneno yaliyosemwa na baadhi ya wanaume kwa wanawake na wasichana—maneno ya kujipendekeza/kutongoza na kuwasifu kwa udanganyifu, maneno ambayo yangedanganya na kuwafanya wapendezwe. Shetani hutumia njia hizi zote kuharibu roho. Baadhi yenu huenda mlikuwa mawakala wake; na ikiwa ni hivyo, itabidi mkabiliane na mambo haya katika hukumu. Malaika alisema kuhusu tabaka hili “Mioyo yao haijawahi kutolewa kwa Mungu. Kristo hayumo ndani yao. Kweli haipo. Nafasi yake imechukuliwa na dhambi, udanganyifu, na uongo. Neno la Mungu haliaminiwi nao na

kutendewa kazi."—Shuhuda kwa Kanisa 5:536, 537 (1889). **[1MCPsw 74.4]**

Urahisi, Kujifurahisha, Usalama—Wasaliti Ndani ya Kuta—Ilikuwa wakati Waisraeli walipokuwa katika hali ya raha, mapumziko na usalama wa nje ndipo walipoongozwa kutenda dhambi. Walishindwa kumweka Mungu mbele yao kila wakati, walipuuza maombi na walipenda roho ya kujiamini na ujasiri wao wenyewe. Urahisi wa maisha na kujifurahisha viliiacha ngome ya roho ikiwa haina ulinzi, na mawazo ya kudhalilisha yalipata mwanya wa kupenya. Wasaliti ndani ya kuta ndio walioangusha ngome za kanuni na kuwasaliti Israeli katika nguvu za Shetani. **[1MCPsw 75.1]**

Hivyo ndivyo Shetani bado anavyojaribu kuizunguka roho na kuleta maangamizi ya roho hiyo. Mchakato mrefu wa maandalizi, usiojulikana na ulimwengu, unaendelea moyoni kabla ya Mkristo kutenda dhambi iliyo wazi. Akili haishuki mara moja kutoka usafi na utakatifu hadi upotovu, uharibifu, na uhalifu. Inachukua muda kuwaharibu na kuwashusha chini wale walioumbwa kwa mfano wa Mungu hadi kuwa watu wakatili au wa kishetani. Kwa kutazama tunabadilishwa. Kwa kujifurahisha na kuendekeza mawazo machafu mwanadamu anaweza kuelimisha akili yake kiasi kwamba dhambi ambayo hapo awali aliichukia itakuwa ya kupendeza kwake.—Wazee wa Imani na Manabii, 459 (1890). **[1MCPsw 75.2]**

Tumbaku Huleta kupooza kwa Hisia-Hufisha ganzi hisia- za dhambi nk—Tumbaku, katika aina yoyote ile inayotumika [ugoro, vape, kiko, sigara nk], huonyesha na kuzungumza katika mwili wa mwanadamu. Ni sumu ya polepole-. Huathiri ubongo na kutia ganzi hisia kiasi kwamba akili haiwezi kutambua wazi mambo ya kiroho, hasa zile Kweli ambazo zingekuwa na mwelekeo wa kusahihisha/kurekebisha tamaa hii chafu. **[1MCPsw 75.3]**

In Every Book of the Bible Jesus is seen.

1. **Genesis**, He is the Seed of the woman.
2. **Exodus**, He is the Pass Over Lamb.
3. **Leviticus**, He is the Atonement.
4. **Numbers**, He is the Exalted one.
5. **Deuteronomy**, He is the True Prophet
6. **Joshua**, He is the Captain of our Salvation.
7. **Judges**, He is our Deliverer.
8. **Ruth**, He is our Kin men Redeemer.
9. **I Samuel**, He is the True King.
10. **II Samuel**, He is David's King.
11. **I Kings**, He is King of Kings
12. **II Kings**, He is King of Kings
13. **I Chronicles**, He is Lord of Lord's
14. **II Chronicles**, He is Lord of Lord's
15. **Ezra**, He is the Lord of Heaven & Earth.
16. **Nehemiah**, He is the Master Builder.
17. **Ester**, He is the Unseen Worker.
18. **Job**, He is my Days Man.
19. **Psalm**, He is my Rock, my Shield, my Fortress
20. **Proverbs**, He is the Wisdom of God.
21. **Ecclesiastes**, He is the Poor Wise Man.
22. **Song of Solomon**, He is the Chief among ten thousand.
23. **Isaiah**, He is the Suffering Servant.
24. **Jeremiah**, He is the Balm of Gilead.
25. **Lamentations**, He is my Portion
26. **Ezekiel**, He is our Shepherd.
27. **Daniel**, He is the Ancient of Days.
28. **Hosea**, He is the Lord of Host.
29. **Joel**, He is the Hope of His People.
30. **Amos**, He is the God of Host.
31. **Obadiah**, He is the Lord of the Kingdom.
32. **Jonah**, He is our Risen Prophet.
33. **Micah,** He is the Witness against the Nations.
34. **Nahum**, He is the Bringer of Good Tidings.
35. **Habakkuk**, He is the Man who Justifies by Faith.
36. **Zephaniah**, He is Israel's King.
37. **Haggai**, He is the Desire of all Nations.
38. **Zechariah**, He is the Branch.
39. **Malachi**, He is the Refiner.
40. **Matthew**, He is the King of the Jews.
41. **Mark**, He is the Perfect Servant.
42. **Luke**, He is the Perfect Man.
43. **John**, He is God.
44. **Acts**, He is our ascended Lord.

Wale wanaotumia tumbaku kwa namna yoyote hawako wazi mbele za Mungu. Katika tabia chafu kama hiyo haiwezekani kwao kumtukuza Mungu katika miili na roho zao, ambazo ni Zake. Na huku wakitumia sumu zinazofanya kazi taratibu na za uhakika, ambazo zinaharibu afya zao na kudhalilisha uwezo wa akili, Mungu hawezi kuwakubali. Yeye Anaweza kuwahurumia huku wakijiingiza katika tabia hii mbaya ya kufisha, bila kujua

madhara inayowasababishia, lakini jambo hilo likiwekwa mbele yao katika mwanga wake wa Kweli, basi wana hatia mbele za Mungu ikiwa wataendelea kuendekeza na kujifurahisha na hamu hii mbaya.—Spiritual Gifts, 4a:126 (1864). **[1MCPsw 75.4]**

Watumwa wa Pombe na Dawa za Kulevya—Kila upande Shetani anatafuta kuwashawishi vijana kuingia katika njia ya upotevuni; na akiweza kuwazuia mara moja, huwaharakisha katika njia yao ya kushuka kuelekea chini, akiwaongoza kutoka upotovu/uovu mmoja hadi mwingine, hadi waathiriwa wake wapoteze kujali na unyeti wao wa dhamiri na fahamu na kisha wasiwe na hofu ya Mungu tena kabisa mbele ya macho yao. Wanajizuia kidogo zaidi na zaidi-wanakana nafsi kwa udogo tu. Wanakuwa waraibu wa matumizi ya divai na pombe, tumbaku na kasumba, na huenda kutoka hatua moja ya udhalilishaji hadi nyingine. Wao ni watumwa wa hamu ya kula na tamaa za mwili-walafi. Ushauri ambao hapo awali waliuheshimu, wanajifunza kuudharau. Wanajivika hewa ya kunesanesa na majivuno, kujionyesha, kujiamini na kisha kujigamba kuhusu uhuru walio nao, na kumbe kwa kusema wana uhuru huu humaanisha kuwa wao watumishi tu wa ufisadi na uovu/upotovu-Wanachomaanisha ni kuwa uhuru walio nao ni utumwa tu wa ubinafsi, na tamaa tu na uchu wa ladha iliyoharibiwa, na kukosa maadili mema -uasherati, ulevi, udunia nk.—The Signs of the Times, Juni 22, 1891. (Kiasi, 273, 274.). **[1MCPsw 76.1]**

Silaha za Shetani—Kujifurahisha kwa tamaa za mwili hupigana vita na roho. Mtume kwa njia ya kuvutia zaidi anawahutubia Wakristo, “Basi, ndugu, nawasihi, kwa huruma za Mungu, itoeni miili yenu iwe dhabihu iliyo hai, takatifu, ya kumpendeza Mungu” (Warumi 12:1). Ikiwa mwili umejaa pombe na unajisi wa tumbaku, unakuwa sio mtakatifu na haukubaliki kwa Mungu. Shetani anajua kwamba hauwezi kuwa hivyo, na kwa sababu hii analeta majaribu yake kwa wanadamu hadi kufikia hatua ya hamu ya kula na tamaa za mwili, ili awaweke wanadamu katika utumwa wa mwelekeo huu na hivyo kuwaangamiza.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. **[1MCPsw 76.2]**

Kipengele Kinachoamua Shauku na Hamu—Ikiwa wanaume na wanawake wenye akili wamepigwa ganzi katika nguvu zao za kimaadili kutokana na kutojizuia kwa aina yoyote, katika tabia zao nyingi, basi wameinuliwa kwa kiwango kidogo tu juu ya wapagani au watu wa mataifa. Shetani huwavuta watu daima kutoka kwenye nuru inayookoa hadi kwenye desturi/mapokeo na mitindo, bila kujali afya ya kimwili, kiakili, na kimaadili. ,Adui mkuu anajua kwamba ikiwa tamaa, hamu na shauku zitatawala, afya ya mwili na nguvu ya akili zitatolewa kafara kwenye madhabahu ya kujiridhisha nafsi na kujiendekeza, na mwanadamu analetwa kwenye maangamizi kwa haraka. Ikiwa akili iliyoelimika itashikilia hatamu, ikidhibiti maelekeo ya wanyama, ikiwaweka chini ya mamlaka ya kimaadili, Shetani anajua vyema kwamba nguvu yake ya kushinda na majaribu yake ni ndogo sana.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. (Jumbe kwa Vijana, 237). **[1MCPsw 76.3]**

Kile Kingeweza Kuwa—Kama wazazi katika vizazi vilivyopita, kwa uthabiti wa kusudi, wangeweka mwili uwe kama mtumishi wa akili na hawangeruhusu akili kutumikishwa na tamaa za mwili za kinyama, kungekuwa na mpangilio tofauti wa viumbe duniani katika zama hizi—Healthful Living, 38, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:431, 432). **[1MCPsw 77.1]**

Chaguo la Akili au Udhibiti wa Mwili—Kila mwanafunzi anahitaji kuelewa uhusiano kati ya maisha ya kawaida sahili na Kufikiri kwa hali ya juu [high thinking analyzing, evaluating, reasoning, problem-solving, and creating-kudadavua, kutathmini, kufikiri kwa hali ya juu, kutatua matatizo, kuumba nk]

. Ni juu yetu binafsi kuamua kama maisha yetu yatadhibitiwa na akili au na mwili. Kijana lazima, kila mmoja kwa ajili yake mwenyewe, afanye chaguo linalounda maisha yake; na asiepuke kabisa maumivu katika kumfanya aelewe nguvu anazopaswa kushughulika nazo na ushawishi unaounda tabia na hatima.—Elimu, 202

(1903). **[1MCPsw 77.2]**

Wafundishe Watu—Waambie watu hitaji la kupinga kishawishi cha kula na tamaa za mwili. Hapa ndipo wengi wanaposhindwa. Eleza jinsi mwili na akili zinavyohusiana kwa karibu na uonyeshe hitaji la kuweka vyote viwili katika hali nzuri zaidi.—**Circular letter to Physicians and Evangelists**, 1910. (Mashauri kwa Afya, 543). **[1MCPsw 77.3]**

Sura ya 10

Uelewa

Kazi Inayohitaji Utambuzi na Upambanuzi wa Kuchuja [Discernment and Discrimination]—Ni kazi nzuri na muhimu zaidi kuwahi kutolewa kwa wanadamu ili kushughulikia akili.

Wale wanaoshiriki katika kazi hii wanapaswa kuwa na utambuzi wazi na nguvu nzuri za upambanuzi. **[1MCPsw 78.1]**

Kipengele cha Uhuru wa kweli wa akili ni kufanya mambo kwa kufikiri kwanza mwenyewe kwa utulivu bila kukurupuka. Sifa hiyo ya kuwa na uhuru inayoongoza kwenye mtazamo wa tahadhari, wa maombi, na wa makini haipaswi kusalimishwa kwa urahisi, hadi pale ushahidi utakapokuwa na nguvu ya kutosha kufanya iwe hakika kwamba tumekosea. Uhuru huu utaweka akili katika hali ya utulivu na isiyoyumba katikati ya makosa mengi yanayotawala, na utawaongoza watu walio katika nafasi za uwajibikaji kutazama kwa makini ushahidi kutoka kila upande na wasichochewe na kuyumbishwa na ushawishi wa wengine, au na mazingira yanayowazunguka, ili kufikia maamuzi bila kuwa na ujuzi wa kiakili na wa kina wa mazingira na hali zote.—Shuhuda kwa Kanisa 3:104, 105 (1872). **[1MCPsw 78.2]**

Kazi Inayohitaji Umakini Mkubwa—Kwa kuwa mwanadamu aligharimu mbingu kiasi kikubwa namna hii, yaani gharama ya Mwana mpendwa wa Mungu, jinsi gani basi wachungaji, walimu, na wazazi wanavyopaswa kushughulika na roho za wale walio chini ya ushawishi wao kwa uangalifu. Ni kazi nzuri kushughulika na akili, na inapaswa kufanyiwa kazi kwa hofu na kutetemeka-twapasa kuingia katika kazi hii kwa hofu na kutetemeka. **[1MCPsw 78.3]**

Waelimishaji wa vijana wanapaswa kudumisha kujitawala kikamilifu. Kuharibu ushawishi wa mtu juu ya roho ya mwanadamu kwa kukosa subira au ili kudumisha heshima na ukuu usio wa lazima ni kosa kubwa, kwani inaweza kuwa njia ya kupoteza roho hiyo kwa ajili ya Kristo. Akili za vijana zinaweza kupotoshwa sana na usimamizi mbovu kiasi kwamba madhara yaliyosababishwa kwenye akili yanaweza kuharibu akili na mtazamo wa kijana maisha yake yote. Dini ya Kristo inapaswa kuwa na ushawishi wa kudhibiti elimu na mafunzo ya vijana. **[1MCPsw 79.1]**

Mfano wa Mwokozi wa kujikana nafsi, wema kwa ulimwengu wote, na upendo wenye uvumilivu ni kemeo kwa wachungaji na walimu wasio na subira. Yeye Anawauliza walimu hawa wenye

kukurupuka au kuendana na mihemko: “Je, hivi ndivyo mnavyowatendea wale ambao nilitoa maisha Yangu kwa ajili yao? Je, hamna shukrani kubwa zaidi ya gharama isiyo na kipimo niliyolipa kwa ajili ya ukombozi wao?”—v4:419 (1880). **[1MCPsw 79.2]**

Daktari Anakutana na Matabaka Yote ya Akili—Dk. _____ anapaswa kujitahidi kuongeza maarifa yake kila siku na kukuza adabu/staha na uboreshaji wa tabia… Anapaswa kukumbuka kwamba anahusishwa na matabaka yote ya akili na kwamba hisia anazotoa zitapanuliwa hadi majimbo mengine na zitaakisiwa kwenye Taasisi [Battle Creek Sanitarium].—Shuhuda kwa Kanisa 3:183, 184 (1872). **[1MCPsw 79.3]**

Uvumilivu na Hekima Vinahitajika—Wachungaji wanapaswa kuwa waangalifu wasitegemee mengi kutoka kwa wale ambao bado wanapapasa katika giza la makosa. Wanapaswa kufanya kazi yao vizuri, wakimtegemea Mungu kuwapa akili zinazohitaji ushawishi wa ajabuunaohuisha wa Roho Wake Mtakatifu, wakijua kwamba bila hili kazi zao hazitafanikiwa. Wanapaswa kuwa wavumilivu na wenye busara katika kushughulika na akili, wakikumbuka jinsi hali zilivyo nyingi na tofauti ambazo zimekuza tabia hizo tofauti katika kila mtu. Wanapaswa kujilinda wenyewe pia kwa umakini sana, ili nafsi isije ikapata ukuu na Yesu akaachwa nje ya jambo hilo.—Watendakazi wa Injili, 381 (1915). [1MCPsw 79.4]

Upendo wa Kristo Hushinda Njia Yake—Ni Yeye tu anayesoma moyo ndiye anayejua jinsi ya kuwaleta wanadamu kwenye toba. Hekima Yake pekee ndiyo inayoweza kutupatia mafanikio katika kuwafikia waliopotea. Unaweza kusimama kwa ukali na ukavu, ukihisi, “Mimi ni mtakatifu kuliko wewe,” na haijalishi jinsi hoja yako ilivyo sahihi au jinsi maneno yako yalivyo ya Kweli; hayatagusa mioyo kamwe. Upendo wa Kristo unaodhihirishwa katika neno na tendo utashinda njia yake hadi kwenye roho wakati kurudiwa kwa amri au hoja hakutafanikisha chochote.—Huduma ya Uponyaji, 163 (1905). **[1MCPsw 79.5**]

Kwa Huruma na Upendo—Wote hawafai au hawana stahiki kuwarekebisha wakosaji. Hawana hekima ya kutenda haki, huku

wakipenda rehema. Hawaelekei kuona umuhimu wa kuchanganya upendo na huruma nyororo, kujali, upendo mwanana na makaripio ya uaminifu. Baadhi huwa wakali bila sababu na hawahisi umuhimu wa amri ya mtume: "Wahurumieni wengine walio na shaka; na wengine waokoeni kwa kuwanyakua katika moto" (Yuda 1:22, 23).—Shuhuda kwa Kanisa 3:269, 270 (1873). **[1MCPsw 80.1]**

Mwanaume Mwenye harara/passion Asiyepaswa Kushughulika na Akili—Ukosefu wa imani thabiti na utambuzi katika mambo matakatifu unapaswa kuonwa kuwa wa kutosha kumzuia mtu yeyote asihusike na kazi ya Mungu. Vivyo hivyo pia kuendekeza hali ya hasira au furaha ya haraka au mihemko [kuudhika au kufurahi kupita kiasi], roho kali, na ya kukandamiza, huonyesha kwamba mwenye roho hiyo hapaswi kuwekwa mahali ambapo ataitwa kuamua maswali mazito yanayoathiri urithi wa Mungu. **[1MCPsw 80.2]**

> Mwanamume mwenye harara/passionate hapaswi kushiriki katika kushughulika na akili za wanadamu. Hawezi kuaminiwa kuunda mambo ambayo yana uhusiano na wale ambao Kristo amewanunua kwa bei/gharama isiyo na kipimo. Akiamua kuwasimamia wanadamu, atawaumiza na kuwachubua roho zao; kwani hana mguso mzuri, uelewa dhaifu, ambao neema ya Kristo hutoa. Moyo wake mwenyewe unahitaji kulainishwa, kutiishwa na Roho wa Mungu; moyo wa jiwe haujakuwa moyo wa nyama bado.—Special Testimonies for Ministers and Workers, 5:18, 1896. (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 261.). **[1MCPsw 80.3]**

Sifa Zinazohitajika Katika Kuelewa Akili (ushauri kwa mwinjilisti wa machapisho)—Kuna ugumu zaidi katika kazi hii kuliko katika nyanja zingine za kazi; lakini masomo uliyojifunza, busara, mbinu na nidhamu uliyopata, yatakufanya upate stahiki katika nyanja zingine za manufaa, ambapo unaweza kuhudumia roho. Wale ambao hawajifunzi vizuri somo lao na ni wazembe na

hufanya mambo ghafla au kushtukiza, katika kuwakaribia watu wangeonyesha hitaji lile lile la [ukosefu] busara na ujuzi katika kushughulika na akili iwapo wataingia katika huduma.—Manual for Canvassers, 41, 42, 1902. (Huduma ya Uinjilisti wa Vitabu, 34.). **[1MCPsw 80.4]**

Kukutana na Msukumo, Kukosa Subira, Kiburi, na Kujithamini nafsi—Kushughulika na akili za wanadamu ni kazi nyeti zaidi kuwahi kukabidhiwa wanadamu, na walimu wanahitaji msaada wa Roho wa Mungu kila mara, ili waweze kufanya kazi yao ipasavyo. Miongoni mwa vijana wanaohudhuria shule kutakuwa na utofauti mkubwa wa tabia na elimu. Mwalimu atakutana na msukumo, kukosa subira, kiburi, ubinafsi, mihemko, kujithamini kupita kiasi. Baadhi ya vijana wameishi katika hali ya kujizuia na ukali usio wa lazima, ambapo kumejengwa ndani yao roho ya ukaidi, kupinga na uasi. Wengine wametendewa kama wanyama vipenzi- wamedekeshwa -pets, wakiruhusiwa na wazazi wenye tamaa wasio na kiasi kufuata mielekeo yao wenyewe. Kasoro zimetolewa udhuru hadi tabia hiyo itakapoharibika.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 264 (1913). **[1MCPsw 81.1]**

Uvumilivu, Busara, na Hekima Vinahitajika—Ili kukabiliana na akili hizi tofauti kwa mafanikio, mwalimu anahitaji kutumia busara na unyeti mkubwa katika usimamizi, pamoja na uthabiti katika serikali. Kutopenda na hata kudharau kanuni zinazofaa mara nyingi kutaonekana. Baadhi watatumia busara zao katika kukwepa adhabu, huku wengine wakionyesha uzembe, kutojali, kwa matokeo ya uvunjaji wa sheria. Haya yote yatahitaji uvumilivu na ustahamilivu na hekima kwa upande wa wale waliopewa jukumu la kuwaelimisha vijana hawa.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 264 (1913). **[1MCPsw 81.2]**

Kozi/njia Ambayo Inaweza Kuacha Makovu na Michubuko Isiyoweza Kurekebishwa—Mwalimu anaweza kuwa na elimu na maarifa ya kutosha katika sayansi ya kufundisha, lakini je, imethibitishwa kwamba ana busara na hekima ya kushughulika na akili za wanadamu? Ikiwa walimu hawana upendo wa Kristo ndani ya mioyo yao, hawafai kubeba majukumu mazito yaliyowekwa kwa wale wanaowaelimisha vijana. Kwa kukosa elimu ya juu wenyewe, hawajui jinsi ya kushughulika na akili za wanadamu. Mioyo yao isiyotii inajitahidi kudhibiti mambo; na kulazimisha akili na tabia za watoto chini ya nidhamu kama hiyo ni kuacha makovu na michubuko akilini ambayo hayataondolewa kamwe.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 193 (1913). **[1MCPsw 81.3]**

Upambanuzi Bora Zaidi Unaohitajika—Bwana amenionyesha, kwa njia nyingi na kwa nyakati mbalimbali, jinsi tunavyopaswa kuwatendea vijana kwa uangalifu—kwamba inahitaji upambanuzi bora zaidi ili kushughulikia akili. Kila mtu anayehusika na elimu na mafunzo ya vijana anahitaji kuishi karibu sana na Mwalimu Mkuu, ili kuielewa roho yake mwenyewe na jinsi anavyofanya kazi. Masomo yanapaswa kutolewa ambayo yataathiri tabia na kazi yao ya maisha.—Watendakazi wa Injili, 333 (1915). **[1MCPsw 82.1]**

Kushughulika na mtu mmojammoja ni Muhimu—Katika mafundisho yote ya Kweli, kushughulika na mtu mmoja-mmoja ni muhimu. Kristo katika mafundisho Yake alishughulika na mtu mmoja-mmoja. Ilikuwa katika mawasiliano ya mtu mmojammoja na ushirikiano ambapo aliwafunza Kumi na Wawili. Mara nyingi ilikuwa kwa faragha, akiwa na msikilizaji mmoja tu, ndipo alipotoa mafundisho Yake ya thamani zaidi. Kwa rabi aliyeheshimiwa katika mkutano wa usiku kwenye Mlima wa Mizeituni, kwa mwanamke aliyedharauliwa kwenye kisima cha Sikari, Yeye Alifungua hazina Zake tajiri zaidi; kwani katika wasikilizaji hawa Alitambua moyo unaovutia, akili iliyo wazi,

roho ya kupokea. Hata umati uliomfuata na kumsonga mara kwa mara, Kristo hakuwatazama watu kama kundi kubwa tu la kawaida, bali alimwona kila mtu akiwa na utambulisho binafsi tofauti kabisa, na mwingine. Alizungumza moja kwa moja na kila akili na kuvutia kila moyo. Alitazama nyuso za wasikilizaji Wake, akaonyesha mwangaza wa uso, mtazamo wa haraka na wa kujibu, ambao ulisema kwamba Ukweli ulikuwa umefika rohoni; na hapo moyoni Mwake sauti ya mwitikio wa furaha ya huruma ulitetema.—Elimu, 231 (1903). **[1MCPsw 82.2]**

Kufanya Kazi Kupita Kiasi Hakumstahilishi mtu Kushughulika na Wengine—Walimu wenyewe wanapaswa kuzingatia sheria za afya, ili waweze kuhifadhi nguvu zao wenyewe katika hali nzuri iwezekanavyo na kwa mfano na pia kwa maagizo wanaweza kuwa na ushawishi mzuri kwa wanafunzi wao. Mwalimu ambaye nguvu zake za kimwili tayari zimedhoofika kutokana na ugonjwa au kufanya kazi kupita kiasi anapaswa kuzingatia kabisa sheria za uzima. Anapaswa kuchukua muda wa burudani. Hapaswi kuchukua jukumu nje ya kazi yake ya shule, ambalo litamchosha sana kimwili au kiakili kiasi kwamba mfumo wake wa neva hautakuwa na msawaziko/utimamu; kwani katika hali hii hatakuwa na sifa ya kushughulikia akili na hawezi kujitendea haki yeye mwenyewe au wanafunzi wake.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 83, (1890). (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 147). **[1MCPsw 82.3]**

Kuelewa Mahitaji Tofauti—Nilionyeshwa kwamba madaktari katika Taasisi yetu wanapaswa kuwa wanaume na wanawake wenye imani na watu wa kiroho. Wanapaswa kumfanya Mungu kuwa tegemeo lao. Kuna wengi wanaokuja katika Taasisi hiyo ambao kwa kujifurahisha kwao wenyewe kwa dhambi wamejiletea magonjwa ya karibu kila aina. **[1MCPsw 83.1]**

Kundi hili halistahili huruma wanayohitaji mara kwa mara. Na ni uchungu kwa madaktari kutoa muda na nguvu kwa darasa hili,

ambao wamedhoofika kimwili, kiakili, na kimaadili. [1MCPsw 83.2]

Lakini kuna tabaka ambalo, kwa ujinga, limeishi kwa kukiuka sheria za asili. Watu hawa wamefanya kazi kwa kiasi na wamekula kwa kiasi kwa sababu ilikuwa desturi kufanya hivyo. Baadhi wameteseka sana kutoka kwa madaktari wengi lakini hawajafanywa kuwa bora zaidi, lakini wamezidi kuwa na hali mbaya zaidi tu. Mwishowe wametengwa na biashara, kutoka kwa jamii, na kutoka kwa familia zao; na kama njia yao ya mwisho wanakuja katika Taasisi ya Afya wakiwa na matumaini hafifu kwamba wanaweza kupata nafuu. [1MCPsw 83.3]

Kundi hili linahitaji huruma. Wanapaswa kutendewa kwa upole mkubwa zaidi, na uangalifu unapaswa kuchukuliwa ili kuweka wazi uelewa wao wa sheria za uhai wao, ili waweze, kuacha kuzivunja, na kwa kujitawala, kuepuka mateso na magonjwa—adhabu ya sheria iliyovunjwa ya asili.—Shuhuda kwa Kanisa 3:178 (1872). [1MCPsw 83.4]

Ukweli Haupaswi Kusemwa Nyakati Zote—Lakini ni wachache ambao wamehama katika jamii ya ulimwengu, na wanaoona mambo kutoka katika mtazamo wa ulimwengu wako tayari kuwa na taarifa ya ukweli kuhusu wao wenyewe inayowasilishwa mbele yao. Ukweli hata haupaswi kusemwa wakati wote. Kuna wakati unaofaa na fursa ya kusema wakati maneno hayataudhi. Madaktari hawapaswi kufanya kazi kupita kiasi na mfumo wa mwili kudhoofu/kuchanganyikiwa/kukata tamaa au kuudhika [frustrated], kwani hali hii ya mwili haitakuwa nzuri kwa akili tulivu, ubongo mtulivu, na roho changamfu na yenye furaha.—Shuhuda kwa Kanisa 3:182 (1872). [1MCPsw 84.1]

Kristo Anaelewa—Yeye aliyetwaa ubinadamu anajua jinsi ya kushiriki huzuni, kuonyesha huruma kwa mateso ya wanadamu. Si tu kwamba Kristo anaijua kila roho hiyo na mahitaji pamoja na majaribu bainifu ya roho hiyo, bali pia anajua hali zote zinazoudhi na kutatiza roho. Kwa kila mtoto atesekaye, Yeye huwahurumia kwa upole. Wale wanaoteseka zaidi ndio wanaopata huruma na upendo Wake mwingi. Yeye Anaguswa na

hisia za udhaifu wetu, na anatamani tuweke matatizo na shida zetu miguuni pake na kuziacha hapo.—**Huduma ya Uponyaji**, 249 (1905). [1MCPsw 84.2]

Uelewa Huleta Uhusiano wa Karibu Zaidi na Kristo—Matendo mema ni matunda ambayo Kristo anatutaka tuzae—maneno mazuri na ya wema; matendo ya ukarimu; ya kuwajali maskini, wahitaji, na wanaoteseka. Mioyo inapohurumia mioyo iliyolemewa na kukata tamaa na huzuni, wakati mkono unapowapa wahitaji, wakati walio uchi wamevaa nguo, mgeni anakaribishwa kwenye kiti katika sebule yako na nafasi moyoni mwako, malaika wanakaribia sana, na mvuto wa kujibiwa sala huitikia mbinguni. **[1MCPsw 84.3]**

Kila tendo la haki, rehema, na wema huleta wimbo mzuri wa pambio mbinguni. Baba kutoka kiti chake cha enzi huwaona wale wanaofanya matendo haya ya rehema na kuwahesabu pamoja na hazina Zake za thamani kubwa. “Nao watakuwa Wangu, asema Bwana wa majeshi, katika siku ile nitakapotengeneza vito Vyangu” (Malaki 3:17). Kila tendo la rehema kwa watu wahitaji, wanaoteseka, linachukuliwa kama limefanywa kwa Yesu Mwenyewe. Unapowasaidia maskini, kuwahurumia wanaoteseka na wanaokandamizwa, na kuwa rafiki wa yatima, unajileta katika uhusiano wa karibu zaidi na Yesu.—Shuhuda kwa Kanisa 2:25 (1868). **[1MCPsw 84.4]**

Kristo Anatoa Wito wa Huruma, kujali, upendo mwanana na Upole—Huruma ya kweli kati ya mwanadamu na mwanadamu mwenzake ni ishara inayowatofautisha wale wanaompenda na kumcha Mungu na wale wasiojali sheria Yake. Kristo alionyesha huruma kubwa kama nini alipokuja ulimwenguni ili kutoa maisha Yake kama dhabihu kwa ajili ya ulimwengu unaokufa! Dini Yake ilisababisha kufanywa kwa kazi halisi ya umishenari wa tiba/kitabibu. Alikuwa nguvu ya uponyaji. “Nataka rehema, wala si dhabihu,” Alisema. Hili ndilo jaribio ambalo Mwanzilishi Mkuu wa Ukweli alitumia kutofautisha kati ya dini ya Kweli na ya uongo. Mungu anataka wamishenari Wake wa tiba/kitabibu watende kwa huruma na upole ambao Kristo angeonyesha kama

angekuwa katika ulimwengu wetu.—The Medical Missionary, Agosti 1, 1893. (Huduma ya Tiba, 251.) **[1MCPsw 85.1]**

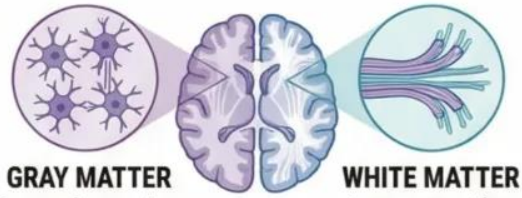
Jumla ya Furaha ya Maisha—Akili iliyokuzwa na kupaliliwa ni hazina kubwa; lakini bila ushawishi laini wa huruma na upendo mtakatifu si ya thamani kubwa zaidi. Tunapaswa kuwa na maneno na matendo ya kuwajali wengine na kwa upendo huruma. Tunaweza kuonyesha umakini mdogo elfu kwa maneno ya kirafiki na sura nzuri, ambayo itaonekana kwetu tena. Wakristo wasio na mawazo huonyesha kwa kuwapuuza wengine kwamba hawako katika muungano na Kristo. Haiwezekani kuwa katika muungano na Kristo na bado usiwe mkarimu kwa wengine na kusahau haki zao. Wengi hutamani sana huruma ya kirafiki. **[1MCPsw 85.2]**

Mungu amempa kila mmoja wetu utambulisho wake binafsi, ambao hauwezi kuunganishwa na ule wa mwingine; lakini sifa zetu binafsi hazitakuwa maarufu sana ikiwa sisi ni wa Kristo haswa, na mapenzi Yake ni yetu. Maisha yetu yanapaswa kuwekwa wakfu kwa ajili ya mema na furaha ya wengine, kama ilivyokuwa ya Mwokozi wetu. Tunapaswa kutojijali, tukitafuta fursa kila wakati—hata katika mambo madogo—kuonyesha shukrani kwa neema tulizopokea kutoka kwa wengine na kutafuta fursa za kuwafurahisha wengine na kuleta unafuu juu ya huzuni na mizigo yao kwa matendo ya wema, kujali na huruma na matendo madogo ya upendo. Ustaarabu huu wa kufikirika ambao, kuanzia katika familia zetu, huenea nje ya mzunguko wa familia, husaidia kujaza jumla ya furaha ya maisha; na kupuuza mambo haya madogo hujumuisha jumla ya uchungu na huzuni ya maisha.—Shuhuda kwa Kanisa 3:539, 540 (1875). **[1MCPsw 85.3]**

HOW THE HUMAN BRAIN WORKS

A living network of structure, signaling, and support systems.

ORGANIZATION: THE BIG PICTURE

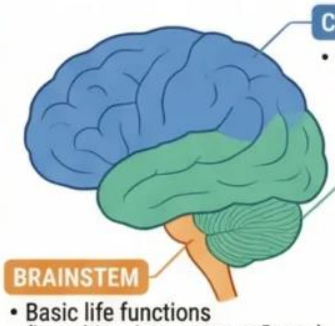

GRAY MATTER
Processing centers & local circuits (Where decisions are made)

WHITE MATTER
Long **connecting pathways** (Axons) wrapped in **Myelin** for speed

TAKEAWAY: Real function depends on linked networks across regions, not isolated "thinking spots".

KEY PARTS & THEIR ROLES

CEREBRUM (Cortex)
- Conscious thought, planning, perception, language

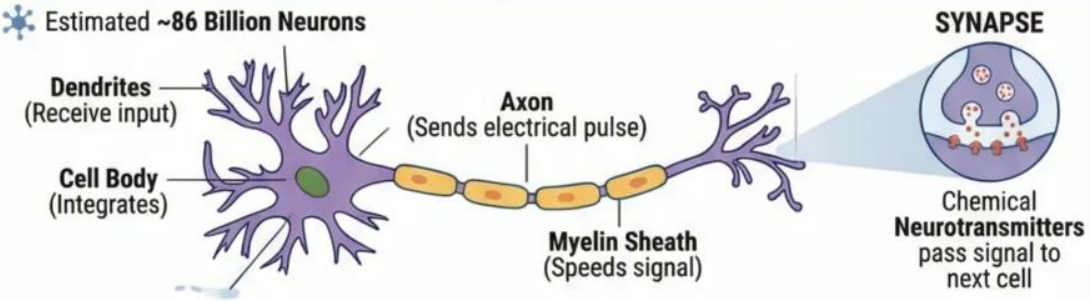
CEREBELLUM
- Coordination, balance, timing, fine-tuning movement

BRAINSTEM
- Basic life functions (breathing, heart rate, reflexes)

Note: Hemispheres are connected by the **Corpus Callosum** and work together.

NEURONS: SENDING THE SIGNALS

Estimated **~86 Billion Neurons**

SIGNAL PROCESS
1. Dendrites collect signals → 2. Cell integrates & decides to fire → 3. Electrical pulse travels down Axon → 4. Chemicals released at Synapse

TAKEAWAY: Communication is **ELECTRICAL** (inside neuron) and **CHEMICAL** (between neurons).

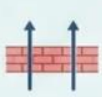
ESSENTIAL SUPPORT SYSTEMS

GLIAL CELLS (The "Glue")

Support, nourish, insulate (Myelin), & clean up neural tissue.

PROTECTION & ENVIRONMENT

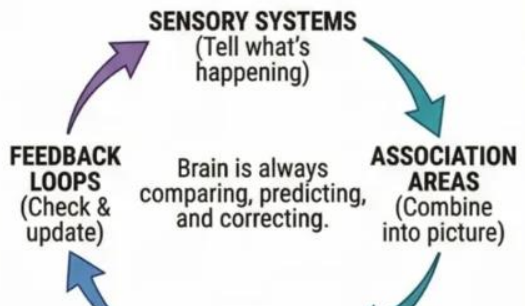
Blood-Brain Barrier: Controls substance exchange.

Cerebrospinal Fluid & Meninges: Cushion and reduce stress.

FROM INPUT TO ACTION (FLOW)

COMMON MYTHS VS. REALITY

✗ MYTH	✓ REALITY
People are "Left-Brained" or "Right-Brained".	Healthy thinking depends on **BOTH** sides working together.
Each lobe has only one specific job.	Complex tasks recruit linked circuits across multiple regions.

Sehemu ya 3—Ukuzaji wa Akili

Sura ya 11

Kujifunza Biblia na Akili

Msingi wa Masomo Yote—Neno la Mungu linapaswa kuwa msingi wa masomo yote, na maneno ya ufunuo, yakisomwa kwa uangalifu, yanavutia na kuimarisha akili pamoja na moyo.

Utamaduni wa akili unahitajika, ili tuweze kuelewa ufunuo wa mapenzi ya Mungu kwetu. Utamaduni huu, hauwezi kupuuzwa na wale wanaotii amri Zake. Mungu hajatupa vitivo vya akili wa kujitolea kwa shughuli za bei rahisi au za hovyo hovyo na zisizo na maana [cheap stuff].—Manuscript 16, 1896. **[1MCPsw 89.1]**

Nguvu ya Kanuni—Kweli za Biblia, zikipokelewa, zitainua juu akili na roho -. Kama Neno la Mungu lingethaminiwa na kupendwa kama linavyopaswa, vijana kwa wazee wangekuwa na unyofu wa ndani-uadilifu, maamuzi sahihi na maadili bora, nguvu ya kanuni, ambayo ingewawezesha kupinga majaribu.—Huduma ya Uponyaji, 459 (1905). **[1MCPsw 89.2]**

Mwongozo Pekee wa Kweli—Ujuzi unaofahamika wa Maandiko hunoa nguvu za utambuzi na kuimarisha roho dhidi ya mashambulizi ya Shetani. Biblia ni upanga wa Roho, ambao hautashindwa kamwe kumshinda adui. Ndiyo mwongozo pekee wa Kweli katika masuala yote ya imani na matendo. Sababu kwa nini Shetani ana udhibiti mkubwa juu ya akili na mioyo ya wanadamu ni kwamba hawajalifanya Neno la Mungu kuwa mshauri wao, na njia zao zote hazijanolewa kwa kipimo cha Kweli. Biblia itatuonyesha ni njia gani tunapaswa kufuata ili kuwa warithi wa utukufu.—The Review and Herald, Januari 4, 1881. (Mwito Wetu Mkuu, 31.). **[1MCPsw 89.3]**

Elimu ya Juu Imefafanuliwa—Hakuna elimu ya juu zaidi kuliko ile waliyopewa wanafunzi wa kwanza, na ambayo imefunuliwa kwetu kupitia Neno la Mungu. Kupata elimu ya juu kunamaanisha kufuata Neno hili bila kuficha na kwa ukamilifu unaoonekana mbele ya watu hata kama hukuwatangazia; kunamaanisha kutembea katika nyayo za Kristo, kutekeleza fadhila, tabia na wema Wake. Kunamaanisha kuacha ubinafsi na kujitolea maisha kwa utumishi wa Mungu. **[1MCPsw 90.1]**

> Elimu ya juu inahitaji kitu kikubwa zaidi, kitu cha Kiungu zaidi, kuliko maarifa yanayopatikana kutoka kwenye vitabu tu. Inamaanisha ujuzi wa binafsi, wa majaribio kuhusu Kristo; ina maana ya ukombozi kutoka kwenye mawazo, kutoka kwenye tabia na mazoea, ambayo yamepatikana

katika shule ya mkuu wa giza na ambayo yanapingana na uaminifu kwa Mungu. Inamaanisha kushinda ukaidi, kiburi, ubinafsi, maamanio ya kidunia, na kutoamini. Ni ujumbe wa ukombozi kutoka kwenye dhambi.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 11, 12 (1913). [1MCPsw 90.2]

Hutia Moyo Akili—Katika Neno la Mungu akili hupata mada za mawazo ya kina kabisa, matarajio ya juu zaidi. Kupitia uzoefu wa wazee na manabii wa kale, hapa tunaweza kujifunza na kusikiliza sauti ya Milele Yeye anapozungumza na wanadamu. Hapa tunaona Ukuu wa mbinguni alipojinyenyekeza ili kuwa mbadala wetu na mdhamini, kukabiliana na nguvu za giza peke yake, na kupata ushindi kwa niaba yetu. Tafakari ya kicho ya mada kama hizi haiwezi kushindwa kulainisha, kusafisha, na kuboresha/kuadhimisha moyo, na wakati huo huo kuhamasisha akili kwa nguvu mpya na uchangamfu.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 52, 53 (1913). **[1MCPsw 90.3]**

Hufunua Kusudi la Maisha—Lakini jambo ambalo zaidi ya mambo mengine yote linapaswa kutuongoza kuthamini Biblia ni kwamba ndani yake mapenzi ya Mungu yamefunuliwa kwa wanadamu. Hapa tunajifunza lengo la uumbaji wetu na njia ambayo lengo hilo linaweza kupatikana. Tunajifunza jinsi ya kuboresha maisha ya sasa kwa busara na jinsi ya kupata maisha ya baadaye. Hakuna kitabu kingine kinachoweza kukidhi maswali ya akili au matamanio ya moyo. Kwa kupata ujuzi wa Neno la Mungu na kulizingatia, wanadamu wanaweza kuinuka kutoka katika kina cha chini kabisa cha udhalilishaji na kuwa wana wa Mungu, wenza wa malaika wasio na dhambi.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 53, 54 (1913). [1MCPsw 90.4]

Mifano ya Kuvutia na Kuamsha Akili—Mungu amepanga kwamba akili zetu zivutiwe, ziamshwe, na kufundishwa na

mifano Yake mitakatifu. Angependa asili izuie majaribio yanayofanywa ili kutenganisha sayansi na Ukristo wa Biblia. Yeye Anatamani kwamba vitu vya asili vinavyokaribisha hisia zetu vishikilie umakini na kuchora Ukweli wa mbinguni akilini.—The Youth's Instructor, Mei 6, 1897. **[1MCPsw 91.1]**

Biblia Haina Mpinzani—Kama nguvu ya kuelimisha, Biblia haina mpinzani. Hakuna kitu kitakachotoa nguvu kwa vitivo vyote na kufanya wanafunzi wote kama kuwataka wanafunzi kuelewa Kweli za ajabu za ufunuo. Akili hujiratibu/hujirekebisha yenyewe polepole kulingana na mada ambazo inaruhusiwa kuzingatia. Ikiwa itajishughulisha na mambo ya kawaida tu, na kuacha mada kuu na za juu, itakuwa ndogo na dhaifu. Ikiwa haitahitajika kamwe kukabiliana na matatizo magumu au kulazimika kuelewa Kweli muhimu, baada ya muda itakaribia kupoteza nguvu yake yote ya ukuaji.—Shuhuda kwa Kanisa 5:24 (1882). **[1MCPsw 91.2]**

Ikuubali Kwa Imani Rahisi—Mungu anataka mwanadamu atumie nguvu zake za kufikiri-akili ichakarike, na kujifunza Biblia kutaimarisha na kuinua akili kuliko utafiti au usomaji mwingine wowote ule. Ni zoezi bora zaidi la kiakili na kiroho kwa akili ya mwanadamu -kujifunza Biblia. Hata hivyo, tunapaswa kuwa waangalifu dhidi ya kuitukuza akili ya kibinadamu au mantiki kama ndiyo mungu, ambayo inakabiliwa na udhaifu na mapungufu ya kibinadamu. **[1MCPsw 91.3]**

Kama hatutafanya Maandiko kuwa na ukungu katika ufahamu wetu ili Ukweli ulio wazi usieleweke, ni lazima tuwe na usahili na imani ya mtoto mdogo, tayari kujifunza na kuomba msaada wa Roho Mtakatifu. Hisia ya nguvu na hekima ya Mungu na kutoweza kwetu kuelewa ukuu Wake, inapaswa kututia moyo kuwa na unyenyekevu, na tunapaswa kufungua Neno Lake, kama tunavyoingia mbele Zake, kwa hofu takatifu. Tunapoifikia Biblia, akili/kudadavua/hoja [reason] lazima ikubali mamlaka iliyo juu yake, na moyo na akili lazima zimwinamie Mkuu MIMI NIKO—Shuhuda kwa Kanisa 5:703, 704 (1889). **[1MCPsw 91.4]**

Hakuna Cha Kujifunza Kinachotia Mawingu Neno la Mungu—Yesu Kristo Ndiye jiwe letu la kiroho/touchstone-

Kiwango, Kipimo au Ithibati. Yeye Anamfunua Baba. Hakuna kinachopaswa kutolewa kama chakula kwa ubongo ambacho kitaleta mbele ya akili ukungu au utata/utusitusi lolote kuhusu Neno la Mungu. Hakuna kutojali au kutokuwa na umakini kunakopaswa kuonyeshwa kuhusu kulima udongo wa moyo. Akili lazima iwe tayari kuthamini kazi na maneno ya Kristo, kwani alitoka mbinguni kuamsha hamu na kuwapa mkate wa uzima wote wenye njaa ya maarifa ya kiroho.—Manuscript 15, 1898. *[1MCPsw 92.1]*

Maandiko Yanatambua Chaguo la Kimaadili la Mwanadamu—Tunapochunguza Neno la Mungu, malaika wako kando yetu, wakiakisi miale angavu ya mwanga kwenye kurasa Zake takatifu. Maandiko yanamvutia mwanadamu kama mwenye uwezo wa kuchagua kati ya mema na mabaya; yanazungumza naye kwa onyo, kwa kukemea, kwa kusihi, kwa kutia moyo. Akili lazima itumike katika na kujizoesha katika zile Kweli nzito za Neno la Mungu, la sivyo itadhoofika… Lazima tuchunguze wenyewe Biblia na kujifunza sababu za imani yetu kwa kulinganisha Maandiko kwa Maandiko. Chukua Biblia, na kwa magoti yako umsihi Mungu ainue akili yako.—The Review and Herald, Machi 4, 1884. **[1MCPsw 92.2]**

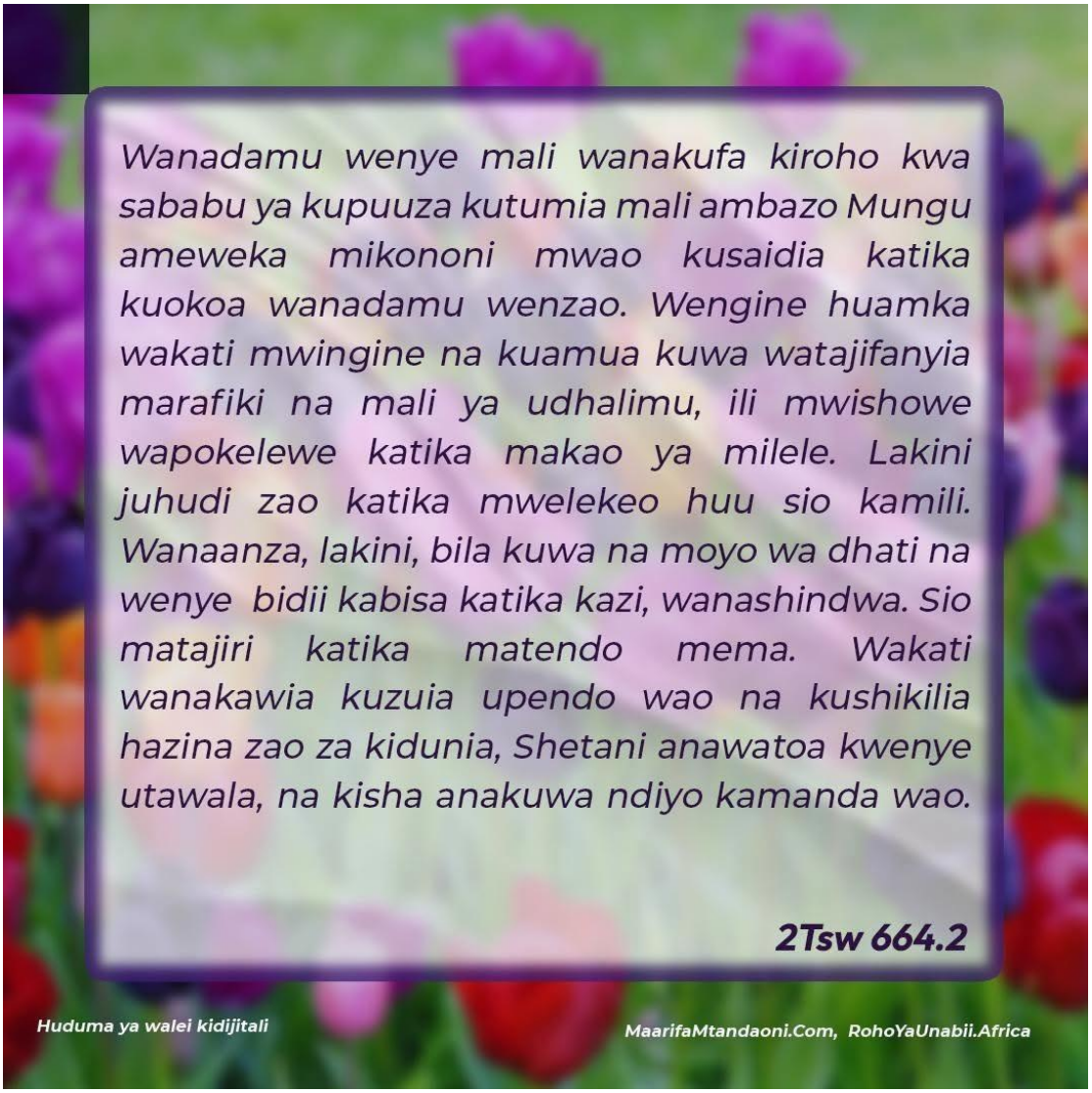
Akili Hupata Maendeleo Bora Zaidi—Kama Biblia ingesomwa kama inavyopaswa, wanadamu wangekuwa na akili imara na mahiri. Mada zinazozungumziwa katika Neno la Mungu, urahisi wa maneno yake yenye heshima, mada tukufu ambazo hutolewa kwa ajili ya akili, hukuza uwezo na vitivo ndani ya mwanadamu ambao hauwezi kuendelezwa vinginevyo. Katika Biblia uwanja usio na kikomo umefunguliwa kwa ajili ya fikra. Mwanafunzi atatoka katika kutafakari mada zake kuu, kutokana na uhusiano na taswira za Kiungu za Maandiko, atakuwa safi na aliyetukuka zaidi katika mawazo na hisia kuliko kama angetumia muda kusoma vitabu vilivyoandikwa kwa akili za kibinadamu tu, bila kupoteza muda kusoma vitabu visivyo na faida yoyote kiroho. **[1MCPsw 92.3]**

Akili za vijana hushindwa kufikia ukuaji wao bora wanapopuuza chanzo cha juu zaidi cha hekima—Neno la

Mungu. Sababu kwa nini tuna watu wachache sana wenye akili nzuri, wenye utulivu, wasioyumba-yumba na thamani thabiti, ni kwamba Mungu haogopwi, Mungu hapendwi, kanuni za dini hazitekelezwi maishani kama zinavyopaswa.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 126, 1890. (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 165.). **[1MCPsw 93.1]**

Tafuta Hazina Yake Iliyofichwa—Biblia, kama inavyosomeka, itakuwa mwongozo wetu. Hakuna kitu kilichopangwa na kukorokotolewa kupanua akili na kuimarisha akili kama kujifunza Biblia. Hakuna utafiti mwingine utakaoinua roho na kutoa nguvu kwa vitivo/uwezo kama kujifunza Maneno ya Mungu yaliyo hai. Akili za maelfu ya wachungaji/wahudumu wa Injili zimepunguka kwa sababu wanaruhusiwa kufikiria mambo ya kawaida, na hazizoezwi kutafuta hazina iliyofichwa ya Neno la Mungu. Akili inapoletwa kujifunza Neno la Mungu, uelewa utaongezeka na nguvu za juu zitakua kwa ajili ya uelewa wa Ukweli wa juu na wa kuheshimika, ulioi bora. **[1MCPsw 93.2]**

Ni kulingana na tabia ya jambo ambalo akili inazoea kukaa na kufahamiana nalo ndipo inapozidi kuwa ndogo au iliyopanuka. Ikiwa akili haitainuliwa kufanya juhudi kubwa na endelevu katika kutafuta kuelewa Ukweli kwa kulinganisha Maandiko na Maandiko, hakika itapunguzwa na kupoteza toni/sauti yake. Tunapaswa kuweka akili zetu kwenye kazi ya kutafuta ukweli ambao haupo moja kwa moja juu ya uso.—The Review and Herald, Septemba 28, 1897. **[1MCPsw 93.3]**

Biblia Huelekeza Maisha Katika Njia Sahihi—Biblia nzima ni ufunuo wa utukufu wa Mungu katika Kristo. Ikipokelewa, ikiaminiwa, ikitiiwa, ni chombo kikubwa katika kubadilisha tabia. Ni kichocheo kikuu, hamasa, nguvu inayozuia, inayohuisha nguvu za kimwili, kiakili, na kiroho na kuelekeza maisha katika njia sahihi. **[1MCPsw 93.4]**

Sababu kwa nini vijana, na hata wale waliokomaa, huongozwa kwa urahisi katika majaribu na dhambi, ni kwamba hawasomi Neno la Mungu na kulitafakari kama wanavyopaswa. Ukosefu wa nguvu thabiti na ya uamuzi na nia/mapenzi, ambayo hudhihirika katika maisha na tabia, hutokana na kupuuza mafundisho matakatifu ya Neno la Mungu. Hawawekezi juhudi za dhati za akili kwenye kile ambacho kingehamasisha mawazo safi,

matakatifu na kuyapotosha kutoka kwa yale yasiyo safi na yasiyo ya kweli.—Huduma ya Uponyaji, 458 (1905). **[1MCPsw 94.1]**

Inafunua Kanuni za Maisha Matakatifu—Bwana, kwa rehema Yake kuu, ametufunulia katika Maandiko sheria Zake za maisha matakatifu, kanuni Zake, amri Zake, na sheria Zake. Yeye Anatuambia humo dhambi za kuepuka; Anatuelezea mpango wa wokovu na kutuonyesha njia ya kwenda mbinguni. Watu wakitii maagizo yake ya "kuyachunguza Maandiko," hakuna anayepaswa kuwa mjinga wa mambo haya. **[1MCPsw 94.2]**

Maendeleo halisi ya roho katika wema na maarifa ya kimungu ni kwa mpango wa kuongeza—kuongeza daima neema ambazo Kristo alitoa dhabihu isiyo na kikomo ili kuzileta karibu na wote. Sisi ni wenye kikomo, lakini tunapaswa kuwa na hisia ya wale wasio na kikomo. **[1MCPsw 94.3]**

Akili lazima isheheni, ikimtafakari Mungu na mpango wake wa ajabu kwa ajili ya wokovu wetu. Kwa hivyo roho itainuliwa juu ya vitu vya kawaida na kufungwa juu ya vitu vya milele. **[1MCPsw 94.4]**

Wazo kwamba tuko katika ulimwengu wa Mungu na mbele ya Muumba Mkuu wa ulimwengu, aliyemwumba mwanadamu kwa mfano Wake, kwa mfano Wake Mwenyewe, litainua akili katika nyanja pana na za juu zaidi za kutafakari kuliko hadithi yoyote ya kubuni. Wazo kwamba jicho la Mungu linatuangalia, kwamba Yeye anatupenda na kumjali sana mwanadamu aliyeanguka kiasi cha kumtoa Mwanawe mpendwa ili atukomboe ili tusipotee kwa namna ya kutisha na huzuni, ni kubwa, na yeyote anayefungua moyo wake kwa kukubalika na kutafakari mada hizi kuu hataridhika kamwe na mada ndogo na za kusisimua.—The Review and Herald, Novemba 9, 1886. [1MCPsw 94.5]

Moyo Mpya Unamaanisha Akili Mpya—Maneno "Nitakupa Moyo Mpya" yanamaanisha, "Nitakupa Akili Mpya." Mabadiliko haya ya moyo daima yanaambatana na dhana iliyo wazi ya wajibu wa Kikristo, uelewa wa Ukweli. Uwazi wa mitazamo yetu kuhusu Ukweli utalingana na uelewa wetu wa Neno la Mungu. Yeye aliyetoa Maandiko kwa makini na kwa maombi atapata uelewa wazi na uamuzi mzuri, kana kwamba

kwa kumgeukia Mungu alikuwa amefikia kiwango cha juu cha akili mahiri zaidi.—The Review and Herald, Novemba 10, 1904. **[1MCPsw 95.1]**

Usisomewe Kirahisi kwa Mazoea Bila Kuweka akili—Si salama kwetu kuacha Maandiko Matakatifu kwa kusoma kurasa zake takatifu kwa urahisi tu kama mazoea kwaajili ya burudani kidogo au kujipatia starehe [casual reading] … Irudishe akili yako kwenye kazi kubwa iliyowekwa mbele yako, na ujifunze kwa shauku kubwa yenye azimio, ili uweze kuelewa Ukweli wa Mungu. Wale wanaofanya hivi watashangaa kupata kile ambacho akili inaweza kufikia.—The Youth's Instructor, Juni 29, 1893. (Mwito Wetu Mkuu, 35.). **[1MCPsw 95.2]**

Funza Kumbukumbu Utasaidia Akili—Akili lazima izuiliwe na isiruhusiwe kumangamanga. Inapaswa kufunzwa kuzingatia Maandiko na mada tukufu na zenye kuinua. Sehemu za Maandiko, hata sura nzima, zinaweza kuwekwa kwenye kumbukumbu ili zirudiwe Shetani anapoingia na majaribu yake. Sura ya hamsini na nane ya Isaya ni yenye faida kwa kusudi hili- Isaya 58. Ifunike roho ndani kwa vizuizi na maagizo yaliyotolewa kwa msukumo wa Roho wa Mungu. **[1MCPsw 95.3]**

Shetani alipoiongoza akili kujikita katika mambo ya kidunia na ya kimwili na maadili machafu, hupingwa kwa ufanisi zaidi kwa "Imeandikwa."… Anapopendekeza mashaka kuhusu kama sisi kweli ni watu ambao Mungu anawaongoza, ambao kwa majaribio na uthibitisho wanajiandaa kusimama katika siku kuu, tuwe tayari kukabiliana na mashaka yake kwa kutoa ushahidi dhahiri kutoka kwenye Neno la Mungu kwamba hawa ndio watu wal masalio, wanaoshika amri za Mungu na imani ya Yesu.—The Review and Herald, Aprili 8, 1884. **[1MCPsw 95.4]**

Kujifunza Biblia Huzalisha Akili Zenye Msawaziko/Utimamu—Wale walio chini ya mafunzo ya Roho Mtakatifu wataweza kufundisha Neno kwa akili mahiri. Na itakapofanywa kuwa kitabu cha kujifunza, kwa dua ya dhati kwa ajili ya mwongozo wa Roho na kujisalimisha kikamilifu kwa moyo ili kutakaswa kupitia Kweli, itatimiza yote ambayo Kristo ameahidi. **[1MCPsw 95.5]**

> Matokeo ya utafiti kama huo wa Biblia yatakuwa akili zenye msawaziko/uwiano mzuri; kwani nguvu za kimwili, kiakili, na kimaadili zitaendelezwa kwa uwiano sambamba. Hakutakuwa na ulemavu katika maarifa ya kiroho. Uelewa utahuishwa, hisia zitaamshwa, dhamiri itaamka, huruma na hisia zitatakaswa, mazingira bora ya kimaadili yataundwa, na nguvu mpya ya kupinga majaribu itatolewa.—Special Testimonies on Education, 26, 27, Juni 12, 1896. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 433, 434). **[1MCPsw 96.1]**

Kinga Dhidi ya Vichocheo vya Sumu—Akili inapojazwa na Ukweli wa Biblia, kanuni zake huota mizizi ndani ya roho, na vipaumbele na mapenzi ya mtu huunganishwa na Ukweli kiasi kwamba hakuna tamaa ya machapisho duni, yanayoleta maadili ya chini na ya kusisimua ambayo hudhoofisha nguvu za maadili na kuharibu/kugandisha uwezo ambao Mungu ameutoa kwa manufaa. Maarifa ya Biblia yatakuwa kinga dhidi ya vichocheo vyenye sumu vinavyopokelewa kupitia usomaji usio na usalama, ulinzi au tahadhari.—The Review and Herald, Novemba 9, 1886. (Mwito Wetu Mkuu, 202.). **[1MCPsw 96.2]**

Hulinda Dhidi ya Ushirikina—Kama mafundisho ya Neno hili yangefanywa kuwa ushawishi unaotawala maishani mwetu, kama akili na moyo vingewekwa chini ya nguvu yake inayozuia, maovu yaliyopo sasa makanisani na katika familia hayangepata nafasi… Mafundisho ya Neno la Mungu hudhibiti akili na moyo, ili maisha ya nyumbani yaweze kuonyesha kwa vitendo nguvu ya neema ya Mungu… **[1MCPsw 96.3]**

Bila Biblia tunapaswa kuchanganyikiwa na nadharia za uongo. Akili ingekabiliwa na udhalimu wa upotovu na uongo. Lakini tukiwa na historia yenye ithibati ya mwanzo wa ulimwengu, hatuhitaji kujizuia/kujifunga na dhana za kibinadamu na nadharia zisizoaminika.—The Review and Herald, Novemba 10, 1904. **[1MCPsw 96.4]**

Huboresha Vitivo vya Kufikiri—Ikiwa akili imewekwa katika jukumu la kusoma Biblia kwa ajili ya taarifa, uwezo wa kufikiri utaboreshwa. Chini ya kujifunza Maandiko, akili hupanuka na

kuwa na utimamu/msawaziko zaidi kuliko ikiwa imejishughulisha na kupata taarifa za jumla kutoka kwenye vitabu vinavyotumika, ambavyo havina uhusiano na Biblia. Hakuna maarifa yaliyo endelevu, imara, thabiti na yenye kufikia mbali, kama yale yanayopatikana kutokana na kujifunza Neno la Mungu. Ni msingi wa maarifa yote ya Kweli. **[1MCPsw 97.1]**

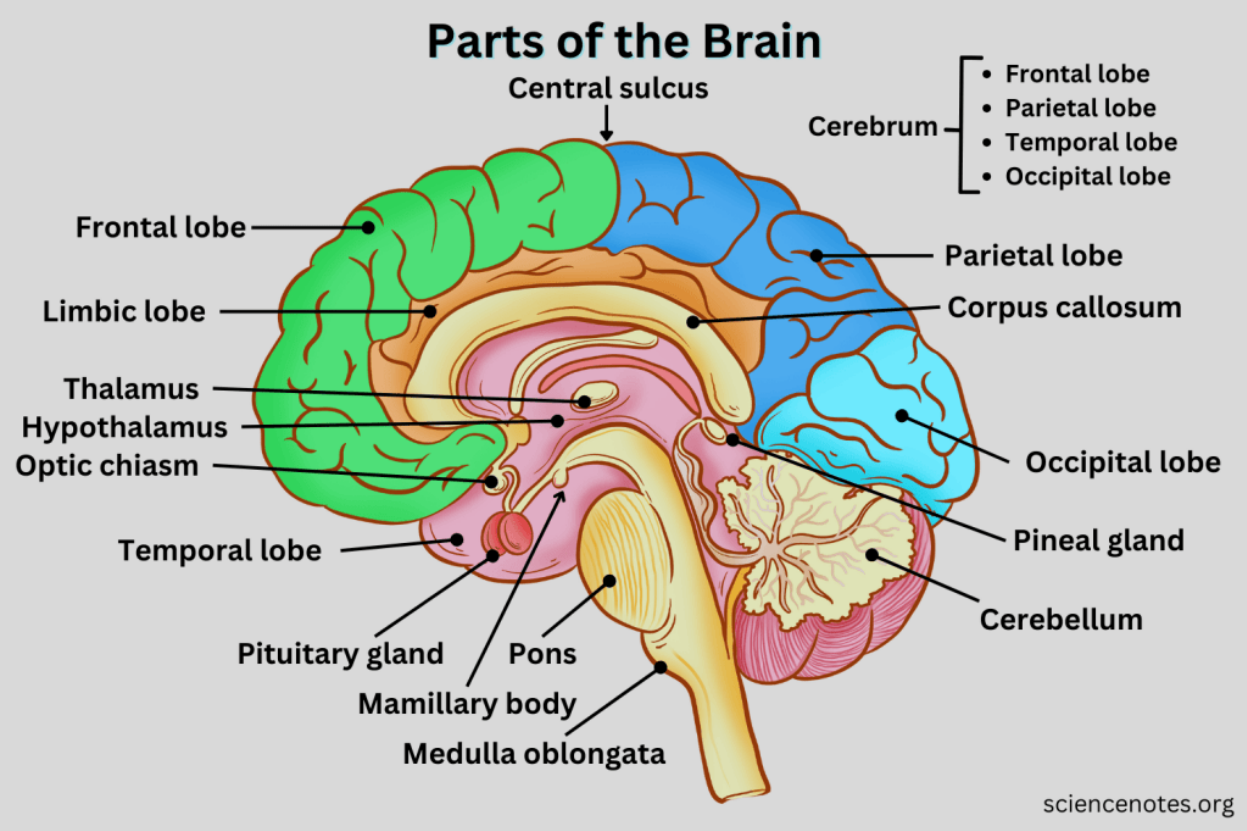
Biblia ni kama chemchemi. Kadiri unavyoichunguza zaidi, ndivyo inavyoonekana kuwa yenye kina kirefu zaidi. Ukweli mkuu wa historia takatifu una nguvu na uzuri wa ajabu na unaenda mbali sawa na umilele. Hakuna sayansi iliyo sawa na inayolingana na sayansi inayofunua tabia ya Mungu. **[1MCPsw 97.2]**

> Musa alielimishwa katika hekima yote ya Wamisri, lakini alisema, "Tazama, nimewafundisha amri na hukumu, kama Bwana, Mungu wangu, alivyoniamuru, ili mfanye hivyo katika nchi mnayoiingia kuimiliki. Kwa hiyo zishikeni na kuzitenda; maana hii ndiyo hekima yenu na akili zenu machoni pa mataifa, watakaozisikia amri hizi zote, na kusema, Hakika taifa hili kubwa ni watu wenye hekima na akili."—The Review and Herald, Februari 25, 1896. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 393.). **[1MCPsw 97.3]**

Huvijaza Vitivo Nguvu—Kwa nini kitabu hiki—hazina hii ya thamani—kisiinuliwe na kuheshimiwa kama rafiki anayethaminiwa? Hii ni chati yetu kuvuka bahari yenye dhoruba ya maisha. Ni kitabu chetu cha mwongozo kinachotuonyesha njia ya kuelekea kwenye makao ya milele na tabia tunayopaswa kuwa nayo ili kuishi ndani yake. Hakuna kitabu ambacho kusoma kwake kutainua na kuimarisha akili kama vile kujifunza Biblia. Hapa akili itapata mada za tabia iliyoinuliwa zaidi ili kuonyesha nguvu zake. Hakuna kitu ambacho kitazijaza nguvu akili zetu zote kama kuziunganisha na Ukweli wa ajabu wa ufunuo. Jitihada za kuelewa na kupima mawazo haya makubwa hupanua akili. Tunaweza kuchimba ndani kabisa ya mgodi wa Ukweli na kukusanya hazina za thamani ili kuitajirisha roho. Hapa tunaweza kujifunza njia ya kweli ya kuishi, njia salama ya kufa.—The Review and Herald, Januari 4, 1881. (Mwito Wetu Mkuu, 31.). **[1MCPsw 97.4]**

Kujifunza Biblia Kutapanua Akili—Biblia ni mwongozo wetu katika njia salama zinazoongoza kwenye uzima wa milele. Mungu amewavuvia wanadamu kuandika kile kitakachotuwasilishia Ukweli sisi, ambacho kitavutia, na ambacho, kikifanywa, kitamwezesha mpokeaji kupata nguvu ya maadili ya kuorodheshwa miongoni mwa akili zilizoelimika zaidi. Akili za wote wanaofanya Neno la Mungu kuwa somo lao zitapanuka. Zaidi ya utafiti mwingine wowote, ushawishi wake umekusudiwa kuongeza nguvu za ufahamu na kuipatia kila sehemu ya kitivo cha akili nguvu mpya. Huleta akili katika mguso na kanuni pana na za kustawisha za Ukweli. Huleta mbingu yote katika uhusiano wa karibu na akili za wanadamu, ikitoa hekima na maarifa na uelewa.—The Youth's Instructor, Oktoba 13, 1898, (Wana na Binti Za Mungu, 70.). **[1MCPsw 98.1]**

Biblia Ufunuo wa Yehova—Kwa zama/wakati wote Kitabu hiki kitasimama kama ufunuo wa Yehova. Kwa wanadamu, mausia ya Mungu yametolewa kuwa nguvu ya Mungu. Kweli za Neno la Mungu si hisia tu, bali ni matamshi ya Aliye Juu Zaidi. Yeye anayefanya kweli hizi kuwa sehemu ya maisha yake anakuwa kiumbe kipya katika kila hali. Hapewi nguvu mpya za kiakili tu, lakini giza ambalo kupitia ujinga na dhambi limefunika ufahamu, huondolewa.—The Review and Herald, Novemba 10, 1904. **[1MCPsw 98.2]**

Sura ya 12

Bidii

[Tazama Sura ya 65, Uvivu.]

Jitahidi na Ufanikiwe—Ni kusoma kwa bidii, kazi ngumu, uadilifu, bidii ya kudumu, ndiko kunakopata ushindi. Usipoteze saa, wala dakika. Matokeo ya kazi—kazi ya bidii na ya uaminifu—yataonekana na kuthaminiwa. Wale wanaotamani akili zenye nguvu zaidi wanaweza kuzipata kwa bidii na uadilifu. Akili huongezeka katika nguvu na ufanisi kwa matumizi. Inakuwa imara kwa kufikiri kwa bidii. Yeye anayetumia kwa bidii zaidi nguvu zake za kiakili na kimwili atapata matokeo makubwa zaidi. Kila nguvu ya kiumbe huimarika kwa vitendo.—The Review and Herald, Machi 10, 1903. **[1MCPsw 99.1]**

Pata Uwezo wa Juu Zaidi Uwezavyo—Lengo halisi la elimu linapaswa kuzingatiwa kwa uangalifu. Mungu amemkabidhi kila mtu uwezo na nguvu, ili viweze kurudishwa Kwake vipanuliwe na kuboreshwa. Vipawa Vyake vyote tumepewa ili tuvitumie kwa

ubora wa hali ya juu. Yeye Anatutaka kila mmoja wetu kukuza nguvu zetu na kufikia uwezo wa juu zaidi wa manufaa, ili tuweze kufanya kazi nzuri kwa ajili ya Mungu na kuwabariki wanadamu. Kila kipaji tulicho nacho, iwe cha uwezo wa kiakili, fedha, au ushawishi, ni cha Mungu, ili tuweze kusema pamoja na Daudi, "Vyote vyatoka Kwako, nasi tumekupa kutoka Kwako Mwenyewe" (1 Mambo ya Nyakati 29:14).—The Review and Herald, Agosti 19, 1884; (Fundamentals of Christian Education, 82.). **[1MCPsw 99.2]**

Sifa Nzuri za Akili Si Matokeo ya Nasibu—Mafanikio ya kweli katika kazi yoyote si matokeo ya kuja tu kama bahati nasibu, ajali au hatima ya mtu. Ni utekelezaji wa maongozi ya Mungu, fursa na upendeleo Wake, thawabu ya imani na busara, wema na uvumilivu. Sifa nzuri za kiakili na sauti ya juu ya maadili si matokeo ya bahati nasibu. Mungu hutoa fursa; mafanikio hutegemea matumizi yake.—Manabii na Wafalme, 486 (1917). **[1MCPsw 100.1]**

Utamaduni wa Akili Ndio Tunaohitaji—Utamaduni wa akili ndio tunaohitaji kama watu na ndio tunaopaswa kuwa nao ili kukidhi mahitaji ya wakati huo. Umaskini, asili duni, nyumba za unyenyekevu na mazingira yasiyofaa hayahitaji kuzuia ukuzaji wa akili. Uwezo wa akili lazima uwe chini ya udhibiti wa nia na akili isiruhusiwe kutangatanga au kuvurugwa na mada mbalimbali kwa wakati mmoja, bila kujali kuwa mahiri katika jambo moja. **[1MCPsw 100.2]**

Matatizo yatatatuliwa katika masomo yote, lakini hayatakoma kamwe kwa kukata tamaa. Tafuta, soma, na uombe; kabiliana na kila gumu kwa nguvu na ushupavu; iite nguvu ya utashi na neema ya uvumilivu ikusaidie, kisha chimba kwa bidii zaidi hadi kito cha Ukweli kiwe mbele yako, wazi na kizuri, chenye thamani zaidi kwa sababu ya magumu yanayohusika katika kuupata. **[1MCPsw 100.3]**

Basi, usiendelee kutafakari jambo hili moja, ukizingatia nguvu zote za akili juu yake, ukisisitiza daima kwa wengine, bali chukua somo lingine, na uchunguze hilo kwa makini. Hivyo siri baada ya siri au fumbo baada ya fumbo itafunuliwa kwa ufahamu wako.

Ushindi wa aina mbili muhimu utapatikana kwa njia hii. Si tu kwamba umejipatia maarifa muhimu, lakini pia mazoezi ya akili yameongeza uwezo na nguvu za kiakili. Ufunguo uliopatikana wa kufungua fumbo/siri moja unaweza pia kukuza vito vingine vya thamani vya maarifa ambavyo havikuwa vimegunduliwa hapo awali— Shuhuda kwa Kanisa 4:414 (1880). **[1MCPsw 100.4]**

Sheria ya Akili—Ni sheria ya akili kwamba itapungua au kupanuka hadi kufikia vipimo vya mambo ambayo inayazoea. Nguvu za akili hakika zitasinyaa na zitapoteza uwezo wake wa kuelewa maana za kina za Neno la Mungu isipokuwa zimewekwa kwa nguvu na kwa kuendelea katika kazi ya kutafuta Ukweli. Akili itapanuka ikiwa itatumika katika kufuatilia uhusiano wa mada za Biblia, kwa kulinganisha Maandiko na Maandiko, na mambo ya kiroho na kiroho. Nenda chini ya uso; hazina kubwa zaidi za mawazo zinamsubiri mwanafunzi mwenye ujuzi na bidii.—The Review and Herald, Julai 17, 1888. (Jumbe kwa Vijana, 262). **[1MCPsw 101.1]**

> **Fanya Nguvu Zilizolala Zifanye Kazi**—Katika maisha ya kawaida kuna wafanya kazi wengi wanaofanya kazi zao za kila siku kwa uvumilivu, bila kujua nguvu zilizofichwa ambazo, zikiamshwa kutenda, zingemweka mtu miongoni mwa viongozi wakuu wa dunia. Mguso wa mkono wenye ujuzi unahitajika ili kuamsha na kukuza vipawa/vitivo hivyo vilivyolala. Ni watu kama hao ambao Yesu aliwaunganisha na Yeye Mwenyewe, na akawapa faida za mafunzo ya miaka mitatu chini ya uangalizi Wake mwenyewe. Hakuna kozi ya masomo katika shule za marabi au kumbi za falsafa ambayo ingeweza kuwa na thamani sawa na hii.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 511 (1913). **[1MCPsw 101.2]**

Wengi Huenda Wakawa Majitu ya Akili Mahiri—Wengi wa watendakazi wetu leo wangeweza kuwa majitu ya Akili mahiri kama hawangeridhika kufikia kiwango cha chini lakini wakawa wenye uadilifu na bidii na kuruhusu mawazo na uchunguzi wa

kina ufanye kazi kwa bidii. Vijana wetu wengi wako katika hatari ya kuwa watu wa juujuu, kushindwa kukua hadi kufikia kimo kamili cha wanaume na wanawake katika Kristo Yesu. Wanaona kwamba wana kiwango cha kutosha cha ujuzi na uelewa wa masomo, na kama hawapendi kusoma hawatafanya kazi kwa bidii ili kupata hazina zote zinazowezekana kwao kupata.—Letter 33, 1886. **[1MCPsw 101.3]**

Nidhamu ya Nafsi ya Kujiendesha Ni Muhimu [self discipline[—Mungu anahitaji mafunzo ya uwezo wa akili. Yanahitaji kukuzwa sana ili ikihitajika, tuweze kuweka Ukweli mbele ya mamlaka ya juu zaidi duniani kwa utukufu wa Mungu. Nguvu ya Mungu inayobadilisha moyo na tabia pia inahitajika kila siku. Nidhamu ya kujiendesha lazima iendelezwe na kila mtu anayedai kuwa mtoto wa Mungu; kwani ni kwa njia hii akili na utashi huwekwa chini ya akili na mapenzi ya Mungu. Nidhamu iliyoamuliwa kwa ajili ya Bwana itatimiza zaidi ya akili yenye uwezo mkubwa zaidi. Akili ya kawaida, iliyofunzwa vizuri, itatimiza kazi zaidi na ya juu kuliko akili iliyoelimika zaidi na yenye vipaji vikubwa zaidi, isiyoweza kujitawala nafsi.—The Review and Herald, Julai 28, 1896. **[1MCPsw 101.4]**

Malaika Hushikilia Akili zenye Kufikiri [reasoning minds]—Malaika wa mbinguni wako… kazini kushikilia akili zinazofikiri kwa busara, na nguvu zao ni kubwa kuliko majeshi ya giza. Kuna akili zinazoshughulika na mambo matakatifu ambazo haziko katika uhusiano wa karibu na Mungu na ambazo hazitambui Roho wa Mungu. Isipokuwa neema Yake iwabadilishe kuwa mfano wa Kristo, Roho Wake atawaacha kama maji yanavyoacha chombo kinachovuja. Tumaini lao pekee ni kumtafuta Mungu kwa akili zao zote, mioyo yao, na roho zao zote. Kisha watajitahidi kupitia kanuni zilizowekwa kupata mamlaka 2Tim 2:5. Shetani ataiba mawazo na mapenzi ukimpa nafasi.—Manuscript 11, 1893. **[1MCPsw 102.1]**

Tamaa ya Juu Zaidi Iliyotakaswa Inahitajika—“Neema Yangu yakutosha” (2 Wakorintho 12:9) ni uhakika wa Mwalimu Mkuu. Daka msukumo wa maneno, na kamwe usizungumze shaka na kutokuamini. Kuwa na nguvu.

Hakuna huduma ya nusu-nusu katika dini safi na isiyo na uchafu. “Mpende Bwana Mungu wako kwa moyo wako wote, na kwa roho yako yote, na kwa akili zako zote, na kwa nguvu zako zote” (Marko 12:30). Matamanio ya juu kabisa yaliyotakaswa yanadaiwa kwa wale wanaoamini Neno la Mungu.—Special Testimonies on Education, 30 Juni 12, 1896. (*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 360). **[1MCPsw 102.2]**

Simama katika Utu Wako Uliopewa na Mungu—Mungu ametupa uwezo wa kufikiri na kutenda, na ni kwa kutenda kwa uangalifu, ukimtegemea Yeye kwa hekima, ndipo utakapoweza kubeba mizigo. Simama katika haiba yako uliyopewa na Mungu. Usiwe kivuli cha mtu mwingine. Tarajia kwamba Bwana atafanya kazi ndani yako na kupitia kwako.—Huduma ya Uponyaji, 498, 499 (1905). **[1MCPsw 103.1]**

Ukungu Mchafu Wenye fangasi/kuvu wa Ulimwengu-mildew (maonyo kwa mchungaji aliyependa uvumi)—Wewe ni mtu ambaye hupaswi kuwa mwalimu wa Ukweli. Unapaswa kuwa mbele zaidi ya mahali ulipo katika uzoefu na katika maarifa ya kumjua Mungu. Unapaswa kuwa mtu mwenye ufahamu; kwa maana Mungu amekupa uwezo wa kiakili ambao unaweza kupandwa kwa urahisi zaidi. Kama ungejitenga na mielekeo yako ya kukisia, kama ungefanya kazi kinyume chake, sasa ungeweza kufanya huduma inayokubalika kwa Mungu. **[1MCPsw 103.2]**

Kama ungeikuza na kuipalilia akili yako ipasavyo na kutumia nguvu zako kwa utukufu wa Mungu, ungekuwa umehitimu kikamilifu kupeleka ujumbe wa onyo kwa ulimwengu. Lakini ukungu wenye fangasi wa ulimwengu imeathiri akili yako sana kiasi kwamba haijatakaswa. Hujakuza uwezo ambao ungekufanya mtendakazi wa kiroho aliyefanikiwa katika kazi ya Mungu. Unaweza kuendeleza kazi ya kuelimisha akili yako katika mistari sahihi. Usipokuwa na akili sasa kuhusu Ukweli, kosa litakuwa lako mwenyewe.—Letter 3, 1878. **[1MCPsw 103.3]**

Songa Mbele Kwa Uthabiti—Nataka matamanio yako yawe matamanio yaliyotakaswa ili malaika wa Mungu waweze

kukuhuisha moyo kwa bidii takatifu, wakikuongoza kusonga mbele kwa uthabiti na kwa ukakamavu na kukufanya uwe nuru angavu na inayong'aa. Uwezo wako wa utambuzi utaongezeka katika nguvu na utimamu wa mwili ikiwa mwili wako wote—mwili, roho, na nafsi—vimewekwa wakfu kwa ajili ya kukamilisha kazi takatifu. Fanya kila juhudi, ndani na kupitia neema ya Kristo, kufikia kiwango cha juu kilichowekwa mbele yako. Wewe unaweza kuwa mkamilifu katika nyanja yako kama Mungu alivyo mkamilifu katika duru yake. Je, Kristo hajatangaza, "Basi ninyi mtakuwa wakamilifu, kama Baba yenu aliye mbinguni alivyo mkamilifu" (Mathayo 5:48)?—Letter 123, 1904. **[1MCPsw 103.4]**

Kuza Kila Nguvu—Anatamani tuendelee kukua katika utakatifu, katika furaha, katika manufaa. Wote wana uwezo ambao lazima wafundishwe kuuona kama dhamana/zawadi takatifu, kuthamini kama zawadi za Bwana, na kuutumia ipasavyo. Anatamani vijana kukuza kila kitivo/nguvu ya utu wao na kuleta kila kitivo/uwezo katika mazoezi ya vitendo. Anatamani wafurahie yote yenye manufaa na ya thamani katika maisha haya, kuwa wema na kutenda mema, wakijiwekea hazina ya mbinguni kwa ajili ya maisha ya baadaye.—Huduma ya Uponyaji, 398 (1905). **[1MCPsw 104.1]**

Fursa Zilizo Katika Uwezo wa Wote—Kuna fursa na faida ambazo ziko ndani ya uwezo wa wote kuimarisha nguvu za kimaadili na kiroho. Akili inaweza kupanuliwa na kukuzwa na inapaswa kufanywa ifikirie mambo ya mbinguni. Nguvu zetu lazima zipandwe kwa kiwango cha juu, vinginevyo tutashindwa kufikia kiwango cha Mungu. **[1MCPsw 104.2]**

Akili isipoelekea mbinguni, inakuwa mawindo rahisi kwa jaribu la Shetani la kujihusisha na miradi, pilikapilika na biashara za kidunia ambazo hazina uhusiano maalum na Mungu. Na bidii yote na kujitolea na nguvu zisizotulia na ari/usongo mkubwa huletwa katika kazi hii, na Shetani anasimama na kucheka kuona juhudi za kibinadamu zikishindania kwa nguvu zote kitu ambacho hatakipata kamwe, ambacho hakiwezi kufikiwa nacho. Lakini ikiwa anaweza kuwaweka wakivutiwa na udanganyifu usio na

msingi kwamba watatoa nguvu ya ubongo, mifupa na misuli kwa vitu ambavyo hawatatambua kamwe, anafurahi, kwa kuwa nguvu za akili ambazo ni za Mungu, ambazo Mungu anadai, zimepotoshwa kutoka kwenye lengo sahihi, vitu sahihi.—Letter 17, 1886. **[1MCPsw 104.3]**

Adui Hahitaji Kuzuia Maboresho na maendeleo ya Kila Siku—Azimia kufikia kiwango cha juu na kitakatifu; ongeza alama yako juu; tenda kwa kusudi la dhati kama alivyofanya Danieli, kwa uthabiti, kwa uvumilivu; na hakuna kitu ambacho adui anaweza kufanya kitakachozuia uboreshaji wako wa kila siku na maendeleo. Licha ya usumbufu, mabadiliko, matatizo, unaweza kuendelea kukua katika nguvu za kiakili na nguvu za maadili. [1MCPsw 104.4]

Hakuna anayehitaji kuwa mjinga isipokuwa akichagua kuwa hivyo. Maarifa yanapaswa kuendelea kupatikana kila wakati; ni chakula cha akili. Kwetu sisi tunaotarajia kuja kwa Kristo, tunapaswa kuwa na azimio kwamba hatutaishi maisha haya kila mara tukiwa upande wa kupoteza bali katika kuelewa katika mafanikio ya kiroho. Iweni watu wa Mungu, mlio katika upande wa kupata na kuendelea mbele. **[1MCPsw 105.1]**

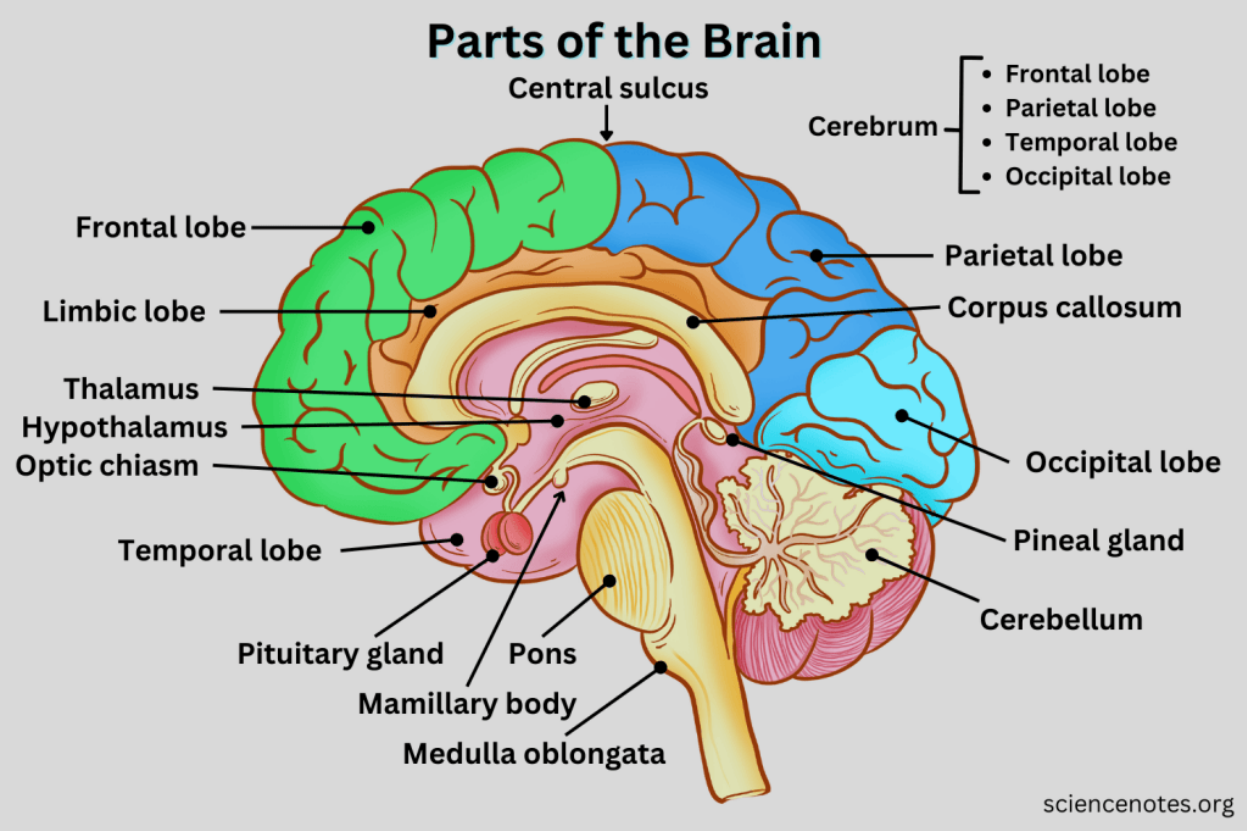
Maarifa yanapatikana kwa wote wanaoyatamani. Mungu amekusudia kwamba akili iwe imara, ikifikiri kwa undani zaidi, kwa ukamilifu zaidi, na kwa uwazi zaidi. Tembea na Mungu kama Henoko alivyofanya; mfanye Mungu kuwa Mshauri wako na huwezi kujizuia kufanya maendeleo.—Letter 26d, 1887. **[1MCPsw 105.2]**

Mshikilie Mungu na Usonge Mbele—Mungu amempa mwanadamu akili, na kumpa uwezo wa kuboresha. Basi tumng'ang'anie Mungu kwa nguvu, na kuacha upuuzi, michezo-michezo, burudani, na uchafu wote. Shinda kasoro zote za tabia. **[1MCPsw 105.3]**

Ingawa kuna mwelekeo wa asili wa kufuata njia ya kurudi nyuma, kuna nguvu ambayo italetwa ili kuungana na juhudi za dhati za mwanadamu. Nguvu yake ya nia na mapenzi itakuwa na mwelekeo wa kupinga. Akiungana na msaada huu wa Mwenyezi Mungu, anaweza kupinga sauti ya mjaribu. Lakini majaribu ya

Shetani yanapatana na mielekeo yake yenye kasoro, ya dhambi, na kumchochea kutenda dhambi. Anachopaswa kufanya ni kumfuata kiongozi Yesu Kristo ambaye atamwambia la kufanya. Mungu anakuita kutoka kiti chake cha enzi mbinguni, akikupa taji ya utukufu usiokufa, na anakuamuru upigane vita vizuri vya imani na ukimbie mbio kwa uvumilivu. Mwamini Mungu kila wakati. Yeye ni Mwaminifu anayeongoza mbele.—Letter 26d, 1887. **[1MCPsw 105.4]**

Wazo Kuu la Mungu kwa Watoto Wake—Lililo juu kuliko mawazo ya mwanadamu yanavyoweza kufikia ni wazo la Mungu kwa watoto Wake. Uchamungu—mfano wa Mungu—ndio lengo linalopaswa kufikiwa. Kabla ya mwanafunzi kuna njia ya maendeleo endelevu. Ana lengo la kufikia, kiwango cha kufikia, kinachojumuisha kila kitu kizuri, na safi, na chenye utukufu. Atasonga mbele haraka na kwa kadiri iwezekanavyo katika kila tawi la maarifa ya Kweli. Lakini juhudi zake zitaelekezwa kwenye vitu vilivyo juu zaidi kuliko maslahi ya ubinafsi na ya muda tu kama vile mbingu zilivyo juu kuliko dunia.—Elimu, 18, 19 (1903). **[1MCPsw 105.5]**

Sura ya 13

Chakula cha Akili

Uboreshaji wa Hekima dhidi ya Matumizi Mabaya—Mungu hutupatia vipaji vya uboreshaji wa hekima, si ili kuvitumia vibaya.

Elimu ni maandalizi tu ya nguvu za kimwili, kiakili, na kimaadili kwa ajili ya utendaji bora wa majukumu yote ya maisha. Usomaji usiofaa hutoa elimu ambayo siyo ya kweli. Nguvu ya ustahimilivu na nguvu na shughuli za ubongo zinaweza kupunguzwa au kuongezwa kulingana na jinsi zinavyotumika.—Shuhuda kwa Kanisa 4:498 (1880). **[1MCPsw 107.1]**

Chakula Chenye Afya kwa Akili—Usomaji safi, uliotakaswa na wenye afya utakuwa akilini kama chakula chenye afya kwa mwili. Hivyo utakuwa na nguvu zaidi ya kupinga majaribu, kuunda tabia nzuri, na kutenda kulingana na kanuni sahihi.—The Review and Herald, Desemba 26, 1882. (Wana na Binti wa Mungu, 178). **[1MCPsw 107.2]**

Linda Njia za Nafsi-masikio, ngozi, macho, pua na masikio—Tuna kazi ya kufanya ili kupinga majaribu. Wale ambao hawataanguka katika mawindo ya mbinu za Shetani lazima walinde njia za nafsi vizuri; lazima waepuke kusoma, kuona, au kusikia kile kitakachoongoza kwenye mawazo machafu. **[1MCPsw 107.3]**

Akili haipaswi kuachwa ikitangatanga bila mpangilio juu ya kila jambo ambalo adui wa roho anaweza kupendekeza. “Jifungeni viuno vya akili zenu,” asema mtume Petro, “iweni na kiasi, … msijifanyize kwa kufuata tamaa zenu za zamani za ujinga wenu; bali kama yeye aliyewaita alivyo mtakatifu, ninyi nanyi iweni watakatifu katika mwenendo wenu wote” (1 Petro 1:13–15, RV). **[1MCPsw 107.4]**

Paulo anasema, “Mambo yoyote yaliyo ya Kweli, mambo yoyote yaliyo ya uaminifu, mambo yoyote yaliyo ya haki, mambo yoyote yaliyo safi, mambo yoyote yaliyo ya kupendeza, mambo yoyote yenye sifa njema; ukiwapo wema wowote, na ikiwapo sifa yoyote, yatafakarini hayo” (Wafilipi 4:8). Hili litahitaji maombi ya dhati na kukesha bila kukoma. Lazima tusaidiwe na ushawishi wa kudumu wa Roho Mtakatifu, ambaye atavuta akili juu, na kuizoeza kuzingatia mambo safi na matakatifu. Na lazima tujifunze kwa bidii Neno la Mungu. “Jinsi gani kijana atajisafisha njia yake? Kwa kulitii kulingana na Neno Lako.” “Neno Lako,” asema mwandishi wa-zaburi, “nimelificha moyoni mwangu, nisije

nikakutenda dhambi" (Zaburi 119:9, 11). Wazee wa Imani na Manabii, 460 (1890). **[1MCPsw 108.1]**

Tabia Hudhihirishwa kwa Chaguzi Unazojisomea—Asili ya uzoefu wa kidini wa mtu hufunuliwa na tabia ya vitabu ambavyo mtu huchagua kusoma katika wakati wake wa burudani. Ili kuwa na hali nzuri ya akili na kanuni nzuri za kidini, kijana lazima aishi katika ushirika na Mungu kupitia Neno Lake. Ikionyesha njia ya wokovu kupitia Kristo, Biblia ni mwongozo wetu wa maisha ya juu na bora zaidi. Ina historia na wasifu wa kuvutia zaidi na wenye kufundisha zaidi ambao umewahi kuandikwa. Wale ambao mawazo yao hayajapotoshwa na usomaji wa hadithi za kubuni, kama tamthiliya wataona Biblia kuwa kitabu cha kuvutia zaidi.—The Youth's Instructor, Oktoba 9, 1902. (**Jumbe kwa Vijana**, 273, 274). **[1MCPsw 108.2]**

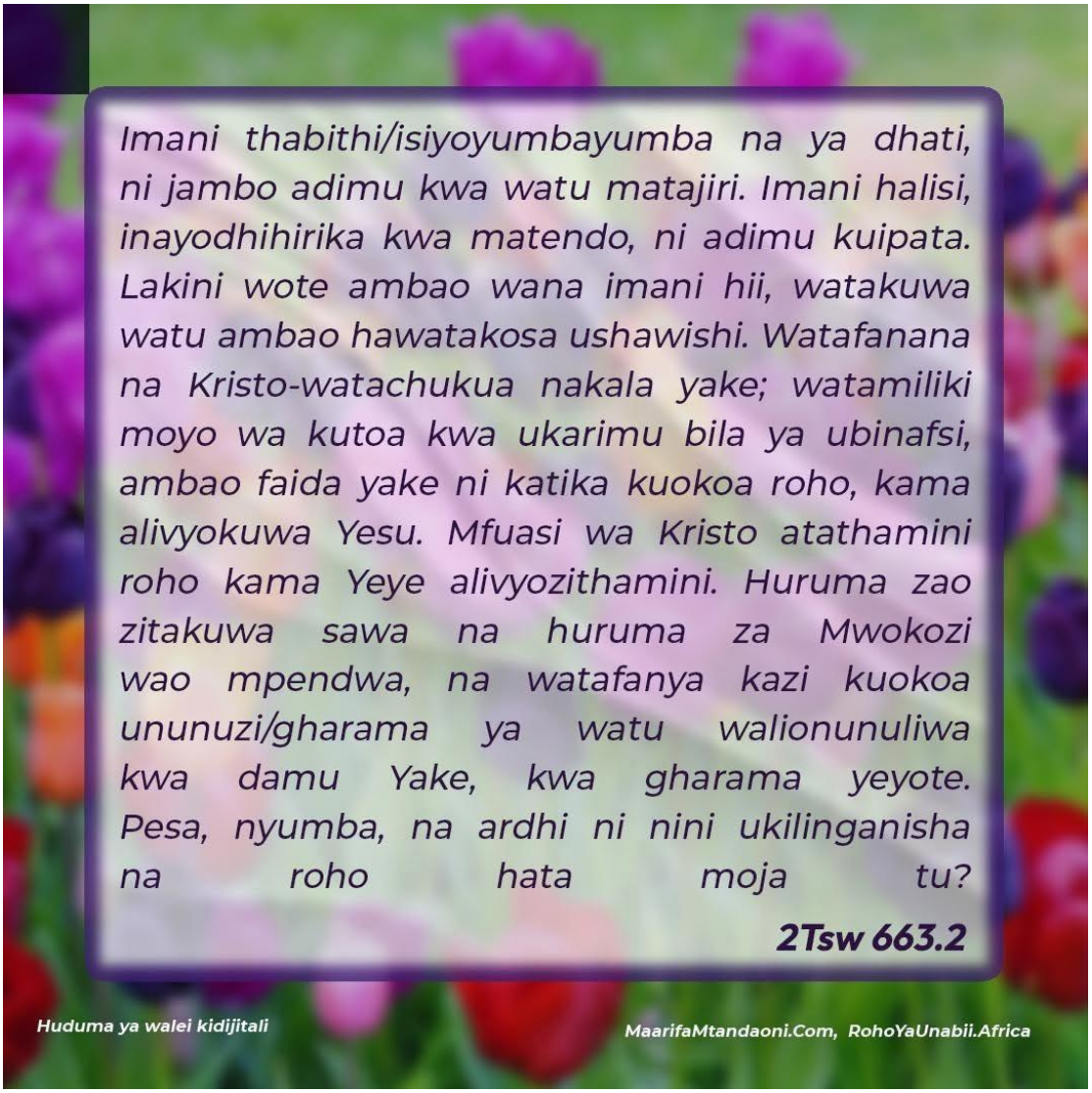
Vitabu Vingine Hukanganya Akili—Vitabu vingi vilivyorundikwa katika maktaba kubwa za dunia huchanganya akili zaidi ya vile vinavyosaidia uelewa. Lakini watu hutumia pesa nyingi kununua vitabu hivyo, na miaka mingi katika masomo yao, wanapokuwa japo wapo karibu na Kitabu kilicho na maneno ya Yeye ambaye ni Alfa na Omega wa hekima. Muda unaotumika katika masomo ya vitabu hivi ungeweza kutumiwa vyema katika kupata ujuzi wa Yeye ambaye kumjua Yeye vyema ambaye ni uzima wa milele. Wale tu wanaopata ujuzi huu, ndiyo hatimaye watasikia Maneno, Ninyi "Mmekamilika ndani Yake" (Wakolosai 2:10).—(Pamphlet) *Words of Counsel,* 1903. (Mashauri kwa Afya, 369). **[1MCPsw 108.3]**

Uelewa Wenye Mkanganyiko—Wakati Neno la Mungu linapowekwa kando kwa ajili ya vitabu vinavyoelekeza mbali na Mungu na vinavyochanganya uelewa kuhusu kanuni za ufalme wa mbinguni, elimu inayotolewa ni ukengeufu wa utambulisho wa hilo. Isipokuwa mwanafunzi ana chakula safi cha kiakili, kilichopepetwa kikamilifu kutoka kwa kile kinachoitwa elimu ya juu [kumbe ni pumba tu], ambacho kimechanganywa na hisia za kikafiri, hawezi kumjua Mungu kikweli. Ni wale tu wanaoshirikiana na mbingu katika

mpango wa wokovu ndio wanaoweza kujua maana ya elimu ya Kweli katika usahili wake.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 15 (1913). **[1MCPsw 109.1]**

Nguvu ya Udikteta ya Waandishi Wasioamini au Makafiri (Maneno kutoka kwa mwalimu wa mbinguni)—Akili za wanadamu huvutiwa kwa urahisi na uongo wa Shetani; na kazi hizi hutoa chuki kwa kutafakari Neno la Mungu, ambalo likipokelewa na kuthaminiwa, litahakikisha uzima wa milele kwa mpokeaji. Ninyi ni viumbe wenye mazoea na mnapaswa kukumbuka kwamba mazoea mema ni baraka katika athari zake kwa tabia yenu na katika ushawishi wao kwa mema juu ya wengine; lakini mazoea mabaya, zikiisha kuanzishwa, hutumia nguvu ya udikteta na kuziweka akili katika utumwa. Kama hujawahi kusoma neno moja katika vitabu hivi [na waandishi makafiri] leo ungekuwa na uwezo bora zaidi wa kuelewa Kitabu hicho ambacho, zaidi ya vitabu vingine vyote, ndicho kinastahili kusomwa na ambacho hutoa mawazo sahihi pekee kuhusu elimu ya juu.— Shuhuda kwa Kanisa 6:162 (1900). **[1MCPsw 109.2]**

Kusoma kwa Juu Juu Huzalisha Mawazo Mabaya—Kuna vijana wetu wengi ambao Mungu amewadhamini uwezo wa hali ya juu. Amewapa vipaji bora kabisa; lakini nguvu zao zimedhoofika, akili zao zimechanganyikiwa na kudhoofika, na kwa miaka mingi hawajapata ukuaji wowote katika neema na katika ujuzi wa sababu za imani yetu, kwa sababu wametosheleza ladha ya kusoma hadithi. Wana udhaifu mkubwa wa kudhibiti hamu kwa usomaji wa kijuujuu kama ilivyo kwa mlevi kudhibiti hamu yake ya kunywa kileo. [1MCPsw 110.1]

Akili za namna hii zinaweza leo kuhusishwa na nyumba zetu za uchapishaji na kuwa watendakazi bora wa kutunza vitabu, kuandaa nakala kwa ajili ya vyombo vya habari au uchapaji, au kusoma ushahidi; lakini vipaji vyao vimekengeushwa hadi wanakuwa wagonjwa wa matatizo ya akili ambazo zinashindwa kumeng'enya maarifa, na hivyo hawafai kwa nafasi ya kuwajibika popote. Mawazo yana ugonjwa. Wanaishi maisha yasiyo ya kweli-maisha feki. Hawafai kwa majukumu ya vitendo ya maisha; na jambo la kusikitisha na la kukatisha tamaa zaidi ni kwamba wamepoteza ladha yote ya kusoma kwa bidii. [1MCPsw 110.2]

Wamevutiwa na kuchangamshwa na chakula cha akili kama vile hadithi za kusisimua sana zilizomo katika *Uncle Tom Cabinet au Kabati la Mjomba Tom.* Kitabu hicho kiliwafaa wale waliohitaji kuamshwa kuhusu mawazo yao potofu ya utumwa; lakini leo

tunasimama kwenye mipaka ya ulimwengu wa milele, ambapo hadithi kama hizo hazihitajiki katika maandalizi ya uzima wa milele.—Shuhuda kwa Kanisa 5:518, 519 (1889). **[1MCPsw 110.3]**

Vitabu Vinavyodhoofisha Akili—Hadithi za mapenzi na hadithi za kusisimua na zisizo na maana huunda kundi lingine la vitabu ambavyo ni laana kwa kila msomaji. Mwandishi anaweza kuambatanisha maadili mema na katika kazi yake yote anaweza kusuka hisia za kidini, lakini katika visa vingi Shetani hujivika tu mavazi ya malaika kwa ufanisi zaidi ili kudanganya na kuvutia. Akili huathiriwa kwa kiwango kikubwa na kile inacholishwa. Wasomaji wa hekaya za kusisimua na zisizo na maana wanakuwa hawafai kwa majukumu yaliyo mbele yao. Wanaishi maisha yasiyo ya kweli na hawana hamu ya kuchunguza Maandiko, kujilisha mana ya mbinguni. Akili hudhoofika na kupoteza nguvu zake za kutafakari masuala makubwa ya wajibu na hatima.—Shuhuda kwa Kanisa 7:165 (1902). **[1MCPsw 110.4]**

Vitabu vya Tamthiliya/Fiction/novel na vya Kihisia—Chakula cha akili ambacho [msomaji wa tamthiliya/fiction] kimempatia hamu, matokeo yake ni kuvuruga, na husababisha mawazo machafu na ya kihisia. Nimezihurumia roho hizi kwa dhati ninapofikiria ni kiasi gani wanapoteza kwa kupuuza fursa za kupata ujuzi wa Kristo, ambaye matumaini yetu ya uzima wa milele yamejikita ndani Yake. Ni muda gani wa thamani unaopotezwa, wakati ambapo wanaweza kuwa wakijifunza Kielelezo cha wema wa Kweli.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 123, 1890. (Jumbe kwa Vijana, 280.). **[1MCPsw 111.1]**

Akili Huzama Katika Uzembe (maneno ya tahadhari kwa mama wa nyumbani mwenye ulemavu-invalid housewife)—Kwa miaka mingi akili yako imekuwa kama kijito kinachotoa sauti, karibu kimejaa miamba na magugu, maji yakitiririka kwenda kupotea. Kama nguvu zako zingedhibitiwa na malengo ya juu, usingekuwa mtu mlemavu kama ulivyo sasa. Unafikiri

lazima ujishughulishe na hamu yako ya kula na usomaji wako mwingi. **[1MCPsw 111.2]**

Niliona taa ya usiku wa manane ikiwaka chumbani kwako ulipokuwa ukitafakari hadithi fulani ya kuvutia, hivyo kuchochea ubongo wako ambao tayari ulikuwa na msisimko mwingi. Mwenendo huu umekuwa ukipunguza uwezo wako wa maisha na kukudhoofisha kimwili, kiakili, na kimaadili. Kukosa utaratibu kumesababisha machafuko katika nyumba yako, na ikiwa itaendelea, itasababisha akili yako kuzama katika upumbavu. Jaribio lako ulilopewa na Mungu limetumiwa vibaya, muda wako uliopewa na Mungu umepotea.—Shuhuda kwa Kanisa 4:498 (1880). **[1MCPsw 111.3]**

> **Walegevu wa Akili**—Wasomaji wa hadithi za kipumbavu na za kusisimua hushindwa kufanya kazi za maisha ya vitendo. Wanaishi katika ulimwengu usio wa kweli/feki. Nimewaona watoto ambao wameruhusiwa kuwa na mazoezi ya kusoma hadithi kama hizo. Iwe nyumbani au nje ya nchi, walikuwa na wasiwasi, wenye ndoto za mchana, hawawezi kuzungumza isipokuwa kwenye mada za kawaida. Mawazo na mazungumzo ya kidini yalikuwa mageni kabisa akilini mwao. Kwa kukuza hamu ya hadithi za kusisimua, ladha ya akili imepotoshwa, na akili hairidhishwi isipokuwa imelishwa na chakula hiki kisichofaa. Siwezi kufikiria jina linalofaa zaidi kwa wale wanaojishughulisha na usomaji kama huo kuliko upumbavu wa akili. Tabia za usomaji usio na kiasi zina athari kwenye ubongo sawa na ile ule ulaji usio na kiasi ulivyo na athari kwenye mwili.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 134, 135 (1913). **[1MCPsw 111.4]**

Uendekezaji kupita kiasi Ambao Ni Dhambi—Uendekezaji kupita kiasi katika kula, kunywa, kulala, au kuona ni dhambi. Utendaji wa afya wa nguvu zote za mwili na akili kwa mapatano huleta furaha… Nguvu za akili zinapaswa kutumika katika mada zinazohusiana na maslahi yetu ya milele. Hii itakuwa nzuri kwa

afya ya mwili na akili.— Shuhuda kwa Kanisa 4:417 (1880). **[1MCPsw 112.1]**

> **Kuishughulisha Akili kupita Kiasi**—Mwanafunzi anayetaka kuweka kazi ya miaka miwili katika mwaka mmoja hapaswi kuruhusiwa kufanya apendavyo. Kwa walio wengi, kufanya kazi kupita kiasi huilemea akili na husababisha kupuuzwa kwa mazoezi ya mwili. Si jambo la busara kudhani kwamba akili inaweza kufyonza chakula cha akili kupita kiasi; na ni dhambi kubwa kuishughulisha akili kupita kiasi kama vile ilivyo kushughulisha kupita kiasi viungo vya mmeng'enyo wa chakula.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia* , 296 (1913). **[1MCPsw 112.2]**

Chunguza Maneno Unayoilisha Akili—Ni vyema kila mtu achunguze kwa makini ni maneno gani anayoyasikiliza kama chakula cha mwili. Wale wanaokujia ambao wanaishi ili kuzungumza na ambao wote wana silaha na vifaa vya kusema, "Toa taarifa, nasi tutatoa taarifa," simama na ufikirie kama mazungumzo kama hayo yatakunufaisha kiroho, ili katika mawasiliano ya kiroho mpate kula mwili na kunywa damu ya Mwana wa Mungu. "Mjieni yeye, kama jiwe lililo hai, lililokataliwa na wanadamu, bali lililochaguliwa na Mungu, lenye thamani" (1 Petro 2:4). Maneno haya yanaelezea mengi. **[1MCPsw 112.3]**

> Hatupaswi kuwa wachonganishi, au wasengenyaji, au wabeba majungu; hatupaswi kutoa ushahidi wa uongo. Mungu ametukataza kushiriki katika mazungumzo ya kipumbavu, ya utani, futuhi au ya kipuuzi. Lazima tutoe hesabu ya kile tunachomwambia Mungu. Tutahukumiwa kwa maneno yetu ya haraka ambayo hayamfai mzungumzaji au msikilizaji. hebu basi sote tuseme maneno ambayo yatajenga. Kumbuka kwamba wewe ni wa thamani kwa Mungu. Usiruhusu mazungumzo ya kipumbavu, ya hovyo ovyo au kanuni zisizo sahihi kujenga uzoefu wako wa

Kikristo.—Manuscript 68, 1897. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 458.). **[1MCPsw 113.1]**

Mwanamke Ambaye Macho Yake Yalipotosha Moyo—Dada_____, ingawa ana sifa nzuri za asili, anavutwa mbali na Mungu na marafiki na jamaa zake wasioamini, ambao hawapendi Ukweli na hawana huruma na kujitolea na kujikana nafsi ambavyo lazima vifanywe kwa ajili ya Ukweli. Dada_____ hajahisi umuhimu wa kujitenga na ulimwengu, kama amri ya Mungu inavyoamuru. Kuona kwa macho yake na kusikia kwa masikio yake kumepotosha moyo wake.—Shuhuda kwa Kanisa 4:108 (1876). **[1MCPsw 113.2]**

Sauti, Vituko, Uoni, na Vishawishi Vinavyovunja Moyo—Kuna sababu ya kuwa na wasiwasi mkubwa kwa upande wako kwa watoto wako, ambao wana majaribu ya kukutana nayo katika kila hatua ya kusonga mbele. Haiwezekani kwao kuepuka kuwasiliana na washirika waovu… Wataona mambo au vituko, kusikia sauti, na kukabiliwa na vishawishi vinavyovunja moyo na ambavyo, visipodhibitiwa vizuri, bila kutambuliwa vitaharibu moyo na tabia.—*Pacific Health Journal,* Juni, 1890. (Nyumba Inayomngojea, 406.). **[1MCPsw 113.3]**

Baadhi ya Mahusiano Ni Sumu iuayo Polepole—Laiti sauti yangu ingewafikia wazazi kote nchini, ningewaonya wasikubali matamanio ya watoto wao katika kuchagua marafiki au washirika wao. Wazazi hawafikirii kwamba hisia mbaya hupokelewa kwa urahisi na vijana kuliko hisia za Kiuungu; kwa hivyo ushirika wao unapaswa kuwa mzuri zaidi kwa ukuaji wa neema na Ukweli uliofunuliwa katika Neno la Mungu uimarishwe/usimikwe moyoni. **[1MCPsw 113.4]**

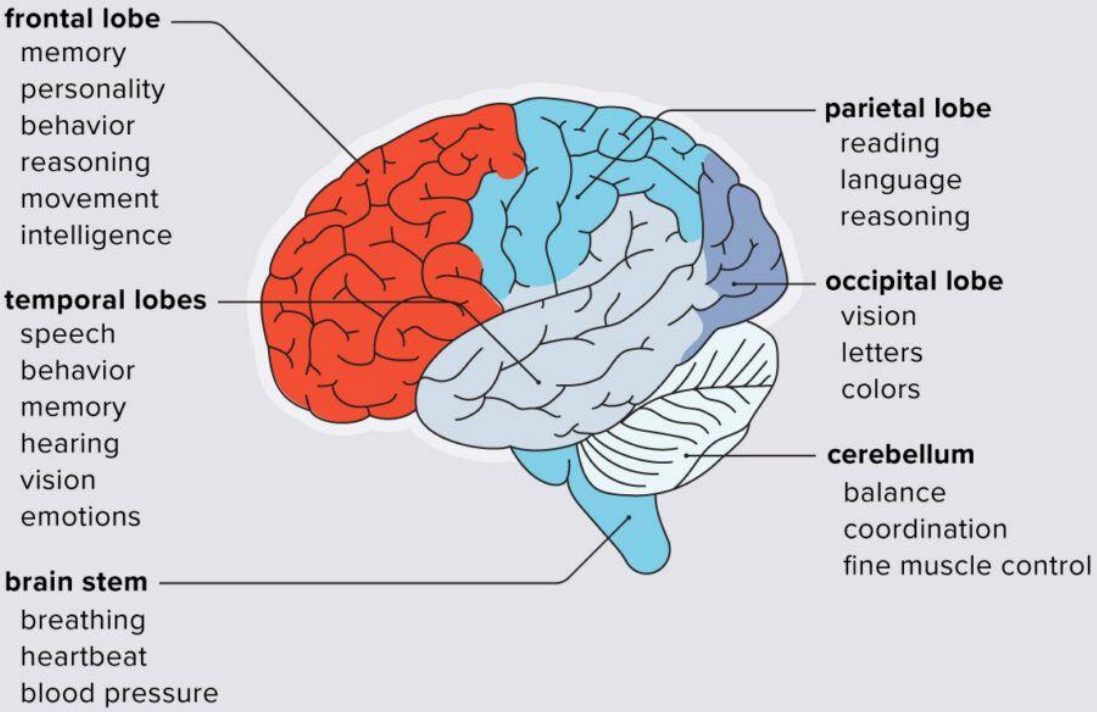
Ikiwa watoto wako pamoja na wale ambao mazungumzo yao ni ya vitu visivyo muhimu, vya kidunia, akili zao zitafikia kiwango sawa. Ikiwa watasikia kanuni za dini zikipuuzwa na imani yetu ikidharauliwa, ikiwa pingamizi za hila dhidi ya Ukweli zitadondoshwa masikioni mwao, mambo haya yataingia akilini mwao na kufinyanga tabia zao. **[1MCPsw 114.1]**

Ikiwa akili zao zimejaa hadithi, ziwe za kweli au za kubuni, hakuna nafasi ya taarifa muhimu na maarifa ya kisayansi ambayo yanapaswa kuijaza akili. Kupenda usomaji wa namna hii kumeleta uharibifu mkubwa kwenye akili! Kumeharibu kanuni za uaminifu/unyofu na utauwa wa Kweli, ambazo ziko kwenye msingi wa tabia linganifu. Ni kama sumu inayoingizwa polepole kwenye mfumo, ambayo mapema au baadaye itafichua athari zake chungu. Wakati hisia mbaya inapoachwa akilini katika ujana, alama hutengenezwa, si kwenye mchanga, bali kwenye mwamba unaodumu.—Shuhuda kwa Kanisa 5:544, 545 (1889). **[1MCPsw 114.2]**

Macho Yakimkazia Kristo—Kristo alipochukua asili ya kibinadamu, alijifunga kwa ubinadamu Wake kwetu kwa kifungo cha upendo ambacho hakiwezi kuvunjwa na nguvu yoyote isipokuwa chaguo la mwanadamu mwenyewe. Shetani ataleta vivutio kila mara ili kutushawishi kuvunja kifungo hiki—kuchagua kujitenga na Kristo. Hapa ndipo tunapohitaji kukesha, kujitahidi, kuomba, kwamba hakuna kitu kinachoweza kutushawishi kuchagua *bwana* mwingine; kwani sisi daima tuko huru kufanya hivi. Lakini tumkazie macho Kristo, Naye atatulinda na kututunza. Tukimtazama Yesu daima, tuko salama. Hakuna kitu kinachoweza kututoa mkononi mwake. Kwa kumtazama Yeye kila mara, "tunabadilishwa kuwa mfano ule ule kutoka utukufu hadi utukufu, kama vile kwa Roho wa Bwana" (2 Wakorintho 3:18).—*Ngazi ya Kufika Mbinguni au Njia Salama*, 72 (1892). **[1MCPsw 114.3]**

Brain Functions

All areas of the brain work together, but each part has its own responsibilities

MEDICALNEWSTODAY

Sura ya 14

Mazoezi

Sheria ya Utiifu—Viumbe wote wa mbinguni wako katika kushughulika daima, na Bwana Yesu, katika kazi yake ya maisha, ametoa mfano kwa kila mwanadamu. Mungu ameweka mbinguni sheria ya utendaji wenye utiifu. [*Kumbuka*: Sheria ya utendaji wa utiifu inastahili kusomwa kwa makini. Utendaji si tu unaendeleza afya ya kimwili bali unatuleta katika upatano na wengine na ulimwengu.] Kwa utulivu lakini pasipo kutulia, viumbe wa uumbaji Wake hufanya kazi zao walizokabidhiwa. Bahari iko katika mwendo bila kutulia. Majani yanayochipuka, "yaliyoko leo, na kesho hutupwa kalibuni," hufanya wajibu wake, yakiyavika mashamba uzuri. Majani hupeperushwa na upepo, na bado hakuna mkono unaoonekana kuyagusa. Jua, mwezi, na nyota ni muhimu na tukufu katika kutimiza utume wazo uliopangwa. Na mwanadamu, akili na mwili wake ulioumbwa kwa mfano wa Mungu Mwenyewe, lazima awe hai ili kujaza nafasi yake aliyokabidhiwa. Mwanadamu hapaswi kuwa mvivu. Uvivu ni dhambi.—Letter 103, 1900 (Letters to Physicians and Ministers 29, 30). **[1MCPsw 115.1]**

Viungo vya Mwili Lazima Viendelee Kufanya Kazi Yake-Mashine ya Mwili—Jifunze mpango wa Bwana kuhusu Adamu, ambaye aliumbwa safi, mtakatifu, na mwenye afya njema. Adamu alipewa kazi ya kufanya. Alipaswa kutumia viungo ambavyo

Mungu alikuwa amempa. Hangekosa kazi ya kufanya. Ubongo wake lazima ufanye kazi, si kwa namna ya kiroboti, kama mitambo ilivyo. Wakati wote viungo vya mwili huendelea kufanya kazi yake iliyoteuliwa kufanya; moyo hudunda, ukifanya kazi yake ya kawaida, iliyoteuliwa kama injini ya mvuke, ikisukuma damu daima kwenda sehemu zote za mwili. Utendaji, utendaji, huonekana kuenea kwenye mwili mzima ulio hai. Kila kiungo lazima kifanye kazi yake kilichokabidhiwa. Ikiwa kutofanya kazi ya kushughulisha viungo vya mwili kutaendelea, ubongo utakuwa dhaifu katika utendaji wake.—Letter 103, 1900. **[1MCPsw 115.2]**

Mazoezi Eneo la Wazi—Mfumo mzima unahitaji msukumo unaotia nguvu wa mazoezi katika eneo la wazi. Saa chache za kazi za mikono kila siku zingefanya upya nguvu za mwili na kupumzika na kurilax/kutuliza akili.—Shuhuda kwa Kanisa 4:264, 265 (1876). **[1MCPsw 116.1]**

Mandhari, Hewa, baraka ya thamani ya mbinguni ambayo wote wanaweza kuwa nayo, itakubariki kwa mvuto wake unaotia nguvu. Ikaribishe, jenga upendo kwayo, na itakuwa kitulizo cha thamani cha mishipa ya fahamu. Hewa lazima iwe katika mzunguko wa daima ili iwe safi. Kazi ya hewa safi na mwanana ni kusukuma damu kuzunguka mwilini. Huburudisha mwili na huelekea kuufanya uwe na nguvu na afya, huku wakati huo huo ushawishi wake ukihisiwa akilini, na kutoa kiwango cha utulivu na pasipo usumbufu. Huamsha hamu ya kula, hufanya usagaji wa chakula kuwa kamili zaidi, na kusababisha usingizi mzuri na mtamu.—Shuhuda kwa Kanisa 1:702 (1868). **[1MCPsw 116.2]**

Kutofanya Mazoezi Ni Chanzo cha Magonjwa—Kutofanya Mazoezi ndio chanzo cha magonjwa. Mazoezi huharakisha na kusawazisha mzunguko wa damu, lakini katika kukaa bila kazi, damu haizunguki kwa uhuru, na mabadiliko ndani yake, ambayo ni muhimu sana kwa maisha na afya, hayafanyiki. Ngozi, pia, huwa haifanyi kazi. Uchafu hauondolewi kama ilivyotakiwa ikiwa mzunguko wa damu umeharakishwa kwa mazoezi makali, ngozi ikidumishwa katika hali nzuri, na mapafu yakipewa hewa safi na salama. Hali hii ya mfumo huleta mzigo maradufu kwenye viungo

vya kutoa uchafu wa mwili [excretory organs], na matokeo yake ni ugonjwa.—Huduma ya Uponyaji, 238 (1905). **[1MCPsw 116.3]**

Udhibiti wa Mazoezi kwa Uangalifu—Mazoezi ya mwili yaliyoratibiwa vizuri, kwa kutumia nguvu bila kupitiliza kiasi, ndio tiba bora.—Manuscript 2, 1870. **[1MCPsw 117.1]**

Huzuia Akili Kutokushughulika Kupita Kiasi—Kazi ya kushughulisha mwili haitazuia ukuzaji wa akili. La hasha! Faida zinazopatikana kwa kushughulisha mwili zitamsawazisha mtu na kuzuia akili kufanya kazi kwa kupitiliza kiasi. Kazi hiyo itakuja kwenye misuli na kuleta nafuu kwenye ubongo uliochoka. Kuna wasichana wengi wavivu huona kuwa kujihusisha na kazi ngumu kunapunguza hadhi yao kama wanawake [active labor]. Lakini tabia zao zi wazi sana kiasi kwamba haziwezi kabisa kuwadanganya watu wenye hekima wasione kutokufaa kwao. **[1MCPsw 117.2]**

Kuwa mwanamke wa maana hakuhitaji kuwa mtu mnyonge, tegemezi, mwenye kujirembesha kwa mavazi au mrembo asiye na msaada. Akili timamu inahitaji mwili wenye afya. Kuwa na afya nzuri na kujua majukumu yote muhimu ya nyumbani si kikwazo kwake kuwa na akili iliyokuzwa vizuri; yote haya mawili ni muhimu sana kwa mwanamke yeyote.—Shuhuda kwa Kanisa 3:152 (1872). **[1MCPsw 117.3]**

Bila Mazoezi, Akili Haiwezi Kufanya Kazi—Kwa kijana mwenye afya njema, mazoezi makali huimarisha ubongo, mifupa, na misuli. Na ni maandalizi muhimu kwa kazi ngumu ya daktari. Bila mazoezi kama hayo akili haiwezi kufanya kazi. Bila hivi, haiwezi kutenda kwa ufanisi zaidi. Inakuwa haifanyi kazi. Kijana kama huyo hatakuwa kamwe, kamwe hatakuwa yule ambaye Mungu alikusudia awe. Ameweka sehemu nyingi za kupumzikia kiasi kwamba anakuwa kama bwawa lililotulia. Mazingira yanayomzunguka yamejaa upotovu wa maadili-moral miasma.—Letter 103, 1900. **[1MCPsw 117.4]**

Juhudi za Akili Huzuiwa Pale Mazoezi ya Mwili Yanapopuuzwa—Wale wanaojishughulisha na kazi ya akili ya kila mara, iwe katika kusoma au kuhubiri, wanahitaji kupumzika na mabadiliko. Mwanafunzi dhati na mwenye bidii huchosha

ubongo kila mara, na mara nyingi sana huku akipuuza mazoezi ya mwili, na matokeo yake, nguvu za mwili hupungua na juhudi za akili huzuiwa. Hivyo mwanafunzi hushindwa kukamilisha kazi ile ile ambayo angefanya kama angefanya kazi kwa busara.—Watendakazi wa Injili, 173 (1893). [1MCPsw 118.1]

Sawazisha Akili na mwili katika Kuzishughulisha—Sawazisha msongamano wa nguvu za kiakili na kimwili, na akili ya mwanafunzi itaburudishwa. Ikiwa ana ugonjwa, mazoezi ya mwili mara nyingi yatasaidia mfumo kurejesha hali yake ya kawaida. Wanafunzi wanapoondoka chuoni, wanapaswa kuwa na afya bora na uelewa mzuri wa sheria za maisha kuliko wanapoingia humo. Afya inapaswa kulindwa kwa utakatifu kama vile tabia.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia* , 82, 83, 1890. (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 343.). **[1MCPsw 118.2]**

Mazoezi Ni Dawa ya Kuponya—Walemavu wanapokuwa hawana cha kuchukua muda na umakini wao, mawazo yao hujikita juu yao wenyewe, na hukua na kuwa na wasiwasi na kuudhika-udhika. Mara nyingi huzingatia hisia zao mbaya hadi wanapojiona kuwa wana hali mbaya zaidi kuliko walivyo na hawawezi kabisa kufanya chochote. [1MCPsw 118.3]

Katika visa hivi vyote, mazoezi ya mwili yaliyoelekezwa vizuri yangethibitika kuwa tiba bora ya kuponya. Katika baadhi ya visa ni muhimu sana kwa ajili ya uponyaji. Nia huendana na kazi ya mikono, na kile ambacho walemavu hawa wanahitaji ni kuamshwa nia. Nia inapolala, mawazo huwa yasiyo ya kawaida, na haiwezekani kupinga magonjwa.—Huduma ya Uponyaji, 239 (1905). **[1MCPsw 118.4]**

Mfumo wa Kutofanya Kitu Ni Hatari—Mfumo wa kutofanya kitu ni hatari kwa kila kesi. Wazo kwamba wale ambao wametumia nguvu zao za kiakili na kimwili kupita kiasi, au ambao wameharibika mwili na akili, lazima waache kufanya shughuli ili kupata afya njema ni kosa kubwa. Kuna visa ambapo kupumzika kabisa kwa muda kutazuia ugonjwa mbaya, lakini

katika kesi ya ulemavu uliothibitishwa mara chache sana huwa ni lazima.—Manuscript 2, 1870. **[1MCPsw 118.5]**

Kutofanya Mazoezi Laana Kubwa Zaidi kwa Walemavu Wengi—Kutofanya Mazoezi ni laana kubwa zaidi ambayo inaweza kuwapata walemavu wengi. Hii ni kweli hasa kwa wale ambao matatizo yao yamesababishwa au kuzidishwa na mazoea yasiyo safi. **[1MCPsw 119.1]**

Kujishughulisha kwa kiasi katika mwelekeo wa kazi yenye manufaa, ikiwa haileti mzigo akilini au mwilini, ina utendaji mzuri kwenye akili na mwili. Huimarisha misuli, huboresha mzunguko wa damu, na kumpa mtu asiyejiweza utoshelevu kwa kutambua kwamba yeye si kwamba hana manufaa kabisa katika ulimwengu huu wenye shughuli nyingi. Anaweza kufanya machache mwanzoni; lakini hivi karibuni atapata nguvu zake zikiongezeka, na kiasi cha kazi inayofanywa kinaweza kuongezeka ipasavyo. **[1MCPsw 119.2]**

Madaktari mara nyingi huwashauri wagonjwa wao wafunge safari ya baharini, na kwenda kwenye chemchemi ya madini na kukaa humo, au kutembelea sehemu tofauti kwa ajili ya mabadiliko ya hali ya hewa, ili kupata afya tena, wakati katika visa tisa kati ya kumi ikiwa wangekula kwa kiasi na kufanya mazoezi ya furaha na yenye afya, wangepona na wangeokoa muda na pesa.—Manuscript 2, 1870. (Tazama Huduma ya Uponyaji, 240 [1905].). **[1MCPsw 119.3]**

Mazoezi Lazima Yaratibiwe (ushauri kwa mama mgonjwa)—Bwana amekupa kazi ya kufanya ambayo ni wajibu wako tu. Wewe unapaswa kutenda kwa kanuni, kwa kupatana na sheria ya asili, kinyume na kuongozwa kwa hisia. Unapaswa kuanza kutenda kulingana na Nuru ambayo Mungu amekupa. Huenda usiweze kufanya haya yote kwa wakati mmoja, lakini unaweza kufanya mengi kwa kuondoka polepole kwa imani, ukiamini kwamba Mungu atakuwa msaidizi wako, kwamba Yeye atakutia nguvu. **[1MCPsw 119.4]**

Unaweza kufanya mazoezi katika kutembea na kutekeleza majukumu yanayohitaji utendaji mwepesi katika familia yako na usiwe tegemezi sana kwa wengine. Ufahamu unaoweza kufanya

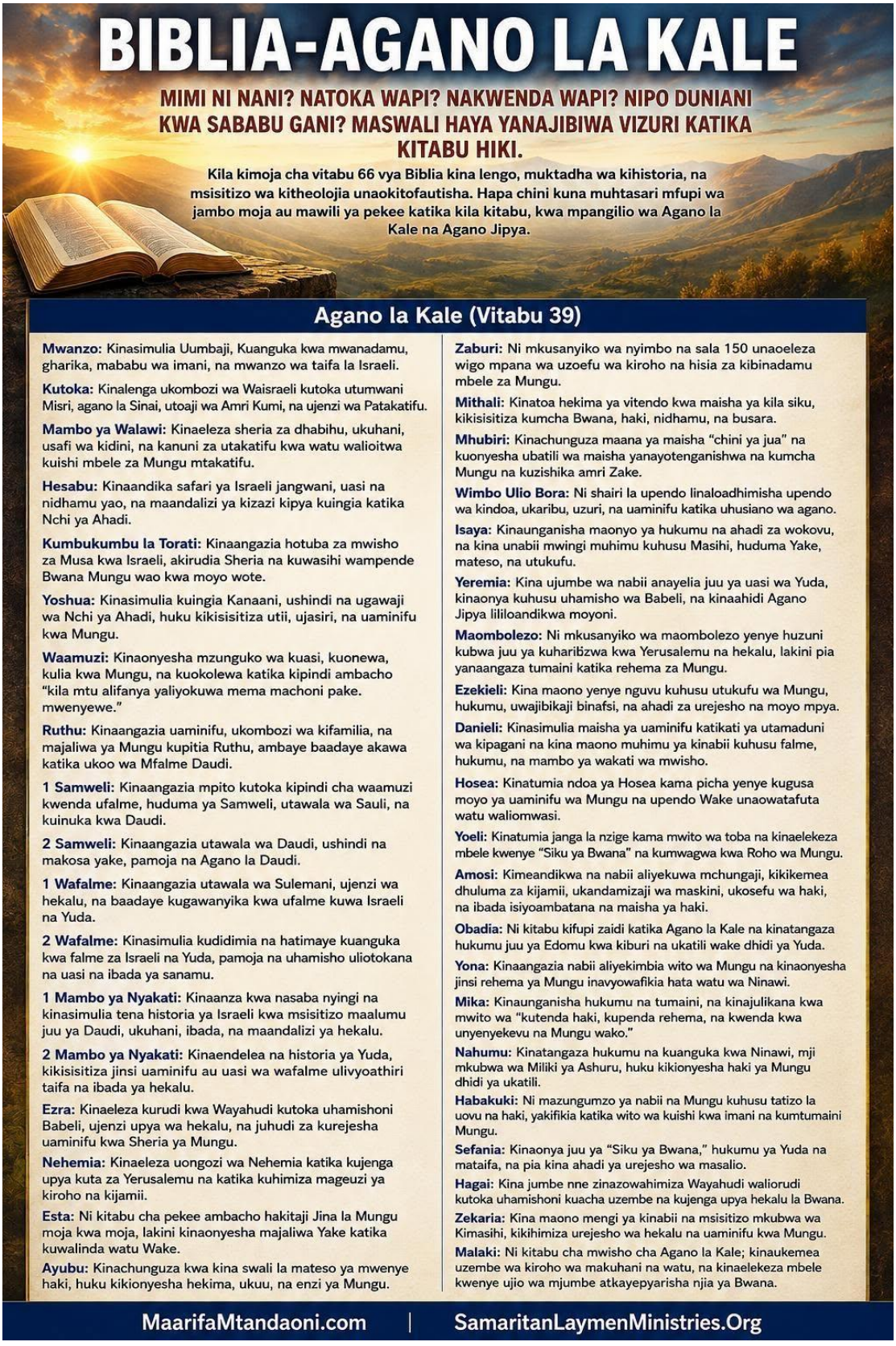
utakupa nguvu zaidi. Kama mikono yako ingetumika zaidi ya ubongo wako na kufanya mazoezi katika kupanga kwa ajili ya wengine, nguvu zako za kimwili na kiakili zingeongezeka. Ubongo wako haukai bila kazi, ila hakuna kazi inayoenda sambamba kwa upande wa viungo vingine vya mwili kwa kuendana na ubongo-akili inatumika, mwili umekaa bila mazoezi au kazi. **[1MCPsw 119.5]**

Mazoezi, ili yawe na faida kwako, yanapaswa kupangwa na kutekelezwa kwenye viungo vilivyodhoofika ili viweze kuimarishwa kwa matumizi. Mazoezi ya tiba ya masaji ni faida kubwa kwa kundi la wagonjwa ambao ni dhaifu sana kufanya mazoezi. Lakini kwa wote walio wagonjwa kutegemea, kuifanya iwe tegemezi yao, huku wakipuuza kufanya mazoezi ya misuli yao wenyewe, ni kosa kubwa.—Shuhuda kwa Kanisa 3:76 (1872). **[1MCPsw 120.1]**

Mafuriko ya Sasa ya Upotovu Ni Matokeo ya Miili na Akili Zilizonyanyaswa au kutumiwa vibaya—Mafuriko ya ufisadi yanayoenea duniani kote ni matokeo ya matumizi mabaya na ukengeufu wa mwili wa mwanadamu. Wanaume, wanawake, na watoto wanapaswa kuelimishwa kufanya kazi kwa mikono yao. Kisha ubongo hautashughulishwa kupita kiasi, na kisha ukaleta madhara kwenye mwili mzima.—Letter 145, 1897. **[1MCPsw 120.2]**

Kuiwekea Mzigo Akili na Mwili Huelekea Kuzuia Mawazo Machafu—Mizigo inayolingana ya nguvu za akili na mwili itazuia mwelekeo wa mawazo na matendo machafu. Walimu wanapaswa kuelewa hili. Wanapaswa kuwafundisha wanafunzi kwamba mawazo na matendo safi yanategemea jinsi wanavyoendesha masomo yao. Matendo ya kudhamiria yanategemea mawazo ya kudhamiria. Mazoezi katika shughuli za kilimo na katika matawi mbalimbali ya kazi ni ulinzi mzuri dhidi ya mizigo isiyo ya lazima ya ubongo. Hakuna mwanamume, mwanamke, au mtoto anayeweza kudumisha afya yake ikiwa anashindwa kutumia nguvu zote ambazo Mungu amempa. Hawezi kushika amri za Mungu kwa dhamiria. Hawezi

kumpenda Mungu kwa dhati na jirani yake kama nafsi yake.—Letter 145, 1897. **[1MCPsw 120.3]**

Kazi Fulani ya Mikono Kila Siku—Nuru niliyopewa ni kwamba kama wachungaji wetu wangefanya kazi zaidi ya kushughulisha mwili, wangevuna baraka kiafya… Ni hitaji lenye manufaa kwa afya ya mwili na usafi wa kiakili kufanya kazi fulani ya mikono wakati wa mchana. Hivyo damu huitwa kutoka ubongoni hadi sehemu zingine za mwili.—Letter 168, 1899 (Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti, 660, 661.). **[1MCPsw 121.1]**

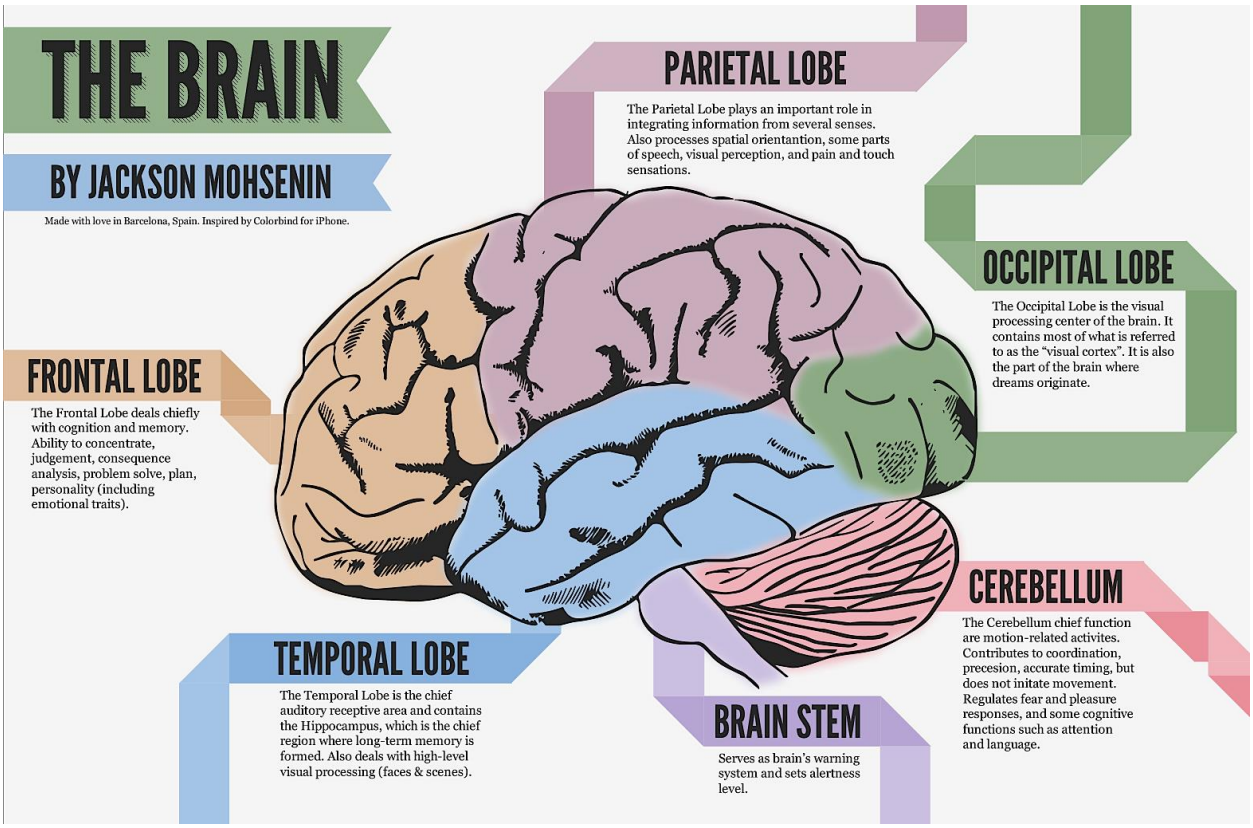
Kila Mwanafunzi Anapaswa Kufanya Mazoezi—Kila mwanafunzi anapaswa kutenga sehemu ya kila siku kwa kazi ya hai- yenye kutoa jasho -active labor. Kwa njia hiyo, mienendo ya kujibidiisha na kazi na tasnia ingejengwa na roho ya kujitegemea kuhimizwa, huku vijana wakikingwa dhidi ya mazoea mengi maovu na ya kudhalilisha ambayo mara nyingi ni matokeo ya kutokufanya kazi. Na haya yote yanaendana na lengo kuu la elimu, kwani katika kuhimiza shughuli, bidii, na usafi tuingia katika mapatano na Muumba.—Wazee wa Imani na Manabii, 601 (1890). **[1MCPsw 121.2]**

Mafunzo ya kazi za kushughulisha mwili na ya kidini yaliyotolewa katika shule za Waebrania yanaweza kujifunzwa kwa faida. Thamani ya mafunzo kama hayo haithaminiwi. Kuna uhusiano wa karibu kati ya akili na mwili, na ili kufikia kiwango cha juu cha maadili na kiakili, sheria zinazodhibiti utu wetu wa kimwili lazima zifuatwe. Ili kupata tabia imara na yenye uwiano, nguvu za kiakili na kimwili lazima zitumike na kuendelezwa. Je, ni ujifunzaji gani unaoweza kuwa muhimu zaidi kwa vijana kuliko ule unaohusu mwili huu wa ajabu ambao Mungu ametukabidhi na sheria ambazo zinaweza kutekelezwa kwa afya?—Wazee wa Imani na Manabii, 601 (1890). **[1MCPsw 121.3]**

Mazoezi ya Mwili Hutoa Uzima—Mwili unapokosa kufanya kazi, damu hutiririka polepole, na misuli hupungua ukubwa na nguvu… Mazoezi ya mwili na matumizi ya huru ya hewa na mwanga wa jua—baraka ambazo mbingu imewapa wote kwa wingi—zingewapa uhai na nguvu wengi waliodhoofika… **[1MCPsw 121.4]**

Kazi ni baraka, si laana. Kazi yenye bidii na uadilifu huwakinga wengi, vijana kwa wazee, dhidi ya mitego ya yule adui “anayeona

mikono ikiwa imesimama au ikiwa katika uvivu.” Mtu yeyote asione aibu kufanya kazi, kwani kazi ya uaminifu inaongeza heshima. Ingawa mikono inajishughulisha na kazi za kawaida, akili inaweza kujazwa na mawazo ya juu na matakatifu.—The Youth’s Instructor, Februari 27, 1902. (Mwito Wetu Mkuu, 223) **[1MCPsw 122.1]**

Sura ya 15

Mambo ya Kihisia

Utiifu kwa Mungu Hudhibiti Tamaa ya Mwili na Mihemko na Huleta Uhuru—Utiifu kwa Mungu ni uhuru kutoka kwenye utumwa wa dhambi, ukombozi kutoka kwenye ashiki na mihemko ya mwanadamu. Mwanadamu anaweza kuwa mshindi juu ya nafsi yake mwenyewe, mshindi juu ya mielekeo yake mwenyewe, mshindi juu ya falme na mamlaka, na juu ya "wakuu wa giza hili," na juu "ya majeshi ya pepo wabaya katika ulimwengu waroho" Huduma ya Uponyaji, 131 (1905). **[1MCPsw 123.1]**

Hisia Zidhibitiwe na Dhamiri [Tazama Sura ya 76, "Uamuzi na Utashi."]—Jukumu lako ni kuiweka dhamiri yako upande wa Kristo. Unapokabidhi mapenzi/nia yako Kwake, Yeye hutawala ndani yako mara moja na kufanya kazi ndani yako, akikuwezesha kutaka na kutenda sawasawa na mapenzi Yake mema. Asili yako huwa chini ya udhibiti wa Roho Wake. Hata mawazo yako huwa chini Yake. **[1MCPsw 123.2]**

> Kama huwezi kudhibiti mihemko/misukumo yako, hisia zako, kama unavyotaka, unaweza kudhibiti nia, na hivyo mabadiliko kamili yatatokea katika maisha yako. Unapomkabidhi Kristo nia yako, maisha yako yamefichwa pamoja na Kristo katika Mungu. Yameunganishwa na nguvu iliyo juu ya falme na mamlaka zote. Una nguvu kutoka kwa Mungu inayokushikilia kwa nguvu Zake; na maisha mapya, hata maisha ya imani, yanawezekana kwako.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia* , 148 (Maisha Yangu Leo, 318.). **[1MCPsw 123.3]**

Hisia Zinazodhibitiwa kwa Busara na Dhamiri—Nguvu ya ukweli inapaswa kutosha kudumisha na kufariji katika kila shida.

Ni katika kumwezesha mwenye nayo kushinda mateso ndipo dini ya Kristo hufunua thamani yake ya Kweli. Huleta hamu, tamaa za mwili, na hisia chini ya udhibiti wa akili na dhamiri, na hunidhamisha mawazo ili yatiririke katika njia yenye afya. Na kisha ulimi hautathubutu kumdharau Mungu kwa maneno yenye-malalamiko, kuudhika, na kutoridhika.—Wazee wa Imani na Manabii 5:314 (1885). **[1MCPsw 124.1]**

Kufanya Mapenzi ya Mungu Dhidi ya Mhemko na Hisia (ushauri kwa kijana)—Si mihemko yako, hisia zako, zinazokufanya uwe mtoto wa Mungu, bali ni kufanya mapenzi ya Mungu. Maisha ya manufaa yako mbele yako ikiwa mapenzi yako yatakuwa mapenzi ya Mungu. Ndipo unaweza kusimama katika utu uzima wako [uanaume wako] uliopewa na Mungu, mfano wa matendo mema. **[1MCPsw 124.2]**

Kisha utasaidia kudumisha sheria za nidhamu badala ya kusaidia kuzivunja. Kisha utasaidia kudumisha utaratibu badala ya kuudharau na kuchochea utovu wa nidhamu wa maisha kwa njia yako mwenyewe. **[1MCPsw 124.3]**

Nawaambia kwa hofu ya Mungu: Ninajua mtakavyokuwa ikiwa mapenzi yenu yatakuwa upande wa Mungu. “Sisi tu watendakazi pamoja na Mungu” (1 Wakorintho 3:9). Mnaweza kuwa mnafanya kazi yenu kwa ajili ya Maisha ya sasa na yajayo ya milele, kwa njia ambayo itastahimili hukumu. Je, mtajaribu? Je, sasa mtageuka? Ninyi ndio kusudio la upendo na upatanisho wa Kristo. Je, sasa mtajisalimisha kwa Mungu na kuwasaidia wale waliowekwa kama walinzi ili kulinda maslahi ya kazi Yake, badala ya kuwasababishia huzuni na kuvunjika moyo?— Shuhuda kwa Kanisa 5:515, 516 (1889). **[1MCPsw 124.4]**

Kutotulia na Kutoridhika Kumebadilika (uhakika kwa mtu aliye katika mizani)—Utakapompokea Kristo kama Mwokozi wako binafsi, kutakuwa na mabadiliko makubwa ndani yako yatakayoacha alama; utaongoka, na Bwana Yesu kwa Roho Wake Mtakatifu atasimama nawe. Hakutakuwa tena na wasiwasi na kutoridhika kusikotulia uliko nako. **[1MCPsw 124.5]**

Unapenda kuzungumza. Kama maneno yako yangekuwa kama yale yanayomtukuza Mungu, hayangekuwa na dhambi ndani

yake. Lakini hutambui amani na raha na starehe katika utumishi wa Mungu. Hakika wewe si mtu aliyeongoka kufanya mapenzi ya Mungu, kwa hivyo huwezi kuhisi ushawishi wa kushangilia na kuhuisha wa Roho Wake Mtakatifu. [1MCPsw 125.1]

Unapoamua kwamba huwezi kuwa Mkristo na bado ufanye upendavyo, unapogundua kwamba lazima usalimishe mapenzi yako kwenye mapenzi ya Mungu, ndipo unaweza kutii mwaliko wa Kristo, "Njoni Kwangu, ninyi nyote msumbukao na wenye kulemewa na mizigo, Nami nitawapumzisha. Jitieni nira Yangu, mjifunze Kwangu; kwa maana Mimi ni mpole na mnyenyekevu wa moyo; nanyi mtapata raha nafsini mwenu; kwa maana nira yangu ni laini, na mzigo wangu ni mwepesi" (Mathayo 11:28–30).—Manuscript 13, 1897. [1MCPsw 125.2]

Udhibiti wa Hisia za Ndani—Unaweza kuwa na uchangamfu ikiwa utaweka hata mawazo yako chini ya mapenzi ya Kristo. Haupaswi kuchelewa bali ujichunguze kwa makini moyo wako mwenyewe na uifie nafsi yako kila siku. [1MCPsw 125.3]

Unaweza kujiuliza: Je, ninawezaje kudhibiti matendo yangu mwenyewe na kudhibiti hisia zangu za ndani? [1MCPsw 125.4]

Wengi wasiokiri upendo wa Mungu hudhibiti roho zao kwa kiasi kikubwa bila msaada wa neema maalum ya Mungu. Wanakuza kujizuia-kuikana nafsi. Kwa kweli hii ni kemeo kwa wale wanaojua kwamba kutoka kwa Mungu wanaweza kupata nguvu na neema lakini bado hawaonyeshi neema za Roho. Kristo Ndiye kielelezo chetu. Alikuwa mpole na mnyenyekevu. Jifunzeni Kwake na mwige mfano Wake. Mwana wa Mungu hakuwa na dosari. Lazima tulenge ukamilifu huu na kushinda kama alivyoshinda ikiwa tunataka kukaa mkono Wake wa kuume.—Shuhuda wa Kanisa 3:336 (1873). [1MCPsw 125.5]

Hisia Hubadilika Kama Mawingu—Lakini je, tungoje hadi tuhisi kwamba tumetakaswa? Hapana; Kristo ameahidi kwamba "tukiziungama dhambi zetu, Yeye ni mwaminifu na wa haki hata atusamehe dhambi zetu, na kutusafisha na udhalimu wote" (1 Yohana 1:9). Unathibitishwa na Mungu kupitia Neno la Mungu. Haupaswi kusubiri hisia nzuri na za ajabu kabla ya kuamini kwamba Mungu amekusikia; hisia hazipaswi kuwa kigezo chako,

kwani hisia hubadilika-badilika kama mawingu. Lazima uwe na kitu imara kwa msingi wa imani yako. Neno la Bwana ni Neno lenye nguvu isiyo na kikomo ambalo wewe unaweza kutegemea, naye amesema, "Ombeni, nanyi mtapokea." Tazama Kalvari. Je, Yesu hakusema kwamba Yeye Ndiye mtetezi wenu? Je, Yeye hakusema kwamba mkiomba chochote kwa Jina Lake mtapokea? Hapaswi kutegemea wema wenu au matendo yenu mema. Unapaswa kuja ukitegemea Jua la haki, ukiamini kwamba Kristo ameondoa dhambi zako na kukuhesabia haki Yake.—The Signs of the Times, Desemba 12, 1892. (Jumbe Teule 1:328). **[1MCPsw 126.1]**

Kwa Hisia Hakuna Ulinzi wa Uhakika—Hisia mara nyingi hudanganya, hisia si ulinzi wa uhakika; kwani hubadilika-badilika na hutegemea hali za nje. Wengi hudanganywa kwa kutegemea hisia za kusisimua. Kipimo ni: Je, wewe unafanya nini *kwa* ajili ya Kristo? Je, unatoa dhabihu gani? Je, unapata ushindi gani? Kuishinda roho ya ubinafsi, kushinda jaribu la kupuuza wajibu, tamaa iliyotiishwa, na utii wa hiari na wa furaha unaotolewa kwenye mapenzi ya Kristo ni ushahidi mkubwa zaidi kwamba wewe ni mtoto wa Mungu kuliko uchaji-Mungu wa kihisia na dini ya kuyumbayumba au unaozimika na kuwaka.— 4:188 (1876). **[1MCPsw 126.2]**

Wakristo Hawapaswi Kuwa Watiifu kwa Hisia [Tazama Kiambatisho A, 807, "Ushauri kwa Mwanamke wa Makamo,wa Umri wa Kati Aliyefadhaika," na Kiambatisho B, 811, "Uaminifu Kabisa Bila Kujali Mabadiliko katika Anga ya Kihisia."]—Watoto wa Mungu hawapaswi kuwa chini ya hisia na mhemko. Hisia zinapobadilika kati ya tumaini na hofu, moyo wa Kristo huumia; kwa maana amewapa ushahidi usiopingika wa upendo Wake… Yeye Anawataka wafanye kazi aliyowapa; ndipo mioyo yao itakuwa mikononi Mwake kama vinubi vitakatifu, ambavyo

kila kinubi chake kitamtukuza na kumshukuru Yeye aliyetumwa na Mungu ili kuondoa dhambi za ulimwengu.—Letter 2, 1914 (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 518, 519.). **[1MCPsw 126.3]**

Kristo Hutoa Kuthibiti Nafsi Juu ya Mielekeo ya Asili—Kristo alikuja ulimwenguni na kuiishi Sheria ya Mungu ili mwanadamu aweze kuwa na utawala kamili juu ya mielekeo ya asili inayoharibu roho yake. Yeye ni tabibu wa roho na mwili, Yeye hutoa ushindi dhidi ya tamaa zinazopigana. Yeye Ametoa kila njia, ili mwanadamu aweze kuwa na ukamilifu wa tabia.—Huduma ya Uponyaji, 130, 131 (1905). **[1MCPsw 127.1]**

Uzoefu wa Msisimko au Muhemko wa Hisia Si Ushahidi wa Wongofu—Shetani huwaongoza watu kufikiri kwamba kwa sababu wamekuwa na msisimko au muhemko wa ghafla wa hisia basi sasa wameongoka [kama vile kupandisha mzuka]. Lakini uzoefu wao haubadiliki. Matendo yao ni sawa na ya awali. Maisha yao hayaonyeshi matunda mazuri. Wanaomba mara nyingi na kwa muda mrefu na wanarejelea kila mara hisia walizokuwa nazo wakati huu, na wakati ule. Lakini hawaishi maisha mapya. Wanadanganywa. Uzoefu wao hauendi zaidi ya hisia. Wanajenga juu ya mchanga, na upepo mkali unapokuja, nyumba yao hufagiliwa mbali.—The Youth's Instructor, Septemba 26, 1901. (The SDA Bible Commentary 4:1164). **[1MCPsw 127.2]**

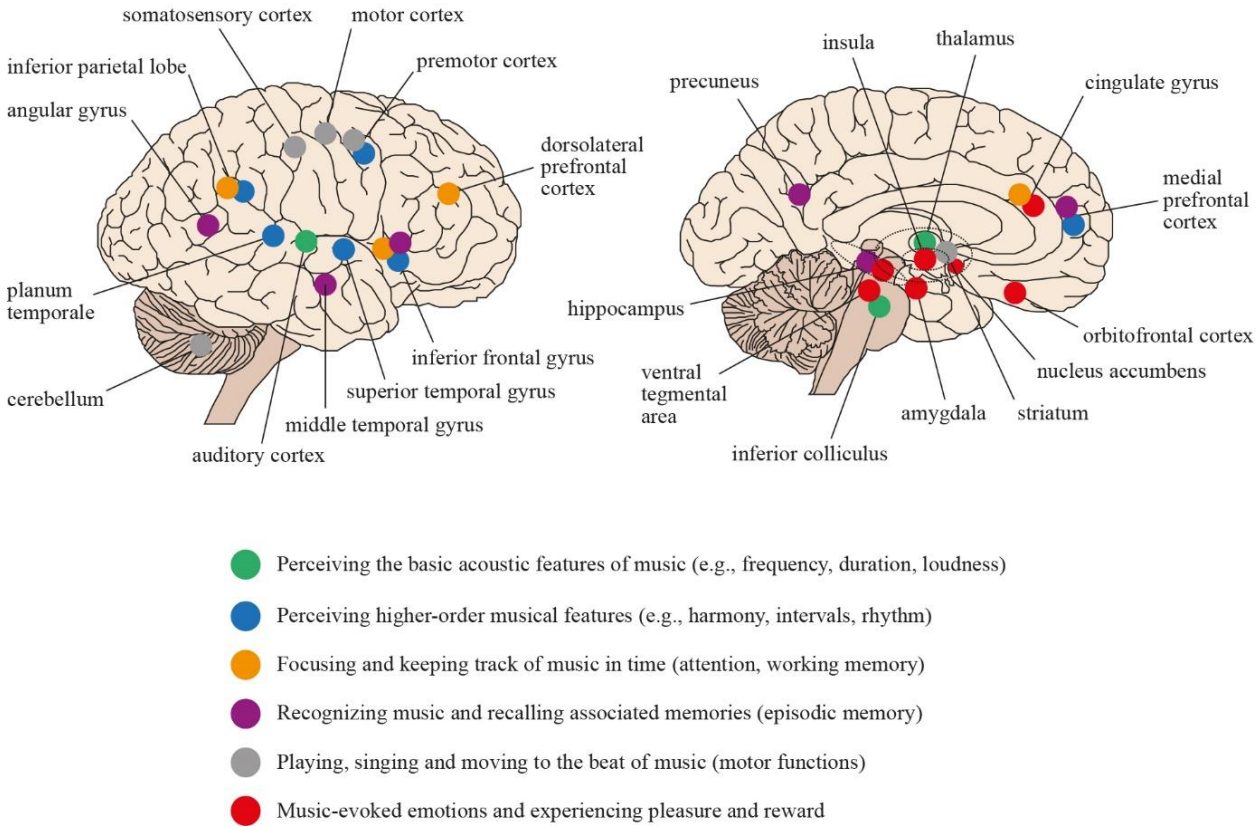
Hisia za Machafuko na Kukosa Utulivu Wakati mwingine ni Zafaa—Hisia za kutokuwa na utulivu na kutamani nyumbani au upweke zinaweza kuwa kwa faida yako. Baba yako wa mbinguni anakusudia kukufundisha kupata ndani Yake urafiki na upendo na faraja ambayo itatosheleza matumaini na matamanio yako ya dhati… Usalama na furaha yako pekee ni katika kumfanya Kristo kuwa mshauri wako wa kila wakati. Wewe unaweza kuwa na furaha ndani Yake, hata ikiwa huna rafiki mwingine katika ulimwengu huu.—Letter 2b, 1874 (Mwito Wetu Mkuu, 259). **[1MCPsw 127.3]**

Bwana Anataka Kuamsha Akili—Kristo huwaona watu wakiwa wamezama sana katika wasiwasi wa kidunia na matatizo

ya kibiashara kiasi kwamba hawana muda wa kumfahamu Yeye. Kwao mbingu ni mahali pa ajabu, kwa sababu wamepoteza mahesabu katika mawazo yao ya uwajibikaji kwa Mungu na siku ya hukumu [day of reckoning]. Hawajui mambo ya mbinguni, wanachoka kuyasikia. Hawapendi akili zao zisumbuliwe kuhusu hitaji lao la wokovu, wakipendelea kujihusisha na burudani na matumbuizo. Lakini Bwana anataka kuvuruga akili zao, ili waweze kuongozwa kushikilia uhalisia wa milele. Yeye Yuko pamoja nao kwa dhati. Hivi karibuni, wote watamjua, iwe wanataka au la.—Manuscript 105, 1901. **[1MCPsw 128.1]**

Usijikite sana katika Kujifunza Hisia Zako—Si vyema kujiangalia, kujifunza na kuzichunguza sana hisia zetu. Tukifanya hivi, adui ataleta magumu na majaribu ambayo yanadhoofisha imani na kuharibu ujasiri. Kuchunguza hisia zetu kwa karibu na kutoa nafasi ya kutumbuiza hisia zetu na kutoa nafasi ya mashaka na kujinasa katika mkanganyiko. Tunapaswa kuangalia mbalina nafsi zetu na kumtazama Yesu.—Huduma ya Uponyaji, 249 (1905). **[1MCPsw 128.2]**

Sehemu ya 4—Utu Unaokua

Sura ya 16

Mambo Yanayomwathiri Mtoto Kabla ya Kuzaliwa

Umuhimu wa Malezi kabla Mtoto hajazaliwa—Athari za malezi kabla mtoto hajazaliwa huchukuliwa na wazazi wengi kama jambo la muda mfupi; lakini Mungu halingalii hivyo. Ujumbe uliotumwa na malaika wa Mungu, na kutolewa mara mbili kwa njia adhimu zaidi, unaonyesha kuwa unastahili kuzingatiwa kwa makini zaidi.—Huduma ya Uponyaji 372 (1905). **[1MCPsw 131.1]**

Roho ya Kuridhika Huathiri Uzao—Kila mwanamke anayekaribia kuwa mama, haijalishi kinachomzunguka, anapaswa kuhamasisha daima tabia ya furaha, uchangamfu, na kuridhika, akijua kwamba kwa juhudi zake zote katika mwelekeo huu atalipwa mara kumi katika tabia ya mwilini, na pia katika maadili ya uzao wake. Wala si hayo tu. Kwa mazoea anaweza kuzoea kufikiri kwa furaha, na hivyo kuhimiza hali ya furaha ya akili na kuonyesha furaha ya roho yake kwa familia yake na wale anaoshirikiana nao. **[1MCPsw 131.2]**

Na kwa kiwango kikubwa sana afya yake ya mwili itaimarika. Nguvu itatolewa kwenye chemchemi za uhai, damu haitatembea kwa ulegevu, kama ingekuwa hivyo ikiwa angeshindwa na kukata tamaa na huzuni. Afya yake ya kiakili na kimaadili inaimarishwa na roho yake inayoburudika.—The Review and Herald, Julai 25, 1899. (Mashauri kwa Afya, 79.) **[1MCPsw 131.3]**

Hisia za Mama Hufinyanga Tabia ya Mtoto akiwa Tumboni—Mawazo na hisia za mama zitakuwa na ushawishi mkubwa juu ya urithi anaompa mtoto wake. Akiruhusu akili yake kuzingatia hisia zake mwenyewe, akijiingiza katika ubinafsi, ikiwa ni mchoyo na mkali, tabia ya mtoto wake itashuhudia ukweli huo. Hivyo wengi wamepokea kama haki ya kuzaliwa mielekeo isiyoweza kushindwa ya uovu.—The Signs of the Times, Septemba 13, 1910. (Temperance, 171.) [1MCPsw 132.1]

Ikiwa mama atafuata kanuni sahihi bila kuyumba, ikiwa ana kiasi na kujikana, ikiwa ni mkarimu, mpole, na asiye na ubinafsi,

anaweza kumrithisha mtoto wake sifa hizi za thamani za tabia.—Huduma ya Uponyaji, 373 (1905). **[1MCPsw 132.2]**

Ushawishi wa Amani Kabla ya Kuzaliwa—Yeye anayetarajia kuwa mama anapaswa kuweka roho yake katika upendo wa Mungu. Akili yake inapaswa kuwa na amani; anapaswa kupumzika katika upendo wa Yesu, akitenda maneno ya Kristo. Anapaswa kukumbuka kwamba mama ni mtendakazi pamoja na Mungu.—The Signs of the Times, Aprili 9, 1896. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 259.) **[1MCPsw 132.3]**

Baba Atambue Kanuni za Afya ya Mwili—Nguvu ya mama inapaswa kuthaminiwa kwa upendo mkubwa. Badala ya kumchosha mama kwa kazi ngumu, anapaswa kusaidiwa na kupunguziwa mizigo. Mara nyingi mume na akina baba hawatambui kanuni za afya ya mwili ambazo ni sharti wazijue kwa ajili ya ustawi wa familia zao. Akiwa amezama katika mapambano ya kutafuta riziki, au ameazimia kupata utajiri na kusukumwa na wasiwasi na mashaka, anaruhusu mzigo wa mke na mama unaomlemea nguvu zake katika kipindi kigumu zaidi na kusababisha udhaifu na magonjwa.—Huduma ya Uponyaji, 373 (1905). **[1MCPsw 132.4]**

Watoto Wananyang'anywa Uwezo Mzuri wa Kufikiri na Kuchangamka/kunyumbulika—Ikiwa mama atakosa matunzo, faraja na amani anayostahili, ikiwa ataachwa achoke kwa kazi ngumu kupita kiasi au kwa mawazo na huzuni, watoto wake watakosa nguvu za uzima na uchangamfu wa asili ambao walipaswa kurithi. Itakuwa bora zaidi kufanya maisha ya mama yawe ya furaha na amani, kumwokoa kutoka shidani, kazi za sulubu, na mahangaiko, hii itawasaidia watoto kurithi afya imara itakayowawezesha kupambana na maisha kwa nguvu zao wenyewe zenye juhudi.—Huduma ya Uponyaji, 375 (1905) **[1MCPsw 132.5]**

Mahitaji ya Mama Yasipuuzwe—Mahitaji ya kimwili ya mama hayapaswi kupuuzwa kwa vyovyote vile. Maisha mawili yanamtegemea, na matakwa yake yanapaswa kuzingatiwa kwa kujali na upendo, mahitaji yake yakitolewa kwa ukarimu. Lakini kwa wakati huu zaidi ya yote anapaswa kuepuka, katika lishe na

katika kila nyanja, chochote kile ambacho kingepunguza nguvu za kimwili au kiakili. Kwa amri ya Mungu Mwenyewe, mama amewekwa chini ya wajibu mzito wa kujidhibiti.—Huduma ya Uponyaji, 373 (1905). **[1MCPsw 133.1]**

Wajibu wa Mke—Wanawake wenye kanuni na waliofundishwa vizuri hawataacha kanuni za ulaji wakati huu [wa ujauzito]. Watazingatia kwamba maisha mengine yanawategemea wao na watakuwa waangalifu katika tabia zao zote, na hasa katika lishe.— Shuhuda kwa Kanisa 2:382 (1870). **[1MCPsw 133.2]**

Watoto Wasio na Hatia Watakuwa Wagonjwa na Kuteseka—Watoto wagonjwa huzaliwa kwa sababu ya wazazi kuendekeza hamu ya chakula. Mfumo haukuhitaji aina mbalimbali za chakula ambacho akili ilitamani. Kwani kile kilicho akilini lazima kiwe tumboni ni kosa kubwa ambalo wanawake Wakristo wanapaswa kuacha. Mawazo hayapaswi kuruhusiwa kudhibiti matakwa ya mwili. Wale wanaoruhusu ladha ya chakula kutawala watapata adhabu ya kukiuka sheria za uhai wao. Na jambo hilo haliishii hapa; watoto wao wasio na hatia pia watapata mateso.—Shuhuda kwa Kanisa 2:383 (1870). **[1MCPsw 133.3]**

Washauri wasio na busara watamhimiza mama kujiridhisha au kuendekeza kila hamu na msukumo kama muhimu kwa ustawi wa watoto wake. Ushauri kama huo ni wa uwongo na wa kukera. Kwa amri ya Mungu Mwenyewe, mama amewekwa chini ya wajibu mzito wa kujidhibiti-kujiana nafsi. Tutatii sauti ya nani—sauti ya hekima ya Mungu au sauti ya ushirikina wa wanadamu?—The Signs of the Times, Februari 26, 1902. **[1MCPsw 133.4]**

Mama Mjamzito Ajitengenezee Tabia za Kujikana—Mama ambaye ni mwalimu anayefaa kwa watoto wake lazima, kabla ya kuzaliwa kwao, ajitengenezee tabia za kujikana na kujidhibiti; kwani huwarithisha tabia zake mwenyewe, sifa zake imara au dhaifu za tabia. Adui wa roho anaelewa jambo hili vizuri zaidi kuliko wazazi wengi. Ataleta majaribu kwa mama, akijua kwamba asipompinga, anaweza kumgusa mtoto wake kupitia yeye. Tumaini pekee la mama liko kwa

Mungu. Anaweza kumkimbilia kwa neema na nguvu. Hatatafuta msaada bure, kwani atapata msaada. Atamwezesha kuwarithisha watoto wake tabia ambazo zitawasaidia kupata mafanikio katika maisha haya na kujipatia uzima wa milele.—The Signs of the Times, Februari 26, 1902. (*Mashauri ya Lishe na Chakula,* 219.) **[1MCPsw 134.1]**

Msingi wa Tabia Sahihi—Msingi wa tabia sahihi kwa mtoto atakayezaliwa huimarishwa na tabia za kuwa na kiasi kwa mama kabla ya kuzaliwa kwa mtoto wake… Somo hili linapaswa kuzingatiwa.—The Gospel Herald, Februari, 1880. (Nyumba Inayomngojea Masihi 258.) **[1MCPsw 134.2]**

Dunia Inaugua kwa sababu ya Madhara ya Miaka Mingi—Jamii ya wanadamu inateseka sana leo kwa sababu ya mzigo wa madhara makubwa yaliyosababishwa na makosa ya vizazi vilivyopita. Na bado bila kujali au uangalifu wowote, wanaume na wanawake wa kizazi hiki hujiendekeza na kuwa katika hali ya kutojizuia kwa ulaji kupita kiasi na ulevi na hivyo kuacha, kama urithi kwa kizazi kijacho, magonjwa, akili dhaifu, na maadili yaliyochafuliwa.— Shuhuda kwa Kanisa 4:31 (1876). **[1MCPsw 134.3]**

Kurithisha Tamaa Mbaya na matamanio yasiyo matakatifu kwa Watoto—Wazazi wote wawili hurithisha tabia zao wenyewe, kiakili na kimwili, na hata vile wanavyopenda kwa watoto wao, … Wanywaji pombe na watumiaji wa tumbaku hurithisha tamaa zao zisizoisha, damu yao iliyoathirika na mfumo wa neva wenye hasira, kwa watoto wao. Mara nyingi waasherati na watu wenye maadili mabaya huwarithisha watoto wao tamaa zao zisizo takatifu, na hata magonjwa ya kuchukiza. Na kadiri watoto wanavyokuwa na nguvu ndogo ya kupinga majaribu kuliko wazazi, mwelekeo ni kwamba kila kizazi kizidi kuanguka chini, na chini zaidi.—Wazee wa Imani na Manabii, 561 (1890). **[1MCPsw 134.4]**

Kama sheria/kanuni, kila mwanaume asiye na kiasi anayelea watoto hurithisha tamaa zake na mielekeo mibaya kwa watoto

wake.—The Review and Herald, Novemba 21, 1882. (Kiasi, 170.) **[1MCPsw 135.1]**

Maisha ya Samsoni Kabla ya Kuzaliwa Yaliyodhibitiwa na Mungu—Maneno yaliyosemwa kwa mke wa Manoa yana ukweli ambao akina mama wa leo wangefanya vyema kujifunza. Katika kuzungumza na mama huyu mmoja, Bwana alizungumza na akina mama wote waliokuwa na wasiwasi na huzuni wa wakati huo na akina mama wote wa zama/vizazi vilivyofuata. Ndiyo, kila mama anaweza kuelewa wajibu wake. Anaweza kujua kwamba tabia ya watoto wake itategemea zaidi tabia zake kabla ya kuzaliwa kwao na juhudi zake binafsi baada ya kuzaliwa kwao kuliko faida au hasara za nje.—The Signs of the Times, Februari 26, 1902. (Mashauri ya Lishe na Chakula, 218.) **[1MCPsw 135.2]**

> Mungu alikuwa na kazi muhimu kwa mtoto aliyeahidiwa wa Manoa kufanya, na ilikuwa ni kumhakikishia sifa zinazohitajika kwa kazi hii, kwamba tabia za mama na mtoto zingedhibitiwa na kuratibiwa kwa uangalifu sana… Tabia za mama zitamwathiri mtoto kwa mema au mabaya. Yeye mwenyewe lazima adhibitiwe kwa kanuni na lazima afanye mazoezi ya kiasi na kujikana ikiwa angetafuta ustawi wa mtoto wake.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 38, 1890. (Kiasi, 90.) **[1MCPsw 135.3]**

Akina Baba na Akina Mama Wanaohusika—Akina Baba na akina Mama wanahusika katika jukumu hili, na wao pia wanapaswa kutafuta kwa dhati bidii neema ya Mungu ili ushawishi wao uwe kama vile Mungu anavyoweza kukubali. Swali la kila baba na mama linapaswa kuwa, Je, “Tumtendee nini mtoto atakayezaliwa?” Kwa wengi athari ya malezi kabla mtoto hajazaliwa imechukuliwa kwa wepesi; lakini maagizo yaliyotumwa kutoka mbinguni kwa wazazi hao wa Kiebrania, na kurudiwa mara mbili kwa njia iliyo adhimu na ya kupendeza, yanaonyesha jinsi jambo hilo linavyoangaliwa na Muumba.—The Signs of the Times, Februari 26, 1902. **[1MCPsw 135.4]**

Ishara ya Wazazi Wenyewe kwa Watoto—Wazazi… kwa kujifurahisha wameimarisha tamaa zao za kinyama. Na kadiri

hizi zinavyoimarika, uwezo wa kimaadili na kiakili umekuwa dhaifu. Hali ya kiroho imezipikuliwa na tabia za kinyama. Watoto huzaliwa na mwelekeo wa tabia ya wanyama/brutish uliokuzwa kwa kiasi kikubwa, kielelezo cha wazazi wenyewe cha tabia ikiwa imetolewa kwao… Nguvu ya ubongo hudhoofika, na kumbukumbu inakuwa na mapungufu… Dhambi za wazazi zitaadhibiwa kwa watoto wao kwa sababu wazazi wamewapa muhuri wa mielekeo ya tamaa zao wenyewe.—**Shuhuda kwa Kanisa** 2:391 (1870). **[1MCPsw 136.1]**

Shetani Anatafuta Kushusha chini Akili—Nimeonyeshwa kwamba Shetani anatafuta kushusha akili za wale wanaoungana katika ndoa, ili aweze kutia muhuri wa chuki yake juu ya watoto wao… **[1MCPsw 136.2]**

Adui anaweza kuwafinyanga watoto wao kwa urahisi zaidi kuliko angeweza kuwafinyanga wazazi, kwani anaweza kudhibiti akili za wazazi ili kupitia wao aweze kuwapa watoto wao muhuri wa tabia yake. Hivyo watoto wengi huzaliwa na tamaa za kinyama ambazo kwa kiasi kikubwa hupanda juu, na huku uwezo wa maadili ukikuzwa kwa udhaifu.—Shuhuda kwa Kanisa 2:480 (1870). **[1MCPsw 136.3]**

Busara Inapaswa Kudhibiti Idadi ya Watoto—Wale wanaoongeza idadi yao ya watoto, wakati wakishauriana na busara, lazima wajue kwamba udhaifu wa kimwili na kiakili lazima uwe urithi wao, ni wavunjaji wa kanuni sita za mwisho za Sheria ya Mungu… Wanafanya sehemu yao katika kuongeza kushusha chini jamii ya wanadamu na kuididimiza, na hivyo kuwadhuru majirani zao. Ikiwa Mungu anaangalia haki za majirani hivyo, je, Yeye hajali kuhusu uhusiano wa karibu na mtakatifu zaidi? Ikiwa shomoro hataanguka chini bila Yeye kujua, je, Yeye hatawajali watoto waliozaliwa duniani, wakiwa wagonjwa kimwili na kiakili, na wakiteseka kwa kiwango kikubwa au kidogo, maisha yao yote? Je, hatawawajibisha wazazi, ambao amewapa nguvu za kufikiri, kwa kuweka vitivouwezo huu wa juu nyuma na kuwa watumwa wa tamaa, wakati, kama matokeo, vizazi lazima vibebe alama ya upungufu wao wa

kimwili, kiakili, na kimaadili?—Healthful Living, 30, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:424) **[1MCPsw 136.4]**

Nguvu Dhaifu Inarithishwa—Wanaume na wanawake ambao wamekuwa wagonjwa mara nyingi katika ndoa zao wamekuwa wakifikiria kwa ubinafsi furaha yao wenyewe tu. Hawajafikiria jambo hilo kwa uzito kwa mtazamo wa kanuni bora, zilizoinuliwa, wakifikiria kuhusu kile wanachoweza kutarajia kutoka kwa vizazi vyao, lakini nguvu iliyopungua ya mwili na akili, ambayo haingeinua jamii lakini ingeidhoofisha zaidi.—Healthful Living, 28, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:423) **[1MCPsw 137.1]**

Ugonjwa Hurithishwa Kutoka Kizazi Hadi Kizazi—Wanaume wagonjwa mara nyingi wamevutia mapenzi ya wanawake wenye afya njema, na kwa sababu walipendana, walijihisi kwamba wapo huru kabisa kuoa… Kama wale wanaoingia katika ndoa wangekuwa peke yao, dhambi isingekuwa kubwa hivyo. Wazao wao wanalazimika kuteseka kutokana na magonjwa waliyorithi. Hivyo magonjwa yameendelea kutoka kizazi hadi kizazi… Watu hawa wameitupia jamii udhaifu, na wamefanya sehemu yao kudhoofisha jamii, kwa kuwafanya kurithi magonjwa na kuendeleza urithi huo, na hivyo kukusanya mateso ya wanadamu.—Healthful Living, 28, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:423) **[1MCPsw 137.2]**

Tofauti ya Umri ni Kipengele—Sababu nyingine ya upungufu wa kizazi cha sasa katika nguvu za kimwili na thamani ya kimaadili ni wanaume na wanawake wanaoungana katika ndoa ambao umri wao hutofautiana sana… Wazao wa muungano kama huo katika visa vingi, ambapo umri hutofautiana sana, hawana akili zenye msawaziko/utimamu. Wamekuwa na upungufu wa nguvu za kimwili pia. Katika familia kama hizo mara nyingi kumekuwa na sifa za tabia zisizo za kawaida, mara nyingi vinasaba vinavyoleta maumivu [majeraha kwenye urithi au DNA]. Mara nyingi hufa mapema, na wale wanaofikia ukomavu, katika visa vingi, wana upungufu wa nguvu za kimwili na kiakili na thamani ya kimaadili [Magonjwa kama haya ya urithi ni mengi, ila yanaweza kufanana na haya, japo haya kwa kawaida

hayahusiki na umri wa wazazi kutofautina-sickle cell, haemophilia, downs syndrome]. **[1MCPsw 138.1]**

Hivyo, watoto wamezaliwa duniani kama mzigo kwa jamii. Wazazi wao waliwajibika kwa kiwango kikubwa kwa tabia zilizokuzwa na watoto wao, ambazo hurithishwa kutoka kizazi hadi kizazi.—Healthful Living, 29, 30, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:423, 424.) **[1MCPsw 138.2]**

Mungu Atatuwajibisha kwa Uzembe Tuliofanya Kabla Mtoto Hajazaliwa—Wanawake hawajafuata maagizo ya busara kila wakati badala yake wamefuata msukumo. Hawajahisi kwa kiwango kikubwa majukumu yaliyo juu yao ya kutengeneza mfumo katika jamii ambao haungerithisha watoto wao kiwango cha chini cha maadili na shauku ya kutosheleza tamaa mbaya kwa kuhatarisha afya, na hata maisha. Mungu atawawajibisha kwa kiwango kikubwa kwa afya ya kimwili na tabia za maadili zinazopitisha kwa vizazi vijavyo… **[1MCPsw 138.3]**

Wengi sana wa tabaka hili wameoa na kuwaachia wazao wao urithi wa madoa ya udhaifu wao wa kimwili na maadili potovu. Tamaa za kinyama na hisia za kuchukiza za maadili mabaya ya ngono, zimekuwa sifa kuu za vizazi vyao, ambazo zimeshuka kutoka kizazi hadi kizazi, zikiongeza mateso ya wanadamu kwa kiwango cha kutisha na kuharakisha kushuka kwa thamani ya jamii ya mwanadamu.—Healthful Living 27, 28 (1865). (Jumbe Teule 2:422, 423) **[1MCPsw 138.4]**

Wazazi Humrithisha Mtoto Hali za Maisha—Vile wazazi walivyo, ndivyo watoto watakavyokuwa kwa kiasi kikubwa. Hali za kimwili za wazazi, tabia na tamaa/hamu zao, mielekeo yao ya kiakili na kimaadili, kwa kiwango kikubwa au kidogo hujitokeza/huzalishwa tena kwa watoto wao.—Huduma ya Uponyaji, 371 (1905). **[1MCPsw 138.5]**

Kufinyanga Jamii na Mustakabali—Kadiri malengo yalivyo bora na ya juu, ndivyo karama za kiakili na kiroho zinavyokuwa juu zaidi, na kadiri nguvu za kimwili za wazazi zinavyokua vizuri zaidi, ndizo nyenzo za maisha wanayowapa watoto wao zitakavyokuwa bora zaidi. Katika kukuza na kupalilia kile kilicho

bora zaidi ndani yao, wazazi wanatumia ushawishi wa kuumba jamii na kuinua vizazi vijavyo… **[1MCPsw 139.1]**

Kupitia tamaa ya ulafi na tamaa za mwili, nguvu zao hupotea bure, na mamilioni huangamia kwa ajili ya ulimwengu huu na kwa ajili ya ulimwengu ujao. Wazazi wanapaswa kukumbuka kwamba watoto wao lazima wakumbane na majaribu haya. Hata kabla ya kuzaliwa kwa mtoto, maandalizi yanapaswa kuanza ambayo yatamwezesha mtoto kupigana vita dhidi ya uovu kwa mafanikio. **[1MCPsw 139.2]**

Hasa jukumu liko juu ya mama. Yeye, ambaye damu yake ya uhai humlisha au humpa lishe mtoto na mwili wake hujengwa, humpa pia ushawishi wa kiakili na kiroho unaoelekea kuunda akili na tabia.—Huduma ya Uponyaji, 371, 372 (1905). **[1MCPsw 139.3]**

Wazazi Wamewarithisha Watoto Muhuri/Kielelezo Chao Wenyewe cha Tabia—Wazazi wamewarithisha watoto wao vielelezo vyao wenyewe vya tabia au Muhuri; na ikiwa baadhi ya sifa zimekuzwa kupita kiasi kwa mtoto mmoja, na mwingine akifunua awamu tofauti ya tabia ambayo si nzuri, ni nani anapaswa kuwa mvumilivu, mstahimilivu na mkarimu kama wazazi? Ni nani anapaswa kuwa dhati na mwenye bidii kama wao kukuza ndani ya watoto wao neema za thamani za tabia zilizofunuliwa katika Kristo Yesu? [1MCPsw 139.4]

Akina mama hawathamini hata kidogo fursa zao na uwezekano. Hawaonekani kuelewa kwamba wanaweza kuwa wamishenari kwa maana ya juu zaidi, watendakazi pamoja na Mungu katika kuwasaidia watoto wao kujenga tabia yenye ulinganifu. Huu ni mzigo mkubwa wa kazi waliyopewa na Mungu. Mama ni wakala wa Mungu wa kuifanya familia yake kuwa ya Kikristo.—The Review and Herald, Septemba 15, 1891. **[1MCPsw 139.5]**

Wajibu wa Wazazi kwa Malezi Kabla Mtoto Hajazaliwa—Lengo kuu la kwanza linalopatikana katika malezi ya watoto ni utimamu wa mfumo wa mwili ambao utaandaa njia kwa kiasi kikubwa kwa ajili ya mafunzo ya kiakili na kimaadili. Afya ya kimwili na kimaadili imeunganishwa kwa karibu. Wazazi wana mzigo mkubwa sana wa wajibu tunapozingatia kwamba

mwenendo wanaoufuata kabla ya kuzaliwa kwa watoto wao unahusiana sana na ukuaji wa tabia zao baada ya kuzaliwa kwao.—Healthful Living, 32, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:426) **[1MCPsw 140.1]**

Cha Kufanya Kuhusu Hilo—Wazazi wanaweza kuwa wamepitisha kwa watoto watoto wao mielekeo… ambayo itafanya kazi ya kuwaelimisha na kuwafunza watoto hawa iwe ngumu zaidi ili wawe na kiasi na kuwa na tabia safi na njema. Ikiwa hamu ya chakula kisichofaa na vichocheo na dawa za kulevya imewaambukiza kama urithi kutoka kwa wazazi wao, ni jukumu zito la kutisha lililo juu ya wazazi kukabiliana na kupinga mielekeo mibaya ambayo wamewapa watoto wao! Wazazi wanapaswa kufanya kazi kwa dhati na kwa bidii ili kutekeleza wajibu wao, kwa imani na matumaini, kwa watoto wao wenye bahati mbaya au waliopata hili janga!—Shuhuda kwa Kanisa 3:567, 568 (1875). **[1MCPsw 140.2]**

Siku ya Wazazi Kutoa Hesabu—Wazazi na watoto watakapokutana katika kutoa hesabu siku ya mwisho, tukio zuri sana litaonyeshwa! Maelfu ya watoto ambao wamekuwa watumwa wa hamu ya kula na uovu unaoharibu na kuwaacha majeruhi, ambao maisha yao ni magofu ya maadili, watasimama ana kwa ana na wazazi waliowafanya wawe jinsi walivyo. Ni nani isipokuwa wazazi wanapaswa kubeba jukumu hili la kutisha? Je, Bwana Ndiye aliyewafanya vijana hawa kuwa wapotovu/fisadi? Loo, hapana! Ni nani basi aliyefanya kazi hii ya kutisha? Je, dhambi za wazazi hazikurithishwa kwa watoto katika tamaa na upotovu? Na je, kazi hiyo haikukamilishwa na wale waliopuuza kuwafunza kulingana na muundo ambao Mungu amewapa? Kama vile wanavyoishi, hakika, wazazi hawa wote watapitiwa mbele za Mungu.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 76, 77, 1890. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 140, 141.) [1MCPsw 140.3]

Zaidi ya Hekima ya Kibinadamu Inahitajika—Wazazi wanapaswa kukumbuka kwamba watoto wao lazima wakumbane na… majaribu. Hata kabla ya kuzaliwa kwa mtoto, maandalizi yanapaswa kuanza ambayo yatamwezesha kupigana vita dhidi ya uovu kwa mafanikio.—Huduma ya Uponyaji, 371 (1905). **[1MCPsw 141.1]**

Heri Wale Ambao Maisha Yao Yanaakisi Uungu—Heri wazazi ambao maisha yao ni mfano halisi wa Mungu, ili ahadi na amri za Mungu ziamshe ndani ya mtoto shukrani na heshima; wazazi ambao huruma na haki na uvumilivu wao humtafsiria mtoto upendo na haki na uvumilivu wa Mungu; na ambao, kwa kumfundisha mtoto kupenda na kuamini na kutii, wanamfundisha kupenda na kuamini na kumtii Baba Yake aliye mbinguni. Wazazi wanaompa mtoto zawadi kama hiyo wamempa mtoto hazina ya thamani zaidi kuliko utajiri wa vizazi vyote—hazina inayodumu milele.—Huduma ya Uponyaji, 375, 376 (1905). **[1MCPsw 141.2]**

Sura ya 17

Urithi na Mazingira

Nguvu ya Urithi—Fikiria nguvu ya urithi, ushawishi wa mahusiano mabaya na mazingira, nguvu ya tabia mbaya. Je, tunaweza kujiuliza kwamba chini ya ushawishi kama huo wengi huharibikiwa na kwenda chini? Je, tunaweza kushangaa kwamba siyo wepesi kujibu juhudi za kuwainua?—The Huduma ya Uponyaji, 168 (1905). **[1MCPsw 142.1]**

Watoto Mara Nyingi Hurithi Tabia—Kama kanuni, watoto hurithi tabia na mielekeo ya wazazi wao na kuiga mfano wao ili dhambi za wazazi zitendwe na watoto kutoka kizazi hadi kizazi. Hivyo uovu na kutoheshimu kwa Hamu vilirudiwa katika uzao wake [Mwanzo 5], na kuleta laana juu yao kwa vizazi vingi… [1MCPsw 142.2].

Kwa upande mwingine, heshima ya Shemu kwa baba yake ilikuwa na thawabu; na ni ukoo wa watu watakatifu wa jinsi basi, unaoonekana katika uzao wake!—Wazee wa Imani na Manabii, 118 (1890). [1MCPsw 142.3]

Akina Mama Wanapaswa Kujielimisha Kuhusu Sheria za Urithi—Katika vizazi vilivyopita, kama akina mama wangejielimisha kuhusu sheria za uhai wao, wangeelewa kwamba nguvu zao za mwili, pamoja na toni ya maadili yao na uwezo wao wa kiakili, vingewakilishwa kwa kiasi kikubwa katika watoto wao. Ujinga wao kuhusu mada hii, ambapo mengi yanahusika, ni uhalifu.—Healthful Living, 37, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:431) **[1MCPsw 142.4]**

Magonjwa Yanayoambukizwa Kutoka kwa Wazazi hadi kwa Watoto—Kupitia vizazi vilivyofuata tangu Anguko, mwelekeo umekuwa ukishuka kila mara. Magonjwa yamerithishwa kutoka kwa wazazi hadi kwa watoto, kizazi baada ya kizazi. Hata watoto wachanga katika hatua ya utotoni kabisa wanakabiliwa na mateso yanayosababishwa na dhambi za wazazi. **[1MCPsw 143.1]**

Musa, mwanahistoria wa kwanza, anatoa maelezo kamili ya maisha ya kijamii na ya mtu binafsi katika siku za mwanzo za historia ya ulimwengu, lakini hatupati kumbukumbu yoyote kwamba mtoto mchanga alizaliwa kipofu, kiziwi, kilema, au mjinga. Hakuna mfano wowote ulioandikwa wa kifo cha asili katika uchanga, utoto, au ujana… Ilikuwa nadra sana kwa mwana kufa kabla ya baba yake kiasi kwamba tukio kama hilo lilizingatiwa kuwa linastahili kurekodiwa: “Harani alikufa kabla ya baba yake Tera.” Wazee wa zamani kuanzia Adamu hadi Nuhu, isipokuwa wachache, waliishi karibu miaka elfu moja. Tangu wakati huo wastani wa urefu wa maisha umekuwa ukipungua. **[1MCPsw 143.2]**

> Wakati wa ujio wa kwanza wa Kristo, jamii ilikuwa imeharibika sana kiasi kwamba si wazee tu bali pia watu wa umri makamo na vijana waliletwa kutoka kila mji hadi kwa Mwokozi ili kuponywa magonjwa yao [kijana wa Naini

nk].—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 7, 8, 1890. (*Mashauri ya Lishe na Chakula*, 117, 118.) [1MCPsw 143.3]

Watoto Waepuke Tabia Mbaya za Wazazi—Magonjwa hayaji bila sababu. Njia imeandaliwa na magonjwa hualikwa kwa kupuuza sheria za afya. Wengi huteseka kutokana na uvunjaji wa sheria za afya wa wazazi wao. Ingawa hawawajibiki kwa yale ambayo wazazi wao wamefanya, hata hivyo ni wajibu wao kudadavua/kubaini ni nini na siyo nini ambacho ni/si ukiukwaji wa sheria za afya. Wanapaswa kuepuka tabia mbaya za wazazi wao na kwa kuishi maisha sahihi kujiweka katika hali nzuri zaidi.—Huduma ya Uponyaji, 234 (1905). **[1MCPsw 143.4]**

Dhambi za Mababu Zikijaza Ulimwengu na Magonjwa—Mababu zetu wametuachia mila na tamaa zinazoujaza ulimwengu na magonjwa. Dhambi za wazazi, kwa kuridhisha/kuendekeza tamaa chafu au potofu, kwa nguvu ya kutisha huadhibiwa kwa watoto hadi kizazi cha tatu na cha nne. Ulaji mbaya wa vizazi vingi, tabia za ulafi na kujifurahisha kwa watu, zinajaza nyumba zetu maskini, magereza yetu, na vituo vyetu vya wagonjwa wenye matatizo ya akili. Kutojizuia katika kunywa chai na kahawa, divai, bia, ramu-pombe ya miwa, na brandi na katika kutumia tumbaku, afyuni, na dawa zingine za kulevya kumesababisha kuzorota sana kiakili na kimwili [narcotics], na kuzorota huku kunaongezeka kila mara.—The Review and Herald, Julai 29, 1884. (Mashauri kwa Afya, 49.) **[1MCPsw 144.1]**

Hamu ya Kuchochea Inayorithiwa—Kwa wengine si salama kabisa kuwa na divai au cider nyumbani [wakiwa na juisi ya apo au cider, inaweza kuchacha na kwa vile wana urithi wa ulevi, wanaweza kupitiliza na kuanza kuwa wanywaji na walevi]. Wamerithi hamu ya vichocheo ambavyo Shetani anawashawishi wavitumie kila mara. Wakikubali majaribu yake, huwa wanapitiliza na hawaachi kwasababu ya urithi wao kwenye damu [mbege na togwa zilizochacha ni mifano mizuri, kwani watoto hupewa toka udogo; hamu ya kula hupiga mayowe ya kufurahishwa na huridhika na uharibifu wao. Ubongo umekufa ganzi na kujaa mawingu; busara haishiki tena hatamu, lakini

imewekwa hatarini/shingoni mwa tamaa.—Shuhuda kwa Kanisa 5:356, 357 (1885). **[1MCPsw 144.2]**

Maovu ya Tumbaku Yaliyorithishwa kwa Watoto—Miongoni mwa watoto na vijana, matumizi ya tumbaku yanaleta madhara yasiyoelezeka. Mazoea yasiyofaa ya vizazi vilivyopita yanaathiri watoto na vijana wa leo. Ukosefu wa utimamu wa akili, udhaifu wa kimwili, neva zilizoharibika, na tamaa zisizo za kawaida hupitishwa kama urithi kutoka kwa wazazi hadi kwa watoto. Na mazoea hayo hayo, yanayoendelea na watoto, yanaongezeka na kuendeleza matokeo mabaya. Sababu hii kwa kiwango kikubwa inatokana na kuzorota kimwili, kiakili, na kimaadili ambako kunakuwa sababu ya wasiwasi mkubwa.—Huduma ya Uponyaji, 328, 329 (1905). **[1MCPsw 144.3]**

Watoto Hurithi Mielekeo—Watoto hurithi mielekeo ya kufanya makosa, lakini pia wana sifa nyingi nzuri za tabia. Hizi zinapaswa kuimarishwa na kukuzwa, huku mielekeo ya kufanya uovu ikipaswa kulindwa kwa uangalifu dhidi yake na kukandamizwa. Watoto hawapaswi kamwe kushangiliwa, kwani kushangiliwa ni sumu kwao; lakini wazazi wanapaswa kuonyesha utakatifu na heshima kwa ajili yao, hivyo kuwapa tumaini na kuwafanya mzazi kukuamini zaidi.—The Review and Herald, Januari 24, 1907. **[1MCPsw 144.4]**

Maneno Sahihi ya Pongezi—Wakati wowote mama anapoweza kusema neno la pongezi kwa mwenendo mzuri wa watoto wake, anapaswa kufanya hivyo. Anapaswa kuwatia moyo kwa maneno yenye ukubali/approval na sura za upendo. Haya yatakuwa kama mwanga wa jua kwa moyo wa mtoto na yatasababisha kukuza kujiheshimu na kujivunia tabia.—Shuhuda kwa Kanisa 3:532 (1889). **[1MCPsw 145.1]**

Hasira za Haraka Wakati Mwingine Hurithiwa—Wengine wamerithishiwa hasira za haraka, na elimu yao ya utotoni haijawafundisha kujizuia. Kwa hasira hii kali, husuda na wivu mara nyingi huendana pamoja.—Shuhuda kwa Kanisa 2:74 (1868). **[1MCPsw 145.2]**

Shetani Hutumia Udhaifu Uliorithiwa—Kwa nguvu zetu wenyewe haiwezekani kukataa mayowe ya asili yetu iliyoanguka.

Kupitia njia hii Shetani atatuletea majaribu. Kristo alijua kwamba adui angemjia kila mwanadamu ili kutumia udhaifu wa kurithi na kwa maonyo yake ya uongo ili kuwanasa wote ambao tumaini lao haliko kwa Mungu. Na kwa kupita juu ya ardhi ambayo mwanadamu lazima apite, Bwana wetu ametuandalia njia ya kushinda. Si mapenzi Yake kwamba tuwe katika hali mbaya katika pambano na Shetani… "Jipeni moyo," Kristo Anasema; Mimi"Nimeushinda ulimwengu" (Yohana 16:33).—Tumaini la Vizazi Vyote, 122, 123 (1898). **[1MCPsw 145.3]**

Uongofu Hubadilisha Mielekeo ya Kurithi—Uongofu wa Kweli hubadilisha mielekeo ya kurithi na iliyokuzwa ya makosa. Dini ya Mungu ni jora la kitambaa kilichosukwa imara, kilichoundwa na nyuzi nyingi na kilichofumwa pamoja kwa busara na ustadi. Hekima inayotoka kwa Mungu pekee ndiyo inayoweza kukamilisha kufuma kitambaa hiki. Kuna aina nyingi sana za vitambaa ambavyo mwanzoni huwa na mwonekano mzuri, lakini haviwezi kupasi mtihani au jaribio wakati wote. Huchujika/hupauka. Chini ya joto la kiangazi hufifia na kupotea. Kitambaa hakiwezi kuvumilia utunzaji mbaya.—Letter 105, 1893 (The SDA Bible Commentary 6:1101) **[1MCPsw 145.4]**

Usifanywe Mtumwa kwa Kurithi—Swali la kuzingatia ni, Je, sisi tuna sifa za Kristo? Visingizio havina thamani. Hali zote, hamu na tamaa zote, zinapaswa kuwa watumishi wa mtu anayemcha Mungu, si watawala juu yake. Mkristo hapaswi kuendeshwa na tabia au mwelekeo wowote wa kurithi au uliokuzwa.—Special Testimonies for Ministers and Workers 9, 1897, 56. (Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili, 421.) **[1MCPsw 146.1]**

Malaika Husaidia Kupambana na Mielekeo Hii—Malaika huwapo kila wakati wanapohitajika zaidi. Wako pamoja na wale walio na vita vigumu zaidi kupigana, pamoja na wale ambao lazima wapigane dhidi ya mielekeo ya kurithi, ambao mazingira yao ya nyumbani ndiyo yanayokatisha tamaa zaidi.—The Review and Herald, Aprili 16, 1895. (Maisha Yangu Leo, 303.) **[1MCPsw 146.2]**

Imani Hutakasa Upungufu Uliorithiwa—Wale ambao kupitia uelewa wa akili wa Maandiko huona msalaba ipasavyo, wale

wanaomwamini Yesu kwelikweli, wana msingi imara wa imani yao. Wana imani hiyo inayofanya kazi kwa upendo na kutakasa roho kutokana na mapungufu yake yote ya kurithi na yaliyokuzwa.— Shuhuda kwa Kanisa 6:238 (1900). **[1MCPsw 146.3]**

Ushawishi unaoenda mbali wa Mazingira—Tunaishi katika mazingira ya uchawi wa kishetani. Adui atasuka uchawi wa uasherati ili kuzunguka kila roho ambayo haijazuiliwa na neema ya Kristo. Majaribu yatakuja; lakini tukikesha na kuwa macho kumtazama adui na kudumisha kujikana nafsi na kujidhibiti na usafi wa moyo, roho za udanganyifu hazitakuwa na ushawishi juu yetu. Wale ambao wanafanya kila jitihada katika kutohamasisha majaribu watakuwa na nguvu ya kustahimili yanapokuja, lakini wale wanaojiweka katika mazingira ya uovu lawama itakuwa tu juu wao wenyewe ikiwa watashindwa na kuanguka kutoka kwenye msimamo wao. Katika siku zijazo, sababu nzuri zitaonekana kwa maonyo yaliyotolewa kuhusu roho za udanganyifu. Kisha itaonekana nguvu ya Maneno ya Kristo, "Basi iweni wakamilifu, kama Baba yenu aliye mbinguni alivyo mkamilifu" (Mathayo 5:48).—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 257 (1913). **[1MCPsw 146.4]**

Binti za Lutu Waharibiwa na Mazingira Mabaya—Lutu aliishi Soari kwa muda mfupi tu. Uovu ulienea huko kama ilivyokuwa Sodoma, naye aliogopa kubaki pale mji ulipotangaziwa hukumu. Muda mfupi baadaye, Soari iliteketezwa, kama Mungu alivyokuwa amekusudia. Lutu alielekea milimani na kukaa ndani ya pango, akiwa ameondolewa kila kitu kilichomzuia asithubutu kuilazimisha familia yake kushawishiwa na mji mwovu-kilichomfanya asiiweke familia yake hatarini. Lakini laana ya Sodoma ilimfuata hata hapa. Mwenendo wa dhambi wa binti zake ulikuwa matokeo ya uhusiano mbaya wa mahali hapo pabaya. Uovu wake wa kimaadili ulikuwa umeunganishwa sana na tabia zao kiasi kwamba hawakuweza kutofautisha kati ya mema na mabaya. Wazao pekee wa Lutu, Wamoabu na Waamoni, walikuwa makabila maovu, ya ibada ya sanamu, waasi dhidi ya Mungu na maadui wakali wa watu Wake Mungu.—Wazee wa Imani na Manabii, 167, 168 (1890). **[1MCPsw 147.1]**

Epuka Washirika Wabaya—Wachache hutambua umuhimu wa kuepuka, kwa kadiri iwezekanavyo, mahusiano yoyote yasiyo rafiki kwa maisha ya kiroho/kidini. Katika kuchagua mazingira yao, ni watu wachache tu, ambao hufanya ustawi wao wa kiroho kuwa jambo la kwanza kwenye zingatio. **[1MCPsw 147.2]**

Wazazi humiminika huko mijini pamoja na familia zao mijini kwa sababu wanadhani ni rahisi kupata riziki huko kuliko mashambani. Watoto, wakiwa hawana la kufanya wanapokuwa hawako shuleni, hupata elimu ya barabarani/mitaani. Kutoka kwa washirika waovu hurithi tabia za uovu na potovu. Wazazi wanaona haya yote; lakini itahitaji kujitoa wakfu/dhabihu ili kurekebisha kosa lao, nao hubaki pale walipo hadi Shetani atakapowadhibiti watoto wao kikamilifu. Afadhali kusalimisha kila kitu cha kidunia kuliko kuhatarisha roho za thamani zilizowekwa chini ya uangalizi wako.—Shuhuda kwa Kanisa 5:232 (1882). **[1MCPsw 147.3]**

Kaa Katika Anga-hewa ya Mbinguni—Tunapaswa kuongozwa na theolojia ya Kweli na akili ya kawaida. Nafsi zetu zinapaswa kuzungukwa na angahewa ya mbinguni. Wanaume na wanawake wanapaswa kujiangalia; wanapaswa kuwa macho kila wakati, bila kuruhusu neno au tendo lolote ambalo lingesababisha mema yao kusemwa vibaya. Mtu anayedai kuwa mfuasi wa Kristo anapaswa kujiangalia mwenyewe, akijiweka safi na bila dosari katika mawazo, maneno, na matendo. Ushawishi wake juu ya wengine unapaswa kuwa wa kuinua. Maisha yake yanapaswa kuakisi miale angavu ya Jua la haki.—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 257, 258 (1913). **[1MCPsw 148.1]**

Upendeleo wa Utotoni Huunda Hatima—Katika umri mdogo sana watoto huwa katika hatari ya kupata ushawishi unaovunja maadili, lakini wazazi wanaodai kuwa Wakristo hawaonekani kutambua uovu wa njia yao ya usimamizi. Laiti wangetambua kwamba upendeleo unaotolewa kwa mtoto katika miaka yake ya mwanzo hutoa mwelekeo wa tabia na hata huunda hatima yake kwa uzima wa milele au kifo cha milele! Watoto wanaweza kuathiriwa na hisia za

maadili na kiroho, na wale waliofunzwa kwa busara utotoni wanaweza kukosea wakati mwingine, lakini hawatapotoka kwa kwenda mbali.—The Signs of the Times, Aprili 16, 1896. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 198.) [1MCPsw 148.2]

Wazazi Wanawajibika kwa Kiwango Kikubwa—Wazazi wanawajibika kwa kiwango kikubwa kuumba tabia za watoto wao. Wanapaswa kulenga ulinganifu na uwiano wa tabia. Kuna akili chache zenye utimamu/uwiano mzuri kwa sababu wazazi, kwa uovu hupuuza wajibu wao wa kuchochea tabia ambazo ni dhaifu kwa watoto japo ni nzuri [zinapaswa kukuzwa] na kukandamiza zile zisizofaa. Hawakumbuki kwamba wako chini ya wajibu mzito wa kuangalia mielekeo ya kila mtoto, kwamba ni wajibu wao kuwafundisha watoto wao mazoea sahihi na njia sahihi za kufikiri.—Shuhuda kwa Kanisa 5:319 (1885). **[1MCPsw 148.3]**

Anza Utotoni—Kazi ya wazazi lazima ianze na mtoto akiwa mchanga, ili mtoto huyu apate mguso sahihi wa tabia kabla ulimwengu haujaweka alama yake akilini na moyoni.—The Review and Herald, Agosti 30, 1881. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 193.) **[1MCPsw 149.1]**

Umuhimu wa Miaka Mitatu ya Kwanza ya Maisha—Akina mama, hakikisheni kwamba mnawanidhamisha watoto wenu ipasavyo katika miaka mitatu ya kwanza ya maisha yao. Msiwaruhusu kujenga shauku na matamanio yao [wishes and desires]. Mama lazima awe mwangalifu kwa mtoto wake. Miaka mitatu ya kwanza ni wakati wa kukunja tawi dogo. Akina mama akili za watoto wao. Miaka mitatu ya kwanza ndiyo wakati wa kuikunja samaki mbichi au tawi la mti mchanga. Akina mama wanapaswa kuelewa umuhimu wa kipindi hiki. Ni wakati huo ndipo ambapo msingi huwekwa..—Manuscript 64, 1899. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 194.) **[1MCPsw 149.2]**

Miaka Saba ya Kwanza Ina Uhusiano Mkubwa na Ujenzi wa Tabia—Hatuwezi kuweka umuhimu wa kutosha kwenye mafunzo ya awali ya watoto. Masomo ambayo mtoto hujifunza wakati wa miaka saba ya kwanza ya maisha yana uhusiano zaidi na uundaji wa tabia yake kuliko yote anayojifunza katika miaka ijayo.—Manuscript 2, 1903. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 193.) **[1MCPsw 149.3]**

Masomo ya Kwanza Hayasahauliki Mara Nyingi-Husahaulika kwa Nadra sana—Watoto wachanga, watoto, au vijana hawapaswi kusikia neno lisilo na subira kutoka kwa baba, mama, au mtu yeyote wa nyumbani; kwani hupokea hisia mapema sana maishani, na kile wazazi wanachowafanya leo, watakuwa hivyo kesho, na siku inayofuata, na siku inayofuata. Masomo ya kwanza yanayogusa moyo wa mtoto, mara chache sana husahaulika… **[1MCPsw 149.4]**

Miguso inayowekwa moyoni mapema katika maisha huonekana katika miaka ya baadaye. Inaweza kuzikwa, lakini ni kwa nadra sana hufutwa.—Manuscript 57, 1897. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 193, 194.) **[1MCPsw 149.5]**

Ukuaji wa Awali wa Mwili—Katika miaka sita au saba ya kwanza ya maisha ya mtoto, umakini maalum unapaswa kutolewa kwa mafunzo yake ya kimwili, badala ya kiakili [physical training-migu, mikono, mazoezi ya mwili]. Baada ya kipindi hiki, ikiwa umbo la kimwili ni zuri, elimu ya kimwili na kiakili inapaswa kuzingatiwa. Utoto huendelea hadi umri wa miaka sita au saba. Hadi kipindi hiki watoto wanapaswa kuachwa kama wana-kondoo wadogo, kuzunguka-zunguka nyumbani na kwenye viwanja, katika hali ya kufurahi, wakiruka-ruka, bila

kuwa na usumbufu na matatizo [wasipewe kusoma vitabu, wacheze na kufanya kazi za mikono]. **[1MCPsw 149.6]**

•

Wazazi, hasa akina mama, wanapaswa kuwa walimu pekee wa akili hizo za watoto wachanga. Hawapaswi kuelimisha kutoka kwenye vitabu. Kwa ujumla watoto watakuwa na hamu ya kujifunza mambo ya asili/uumbaji. Watauliza maswali kuhusu mambo wanayoona na kusikia, na wazazi wanapaswa kuboresha fursa ya kufundisha na kujibu maswali haya madogo kwa uvumilivu. Kwa njia hii wanaweza kumkwepa au kuwa na manufaa kuliko adui na kuimarisha akili za watoto wao kwa kupanda mbegu nzuri mioyoni mwao, bila kuacha nafasi kwa uovu kuota mizizi. Maelekezo ya upendo ya mama katika umri mdogo na nyeti ndiyo yanayohitajika na watoto katika uundaji wa tabia.—Healthful Living, 44 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:437) [1MCPsw 150.1]

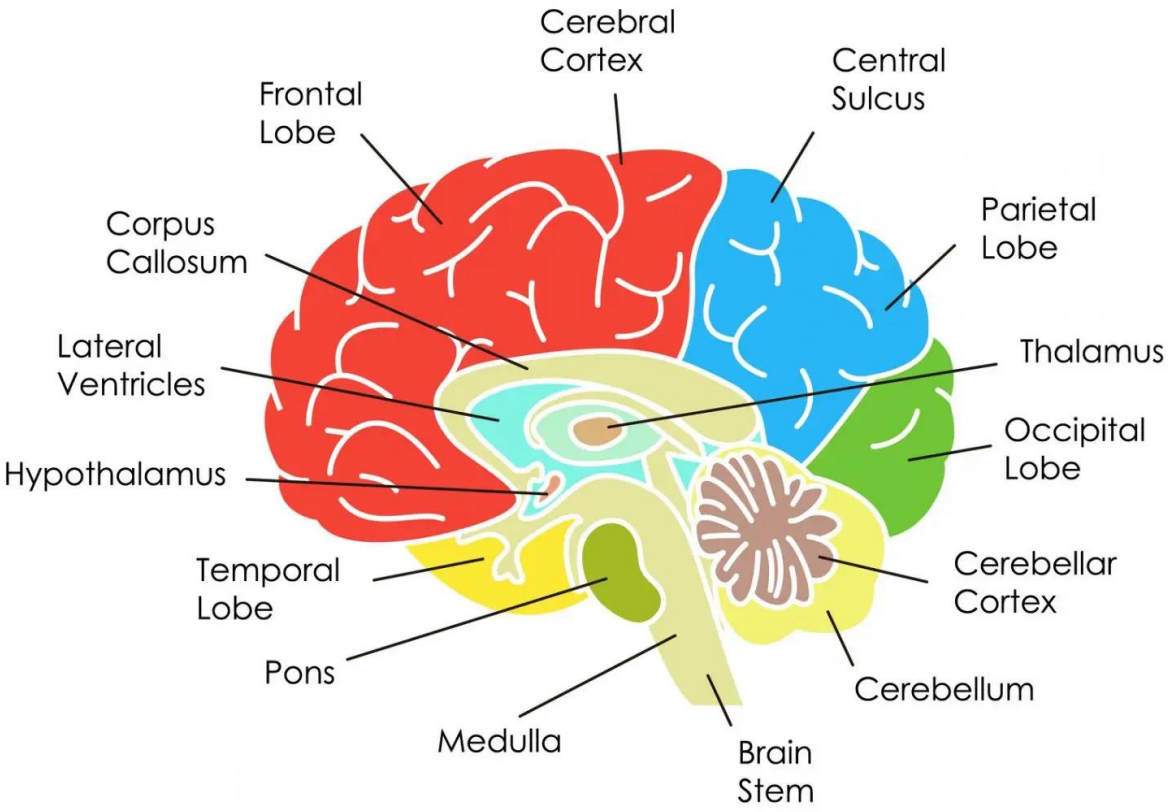
Uangalizi Maalum kwa Mzaliwa wa Kwanza—Mtoto wa kwanza hasa anapaswa kufunzwa kwa uangalifu mkubwa, kwani atawaelimisha wengine. Watoto hukua kulingana na ushawishi wa wale wanaowazunguka. Wakishughulikiwa na wale wenye tabia yenye makelele na wasio na utulivu, nao wanakuwa hivyohivyo, na inakuwa vigumu kuwaratibu au inakuwa kazi kuchukuliana nao au kushugulika nao [unbearable].—Manuscript 64, 1899. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto , 27.) **[1MCPsw 150.2]**

Mazingira Tofauti kwa Watoto Walio Tofauti—Kuna baadhi ya watoto wanaohitaji nidhamu ya subira zaidi na mafunzo ya fadhili kuliko wengine. Wamepokea kama urithi sifa mbaya za tabia, na kwa sababu hii wanahitaji huruma na upendo zaidi. Kwa kufanya kazi kwa bidii na ustahimilivu, hawa waliopotoka wanaweza kutayarishwa kwa nafasi katika kazi ya Bwana.

Wanaweza kuwa na nguvu ambazo hazijakuzwa, ambazo zikiamshwa, zitawawezesha kujaza nafasi za juu zaidi kwa kulinganishwa na wale ambao wametarajiwa kufanya makubwa zaidi kutoka kwao.—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 115, 116 (1913). **[1MCPsw 150.3]**

Mazoea Mara Nyingi Hubaki Maishani—Kile ambacho mtoto huona na kusikia huchora mistari ya kina katika akili yake changa na teketeke/nyeti, ambayo hali za baadaye maishani haziwezi kuifuta kabisa. Akili sasa inakua na kuchukua umbo, na mapenzi hupata mwelekeo na nguvu. Matendo yanaporudiwa-rudiwa huwa mazoea. Mazoea hayo yanaweza kubadilishwa kwa mafunzo makali baadaye maishani, lakini ni mara chache sana hubadilishwa.—Healthful Living, Januari 1880. (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto* 199, 200) **[1MCPsw 150.4]**

Ushawishi wa Uponyaji wa Wema—Chini ya mvuto wa upole, wema, unyenyekevu na uungwana, mazingira hutengenezwa ambayo yataponya na si kuangamiza.—Letter 320, 1906 (Maisha Yangu Leo, 152.) **[1MCPsw 151.1]**

Sura ya 18

Usalama Nyumbani [Security in the Home- Kusikia Upo Salama Katika Ndoa, Kujielezea,

Kupendwa, na Mahitaji ya Hisia na Kimwili kuwezekana kupatikana]

Upendo wa Kibinadamu Unapaswa Kuchota Upendo wa Mungu—Ni katika Kristo pekee ndipo muungano wa ndoa unaweza kuanzishwa kwa usalama. Upendo wa kibinadamu unapaswa kuvuta vifungo vyake vya karibu zaidi kutoka kwenye upendo wa Mungu. [Tazama sehemu ya V, "Nguvu ya maisha inayotia nishati."] Ni pale tu ambapo Kristo anatawala ndipo panapokuwa na upendo wa kina, wa Kweli, na usio na ubinafsi.—Huduma ya Uponyaji, 358 (1905). **[1MCPsw 152.1]**

Kufikia Kiwango Bora cha Mungu—Wanaume na wanawake wanaweza kufikia kiwango bora ambacho Mungu amewawekea kukifikia katika mazingira yao wakimfanya Kristo kuwa Msaidizi wao. Kile ambacho hekima ya kibinadamu haiwezi kufanya, neema Yake itawafanyia wale wanaojitoa Kwake kwa uaminifu wenye upendo. Maongozi/Majaliwa Yake yanaweza kuunganisha mioyo kwa vifungo vyenye asili ya mbinguni. Upendo hautakuwa tu ubadilishanaji wa maneno laini na ya kujikomba/madanganyo. Mashine ya mbinguni ya kushona majora ya kitambaa cha mbinguni una nyuzi nyeti za kwenda mlalo na wima, nazo ni ni laini na nyororo kuliko ule unaoweza kusukwa katika mashine za duniani, lakini pia ni imara zaidi. Matokeo yake si kitambaa chenye nyuzi dhaifu, bali jora la kitambaa kitakachostahimili uchakavu wakati wa utumiaji, na mitihani na majaribu. Moyo utaunganishwa na moyo kwa vifungo vya dhahabu vya upendo unaodumu.—Huduma ya Uponyaji, 362 (1905). **[1MCPsw 152.2]**

Pima Kila Hisia Katika Kutafakari Ndoa—Wale wanaofikiria ndoa wapime kila hisia na waangalie kila ukuaji wa tabia katika yule ambaye wanafikiri kuunganisha naye hatima yao ya maisha. Kila hatua kuelekea muungano wa ndoa uwe na sifa ya unyenyekevu, urahisi/usahili, Ukweli, na kusudi la dhati la kumpendeza na kumheshimu Mungu. Ndoa huathiri maisha ya baada ya kifo katika ulimwengu huu na katika ulimwengu ujao.

Mkristo mwaminifu hatafanya mipango ambayo Mungu hawezi kuikubali.—Huduma ya Uponyaji, 359 (1905). **[1MCPsw 152.3]**

Muungano Halisi Ni Kazi ya Miaka Mingi—Hata ndoa iwe imefungiwa kwa uangalifu na busara kiasi gani, wanandoa wachache huunganishwa kikamilifu wakati sherehe ya ndoa inapofanyika. Muungano halisi wa wawili hao katika ndoa ni kazi ya miaka ya baadaye.— Huduma ya Uponyaji, 359, 360 (1905). **[1MCPsw 153.1]t**

Mawazo ya Kimahaba Huwa Yanatoweka—Kadiri maisha yenye mzigo wake wa utata na utunzaji yanavyokutana na wanandoa waliofunga ndoa hivi karibuni, mahaba/mapenzi ambayo mawazo mara nyingi huwekeza kwenye ndoa hutoweka. Mume na mke hujifunza tabia ya kila mmoja kwani haikuwezekana kujifunza katika uhusiano wao wa awali. Hiki ni kipindi muhimu zaidi katika uzoefu wao. Furaha na manufaa ya maisha yao yote ya baadaye hutegemea kuchukua njia sahihi sasa. Mara nyingi hugundua udhaifu na kasoro zisizotarajiwa ndani ya kila mmoja, lakini mioyo ambayo upendo umeunganisha itatambua sifa nzuri ambazo pia hazikujulikana hapo awali. Sote tujaribu kugundua sifa bora badala ya kasoro. Mara nyingi ni mtazamo wetu wenyewe, mazingira yanayotuzunguka, ndiyo ambayo huamua kile kitakachofunuliwa kwetu katika mwingine. **[1MCPsw 153.2]**

Kuna wengi wanaoona usemi wa upendo/mapenzi kama vile ni udhaifu, na wanadumisha kujihifadhi inayowafukuza wengine [reserved-mtu anayependa faragha, hajichangamani na watu na mwenye kufikiri sana, anapenda kukaa peke yake; mara nyingi huweka mawazo, hisia, na maoni yake kwake mwenyewe, huku akipendelea mwingiliano wa kijamii na watu wachache lakini mwingiliano wenye maana au ambao ni lazima tu, anapenda kukaa mwenyewe, kufikiria, kudadavua, na kutafakari. Huzungumza kwa nadra sana]. Roho hii huzuia mkondo wa huruma. Kadiri misukumo ya kijamii na ukarimu inavyokandamizwa, hunyauka, na moyo unakuwa mkiwa na baridi. Tunapaswa kujihadhari na kosa hili. Upendo hauwezi kuwepo kwa muda mrefu bila matamshi/kuzungumza. Usiruhusu

moyo wa mtu aliyeunganishwa nawe ufe njaa kwa kukosa wema na huruma.—**Huduma ya Uponyaji**, 360 (1905). **[1MCPsw 153.3]**

Upendo Huchochea Malengo Makuu—Kila mmoja atoe upendo badala ya kuulazimisha kwamba mtu mwingine autoe kwa lazima na haraka/dharura. Kuza na palilia kile kilicho bora zaidi ndani yako, na uwe mwepesi kutambua sifa nzuri ndani ya kila mmoja wenu. Kutambua kwamba unathaminiwa ni kichocheo ajabu na huleta kuridhika. Huruma, rehema na heshima huhimiza mtu kujitahidi kuwa bora sana, na upendo wenyewe huongezeka unapochochea kufikia malengo bora zaidi.—Huduma ya Uponyaji, 361 (1905). **[1MCPsw 154.1]**

Utu Usiunganishwe—Mume wala mke hawapaswi kuunganisha utu wao katika ule wa mwenzake- kila mtu awe na upekee wake. Kila mmoja ana uhusiano binafsi na Mungu. Kila mmoja wao ni kuuliza, “Je, ni nini sahihi?” “Ni nini kibaya?” “Ninawezaje kutimiza kusudi la maisha kwa njia bora zaidi?” Acha wingi wa mapenzi yako ummiminikie Yeye aliyetoa maisha Yake kwa ajili yako -Masihi. Mfanye Kristo kuwa wa kwanza na wa mwisho na bora zaidi katika kila kitu. Kadiri upendo wako Kwake unavyozidi kuwa mkubwa na wenye nguvu, upendo wako kwa kila mmoja wenu utatakaswa na kuimarishwa.—Huduma ya Uponyaji, 361 (1905). **[1MCPsw 154.2]**

SIsi sote tuna upekee wetu wenyewe, na upekee wa mke haupaswi kamwe kuzamishwa ndani ya ule wa mumewe. Mungu Ndiye Muumba wetu. Sisi ni Wake Yeye kwa uumbaji, na sisi ni Wake kwa ukombozi. Tunataka kuona ni kiasi gani tunaweza kumrudishia Mungu, kwa sababu Yeye hutupa nguvu za kimaadili, Yeye hutupa ufanisi, Yeye hutupa akili; na Yeye anataka tutumie vyema karama/zawadi hizi za thamani kwa utukufu wa Jina Lake.—Manuscript 12, 1895. **[1MCPsw 154.3]**

Utii Kamili kwa Yesu Pekee—Mungu anataka mke aendelee kuwa na hofu ya Mungu na kumtukuza Mungu daima. Utii kamili [100%] unapaswa kufanywa kwa Bwana Yesu Kristo pekee, ambaye amemnunua mke kama mtoto Wake Mwenyewe kwa bei isiyo na kikomo ya maisha yake… Utu wake hauwezi

kuunganishwa na ule wa mumewe, kwani yeye amenunuliwa kwa damu ya Kristo.—Letter 18b, 1891 (Nyumba Inayomngojea Masihi, 116.) *[1MCPsw 154.4]*

Wazo Kwamba Muungano/ndoa Ni Kosa Lisiwekwe Akilini Baada ya Ndoa—Ingawa matatizo, misukosuko, na kukata tamaa kunaweza kutokea, hebu mume wala mke wasifikiri kwamba wamekosea katika kuungana kwao kama wanandoa au hatima yake ni mvunjiko wa matumaini. Amua kuwa kila kila kinachowezekana kuwa kwa kila mmoja wenu. Endelea kuwa na mawazo ya awali. Kwa kila njia jitie moyo katika kupigana mapambano ya maisha. Jifunze ili kuendeleza furaha ya kila mmoja. Acha kuwe na upendo wa pande zote, uvumilivu wa pande zote. Kisha ndoa, badala ya kuwa ndiyo mwisho tu wa upendo, itakuwa kama mwanzo tu wa upendo. Joto la urafiki wa Kweli, upendo unaounganisha moyo na moyo, ni mwonjo wa ladha ya furaha ya mbinguni.—Huduma ya Uponyaji, 360 (1905). **[1MCPsw 154.5]**

Uhusiano Unaodhibitiwa na Akili—Wale wanaoona uhusiano wa ndoa kama mojawapo ya maagizo matakatifu ya Mungu, yanayolindwa na amri Yake takatifu, watadhibitiwa na kanuni za busara. Watazingatia kwa umakini matokeo ya kila pendeleo ambalo uhusiano wa ndoa hutoa. Hao watahisi kwamba watoto wao ni vito vya thamani vilivyowekwa kwa utunzaji wao na Mungu, ili kuondoa kutoka kwa asili yao ya uso unaokwaruza au wenye ndita kwa nidhamu, ili mng'ao wao uonekane. Watahisi kwamba wapo chini ya wajibu mkubwa wa kuunda tabia zao ili waweze kufanya mema maishani mwao, kuwabariki wengine kwa nuru yao, na ulimwengu uwe bora kwa kuishi kwao ndani yake, na hatimaye watakuwa wamepata kufaa/stahiki kwa maisha ya juu zaidi, ulimwengu bora zaidi, kung'aa mbele za Mungu na Mwana-Kondoo milele zote mbinguni.—Healthful Living, 48, 1865 (Sehemu ya 2). **[1MCPsw 155.1]**

Familia Iliyopangwa Vizuri—Ushirika wa familia unapaswa kupangwa vizuri [organized well]. Baba na mama wanapaswa kuzingatia majukumu yao pamoja. Wanapaswa kufanya kazi kwa manufaa makubwa ya watoto wao. Hakupaswi kuwa na tofauti

kati yao. Kamwe hawapaswi kukosoa mipango ya kila mmoja wao mbele ya watoto wao au kuhoji uamuzi wa kila mmoja. Ikiwa mke hana uzoefu, anapaswa kujaribu kujua ni wapi kazi yake inafanya kazi yamumewe kuwa ngumu zaidi anapojitahidi kwa ajili ya wokovu wa watoto. Na mume anapaswa kuinua mikono ya mkewe, akimpa ushauri wa busara na kumtia moyo kwa upendo.—The Review and Herald, Julai 8, 1902. **[1MCPsw 155.2]**

Wazazi Lazima Wajitawale Wenyewe—Wazazi wanaotawala familia zao kwa mafanikio lazima kwanza wajitawale wenyewe. Kama wangekuwa na maneno mazuri tu katika familia zao, lazima wawaache watoto wao wayasikie maneno mazuri tu kutoka midomoni mwao. Kupanda mbegu kutaleta mavuno kama hayo. Wazazi wana kazi nzito na takatifu ya kufanya katika kuwaelimisha watoto wao kwa maagizo na mfano. Walezi wana wajibu kwa Mungu kuwaleta watoto wao Kwake wakiwa wanaofaa au wakiwa na stahiki katika kipindi cha mapema sana kupokea maarifa ya busara na akili mahiri ya kile kinachoeleweka katika kuwa mfuasi wa Yesu Kristo. Ikiwa wale wanaodai kuwa Wakristo wa Biblia wana watoto ambao hawamwogopi na kumpenda Mungu, mara nyingi ni kwa sababu mfano wa wazazi haujawa ule ulio sahihi. Mbegu za uongo/bandia au zilizooza na mbaya na maisha bandia zimepandwa ambazo zimetoa mavuno ya michongoma na miiba.—Manuscript 59, 1900. **[1MCPsw 156.1]**

Maneno na Tabasamu La Upole, Uungwana kwa Familia—Si tu pendeleo letu bali ni wajibu wetu kukuza upole, kuwa na amani ya Kristo moyoni na kama wapatanishi na wafuasi wa Kristo kupanda mbegu ya thamani itakayotoa mavuno ya uzima wa milele. Watu wanaodai kuwa wa Kristo wanaweza kuwa na sifa nyingi nzuri na zenye manufaa; lakini tabia zao zimeharibiwa sana kukosa wema/fadhila, hasira isiyo na huruma, wasiwasi, kuudhika, kutotulia, kutafuta makosa, na ya kuhukumu kwa jazba. Mume au mke anayeendekeza tuhuma/kushuka na kutoaminiana husababisha mafarakano na ugomvi nyumbani. Hakuna hata mmoja wao anayepaswa kuweka kibindoni maneno ya upole na wema na tabasamu lake la upole/wema kwa wageni pekee, na

kuonyesha kutotulia na hasira nyumbani, hivyo kuondoa amani na maisha kuridhika/maridhawa.—Letter 34, 1894 (Mwito Wetu Mkuu, 179.) **[1MCPsw 156.2]**

Kuzungumza kwa Matusi Kuepukwe—Baba na mama, waume na wake, nawasihi, msijiingize katika mawazo duni na maongezi machafu. Misemo mibaya, mizaha, ukosefu wa adabu/staha/uungwana katika maisha ya nyumbani, itaacha hisia juu yenu, na ikirudiwa mara kwa mara itakuwa asili ya pili. Nyumba ni mahali patakatifu sana kuchafuliwa na uchafu, hisia za ngono, na laana. Kuna Shahidi anayetangaza, "Nayajua matendo yako." Acha upendo, Ukweli, wema, na uvumilivu viwe mimea inayopandwa katika bustani ya moyo.—Letter 18b, 1891 **[1MCPsw 156.3]**

Usionyeshe Ufidhuli, ujeuri au Ubaya—Je, wewe huonyeshi kamwe ufidhuli/ujeuri, ukosefu wa wema, na ukosefu wa adabu katika mzunguko wa familia? Kama ukionyesha ufidhuli/ujeuri nyumbani kwako, haijalishi taaluma yako inaweza kuwa ya hali ya juu kiasi gani, wewe unavunja amri za Mungu.—The Review and Herald, Machi 29, 1892. **[1MCPsw 157.1]**

Marafiki Wasijiingize au kutibua Maisha ya Nyumbani Mwa Mtu Yasiyowahusu (ushauri kwa kijana)—Mzunguko wa nyumbani unapaswa kuzingatiwa kama mahali patakatifu, ishara ya mbinguni, kioo cha kujitafakari mwenyewe. Tunaweza kuwa na marafiki na watu tunaowajua, lakini katika maisha ya nyumbani hawapaswi kuyaingilia -au kuweka pua zao. Utambuzi imara wa umiliki katika familia unapaswa kuzingatiwa/kuhisiwa, ukileta utulivu, na uaminifu. **[1MCPsw 157.2]**

Lakini kufungamana kwao na wanawake na wasichana wengine kimekuwa chanzo cha majaribu kwao, ukiwaongoza kuwa na uhuru batili na kuvuka kizuizi ambacho uhusiano wa ndoa huweka kwa kila mwanaume na mwanamke. Hujatambua hilo, lakini kupenda kwako maburudisho/matumbuizo na roho uliyowatia haujawavutia wengine kwa utakatifu wa uhusiano wa ndoa. [1MCPsw 157.3]

Maisha ya nyumbani ya kivitendo ndiyo kipimo kikubwa cha tabia. Kwa uangalifu wake mpole nyumbani, kwa kutumia

uvumilivu, wema, na upendo, mtu huamua tabia yake.—Letter 17, 1895 [1MCPsw 157.4]

Wake Wanatamani Maneno ya Upendo—Wanawake wengi wanatamani maneno ya upendo na wema, umakini na uungwana wa kawaida wanaostahili kutoka kwa wenzi/waume zao ambao wamewachagua kama wasaidizi wao wa maisha. Ni taabu kiasi gani na ni wimbi la namna gani la ole na huzuni ambavyo wasingepitia ikiwa wanaume, na wanawake pia, wangeendelea kukuza heshima, umakini, vitendo vidogo vya wema, kuthaminiana, na maneno mazuri ya shukrani na staha za maisha ambazo zilihuisha upendo na hai na ambazo walihisi zilikuwa muhimu katika kupata wasaidizi wa chaguo lao. **[1MCPsw 157.5]**

Kama mume na mke wangeendelea kukuza/kupalilia mawazo haya yanayokuza na kupalilia upendo, wangekuwa na furaha katika jamii ya kila mmoja na wangekuwa na ushawishi mtakatifu kwa familia zao. Wangekuwa na ulimwengu mdogo wa furaha ndani yao wenyewe na wasingetamani kwenda nje ya ulimwengu huu kwa ajili ya vivutio vipya na vitu vipya vya upendo. Wake wengi wameugua na kufa mapema kwa kukosa maneno ya kutia moyo ya huruma na upendo yanayoonyeshwa kwa maneno ya huruma, umakini wa fadhila na wema.—Letter 27, 1872. **[1MCPsw 158.1]**

Mume Anaweza Kufunga Mlango Dhidi ya Magonjwa—Mume anapaswa kuonyesha nia kubwa kwa familia yake. Hasa anapaswa kuwa mpole sana kwa hisia za mke dhaifu. Anaweza kufunga mlango dhidi ya magonjwa mengi. Maneno ya wema, ya fadhili, ya furaha, na ya kutia moyo yatakuwa na ufanisi zaidi kuliko dawa nyingi za kuponya. Haya yataleta ujasiri kwa moyo wa waliokata tamaa na waliovunjika moyo, na furaha na mwanga wa jua unaoletwa katika familia kwa matendo ya fadhili na maneno ya kutia moyo hulipa juhudi hiyo mara kumi. **[1MCPsw 158.2]**

Mume anapaswa kukumbuka kwamba mzigo mwingi wa kuwalea watoto wake unategemea mama, kwamba mama ana mengi ya kufanya katika kufinyanga/kuunda akili zao. Hili linapaswa kuhitaji hisia zake za huruma nyororo, kujali na

upendo mwanana zaidi, na kwa uangalifu anapaswa kumpunguzia mizigo yake. Anapaswa kumtia moyo kutegemea mapenzi yake makubwa, na kuelekeza akili yake mbinguni, ambapo kuna nguvu na amani na pumziko la mwisho kwa waliochoka. [1MCPsw 158.3]

Hapaswi kuja nyumbani kwake akiwa na paji la uso lenye mawingu/ndita/huzuni, bali anapaswa kuleta mwanga wa jua katika familia kwa uwepo wake na kumtia moyo mkewe kutazama juu na kumwamini Mungu. Kwa umoja wanaweza kudai ahadi za Mungu na kuleta baraka Zake nyingi katika familia. Ubaya, kukosa fadhili, malalamiko, na hasira vilimfungia Yesu kutoka kwenye makao. Niliona kwamba malaika wa Mungu watakimbia kutoka kwenye nyumba ambayo kuna maneno yasiyopendeza, uchungu, maudhi, kutotulia na ugomvi.—Shuhuda kwa Kanisa 1:306, 307 (1862). [1MCPsw 158.4]

Mume Mkuu wa Kaya—Mume na baba ndiye kichwa cha kaya. Mke humtegemea kwa upendo na huruma na msaada katika kuwafundisha watoto; na hii ni sawa. Watoto ni Wake kama wake, na yeye pia anapendezwa na ustawi wao. Watoto humtegemea baba kwa msaada/sapoti na mwongozo; anahitaji kuwa na dhana sahihi ya maisha na ushawishi na mahusiano ambayo yanapaswa kuizunguka familia yake; zaidi ya yote, anapaswa kudhibitiwa na upendo na hofu ya Mungu na kwa mafundisho ya Neno Lake, ili aweze kuongoza miguu ya watoto Wake katika njia sahihi.—Huduma ya Uponyaji, 390 (1905). [1MCPsw 159.1]

Mke "Msaidizi" kwa Mume—Mungu mwenyewe alimpa Adamu mwenzake. Alitoa "msaidizi anayemfaa"—msaidizi wa kufanana naye—mtu aliyefaa kuwa mwenzake na ambaye angeweza kuwa mmoja naye katika upendo na huruma. Hawa aliumbwa kutoka katika ubavu uliochukuliwa kutoka ubavuni mwa Adamu, ikimaanisha kwamba hakupaswa kumdhibiti/kumtawala kama kichwa, wala kukanyagwa chini ya miguu yake kama mtu duni, bali kusimama kando yake kama mtu sawa naye, akipendwa na kulindwa naye. Akiwa sehemu ya mwanadamu, mfupa wa mfupa wake, na nyama ya nyama yake,

alikuwa nafsi yake ya pili [second self], akionyesha muungano wa karibu na ushikamano wa upendo ambao unapaswa kuwepo katika uhusiano huu.—Wazee wa Imani na Manabii, 46 (1890). **[1MCPsw 159.2]**

Jinsi ya Kujenga Amani Katika Duara la Nyumbani—Mume anapokuwa na tabia iliyotukuka, usafi wa moyo, na akili iliyoinuliwa, ambacho kila Mkristo wa kweli lazima awe nacho, vitadhihirishwa katika uhusiano wa ndoa… Atajitahidi kumweka mke wake katika afya njema na ujasiri. Atajitahidi kusema maneno ya faraja, ili kuunda mazingira ya amani katika duara la nyumbani.—Manuscript 17, 1891. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 228.) **[1MCPsw 159.3]**

Mume anapaswa kujifunza kielelezo hicho na kutafuta kujua maana ya mfano uliopo katika kitabu cha Waefeso, uhusiano ambao Kristo anauendeleza kwa kanisa. Mume anapaswa kuwa kama Mwokozi katika familia yake. Je, atasimama katika utu bora wa uanaume wake mtukufu, aliopewa na Mungu, akitafuta daima kumwinua mke wake na watoto wake? Je, atapumua angahewa safi na tamu pale alipo? Je, atakuza upendo wa Yesu kwa bidii, na kuufanya kuwa kanuni inayodumu nyumbani mwake, kama anavyofanya madai yake kwa mamlaka?—Manuscript 17, 1891. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 117.) **[1MCPsw 160.1]**

Mume Asizingatie Nafasi Yake—Si ushahidi wa uanaume kwa mume kuzingatia nafasi yake kama kichwa cha familia kila mara. Haimwongezei heshima kumsikia akinukuu Maandiko ili kuunga mkono madai yake ya mamlaka. Haimfanyi awe mwanamume zaidi kumtaka mkewe, mama wa watoto wake, kutenda kulingana na mipango yake kana kwamba haikuwa na makosa-kwamba hawezi kukosea [infalliable]. **[1MCPsw 160.2]**

Bwana amemweka mume kuwa kichwa cha mke kuwa mlinzi wake; yeye ndiye kundi la familia, akiwaunganisha washiriki pamoja, kama vile Kristo alivyo kichwa cha kanisa na Mwokozi wetu wa Mwili ambao ni fumbo -katika Biblia. Hebu kila mume anayedai kumpenda Mungu, ajifunze kwa makini mahitaji ya Mungu katika nafasi yake. Mamlaka ya Kristo yanatumika katika hekima, katika wema wote na upole; kwa hivyo mume na atumie

nguvu zake na kumwiga Mkuu wa kanisa.—Letter 18b, 1891 (Nyumba Inayomngojea Masihi , 215.) **[1MCPsw 160.3]**

Mke kwa Furaha Amsaidie Mume Kudumisha hadhi/Heshima yake—Pia nimeonyeshwa kwamba mara nyingi kuna upungufu mkubwa katika upande wa mke. Hafanyi juhudi kubwa kudhibiti roho yake mwenyewe na kuifanya nyumba iwe na furaha. Mara nyingi kuna wasiwasi, kuudhika na malalamiko yasiyo ya lazima kwa upande wake. Mume anarudi nyumbani kutoka kazini akiwa amechoka na kuchanganyikiwa, na anakutana na uso uliojaa mawingu badala ya maneno ya furaha na ya kutia moyo. Yeye ni mwanadamu tu, na mapenzi yake yanaondolewa kutoka kwa mkewe, anapoteza upendo wa nyumba yake, njia yake inatiwa giza, na ujasiri wake unaharibiwa. Anaisalimisha hadhi/heshima yake na heshima ambayo Mungu anamtaka aidumishe. **[1MCPsw 160.4]**

> Mume ndiye kichwa cha familia, kama Kristo alivyo kichwa cha kanisa; na njia yoyote ambayo mke anaweza kufuata ili kupunguza ushawishi wa mumewe na kumwongoza kutoka katika nafasi hiyo ya heshima na uwajibikaji haimpendezi Mungu. Ni wajibu wa mke kusalimisha matakwa na mapenzi yake kwa mumewe. Wote wawili wanapaswa kuwa watiifu, lakini Neno la Mungu linampa mume upendeleo wa kufanya maamuzi. Na haitapunguza heshima ya mke kujisalimisha kwa yule ambaye amemchagua kuwa wakili, mshauri, na mlinzi wake. Mume anapaswa kudumisha nafasi yake katika familia yake kwa upole na unyenyekevu wote, lakini kwa maaamuzi.—Shuhuda wa Kanisa 1:307, 308 (1862). **[1MCPsw 161.1]**

Mwanadamu Kiumbe wa Kijamii—Miongoni mwa viumbe wote ambao Mungu alikuwa amewaumba duniani, hapakuwa na hata mmoja aliye sawa na mwanadamu. Na “Mungu akasema, Si vema huyo mtu awe peke yake; nitamfanyia msaidizi wa kumfaa” (Mwanzo 2:18). Mwanadamu hakuumbwa kuishi peke yake; alipaswa kuwa kiumbe wa kijamii [social being]. Bila

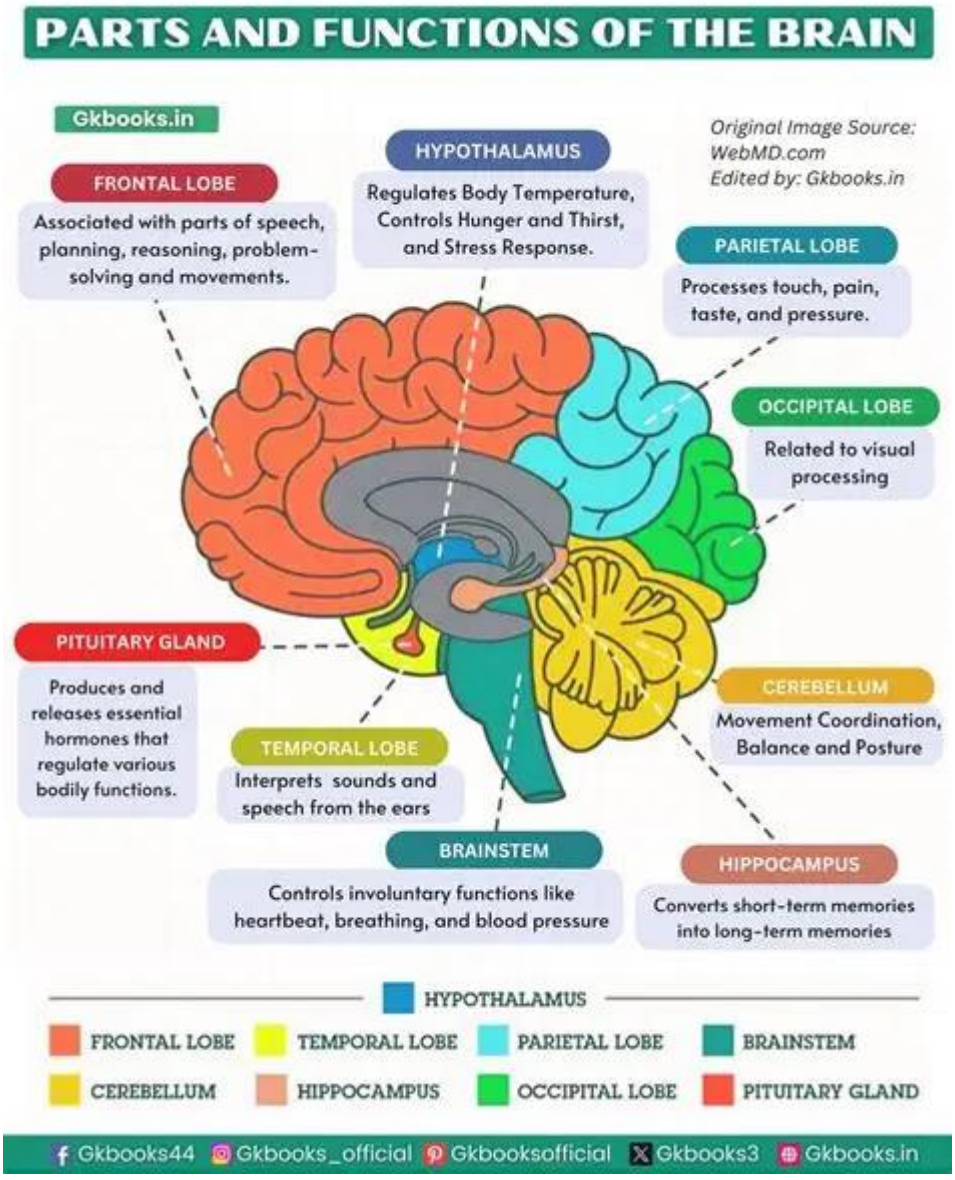
urafiki/mwenzi, mandhari nzuri na kazi za kupendeza za Edeni zisingeweza kutoa furaha kamilifu. Hata ushirika na malaika usingeweza kukidhi hamu yake ya huruma na urafiki. Hakukuwa na mtu wa necha/asili moja wa kupenda na kupendwa.—Wazee wa Imani na Manabii, 46 (1890). **[1MCPsw 161.2]**

Upatano Nyumbani Unawezekana kwa Roho wa Mungu Pekee—Lazima tuwe na Roho wa Mungu, la sivyo hatuwezi kamwe kuwa na maelewano/upatano nyumbani. Mke, ikiwa ana roho wa Kristo, atakuwa mwangalifu kwa maneno yake; atadhibiti roho yake, atakuwa mtiifu, lakini hatahisi kwamba yeye ni mtumwa, bali ni mwenzi wa mumewe. Ikiwa mume ni mtumishi wa Mungu, hatamtawala mke wake; hatakuwa mkorofi, dikteta na mkali. Hatuwezi kuthamini upendo wa nyumbani kwa uangalifu mwingi; kwani katika nyumba, ikiwa Roho wa Bwana anakaa hapo, ni aina ya mbingu.—Letter 18b, 1891 (Nyumba Inayomngojea Masihi 118.) **[1MCPsw 161.3]**

Mzunguko wa Ndani—Nguvu zetu zote zinapaswa kutumika kwa ajili ya Kristo. Hili ndilo deni ambalo kila mmoja wetu anadaiwa na Mungu. Katika kuunda uhusiano na Kristo, mtu aliyefanywa upya anarudi tu kwenye uhusiano wake uliowekwa na Mungu. Yeye ni mwakilishi wa Kristo, na anapaswa kuomba na kukesha kila wakati kwa maombi. Majukumu yake yanamzunguka, karibu naye. Wajibu wake wa kwanza ni kwa watoto wake na jamaa zake wa karibu. Hakuna kinachoweza kumsamehe kupuuza mzunguko wa ndani kwa ajili ya mzunguko mkubwa nje. **[1MCPsw 162.1]**

Katika siku ya mwisho ya hukumu, baba na mama watahitajika kujibu kuhusu watoto wao. Wazazi wataulizwa walichofanya na kusema ili kuhakikisha kwamba roho walizokabidhiwa duniani zinapata wokovu. Je, walipuuza wana-kondoo wao, wakiwaacha chini ya uangalizi wa wageni? Baba na mama, je, mnawaruhusu watoto wenu kukua katika uchafu na dhambi? Uzuri mkubwa uliotendwa kwa wengine hautafuta deni unalodaiwa na Mungu la kuwatunza watoto wenu. Ustawi wa kiroho wa familia yako huja kwanza. Wachukue nawe kwenye msalaba wa Kalvari, ukitumika

ili siku ile ya hukumu uweze kutoa hesabu mbele za Mungu.—Manuscript 56, 1899. **[1MCPsw 162.2]**

Sura ya 19

Ushawishi wa Wazazi

Kudhibitiwa na Kanuni za Kiungu—Jukumu la kuwafundisha watoto wao katika hofu na upendo wa Mungu Wazazi ndio wanaowajibika zaidi. Maadili safi kabisa yanapaswa kuhifadhiwa nyumbani. Utii kamili kwamatakwa ya Biblia unapaswa kufundishwa. Mafundisho ya Neno la Mungu yanapaswa kudhibiti akili na moyo wa maisha ya nyumbani yanaweza kuonyesha nguvu ya neema ya Mungu. Kila mwanafamilia anapaswa "kung'arishwa kwa mfano wa jumba la kifalme" (Zaburi 144:12) kwa kanuni na maagizo ya Mungu.—The Review and Herald, Novemba 10, 1904. **[1MCPsw 163.1]**

Parents Need to Understand Children—Parents should not forget their childhood years, how much they yearned for sympathy and love and how unhappy they felt when censured and fretfully chided. They should be young again in their feelings and bring their minds down to understand the wants of their children. Yet with firmness, mixed with love, they should require obedience from their children. The parents' word should be implicitly obeyed.—Testimonies for the Church 1:388 (1863).

Wazazi Wanahitaji Kuwaelewa Watoto—Wazazi hawapaswi kusahau miaka yao ya utotoni, jinsi walivyotamani huruma na upendo na jinsi walivyohisi kukosa furaha walipokaripiwa na wazazi walioudhika na kukemewa. Wanapaswa kuwa wachanga tena katika hisia zao na kupunguza akili zao ili kuelewa matakwa ya watoto wao. Lakini kwa uthabiti, uliochanganywa na upendo, wanapaswa kuhitaji utii kutoka kwa watoto wao. Neno la wazazi linapaswa kutiiwa kama alivyoagiza .—Shuhuda wa Kanisa 1:388 (1863). [1MCPsw 163.2]

Mungu Ameweka Njia—Malaika wa Mungu wanawaangalia watoto kwa shauku kubwa ili kuona ni tabia gani wanazokuza. Kama Kristo angeshughulika nasi kama tunavyoshughulika mara nyingi sisi kwa sisi na watoto wetu, tungejikwaa na kuanguka kwa kukata tamaa kabisa. Niliona kwamba Yesu anajua udhaifu wetu na Yeye Mwenyewe ameshiriki uzoefu wetu katika mambo yote isipokuwa

dhambi; kwa hivyo Yeye ametuandalia njia inayofaa nguvu na uwezo wetu, na kama Yakobo, ametembea kwa upole na kwa kuendana na watoto kadiri walivyoweza kuvumilia, ili aweze kutuburudisha kwa faraja ya kuwa Naye na awe kiongozi wetu wa milele. Yeye Hadharau, hapuuzi, au kuwaacha watoto wa kundi. Yeye Hakutuagiza tusonge mbele na kuwaacha. Hajasafiri haraka sana kiasi cha kutuacha na watoto wetu nyuma. Loo, hapana; lakini amesawazisha njia ya uzima, hata kwa watoto. Na wazazi wanatakiwa kwa Jina Lake kuwaongoza watoto katika njia nyembamba. Mungu ametuwekea njia inayofaa nguvu na uwezo wa watoto.—Shuhuda wa Kanisa 1:388, 389 (1863). **[1MCPsw 164.1]**

Kuudhika-udhika, na Kukosa Utulivu Unapaswa Kukomeshwa—Wazazi, mnapohisi kuudhika na wasiwasi, hampaswi kufanya dhambi kubwa kiasi cha kuidhuru familia nzima kwa hasira hii hatari. Wakati kama huo jiwekeeni ulinzi maradufu na kuazimia mioyoni mwenu kutowakwaza kwa midomo yenu, kwamba mtasema maneno mazuri na ya furaha tu. Jiambieni: "Sitaharibu furaha ya watoto wangu kwa neno la maudhi/uchungu." Kwa kujidhibiti hivyo mtakuwa na nguvu zaidi. Mfumo wenu wa neva hautakuwa nyeti sana. Mtaimarishwa na kanuni za haki. Fahamu kwamba mnatimiza wajibu wenu kwa uaminifu itawaimarisha. Malaika wa Mungu watatabasamu kwa juhudi zenu na kukusaidia. **[1MCPsw 164.2]**

Unapohisi kukosa subira, mara nyingi unafikiri chanzo ni watoto wako, na unawalaumu wanapokosa. Wakati mwingine wanaweza kufanya mambo yaleyale, na yote yangekubalika na kuwa sahihi. Watoto wanajua na kubaini na kuhisi makosa haya na kukosa uthabiti, na si mara zote *huwa* sawa. Wakati mwingine wako tayari kwa kiasi fulani kukabiliana na hali mudi zinazobadilika, na wakati mwingine huwa na fadhaa na wasiwasi, na hawawezi kuvumilia lawama… **[1MCPsw 164.3]**

> Wazazi wengine huwa na wasiwasi, na wanapochoka na kazi au kusongwa sana na majukumu, hawalindi utulivu wa akili, bali huwaonyesha watoto wao wa duniani uchungu na kutowavumilia ambako hakumpendezi Mungu na huleta wingu juu ya familia. Watoto, katika shida zao, mara nyingi wanapaswa kutulizwa kwa huruma nyororo, kujali na upendo. Ukarimu na uvumilivu wa pande zote mbili utafanya nyumba kuwa paradiso na kuvutia malaika watakatifu katika mzunguko wa familia.—Shuhuda wa Kanisa 1:386, 387 (1863). **[1MCPsw** 165.1]

Akili za Wazazi Zilizopooza—Tuna ufahamu fulani kuhusu jinsi Shetani anavyofanya kazi na jinsi anavyofanikiwa katika hilo. Kutokana na kile ambacho nimeonyeshwa, amezitia ganzi akili za wazazi. Hawashuku kwa urahisi kwamba watoto wao wenyewe wanaweza kuwa wabaya na wenye dhambi. Baadhi ya watoto hawa wanadai kuwa Wakristo, na wazazi wanaendelea kulala, bila kuogopa hatari yoyote, huku akili na miili ya watoto wao ikiharibika. **[1MCPsw 165.2]**

> Wazazi wengine hawazingatii hata kuwa pamoja na watoto wao, wanapokuwa katika nyumba ya Mungu. Wasichana wadogo huhudhuria mikutano na kuketi, huenda pamoja na wazazi wao, lakini mara nyingi zaidi ni pale wanaporudi mkutanoni. Huwa na kisingizio cha kuondoka kanisani. Wavulana wanaelewa hili na hutoka nje kabla au baada ya kutoka kwa wasichana, na kisha, mkutano unapofungwa, huwasindikiza nyumbani. Wazazi hawalitambui hili. Tena, visingizio hutolewa ili kutembea, na wavulana na wasichana na hukusanyika katika viwanja vya maonyesho au mahali pengine pa faragha, na hucheza na kuwa na wakati wa starehe wa kawaida, bila jicho la uzoefu kuwaonya.—Shuhuda wa Kanisa 2:481, 482 (1870). **[1MCPsw 165.3]**

Lishe na Ushawishi wa Wazazi—Kama wazazi wangeishi kwa afya njema, wakiridhika na lishe rahisi, gharama nyingi zingeokolewa. Baba hangelazimika kufanya kazi kupita uwezo wake ili kukidhi mahitaji ya familia yake. Lishe rahisi ifaayo isingekuwa na ushawishi wa kuchochea mfumo wa neva na tamaa za mwili za kinyama kupita kiasi, na kusababisha uchovu na makasiriko. Kama angekula chakula cha kawaida tu, akili yake ingekuwa kamili, mishipa yake kuwa imara, tumbo lake kuwa katika hali nzuri, na akiwa na mfumo safi asingepoteza hamu ya kula, na kizazi cha sasa kingekuwa katika hali nzuri zaidi kuliko ilivyo sasa. **[1MCPsw 165.4]**

Lakini hata sasa, katika kipindi hiki cha mwisho, jambo linaweza kufanywa ili kuboresha hali yetu. Kiasi katika mambo yote ni muhimu. Baba mwenye kiasi hatalalamika ikiwa hana aina nyingi za chakula mezani pake. Maisha yenye afya yataboresha hali ya familia kwa kila namna na yatawapa mke na mama muda wa kuwahudumia watoto wao. **[1MCPsw 166.1]**

Elimu kuu pamoja na wazazi itakuwa ni jinsi gani wanaweza kuwafundisha watoto wao vyema kwa manufaa katika ulimwengu huu na kwa ajili ya mbinguni baada ya haya. Wataridhika kuwaona watoto wao wakiwa na mavazi nadhifu, ya staha, yafaayo, yasiyo na mapambo mengi na vito. Watajitahidi kwa bidii kuwaona watoto wao wakiwa na mapambo ya ndani, mapambo ya roho ya upole na utulivu, ambayo ni ya thamani kubwa mbele za Mungu.—Healthful Living, 45, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:437, 438.) **[1MCPsw 166.2]**

Baba ni Mhimili wa Familia—Baba Mkristo ni mhimili na nguzo kuu ya familia yake, akiwaunganisha kwa pamoja karibu na kiti cha enzi cha Mungu. Wajibu, usimamizi na ufuatiliaji wake kwa Watoto wake usilegee wala kufifia. Baba aliyejaliwa kuwa na watoto wa kiume hapaswi kuwaacha wavulana hawa wasiotulia chini ya uangalizi wa mama yao peke yake. Huu ni mzigo mzito sana kwake. Anapaswa kuwa rafiki yao. Anapaswa kujitahidi kuwazuia kushirikiana na marafiki wabaya. Inaweza kuwa vigumu kwa mama kujidhibiti. Ikiwa mume anaona kwamba udhaifu wa mkewe unahatarisha usalama wa watoto, anapaswa kuchukua mzigo zaidi juu yake mwenyewe, akifanya

yote katika uwezo wake kuwaongoza wavulana wake kwa Mungu.—The Review and Herald, Julai 8, 1902. **[1MCPsw 166.3]**

Akina Mama Wasitafute Msisimko—Akina mama ambao wana akili za ujana za kuwafunza watoto kujenga tabia zao, hawapaswi kutafuta msisimko wa ulimwengu ili wawe na furaha na uchangamfu. Wana kazi muhimu ya Maisha yote, na wao pamoja na Watoto wao hawawezi kujiingiza katika kupoteza muda kwa njia isiyo na faida. Muda ni mojawapo ya vipaji muhimu ambavyo Mungu ametukabidhi na ambavyo Yeye atatutaka tutoe hesabu. Kupoteza muda ni kudumaza, kupotea na kuharibu uwezo wa akili. Uwezo wa akili una nafasi kubwa ya kukuzwa kwa kiwango cha juu. Ni wajibu wa akina mama kukuza akili zao na kuweka mioyo yao safi. Wanapaswa kuboresha kila njia inayowezekana kwa ajili ya uboreshaji wao wa kiakili na kimaadili ili waweze kustahili kuboresha akili za watoto wao. **[1MCPsw 167.1]**

> Wale wanaofanya mazoea ya kupenda kujichanganya na makundi ya watu mara kwa mara, hivi karibuni watakosa amani na utulivu wasipokuwa kwenye matembezi au kuwakaribisha wageni. Watu wa namna hiyo hawana ustahimilivu wa kukaa mahali pamoja au kukubaliana na hali iliyopo. Majukumu ya lazima na matakatifu ya nyumbani huonekana kuwa duni na yasiyovutia. Hawana nia ya kupenda kujichunguza kitabia au kujitia nidhamu wenyewe. Akili yao huwa na njaa ya mambo mapya na matukio yenye msisimko wa kidunia; watoto wanatelekezwa kwa ajili ya kufuata mienendo ya hisia na matamanio yao; na malaika mtunza kumbukumbu anaandika, “Watumishi wasio na faida.” Mungu anakusudia kwamba akili zetu zisiwe hazina kusudi bali zitimize mema katika maisha haya.—Shuhuda wa Kanisa 3:146, 147 (1872). **[1MCPsw 167.2]**

Mama Mlezi Ili Kuhifadhi Hali ya Furaha—Tabia ya mtoto pia huathiriwa kwa kiasi fulani na asili ya lishe anayopokea

kutoka kwa mama. Basi, ni muhimu sana kiasi gani kwamba mama, anapomnyonyesha mtoto wake mchanga, ahifadhi hali ya akili yenye furaha, akiwa na udhibiti kamili wa roho yake mwenyewe. Kwa kufanya hivyo, chakula cha mtoto hakijeruhi, na mwendo mtulivu na wa kujitawala ambao mama hufuata katika kutunza na kumratibu mtoto wake una mengi ya kufanya katika kuumba akili ya mtoto mchanga. Ikiwa ni ya wasiwasi na inayoweza kusumbuliwa kwa urahisi, tabia ya mama ya uangalifu na isiyo na haraka itakuwa na ushawishi wa kutuliza na kurekebisha, na afya ya mtoto mchanga itaboreshwa sana.—The Review and Herald, Julai 25, 1899. (Mashauri kwa Afya, 80.) **[1MCPsw 167.3]**

Mama Anapaswa Kujitahidi Kujitawala nafsi—Kadiri maisha ya mtoto yanavyokuwa ya utulivu na rahisi, ndivyo yatakavyokuwa mazuri zaidi kwa ukuaji wa kimwili na kiakili. Wakati wote mama anapaswa kujitahidi kuwa mkimya, mtulivu, na mwenye kujitawala nafsi. Watoto wengi wachanga hushambuliwa sana na msisimko wa neva, na tabia ya mama mpole na isiyo na haraka itakuwa na ushawishi wa kutuliza/laini ambao utakuwa na manufaa makubwa kwa mtoto.—Huduma ya Uponyaji, 381 (1905). **[1MCPsw 168.1]**

Mtoto Mwenye Hisia Asijeruhiwe na Kutojali—Watoto wadogo hupenda jamii. Hawawezi, kwa ujumla, kujifurahisha peke yao, na mama anapaswa kuhisi kwamba, katika hali nyingi, nafasi ya watoto wake, wanapokuwa ndani ya nyumba, ni katika chumba anachokaa. Kisha anaweza kuwa na uangalizi wa jumla juu yao; kuwa tayari kurekebisha tofauti ndogo, wanapomsihi; kurekebisha tabia mbaya au udhihirisho wa ubinafsi au shauku; na wanaweza kuzigeuza akili zao kuelekea upande sahihi. Kile ambacho watoto hufurahia, wanafikiri mama anaweza kuridhika na kupendezwa nacho, na ni kawaida kwao kushauriana na mama katika mambo madogo ya kutatanisha. **[1MCPsw 168.2]**

Na mama hapaswi kuumiza moyo wa mtoto wake mwenye hisia nyeti kwa kupuuza jambo hilo au kwa kukataa kusumbuliwa na mambo madogo kama hayo. Kile ambacho kinaweza kuwa kidogo kwa mama ni kikubwa kwao. Na neno la mwongozo, au tahadhari, kwa wakati unaofaa mara nyingi litathibitika kuwa la

thamani kubwa. Mtazamo wa ukubali, neno la kutia moyo na sifa kutoka kwa mama, mara nyingi huleta mwangaza wa jua katika mioyo yao michanga kwa siku nzima.—Healthful Living, 46, 47, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:438, 439) **[1MCPsw 168.3]**

Watendeeni kwa Upole Watoto Wadogo—Akina mama, watendeeni kwa upole watoto wenu. Kristo alikuwa mtoto mdogo hapo awali. Kwa ajili Yake waheshimuni watoto. Waangalieni kama amana takatifu mliyokabidhiwa, wasidekezwe, wasiendekezwe kubembelezwa kupita kiasi, na kufanywa miungu wadogo bali wafundishwe kuishi maisha safi na ya kiungwana. Wao ni mali ya Mungu; Anawapenda na anakuita ushirikiane Naye katika kuwasaidia kujenga tabia kamilifu.—The Signs of the Times, Agosti 23, 1899. (Nyumba Imngojeayo Masihi, 280.) **[1MCPsw 169.1]**

Mtoto Wako Ni Mali ya Mungu—Dada yangu, je, unaweza kushangaa kwamba binti yako hana ujasiri/imani kubwa katika neno la mama yake? Umemfundisha kuwa mwongo; na Bwana anahuzunika kuona mmoja wa watoto Wake wadogo akiongozwa katika njia mbaya na mama yake. *Mtoto wako si wako mwenyewe; wewe huwezi kumtendea upendavyo, kwa maana yeye ni mali ya Bwana.* Simamia mwenendo wake kwa ustahimilivu usiolegea; mfundishe kwamba yeye ni wa Mungu. Kwa mafunzo kama hayo atakuwa baraka kwa wale walio karibu naye. Lakini utambuzi ulio wazi na makini utahitajika ili uweze kuzuia mwelekeo wake wa kutaka kuwatawala ninyi nyote wawili, wa kutaka kufuata nia na njia yake mwenyewe, na kufanya apendavyo.—Letter 69, 1896. **[1MCPsw 169.2]**

Tabia Changamfu na Nyoyo zenye Wema—Wafundisheni watoto wenu tangu uchanga kufanya mazoezi ya kujikana nafsi na kujidhibiti. Wafundisheni kufurahia uzuri wa uumbaji wa asili, na katika kazi zenye tija watumie nguvu zote za akili na mwili. Waleeni ili wawe na afya imara na maadili mema, wawe na nyuso zenye bashasha/uchangamfu na roho za upendo-na hulka njema. Wafundisheni kwamba kujisalimisha kwenye majaribu ni udhaifu na ni uovu; bali

kuyapinga ni jambo lililotukuka na la ushujaa.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 127 (1913). **[1MCPsw 169.3]**

Akina Mama Ni Mfano—Kama akina mama wangewataka binti zao wafikie uanawake wakiwa na miili yenye afya na tabia njema, ni lazima katika maisha yao wenyewe waweke mfano, wakiwalinda dhidi ya mitindo inayoharibu afya ya wakati huu. Akina mama Wakristo wamewekewa jukumu ambalo hawalitambui. Wanapaswa kuwafunza watoto wao ili waweze kuwa na kanuni imara na afya njema ya maadili katika wakati huu wa upotovu.—Manuscript 76, 1900. **[1MCPsw 169.4]**

Pale Matakwa ya Mtoto Yanapokuwa Sheria—Katika baadhi ya familia matakwa ya mtoto ndiyo sheria. Kila kitu anachotamani hupewa. Kila kitu asichokipenda, anafanywa azidi kukichukia. Watu hudhani kumdekeza/kumwendekeza mtoto kitamfanya awe na furaha, kumbe kunamfanya tu awe mwenye harara/papara na asiyeridhika. Kudekeza kumeharibu hamu yake ya chakula cha kawaida, chenye lishe pamoja na matumizi ya kawaida ya wakati wake; kumfanya atake kuridhishwa au kujiridhisa mwenyewe kumeharibu mwenendo wake kwa Maisha ya sasa na ya baadaye ya milele.—The Review and Herald, Mei 10, 1898. **[1MCPsw 170.1]**

Shetani Anatafuta Kudhibiti Akili za Watoto—Wazazi, mnajua kitu kuhusu vishawishi ambavyo Shetani anajaribu kuwaongoza watoto wenu katika upumbavu. Anafanya kazi kwa nguvu zake zote kuwapotosha. Kwa azimio ambalo wengi hawalioti, anatafuta kupata udhibiti wa akili zao na kufanya amri za Mungu zisiwe na athari katika maisha yao.—Manuscript 93, 1909. **[1MCPsw 170.2]**

Wazazi Kuwafunga Watoto Mioyoni Mwao—Msiwaache watoto wenu wawaone sura yenye mawingu-[mtu yuko mbali, ana huzuni nk Wazazi ndio wanaowajibika zaidi]. Wakishindwa na majaribu, na baadaye waone na kutubu makosa yao, wasameheni kwa uhuru kama mnavyotarajia kusamehewa na Baba yenu aliye mbinguni. Wafundisheni kwa fadhili na

wafungeni mioyoni mwenu. Ni wakati nyeti na muhimu kwa watoto. Watatupiwa ushawishi ili kuwaondoa kutoka kwenu, jambo ambalo ni lazima mlipinge. Wafundisheni kuwa fanya nini kuwa wasiri wao kwa kila kitu ili wawaamini. Hebu waacheni wawanong'onezee masikioni mwenu majaribu na furaha zao. Kwa kuwatia moyo hili, mtawaokoa kutoka kwenye mitego mingi ambayo Shetani ameiandaa kwa miguu yao isiyo na uzoefu. **[1MCPsw 170.3]**

> Usiwatendee watoto wako kwa ukali tu, ukisahau utoto wako mwenyewe na kusahau kwamba wao ni watoto tu. Usitarajie watakuwa wakamilifu au kujaribu kuwafanya wawe watu wazima katika matendo yao mara moja. Kwa kufanya hivyo utajifungia mlango wa kuingia mioyoni mwao—fursa ambayo ungalikuwa nayo—nao utawasukuma kufungua mlango wa ushawishi mbaya na unaojeruhi, ili wengine wazitie sumu akili zao changa kabla ya wewe kushtuka na kuamka kwa kutambua hatari inayowanyemelea.—Shuhuda wa Kanisa 1:387 (1863). **[1MCPsw 170.4]**

Nidhamu Imara/Madhubuti Isiyoyumba—Furaha ya kila mtoto inaweza kupatikana chini ya malezi ya nidhamu madhubuti, na isiyoyumba. Neema za Kweli za mtoto ziko katika unyenyekevu na utii—katika masikio yenye usikivu yanayopokea maneno ya mwongozo, na katika miguu na mikono iliyo tayari kutembea na kutekeleza wajibu. Na wema wa kweli wa mtoto utamletea thawabu, hata katika maisha haya. [1MCPsw 171.1]

Miaka ya awali ya mtoto ni wakati wa mchakato wa mafunzo, si tu kwamba mtoto aweze kuwa mtu anayefaa zaidi kuhudumia/kunufaisha na kujawa na neema na Ukweli katika maisha haya, bali pia apate nafasi iliyoandaliwa katika nyumba iliyo juu mbinguni, kwa wote walio wakweli na watiifu. Katika mafunzo yetu kwa watoto wetu na katika mafunzo ya watoto wa wengine, tumethibitisha kwamba watoto hawawapendi wazazi na walezi kwa udogo, eti kwasababu ya kuwazuia kufanya maovu [mwishowe watoto wanapenda wazazi kwa kuwasaidia kuwa na

tabia njema].—The Review and Herald, Mei 10, 1898. **[1MCPsw 171.2]**

Yesu Alionyesha Tabia ya Uzuri wa Ajabu—Alipokuwa mtoto, Yesu alionyesha tabia na hulka ya kupendeza ya kipekee. Mikono Yake ilikuwa tayari kuwatumikia wengine. Alionyesha uvumilivu ambao hakuna kitu kingeweza kuvuruga na Ukweli ambao haungeharibu uadilifu. Alikuwa na kanuni imara kama mwamba, maisha Yake yalifunua neema ya adabu/uungwana usio na ubinafsi. **[1MCPsw 171.3]**

Kwa bidii kubwa na unyofu, mama yake Yesu alitazama kufunuliwa kwa nguvu Zake na kuona mguso wa ukamilifu katika tabia Yake. Kwa furaha alijitahidi kuitia moyo akili hiyo angavu, ipokeayo. Kupitia Roho Mtakatifu alipokea hekima ya kushirikiana na mawakala wa mbinguni katika ukuaji wa mtoto Huyu, ambaye alidai ni Mungu pekee Ndiye Baba Yake.—Tumaini la Vizazi Vyote, 68, 69 (1898). **[1MCPsw 171.4]**

Akili InayoshugulikaHuondoa Mawazo ya Chini—Elimisha uwezo na ladha za wapendwa wako; tafuta kujishughulisha na akili zao ili kusiwe na nafasi ya mawazo ya chini, maadili mabaya au kujifurahisha. Neema ya Kristo ndiyo dawa pekee au kinga ya uovu. Unaweza kuchagua, ukitaka, kama akili za watoto wako zitajishughulisha na mawazo safi, yasiyo na uharibifu au maovu yaliyopo kila mahali—kiburi na kumsahau Mkombozi wao.—Letter 27, 1890 (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 188) **[1MCPsw 172.1]**

Kuzungukwa na Ukuta Usiovunjwa kwa Urahisi—Kila nyumba ya Kikristo inapaswa kuwa na sheria; na wazazi wanapaswa, kwa maneno yao na katika mwenendo wao kwa kila mmoja, kuwapa watoto mfano hai wa thamani wa kile wanachotaka wawe. Usafi katika usemi, uungwana na adabu ya Kweli ya Kikristo inapaswa kutendwa kila wakati. Kusiwe na kutia moyo dhambi, hakuna kukisia mabaya au kusema mabaya. **[1MCPsw 172.2]**

Wafundishe watoto na vijana kujiheshimu wenyewe, kuwa wakweli kwa Mungu, waaminifu kwa kanuni; wafundishe kuheshimu na kutii Sheria ya Mungu. Kisha kanuni hizi zitadhibiti maisha yao na zitatekelezwa katika ushirika wao na wengine. Watampenda jirani yao kama wanavyojipenda wenyewe. Watatengeneza mazingira safi, ambayo yatakuwa na ushawishi wa kuwatia moyo roho dhaifu katika njia inayoongoza kwenye utakatifu na mbinguni. Hebu kila somo na liwe la tabia inayoinua na kutukuza, na kumbukumbu zilizoandikwa katika vitabu vya mbinguni zitakuwa kama vile ambavyo hutaaibika kukutana nazo katika hukumu. **[1MCPsw 172.3]**

Watoto wanaopokea aina hii ya mafundisho hawatakuwa mzigo, chanzo cha wasiwasi/fadhaa, katika taasisi zetu [za kielimu, kitiba, za uchapishaji, n.k.]; lakini watakuwa nguvu, msaada kwa wale wanaobeba jukumu. Watakuwa tayari kujaza nafasi za uaminifu na kwa maagizo na mfano watawasaidia wengine kila mara kufanya mema. Wale ambao hisia zao za maadili hazijafanywa butu watathamini kanuni sahihi na watazitekeleza. Wataweka makadirio sahihi juu ya dhamana/mali zao na watatumia vyema nguvu zao za kimwili, kiakili, na kimaadili. **[1MCPsw 172.4]**

Nafsi kama hizo huimarishwa kila mara dhidi ya majaribu; zimezungukwa na ukuta ambao hauvunjwi kirahisi. Wahusika wote kama hao, kwa baraka ya Mungu, ni wabebaji wa nuru; ushawishi wao huwainua wengine kwa maisha ya Kikristo ya vitendo. Akili inaweza kuinuliwa sana kiasi kwamba mawazo na tafakari za Mungu huja na kuwa kama asili yao, kama pumzi.—Letter 74, 1896. **[1MCPsw 173.1]**

Sura ya 20

Mazingira ya Nyumbani

Ushawishi wa Nyumbani Huathiri Jamii—Kiini cha jamii, cha kanisa, na cha taifa ni kaya. Ustawi wa jamii, mafanikio ya kanisa, ustawi wa taifa, hutegemea ushawishi wa nyumbani.—Huduma ya Uponyaji, 349 (1905). **[1MCPsw 174.1]**

Mawakala Wenye Ufanisi wa Kufinyanga Tabia—Mungu amekusudia kwamba familia za dunia zitakuwa nembo na mfano wa familia mbinguni. Nyumba za Kikristo, zilizoanzishwa na kuendeshwa kulingana na mpango wa Mungu, ni miongoni mwa mawakala Wake wenye ufanisi zaidi wa kufinyanga tabia ya Kikristo na kwa ajili ya kuendeleza kazi Yake.—Shuhuda wa Kanisa 6:430 (1900). **[1MCPsw 174.2]**

Ibada Nyumbani—Nilikuwa na wazazi wacha Mungu, ambao kwa kila njia walijaribu kutufahamisha kuhusu Baba yetu wa mbinguni. Kila asubuhi na kila jioni tulikuwa na maombi ya familia. Tuliimba sifa za Mungu katika familia yetu. Kulikuwa na watoto wanane katika familia, na kila fursa iliboreshwa na wazazi wetu ili kutuongoza kumpa Yesu mioyo yetu.—Manuscript 80, 1903. **[1MCPsw 174.3]**

Umoja Ukiwa Mkubwa Zaidi, Mvuto Huongezeka zaidi—Kadiri wanafamilia wanavyoungana kwa ukaribu katika kazi zao nyumbani, ndivyo ushawishi ambao baba na mama na wana na binti watakuwa nao nje ya nyumba utakavyokuwa wa kutia moyo, ulioinuliwa na kusaidia zaidi.—Letter 189, 1903 (*Nyumba Inayomngojea Masihi*, 37.) **[1MCPsw 174.4]**

Mamlaka Yenye Msimamo Thabiti—Mamlaka lazima idumishwe kwa uthabiti; la sivyo, wengi wataichukulia kwa dhihaka na dharau. Upendo wa kinafiki, kubembeleza na malezi ya kuwadekeza vijana yanayofanywa na wazazi au walezi ni miongoni mwa mambo mabaya kabisa yanayoweza kuwaharibu. Katika kila familia, uthabiti, maamuzi yasiyobadilika na kanuni thabiti ni muhimu.—Manabii na Wafalme, 236 (1917). **[1MCPsw 175.1]**

Nyumba kama Somo la Mfano—Nia ya Mungu ni kuona familia zetu zikiwa mfano wa familia ya mbinguni. Wazazi na watoto wakumbuke hili kila siku, wakitendeana kama washiriki wa familia moja ya Mungu. Hilo likifanyika, maisha yao yatakuwa na kielelezo na somo la vitendo kwa ulimwengu kuhusu jinsi familia zinazompenda Mungu na kutii amri Zake zinavyopaswa kuwa. Kristo atatukuzwa; amani na neema na upendo wake vitajaa ndani ya nyumba kama manukato ya thamani kubwa.—The Review and Herald, Novemba 17, 1896. (*Nyumba Inayomngojea Masihi*, 17.) **[1MCPsw 175.2]**

Msingi wa Amani—Hakuna kuuudhika, kutotulia kunakoweza kuonekana nyumbani ikiwa maisha yako yanaongozwa na amani ya Kristo iliyo ndani ya nafsi yako. Hakuna utovu wa adabu/uungwana wala ukosefu wa heshima hapo. Hakuna ukali wala lugha ya kuumiza hapo. Kwa nini? Kwa sababu tunaamini na kudhihirisha kwa vitendo kuwa sisi ni washiriki wa familia ya Kifalme, Watoto wa Mfalme wa Mbinguni, tuliounganishwa na Yesu Kristo kwa kamba imara ya upendo—upendo ule unaofanya kazi kupitia imani na kutakasa roho. Unampenda Yesu na daima unajitahidi kushinda kila aina ya ubinafsi ili uwe baraka, faraja, nguvu, na msaada kwa watu wengine ambao amewanunua kwa damu Yake ya thamani. **[1MCPsw 175.3]**

Sioni sababu kwa nini tusiweke bidii zaidi katika kuleta amani ya Kristo ndani ya familia zetu kuliko kufanya kazi kwa ajili ya wale ambao hawana uhusiano wa karibu nasi; lakini ikiwa tuna dini ya Kweli nyumbani, itajidhihirisha nje ya nyumba. Utakuwa nayo kila mahali. Utaibeba na kwenda nayo kanisani. Unaweza kuibeba unapoenda kazini kwako. Itakuwa nawe popote utakapokuwa. Tunachotaka ni dini nyumbani. Tunachohitaji ni misingi ya amani ambayo itadhibiti roho zetu na maisha yetu na tabia zetu kwa kufuata mfano wa maisha ya Kristo Mwenyewe.—Manuscript 36, 1891. **[1MCPsw 175.4]**

Upendo Unaodhihirishwa kwa Matendo—Kutoka kila nyumba ya Kikristo nuru takatifu inapaswa kung'aa. Upendo

unapaswa kufunuliwa kwa vitendo. Unapaswa kutiririka katika mawasiliano/mahusiano yote ya nyumbani, ukijionyesha kwa wema wa kufikiri, kwa upole, na adabu isiyo na ubinafsi. Kuna nyumba ambapo kanuni hii inatekelezwa—nyumba ambapo Mungu anaabudiwa na upendo wa Kweli hutawala. Kutoka kwa nyumba hizi, sala ya asubuhi na jioni hupanda kwa Mungu kama uvumba mtamu, na rehema na baraka Zake hushuka juu ya waombaji kama umande wa asubuhi.—Wazee wa Imani na Manabii, 144 (1890). **[1MCPsw 176.1]**

Ukristo wa Nyumbani Hung'aa Kila Mahali—Juhudi za kuifanya nyumba iwe kama inavyopaswa kuwa—mfano wa nyumba ya mbinguni—hutuandaa kutumika katika mazingira mapana zaidi. Mafunzo tunayopata kwa kutendeana kwa upendo na heshima yatatupa uwezo wa kujua jinsi ya kuigusa mioyo ya watu wanaohitaji kujifunza misingi ya dini ya Kweli. Kanisa linahitaji nguvu zote za kiroho zilizokuzwa na kupaliliwa vizuri ili kila mmoja, hasa washiriki vijana wa familia ya Mungu, waweze kulindwa salama. Ukweli watu wanaoishi nyumbani huleta matokeo chanya katika huduma za kujitolea tunazozifanya nje. Yeye anayeishi Ukristo nyumbani atakuwa nuru angavu na inayong'aa kila mahali.—The Signs of the Times, Septemba 1, 1898. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 38, 39.) **[1MCPsw 176.2]**

Kukuzwa kwa Maadili ya Kibinadamu Huanzia Nyumbani—Kurejesha na kuinua hadhi ya wanadamu huanzia ndani ya familia. Kazi wanayoifanya wazazi ndiyo iliyo juu zaidi, nayo ndiyo msingi mkuu unaotegemeza mifumo mingine yote. Jamii imeundwa na familia na tabia ya jamii hiyo inategemea jinsi viongozi wa familia wanavyoziongoza. Ndani ya moyo ndiko zitokako "chemchemi za uzima" (Mithali 4:23).—Huduma ya Uponyaji, 349 (1905). **[1MCPsw 176.3]**

Mambo Yanayofanya Nyumba Ivutie—Tabia za upole-unyenyekevu, uungwana [gentle actions], mazungumzo ya uchangamfu, na matendo ya upendo yatafunga mioyo ya watoto kwa wazazi wao kwa kamba za hariri za mapenzi na yatafanya zaidi kuifanya nyumba ivutie kuliko mapambo adimu zaidi ambayo yanaweza kununuliwa kwa dhahabu.—The Signs of the

Times, Oktoba 2, 1884. (Maisha Yangu Leo, 200.) **[1MCPsw 177.1]**

Usafi Nyumbani—Utaratibu/order ndiyo sheria ya kwanza ya mbinguni, na Bwana anatamani watu wake waonyeshe kielelezo cha utaratibu na maelewano yanayojaza/yanayosheheni makazi ya mbinguni ndani ya nyumba. Ukweli haukanyagi kamwe miguu yake nyeti kwenye njia ya uchafu au mambo yasiyo safi au yasiyotakaswa. Ukweli hauwafanyi wanaume na wanawake kuwa wajeuri, wenye mikwaruzo au wakaidi au wachafu. Badala yake, unawainua wote wanaoubeba kwenda kiwango cha juu cha maadili. Chini ya uongozi wa Kristo mchakato wa kuboresha, utakaso na kusafisha tabia unaendelea daima… **[1MCPsw 177.2]**

Yeye aliyekuwa mwangalifu sana kwamba wana wa Israeli walipaswa kuwa na tabia za usafi hawezi kuunga mkono uchafu au kukosa utakaso kwa aina yoyote katika familia za watu Wake leo. Mungu hapendezwi kabisa na uchafu wa namna yoyote ile-Mungu anaangalia uchafu kwa kutotoa kibali Chake. Je, tunawezaje kumwalika Yeye katika nyumba zetu ikiwa mazingira yetu siyo nadhifu, safi, na yaliyotakaswa?—The Review and Herald, Juni 10, 1902. (Mashauri kwa Afya, 101.) **[1MCPsw 177.3]**

Mahali pa Kuweka Makazi—Zawadi ya mwili wenye afya, akili timamu, na tabia njema ina thamani kubwa kuliko zawadi au urithi wa utajiri mwingine wowote unaoweza kuwaachia watoto wako. Wale wanaoelewa misingi ya mafanikio ya kweli maishani watachukua hatua za hekima mapema. Watahakikisha mambo ya msingi, bora na ya thamani zaidi maishani yanapewa kipaumbele wakati wa kuchagua eneo la kuweka makazi yao. **[1MCPsw 177.4]**

Badala ya kuishi mahali ambapo utaona kazi za mikono ya wanadamu tu, ambako mandhari na kelele za mazingira huchochea mawazo ya uovu kila wakati, na ambako fujo/machafuko na vurugu huleta uchovu na kusononeka, hamia maeneo unakoweza kutazama uumbaji wa Mungu. Tafuta utulivu wa roho katika uzuri, utulivu na amani ya mazingira ya asili. Ruhusu jicho litazame mashamba ya kijani kibichi, vichaka vya

vijisitu, na vilima. Tazama juu anga ya bluu, isiyochafuliwa na vumbi wala moshi wa mijini, kisha vuta hewa safi inayohuisha itokayo mbinguni. Nenda mahali ambapo, mbali na mambo ya ukengeufu na upotovu wa maisha ya mjini, utapata nafasi ya kukaa karibu na watoto wako-companionship, kuwafundisha kumjua Mungu kupitia kazi Zake na kuwalea katika maisha ya uadilifu na utendaji wenye tija.—Huduma ya Uponyaji, 366, 367 (1905). **[1MCPsw 177.5]**

Samani/fanicha Nzuri Haijengi Nyumba—Kuta nne na fenicha za gharama kubwa, mazulia ya laini ya velvet, vioo vya kifahari, na picha maridadi zenye michoro ya kuvutia havijengi "nyumba" ikiwa huruma na upendo vinakosekana. Jina hilo takatifu halipaswi kupewa jumba kubwa la kifahari lenye kumeta-meta, lakini ndani yake limekosa kabisa furaha na amani ya maisha ya familia… [1MCPsw 178.1]

Kwa kweli faraja na malezi/mustakabali wa watoto ndiyo mambo yanayopewa kipaumbele cha mwisho kabisa katika nyumba ya namna hiyo. Watoto hawa hutelekezwa na mama zao, ambao hutumia muda wao wote katika mwonekano wa nje na mashindano ya fasheni na kutafuta kukidhi matakwa ya jamii ya sasa ya mitindo. Akili za watoto hawa hazijengwi/hazifunzwi; wanaambukizwa na kujipatia tabia mbaya na kuwa watukutu, wasio na utulivu, wasio na shukrani na wasioridhika. Wanapokosa furaha ndani ya nyumba zao na badala yake kukutana na sheria zenye masumbufu, zisizo na faraja, na ngumu na zisizo na upendo, hutoroka na kuachana na familia mapema kadri iwezekanavyo. Wanaingia kwa mara ya kwanza kwenye ulimwengu mkuu ulioharibika bila ya kusita sana, wakiwa hawana vizuizi vya ushawishi wa nyumbani wala miongozo nyororo ya upole ya wazazi nyumbani.—The Signs of the Times, Oktoba 2, 1884. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 155.) **[1MCPsw 178.2]**

Kutafuta Makosa Humfungulia Shetani Mlango—Baba na mama, iweni macho. Mazungumzo yenu nyumbani yawe ya kupendeza na ya kutia moyo. Daima zungumzeni kwa wema, kana kwamba mkiwa mbele ya Kristo. Kusiwe na kutafuta makosa, wala kushtaki. Maneno ya aina hii huumiza na kuponda

roho. Ni kawaida kwa wanadamu kusema maneno makali. Wale wanaokubali mwelekeo huu hufungua mlango kwa Shetani kuingia mioyoni mwao na kuwafanya wawe wepesi kuona na kukumbuka makosa au udhaifu wa watu wengine. Wanakuwa na kawaida ya kukazia mapungufu ya wenzao, kuhesabu makosa yao, na kusema maneno yanayoharibu uaminifu/ujasiri na sifa ya mtu anayejitahidi kuwa na uwezo wake wote kufanya huduma kama mtendakazi pamoja na Mungu. Mara nyingi mbegu za kutoaminiana hupandwa pale ambapo mtu mmoja anajihisi kuwa alistahili kupewa kipaumbele au upendeleo Fulani lakini akaachwa.—Letter 169, 1904. **[1MCPsw 178.3]**

Athari za Kasoro za Wazazi—Inaonekana kuwa kawaida kabisa kwa baadhi ya akina baba kuwa wasio na furaha, wakorofi, wabinafsi, wenye jazba, wenye kulazimisha mambo, na kutumia mabavu [morose, bad-tempered]. Hawajawahi kujifunza nidhamu binafsi ya kujitawala na wanakataa kuzuia hisia zao mbaya bila kujali madhara yanayoweza kutokea. Wanaume wa namna hii watapata malipo yao kwa kuwaona wake zao wakiwa dhaifu kwa magonjwa na waliokata tamaa, wasio na ari, huku Watoto wao wakirithi tabia hizo hizo mbaya na zisizozopendeza/zisizovutia kutoka kwa wazazi wao.—Healthful Living, 36, 1865 (Sehemu ya 2). (Jumbe Teule 2:430) **[1MCPsw 179.1]**

Malaika Hawavutiwi na Nyumba Yenye Mafarakano—Malaika hawavutiwi na nyumba ambayo mafarakano na mivutano hutawala. Hebu baba na mama waache kabisa tabia ya kulaumiana na kutafuta makosa. Badala yake wawafundishe watoto wao kutumia lugha ya upole na yenye kupendeza, maneno yanayoleta jua, matumaini na amani. Je, huu siyo wakati sasa wa kuigeuza nyumba yetu kuwa shule ambapo sisi sote ni wanafunzi wa Kristo [homeschool]. Ishini Maisha ya Kikristo kwa vitendo ndani ya familia. Mkifanya hivyo, mtaona jinsi maneno yenu yatakavyokuwa chanzo cha furaha kubwa. **[1MCPsw 179.2]**

Wazazi, anzeni kazi ya neema ya kanisani ndani ya nyumba zenu, mkiishi maisha yatakayowafanya watoto wenu waone wazi kwamba mnashirikiana na malaika wa mbinguni. Hakikisheni mnatubu na kuongoka upya kila siku. Jifunzeni ninyi wenyewe na muwafundishe watoto wenu kwa ajili ya uzima wa milele katika

ufalme wa Mungu. Malaika watakuwa wasaidizi wenu hodari. Shetani atawaletea majaribu, lakini msimpe nafasi. Msiseme hata neno moja ambalo adui anaweza kulitumia kama fursa ya kuwaharibu.—Manuscript 93, 1901. **[1MCPsw 179.3]**

Ombi la Ukarimu Zaidi Nyumbani—Hata miongoni mwa wale wanaodai kuwa Wakristo, ukarimu wa Kweli wa kukaribisha wageni nyumbani, nafasi ya kuonyesha ukarimu haitazamwi kama inavyopaswa kuwa [hospitality-kukaribisha wageni nyumbani mwako, siyo kuwapa vitu tu, wakaribishe kwako]. Miongoni mwa watu wetu fursa ya kuonyesha ukarimu kwa kuwaalika watu majumbani mwetu haionekani kama inavyopaswa kuwa, kama fursa na baraka. Kuna uhusiano mdogo sana wa kijamii [social life], na utayari mdogo sana wa kutengeneza nafasi kwa ajili ya watu wawili au watatu kwenye meza ya chakula ya familia bila kujisikia vibaya au kujionyesha. Wengine hujitetea kwamba kuwakaribisha watu ni "usumbufu mkubwa" Haipaswi kuwa hivyo, bali wewe ungesema, "Hatujafanya maandalizi yoyote maalum, lakini mnakaribishwa kwa kile tulicho nacho." Kwa mgeni asiyetarajiwa, ukaribisho unathaminiwa zaidi kuliko maandalizi ya kifahari zaidi.—Shuhuda wa Kanisa 6:343 (1900). **[1MCPsw 179.4]**

Mambo Yanayofanya Nyumba Kuwa ya Furaha—Sauti za kupendeza, tabia za ukarimu/uungwana, upole, na upendo wa dhati unaojidhihirisha katika matendo yote, pamoja na bidii ya kazi, unadhifu, na matumizi mazuri ya pesa, vina uwezo wa kukifanya hata kibanda cha makazi ya hali ya chini kabisa kuwa sehemu yenye furaha kuu. Muumbaji huiangalia nyumba ya namna hii kwa kibali Chake, furaha na kuibariki.—The Signs of the Times, Oktoba 2, 1884. (Nyumba Inayomngojea, 422.) **[1MCPsw 180.1]**

Kustawisha Utakaso wa Kweli—Kuna haja kubwa ya kupalilia/kustawisha adabu/staha na utakaso wa kweli ndani ya

familia. Huu ni ushuhuda wenye nguvu unaothibitisha uzuri wa Ukweli wa dini. Kwa mtu yeyote, matumizi ya lugha chafu, ishara za matusi au mwonekano na tabia mbaya ni ishara ya moyo uliojaa uovu. Ukweli utokao mbinguni haumdhalilishi mtu anayeufuata, haumfanyi kamwe mtu mwenye kushuka chini kimaadili, kuwa mkali, mwenye mikwaruzo, au mkorofi. Ukweli hulainisha na kusafisha katika ushawishi wake moyoni. Ukweli unapopokelewa moyoni, humfanya kijana awe na heshima/uungwana, upole na adabu. Ustaarabu wa Kikristo unapatikana tu kupitia utendaji wa Roho Mtakatifu. Hautokani na tabia za kujifanya mzuri kwa kuigiza/bandia, ili kuvutia watu na kujionyesha kwao, kujidai kuwa na aibu za uongo, umaridadi wa kinafiki/feki, kwa kumpigia mtu magoti au kumwinamia mtu au tabasamu na salamu za uongo za kujionyesha na kujipendekeza tu, hakutokani na kutabasabu au tabia za kijinga za kujipendekeza au zinazoficha tabia ya mtu. Hizo ni aina za adabu/uungwana wa kidunia ambao watu wa ulimwengu wanao, lakini wamekosa kabisa staha/adabu na uungwana halisi ya Kikristo. **[1MCPsw 180.2]**

Adabu ya kweli iliyong'arishwa/inayong'aa kwa dhati hupatikana tu kupitia kuishi kwa vitendo mafundisho ya Injili ya Kristo. Uungwana, staha ya kweli, ni wema/ukarimu wa dhati ni tabia inayoonyeshwa kwa kila mwanadamu bila ubaguzi, bila kujali kama ni mtu mwenye cheo kikubwa au mdogo, tajiri au maskini.—Manuscript 74, 1900. (Nyumba Inayomngojea, 422, 423.) **[1MCPsw 180.3]**

Sura ya 21

Kristo Hushughulika na Akili

Mafundisho ya Kristo Kuwa Mwongozo—Mafundisho ya Kristo, kama ilivyo huruma zake, yanajumuisha au yanaukumbatia ulimwengu mzima. Hakuwezi kuwa na hali yoyote ya maisha, au kipindi cha dharura/mgogoro/mtikisiko katika uzoefu wa mwanadamu, ambacho hakikuzingatiwa mapema katika mafundisho Yake na ambacho misingi Yake haina somo la kujifunza. Mfalme wa Walimu, maneno Yake yatapatikana kuwa mwongozo kwa watendakazi wenzake hadi mwisho wa wakati.—Elimu, 81, 82 (1903). **[1MCPsw 181.1]**

Alijitambulisha Mwenyewe na Maslahi ya Wasikilizaji Wake—Alifundisha kwa njia iliyowafanya wahisi ukamilifu wa utambulisho Wake na mambo wanayopenda na furaha yao. Mafundisho Yake yalikuwa ya moja kwa moja sana, mifano yake ilikuwa sahihi na inyofaa sana, Maneno Yake yalikuwa ya huruma na ya furaha sana, kiasi kwamba wasikilizaji wake walivutiwa. Huduma ya Uponyaji 24 (1905). **[1MCPsw 181.2]**

Yeye Anaelewa Kazi Iliyofichwa ya Akili ya Mwanadamu—Yeye ambaye amelipa bei isiyo na kipimo ili kuwakomboa wanadamu anasoma kwa usahihi usiokosea kabisa kazi zote zilizofichwa za akili ya mwanadamu, Naye Anajua jinsi ya kushughulika na kila roho. Na katika kushughulika na wanadamu, Yeye anadhihirisha kanuni zile zile zinazoonekana katika ulimwengu wa asili.—*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili* 3, 1895, 17. (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 189, 190.) **[1MCPsw 181.3]**

Yeye Anafanya Kazi Kupitia Utendaji wa Sheria za Kawaida kwa Utulivu na Daima—Mungu hufanya kazi kupitia utendaji wa kanuni/sheria Zake za kawaida zilizowekwa kwa utulivu na daima. Ndivyo ilivyo katika mambo ya kiroho. Shetani anatafuta kila mara kuleta matokeo kwa misukumo jeuri na yenye misukumo ya ukatili, lakini Yesu alipata ufikiaji wa akili kupitia njia ya mahusiano yao yanayojulikana zaidi. Alivuruga kidogo iwezekanavyo mfumo wao wa mawazo uliozoeleka, kwa matendo ya ghafla au sheria zilizowekwa. Alimheshimu mwanadamu kwa

kujiamini kwake, na hivyo akamweka juu ya heshima yake. Alianzisha Ukweli wa zamani katika mwanga mpya na wa thamani. Hivyo alipokuwa na umri wa miaka kumi na miwili tu aliwashangaza walimu wa sheria kwa maswali Yake hekaluni.—Manuscript 44, 1894. (, 139, 140.) **[1MCPsw 182.1]**

Siku Zote Amezungukwa na Amani—Huruma Yake mwanana/nyororo na kujali vilishuka kwa mguso wa uponyaji juu ya mioyo iliyochoka, iliyosukasuka na yenye shida. Hata katikati ya msukosuko wa maadui wenye hasira, alizungukwa na mazingira ya amani. Uzuri wa uso Wake, uzuri wa tabia yake, zaidi ya yote, upendo ulioonyeshwa kwa sura na sauti, uliwavutia kwake wote ambao hawakuwa wagumu katika kutoamini. Kama isingekuwa roho tamu na yenye huruma iliyong'aa katika kila sura na neno, hangevutia makutaniko makubwa kama alivyofanya. Watu walioteseka waliomjia walihisi kwamba aliunganisha shauku yake na yao kama rafiki mwaminifu, mwenye kujali na mpole, na walitamani kujua zaidi Ukweli aliofundisha. Mbingu ililetwa karibu. Watu walitamani kukaa kwenye uwepo Wake, ili faraja ya upendo Wake ikae nao daima.—Tumaini la Vizazi Vyote, 254, 255 (1898). **[1MCPsw 182.2]**

Maisha Yake Yalikuwa ya Upatano—Katika maisha Yake Yesu wa Nazareti alikuwa tofauti na watu wengine wote. Maisha Yake yote yalikuwa na sifa ya ukarimu usio na ubinafsi na uzuri wa utakatifu. Kifuani Mwake mlikuwa na upendo safi kabisa, usio na kila doa la ubinafsi na dhambi. Maisha Yake yalikuwa ya upatano kikamilifu. Yeye Ndiye kielelezo pekee cha Kweli cha wema na ukamilifu. Tangu mwanzo wa huduma Yake watu walianza kuelewa wazi zaidi tabia ya Mungu. **[1MCPsw 182.3]**

Hadi wakati wa kuja kwa Kristo kwa mara ya kwanza, wanadamu waliabudu miungu katili na ya kidikteta. Hata akili ya Kiyahudi ilifikiwa kupitia hofu na si upendo. Utume wa Kristo duniani ulikuwa kuwafunulia wanadamu kwamba Mungu hakuwa mtawala aliye dikteta mkali anayethibiti watu, bali Baba wa Mbinguni, aliyejaa upendo na rehema kwa watoto Wake.—Manuscript 132, 1902. **[1MCPsw 183.1]**

Yeye Hakupungukiwa Ukarimu Wala Uchangamfu—Kuna wengi ambao wana wazo potofu na lenye makosa kuhusu maisha na tabia ya Kristo. Wanafikiri hakuwa mchangamfu, kwamba alikuwa mkali, asiye na jotojoto la urafiki, aliyekunja uso daima, asiye na furaha/tabasamu. Mara nyingi uzoefu wote wa kidini huchafuliwa na mitazamo hii mibaya.—*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 120 (1892). **[1MCPsw 183.2]**

Uwezekano Usio na Kikomo Katika Kila Mwanadamu—Katika kila mwanadamu Yeye alitambua uwezekano usio na kikomo. Aliwaona wanadamu jinsi watakavyokuwa, wakiwa wamebadilishwa sura kwa neema Yake—katika "uzuri wa Bwana Mungu wetu" (Zaburi 90:17). Aliwatazama kwa matumaini/ujasiri, Aliwatia moyo tumaini, Aliwakutanisha kwa ujasiri na kuamini, Aliwatia moyo wa kuamini. Akifunua ndani Yake ubora wa kweli wa mwanadamu, Aliamka, kwa ajili ya kufikiwa kwake, hamu na imani. Mbele Zake roho zilizodharauliwa na kuanguka zilitambua kwamba bado walikuwa wanadamu, na zilitamani kujithibitisha kuwa zinastahili heshima Yake. Katika mioyo mingi iliyoonekana kuwa imekufa kwa vitu vyote vitakatifu iliamshwa misukumo mipya. Kwa wengi waliokata tamaa, hapo ndipo palipofunguliwa uwezekano wa maisha mapya.—Elimu, 80 (1903). **[1MCPsw 183.3]**

Moyo Wake Ni Chemchemi ya Uzima—Mara nyingi husemwa kwamba Yesu alilia, lakini hakujulikana kamwe akitabasamu. Mwokozi wetu alikuwa kweli Mtu wa huzuni ajuaye sikitiko, kwani alifungua moyo Wake kwa taabu zote za wanadamu. Lakini ingawa maisha Yake yalikuwa ya kujikana nafsi na yalifunikwa na maumivu na masumbufu, roho Yake haikuvunjika. Uso Wake haukuwa na usemi wa huzuni, malalamiko, kuudhika, kutoridhika na uchungu bali ulikuwa wa utulivu wa amani [repining]. Moyo Wake ulikuwa chemchemi iliyobubujika uzima, na popote Alipoenda Alibeba pumziko na amani, furaha na

shangwe.—*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 120 (1892). **[1MCPsw 183.4]**

Kristo Hakuwa na mihemko/Jazba Kamwe [not passionate]—Kristo alitekeleza mafundisho Yake ya Mungu maishani Mwake. Ari Yake haikumpelekea kuwa na mihemko/jazba [passionate]. Alionyesha uthabiti bila ukaidi, ukarimu bila udhaifu, upole na kujali na huruma bila hisia za kufikirika [sentimentalism]. Alikuwa na uhusiano wa kijamii sana [social]; lakini alikuwa na hadhi iliyohifadhiwa ambayo haikuhimiza kuzoeana na watu kwa namna isiyofaa. Kiasi chake hakikusababisha ubaguzi au nidhamu ya ubahili mkali. Hakushikamana na ulimwengu huu; lakini alijali matakwa ya walio wadogo kati ya wanadamu. Alikuwa macho kwa mahitaji ya wote.—Manuscript 132, 1902. (*Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti*, 636.) **[1MCPsw 184.1]**

Busara Ili Kukabiliana na Akili Zenye Ubaguzi—Ujumbe wake wa rehema ulitofautiana ili kuendana na wasikilizaji Wake. Alijua "jinsi ya kusema Neno kwa wakati unaofaa kwa yeye aliyechoka" (Isaya 50:4); kwa maana neema ilimwagwa midomoni Mwake ili aweze kuwaonyesha na kuwasimulia wanadamu kwa njia ya kuvutia zaidi hazina za Ukweli. Alikuwa na busara ya kukutana na akili zenye ubaguzi na kuwashangaza kwa mifano iliyovutia umakini wao.—Tumaini la Vizazi Vyote, 254 (1898). [1MCPsw 184.2]

Alifikia Kina cha Ole wa Mwanadamu—Alipitia kila njia ambapo roho zilikuwa zikipotea na kumangamanga. Alifikia kina cha ole na taabu za mwanadamu.—Letter 50, 1897. **[1MCPsw 184.3]**

Alikabiliana na Nguvu ya Shetani Juu ya Akili—Yeye [Kristo] aliona nguvu—nguvu ya udanganyifu—ya Shetani akilini mwa wanadamu, na akajishughulisha [na kujifunga kwa ahadi] kuja duniani humu. Anaweka kando mavazi Yake ya kifalme, Anavua taji yake ya kifalme, Anavua Madaraka ya Kuamrisha kwa Ukuu

Wake, Anashuka kutoka kwenye kiti cha enzi cha utukufu Wake kama Amiri Mkuu mbinguni kote, na kuuvika Uungu Wake ubinadamu, ili ubinadamu uweze kuufikia ubinadamu. Hilo ndilo alilokujia. Alikuja moja kwa moja duniani mwetu kuchukua asili ya mwanadamu, kupitia misukosuko yote, mateso na majaribu yote ambayo mwanadamu angepaswa kukabiliwa nayo, na hapa alipambana na majaribu haya, akipita juu ya ardhi ambayo Adamu alianguka, ili aweze kukomboa kushindwa na kuanguka kwa aibu kwa Adamu. **[1MCPsw 184.4]**

Katika asili ya kibinadamu, kama mbadala wetu, kama mdhamini wetu, alishikilia tumaini lenyewe kwamba ni fursa yetu kushikilia, na hilo ni nguvu isiyo na kikomo. Kupitia hili, Mwokozi wetu alishinda majaribu ya adui na kupata ushindi. Je, ni kwaajili ya nani? Kwa nini, kwa niaba yetu. Kwa nini? Kwamba hakuna hata mmoja wa wanafamilia ya wanadamu atakayehitaji kujikwaa katika barabara inayoelekea uzima wa milele. Kwa sababu ameisafiri mbele yetu, anajua kila kizuizi, anajua kila ugumu ambao kila roho juu ya uso wa dunia lazima ikutane nao. Anajua hili, na kwa hivyo katika ubatizo Wake, alipotoa ombi Lake mbinguni, sala hiyo ilirarua/ilipasua moja kwa moja kivuli cha kuzimu cha Shetani kilichotupwa kwenye njia yako, kilichotupwa kwenye njia yangu, na imani ikaingia “hata mle mlimo ndani ya pazia” (Waebrania 6:19).—Manuscript 12, 1895. **[1MCPsw 185.1]**

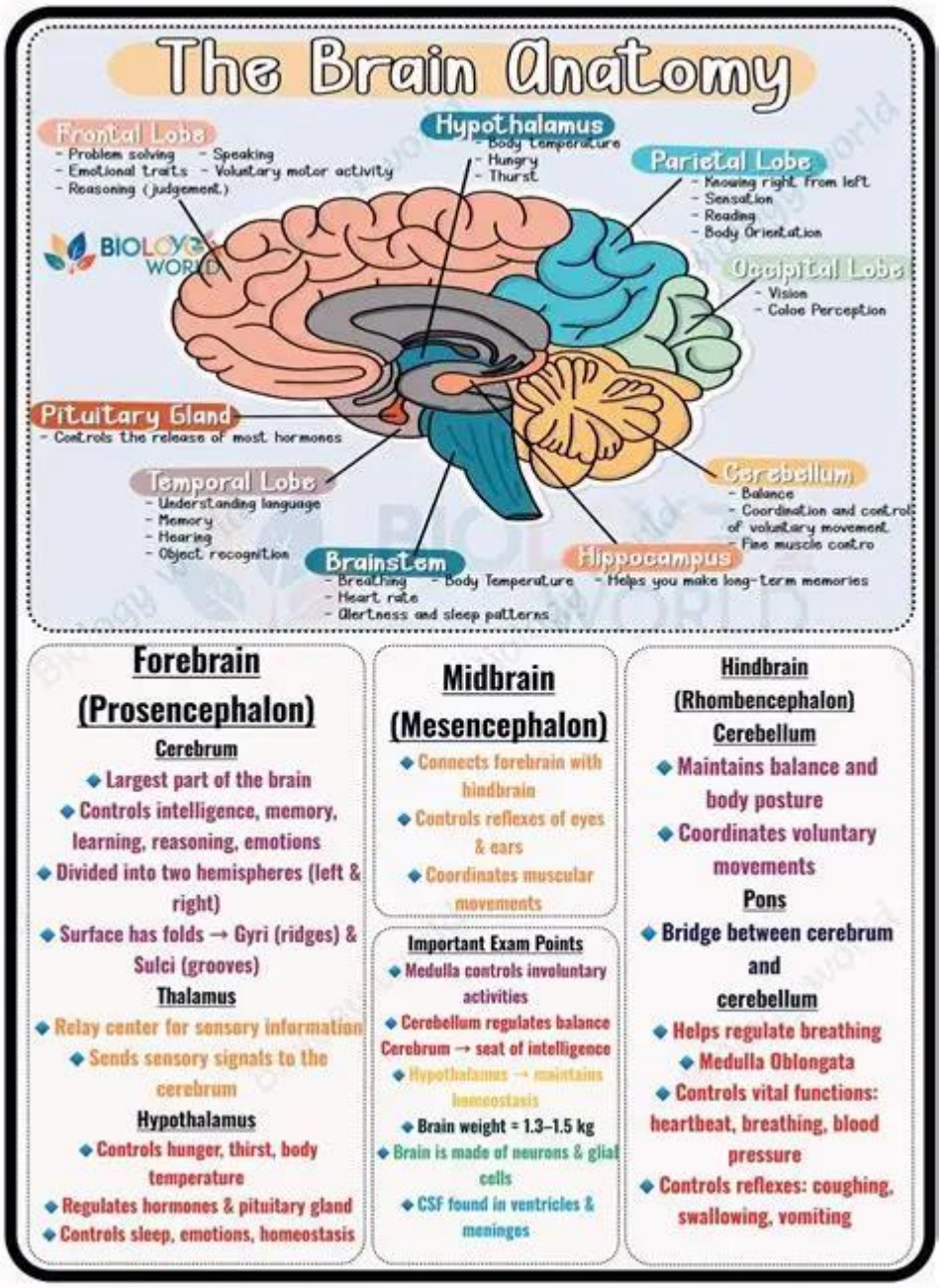
Humsaidia Mtafutaji Kuizoeza Imani—Kristo alijua kila wazo la akili yake [mwanamke aliyegusa vazi Lake], na alikuwa akielekea mahali aliposimama. Alitambua hitaji lake kubwa, na alikuwa akimsaidia kuizoeza imani yake.—Huduma ya Uponyaji, 60 (1905). **[1MCPsw 185.2]**

Maarifa ya Mungu Yanaweza Kuwa Maarifa ya Mwanadamu—Maarifa ya Mungu yanaweza kuwa maarifa kwa ajili ya mwanadamu. Kila mchungaji anapaswa kujifunza kwa makini jinsi Kristo anavyofundisha. Lazima akubali masomo Yake. Hakuna hata mmoja kati ya ishirini anayejua uzuri, kiini halisi, cha huduma ya Kristo. Wanapaswa kuyagundua. Ndipo watakapokuwa washiriki wa matunda mengi ya mafundisho Yake.

Watayaunganisha na kuyasuka kikamilifu katika maisha yao na matendo yao kiasi kwamba mawazo na kanuni ambazo Kristo alileta katika masomo Yake zitaingizwa katika mafundisho yao. Ukweli utachanua na kuzaa aina bora zaidi ya matunda. Na moyo wa mtendakazi mwenyewe utapashwa joto; naam, utawaka kwa maisha ya kiroho yanayohuisha ambayo wanayaingiza katika akili za wengine.—Manuscript 104, 1898. **[1MCPsw 185.3]**

Kukutana na Watu Wenye Akili Mbalimbali—Wote wanaodai kuwa watoto wa Mungu wanapaswa kukumbuka kwamba kama wamishenari watakutanishwa na makundi yote ya akili za watu. Kuna waliosafishwa na wenye mikwaruzo msimamo, wanyenyekevu na wenye kiburi, wa kidini na wenye shaka, walioelimika katika mashule na wasioenda shuleni, matajiri na maskini. Akili hizi tofauti haziwezi kutendewa sawa; lakini zote zinahitaji wema, fadhila na huruma. Kwa mawasiliano ya pamoja akili zetu zinapaswa kupokea uzuri, usafishwaji na kutakaswa. Wanadamu sote tunategemeana, na tumefungwa pamoja kwa karibu na vifungo vya undugu wa kibinadamu.—Huduma ya Uponyaji, 495, 496 (1905). **[1MCPsw 186.1]**

Akili Kuwa Moja na Akili Yake Bwana—Tunapojisalimisha kwa Kristo, moyo unaunganishwa na moyo Wake, nia inaunganishwa katika mapenzi Yake, akili inakuwa moja na akili Yake, mawazo yanaletwa na kuwa mateka Kwake; sisi tunaishi maisha Yake. Hivi ndivyo inavyomaanisha kuvikwa vazi la haki Yake. Kisha Bwana anapotutazama, Yeye haoni tena vazi la majani ya mtini, Yeye haoni tena uchi/utupu na ulemavu wa dhambi, bali vazi Lake la haki, ambalo ni utii mkamilifu kwa sheria ya Yehova.—Mifano ya Masihi, 312 (1900). **[1MCPsw 186.2]**

Sura ya 22

Shule na Mwalimu

Kuamsha kwa Nguvu za Akili—Elimu ya Kweli si kulazimisha mafundisho kwa akili isiyo tayari na isiyopokea. Nguvu za akili lazima ziamshwe, shauku iamshwe. Kwa hili, njia ya Mungu ya kufundisha ilitolewa. Yeye aliyeumba akili na kuamuru sheria zake, aliandaa maboresho/maendeleo yake kulingana nazo. **[1MCPsw 187.1]**

Katika nyumba na Patakatifu, kupitia vitu vya asili na sanaa, katika kazi na sherehe, katika jengo takatifu na jiwe la ukumbusho, kwa mbinu na kanuni na ishara nyingi, Mungu aliwapa Israeli masomo yanayoonyesha kanuni Zake na kuhifadhi kumbukumbu ya kazi Zake za ajabu. Kisha, uchunguzi ulipofanywa, mafundisho yaliyotolewa yaligusa akili na moyo.—Elimu, 41 (1903). **[1MCPsw 187.2]**

Elimu ya Kutoa Nishati Inayoongeza Nguvu—Si kazi ya juu zaidi ya elimu kutoa maarifa tu, bali kutoa nishati hiyo inayoongeza nguvu ambayo hupokelewa kupitia mguso wa akili na akili na roho na roho. Ni uhai pekee ndio unaoweza kuzaa uhai.—Tumaini la Vizazi Vyote, 250 (1898). **[1MCPsw 187.3]**

Ukuaji wa Juu Zaidi wa Nguvu za Akili—Ni sawa kwa vijana kuhisi kwamba lazima wafikie ukuaji wa juu zaidi wa nguvu zao za akili. Hatungeweka mipaka ya elimu ambayo Mungu hajaweka kikomo. Lakini ufikiaji wa mafanikio yetu haufai chochote kama hayatatumika kwa heshima ya Mungu na mema ya wanadamu. Si vizuri kuijaza akili [isongamane] na masomo ambayo yanahitaji matumizi makali lakini ambayo hayatumiki katika maisha ya vitendo.—**Huduma ya Uponyaji**, 449, 450 (1905). **[1MCPsw 187.4]**

Hatari za Baadhi ya Shule—Vijana wengi hutoka katika taasisi za elimu wakiwa na maadili yaliyopungua na nguvu za kimwili zilizodhoofika, bila ujuzi wa maisha ya vitendo na nguvu kidogo ya kutekeleza majukumu yake. **[1MCPsw 188.1]**

> Kama nilivyoona maovu haya, nimeuliza, Je, wana wetu na binti zetu wanapaswa kuwa wadhaifu wa kimaadili na kimwili ili kupata elimu shuleni? Haipaswi kuwa hivyo; si lazima iwe hivyo, ikiwa walimu na wanafunzi watakuwa waaminifu kwa sheria za asili, ambazo pia ni sheria za Mungu. Nguvu zote za akili na mwili zinapaswa kuzoezwa kwa vitendo hai ili vijana waweze kuwa wanaume na wanawake wenye nguvu, wenye usawa.—The Signs of the Times, Juni 29, 1882. (*Misingi ya Elimu kwa Kila wanadamu*

, 71.) [1MCPsw 188.2]

Elimu Inayopaswa Kulindwa—Akili itakuwa na tabia kulingana na kile inacholishwa, mavuno ya asili sawa na mbegu iliyopandwa. Je, mambo haya hayaonyeshi vya kutosha umuhimu wa kulinda tangu miaka ya mwanzo elimu ya vijana? Je, haingekuwa bora kwa vijana kukua katika kiwango cha ujinga kuhusu kile kinachokubaliwa kwa kawaida kama elimu kuliko wao kuwa wazembe kuhusu Ukweli wa Mungu?—Shuhuda wa Kanisa 6:194 (1900). [1MCPsw 188.3]

Uhusiano wa Mungu na Mwanadamu Uwe Wazi—Ni muhimu sana kwamba kila mwanadamu ambaye Mungu amempa nguvu za kudadavua/kufikiri aelewe uhusiano wake na Mungu. Ni kwa ajili ya mema yake ya sasa na ya milele kuuliza katika kila hatua, Je, hii ndiyo njia ya Bwana? … Tunahitaji kumwita kila mwanadamu kwa bidii kulinganisha tabia yake na Sheria ya Mungu, kiwango cha tabia kwa wote watakaoingia katika ufalme Wake, na kuwa raia wa nchi ya mbinguni.—Manuscript 67, 1898. [1MCPsw 188.4]

Elimu ya Juu Zaidi—Sayansi ya maisha safi, yenye afya, kamili na thabiti ya Kikristo hupatikana kwa kujifunza Neno la Bwana. Hii ndiyo elimu ya juu zaidi ambayo kila mwanadamu aishiye duniani anapaswa kuwa nayo. Haya ndiyo masomo ambayo wanafunzi katika shule zetu wanapaswa kufundishwa, ili waweze kuja na mawazo safi na akili na mioyo safi, wakiwa tayari kupanda ngazi ya maendeleo, na kutekeleza maadili ya Kikristo.—Manuscript 86, 1905. **[1MCPsw 189.1]**

Mazoea/tabia Mwalimu Huwa na Ushawishi—Kanuni na tabia za mwalimu zinapaswa kuzingaiwa kuwa muhimu zaidi kuliko hata sifa zake za kitaaluma. Ikiwa mwalimu ni Mkristo mwaminifu/dhati, atahisi umuhimu wa kuwa na shauku sawa katika elimu ya kimwili, kiakili, kimaadili, na kiroho ya wanafunzi wake. Ili kuonyesha ushawishi sahihi, anapaswa kuwa na udhibiti kamili juu yake mwenyewe, na moyo wake mwenyewe unapaswa kujazwa upendo mwingi kwa wanafunzi wake, ambao utaonekana katika sura, maneno, na matendo yake. Mwalimu anapaswa kuwa na uthabiti wa tabia; ndipo anaweza

kujenga akili za wanafunzi wake, na pia kuwafundisha sayansi. [1MCPsw 189.2]

Elimu ya awali ya vijana kwa ujumla huumba tabia zao maishani. Wale wanaoshughulika na vijana wanapaswa kuwa waangalifu sana kuonyesha sifa za akili ili waweze kujua vyema jinsi ya kuelekeza nguvu zao na kwamba ziweze kutumika kwa maelezo bora zaidi.—The Review and Herald, Julai 14, 1885. [1MCPsw 189.3]

Huita/huvuta Sifa za Juu za Akili—Uangalifu mkubwa unapaswa kuchukuliwa katika elimu ya vijana ili kubadilisha njia ya mafundisho ili kutangaza nguvu za juu, bora, na adhimu za akili. Wazazi na walimu wa shule hakika hawastahili kuwaelimisha watoto ipasavyo ikiwa hawajajifunza kwanza masomo ya kujidhibiti, uvumilivu, ustahimilivu, upole, na upendo. Ni nafasi muhimu sana kiasi gani, kwa wazazi, walezi, na walimu! Ni wachache sana wanaotambua matakwa muhimu zaidi ya akili na jinsi ya kuelekeza akili inayokua, mawazo na hisia zinazokua za ujana.—The Review and Herald, Julai 14, 1885. [1MCPsw 189.4]

Kuhuishwa na Roho Mtakatifu—Kushughulika na akili za wanadamu ni kazi nyeti zaidi inayoweza kufanywa, na walimu wanahitaji kuongozwa na Roho wa Mungu, ili waweze kufanya kazi yao ipasavyo.—Manuscript 8, 1899. [1MCPsw 190.1]

Kukabiliana na Makosa—Usiwaelimishe kamwe kwa kutangaza makosa na mapungufu ya mwanafunzi yeyote, kwani wataona ni fadhila ndani yao kufichua makosa ya mwingine. Kamwe usimdhalilishe mwanafunzi kwa kutoa malalamiko na makosa na dhambi zake mbele ya shule: huwezi kufanya kazi yenye ufanisi zaidi ya kuufanya moyo wake kuwa mgumu na kumthibitisha katika uovu kuliko kufanya hivi. Zungumza na uombe naye peke yake, na uonyeshe huruma nyororo na kujali na upendo mwanana ule ule ambao Kristo amewaonyesha ninyi ambao ni walimu. Kamwe usimtie moyo mwanafunzi yeyote kukosoa na kuzungumzia makosa ya mwingine. Ficha wingi wa dhambi kwa kila njia inayowezekana kwa kufuata njia ya Kristo ya kumponya. Aina hii ya kuelimisha itakuwa baraka,

iliyotengenezwa ili kusimulia katika maisha haya na kuenea katika maisha ya milele yajayo.—Manuscript 34, 1893. **[1MCPsw 190.2]**

Waliohitimu Kikamilifu Kushughulika na Akili za Kibinadamu—Kila mwalimu anahitaji Kristo akae moyoni mwake kwa imani na kuwa na roho ya Kweli, ya kujikana nafsi, na ya kujitolea kwa ajili ya Kristo. Mtu anaweza kuwa na elimu na maarifa ya kutosha katika sayansi ya kufundisha, lakini je, imethibitishwa kwamba ana busara na hekima ya kushughulika na akili za wanadamu? Ikiwa walimu hawana upendo wa Kristo moyoni, hawafai kuletwa katika uhusiano na watoto, na kubeba majukumu kuogofya/mazito yaliyowekwa juu yao, ya kuwaelimisha watoto hawa na vijana. Hawana elimu na mafunzo ya juu ndani yao, na hawajui jinsi ya kushughulika na akili za wanadamu. Kuna roho ya mioyo yao ya asili isiyotii, inayojitahidi kudhibiti, na kuzifanya akili na tabia za watoto kuwa chini ya nidhamu kama hiyo ni kuacha makovu na michubuko akilini ambayo haitafutika kamwe. **[1MCPsw 190.3]**

Ikiwa mwalimu hawezi kuhisi jukumu na uangalifu anaopaswa kuuonyesha katika kushughulika na akili za wanadamu, elimu yake katika baadhi ya matukio imekuwa

na kasoro kubwa. Katika maisha ya nyumbani, mafunzo yamekuwa na madhara kwa ysnis/mhusika, na ni jambo la kusikitisha kuiga tabia na usimamizi huu wenye kasoro kwa watoto walio chini ya udhibiti wake.—Elimu ya Kikristo, 145 (1893). (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 260, 261.) **[1MCPsw 191.1]**

Majukumu Sio kwa Wasio na Uzoefu—Shule ya kanisa huko Battle Creek ni sehemu muhimu ya shamba la mizabibu linalopaswa kulimwa. Akili zenye utimamu/uwiano na tabia zenye ulinganifu zinahitajika kama walimu katika kila mstari. Usiwape/usiiweke kazi hii mikononi mwa wasichana na wanaume vijana ambao hawajui jinsi ya kushughulika na akili za wanadamu. Hili limekuwa kosa, na limewaletea uovu watoto na vijana walio chini ya usimamizi wao… [1MCPsw 191.2]

Kuna aina zote za wahusika wa kushughulikia watoto na vijana. Akili zao zinaweka alama kama udongo wa mfinyazi. Chochote kama maonyesho ya haraka na yenye shauku kwa upande wa mwalimu kinaweza kukata ushawishi wake kwa wema juu ya wanafunzi ambao anaitwa kuwaelimisha. Na je, elimu hii itakuwa kwa ajili ya mema ya sasa na ya milele ya watoto na vijana? Kuna ushawishi sahihi unaopaswa kushinikizwa juu yao kwa ajili ya mema yao ya kiroho.—Manuscript 34, 1893. **[1MCPsw 191.3]**

Ushauri kwa Mwalimu Mwenye Hasira Haraka—Kila mwalimu ana sifa yake ya kipekee ya tabia ya kuilinda, asije Shetani akamtumia kama wakala wake wa kuharibu roho kwa sifa zake zisizowekwa wakfu. Usalama pekee kwa walimu ni kujifunza kila siku katika shule ya Kristo, uungwana na upole wake, unyenyekevu wake wa moyo; ndipo nafsi itafichwa ndani ya Kristo, naye ataivaa nira ya Kristo kwa upole na kuzingatia kwamba anashughulika na urithi Wake. **[1MCPsw 191.4]**

Lazima niwaambie kwamba nimeonyeshwa kuwa mbinu bora hazikutumiwa kila wakati katika kushughulikia makosa na udhaifu wa wanafunzi; matokeo yake, roho zimekuwa hatarini na zingine zimepotea. Hasira/jazba/mihemko yenye uovu ya walimu [evil tempers], mienendo isiyo na busara na kujithamini

kupita kiasi vimeleta madhara makubwa. Hakuna aina ya uovu, kupenda dunia wala ulevi inayoweza kuidhuru tabia, kuihuzunisha roho kwa uchungu na kuruhusu maovu yashinde mema kuliko tamaa za kibinadamu zisizodhibitiwa na Roho wa Mungu. Hasira ikiguswa tu, yaani kuamshwa au kuchochewa haitazaa matokeo mema kamwe. **[1MCPsw 192.1]**

Ni watoto wangapi wapotevu wanaozuiliwa kutoka katika ufalme wa Mungu na tabia ya uvivu ya wale wanaodai kuwa Wakristo. Wivu, husuda, kiburi, kijito, hisia zisizo za hisani, kujiona kuwa mwadilifu, kukasirika kwa urahisi, kufikiri mabaya, ukali, dharau, kukosa huruma—hizi ni sifa za Shetani. Walimu watakutana na mambo haya katika tabia za wanafunzi. Ni jambo baya sana kushughulika na mambo haya; lakini katika kutafuta kutupa/kuondoa maovu haya, mfanyakazi katika visa vingi amekuza sifa kama hizo ambazo zimeharibu roho ya yule anayeshughulika naye.—Letter 50, 1893. **[1MCPsw 192.2]**

Wanahitaji Akili Iliyosawazishwa Vizuri—Walimu wanaofanya kazi katika sehemu hii ya shamba la mizabibu la Bwana wanahitaji kujitawala wenyewe, kudhibiti hasira na hisia zao na kujitiisha kwa Roho Mtakatifu. Wanapaswa kutoa ushahidi wa kuwa na, si uzoefu wa upande mmoja, bali akili iliyosawazishwa vizuri, tabia yenye ulinganifu.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 191 (1913). **[1MCPsw 192.3]**

Azimio la Kuboresha Yaliyo Muhimu—Faida za mwalimu zinaweza kuwa zilikuwa na mipaka au mapungufu kiasi kwamba hawezi kuwa na sifa za juu za kitaaluma kama zinavyoweza kuhitajika; lakini ikiwa ana ufahamu wa Kweli kuhusu asili ya mwanadamu; ikiwa ana upendo wa Kweli kwa kazi yake, kuthamini ukubwa wake, na azimio la kuboresha; ikiwa yuko tayari kufanya kazi kwa bidii na kwa uvumilivu, ataelewa mahitaji ya wanafunzi wake, na kwa roho yake ya huruma na maendeleo itawatia moyo kufuata anapotafuta kuwaongoza mbele na juu.—Elimu, 279 (1903). **[1MCPsw 192.4]**

Nguvu za Akili Hazijatumika Hata Nusu—Ni muhimu tuwe na shule za kati na Sekondari… Kutoka nyumbani na nje ya nchi kuna wito mwingi wa dharura kwa watendakazi. Vijana wa kiume

na wa kike, wenye umri wa kati, na kwa Kweli wote wanaoweza kushiriki katika huduma ya Mwalimu Mkuu, wanapaswa kuweka akili zao kwa kuzinyumbulisha kwa bidii katika juhudi za kujiandaa kukidhi wito huu. Kutokana na Nuru ambayo Mungu amenipa, najua kwamba hatutumii uwezo wa akili hata nusu ya inavyotakiwa kwa bidii kama tunavyopaswa katika juhudi za kujiweka sawa kwa manufaa zaidi.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 209 (1913). **[1MCPsw 193.1]**

Unganisha Elimu ya Asili na ya Kiroho na Ufikie Mafanikio ya Juu Zaidi—Elimu ya Asili na kiroho vinapaswa kuunganishwa katika ujifunzaji wa masomo ya shule zetu. Shughuli/Operesheni za kilimo zinatoa masomo ya Biblia. Sheria zinazotiiwa na asili zinafunua Ukweli kwamba asili iko chini ya nguvu kuu ya Mungu asiye na kikomo. Kanuni hizo hizo hupitia ulimwengu wa kiroho na wa asili. Mkimtenganisha Mungu na hekima Yake na upatikanaji wa maarifa, nanyi mna elimu dhaifu, ya upande mmoja, iliyokufa kwa sifa zote za kuokoa zinazompa mwanadamu nguvu, kiasi kwamba hawezi kurithi uzima wa milele kupitia imani katika Kristo. Yeye Aliye chanzo cha asili Ndiye mwandishi wa Biblia. Uumbaji na Ukristo vina Mungu mmoja. **[1MCPsw 193.2]**

> Wote wanaojihusisha na kupata maarifa wanapaswa kulenga kufikia hatua ya juu zaidi ya maendeleo. Hebu watu au wanafunzi wasonge mbele haraka na kwa kadiri wawezavyo; uwanja wao wa masomo uwe mpana kadiri nguvu zao zinavyoweza kuzungukwa, wakimfanya Mungu kuwa hekima yao, wakimshikilia kwa bidii Yeye ambaye hana kikomo katika maarifa, ambaye anaweza kufichua siri zilizofichwa kwa vizazi vingi, ambaye anaweza kutatua matatizo magumu zaidi kwa akili zinazomwamini Yeye ambaye pekee Ndiye ambaye hafikwi na mauti, akikaa katika nuru ambayo hakuna mtu anayeweza kuikaribia. Shahidi aliye hai wa Kristo, akiendelea kumjua Bwana, atajua kwamba kutokea Kwake kumeandaliwa kama asubuhi. “Chochote apandacho mtu, ndicho atakachovuna”

(Wagalatia 6:7). Kwa uaminifu na bidii, kwa utunzaji sahihi wa mwili, kutumia kila nguvu ya akili ili kupata maarifa na hekima katika mambo ya kiroho, kila roho inaweza kuwa kamili katika Kristo, ambaye Ndiye mfano kamili wa mtu kamili.—Special Testimonies on Education, 215, Aprili 22, 1895. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*

, 375, 376.) **[1MCPsw 193.3]**

Masomo Sahihi Hayawezi Kuvutia na Kugusa Akili Zisizojua Ukweli wa Neno la Mungu—Lakini jamii iliyoanguka haitaelewa. Sayansi ya asili inatakiwa kumdhibiti Mungu wa asili. Masomo sahihi hayawezi kuvutia akili za wale wasiojua Ukweli au Neno la Mungu. Moyo na akili zinaposalimishwa kwa Mungu, wakati mwanadamu yuko tayari kufundishwa akiwa mtoto mdogo, sayansi ya elimu itapatikana katika Neno la Mungu. Elimu ya juu ya ulimwengu imejidhihirisha kuwa ni upuuzi. Wakati walimu na wanafunzi wanapotoka kwenye nguzo zao zilizo juu na kuingia shule ya Kristo kujifunza kumhusu, watazungumza kwa busara kuhusu elimu ya juu kwa sababu wataelewa kwamba ni maarifa hayo yanayowawezesha wanadamu kuelewa kiini cha sayansi.—Manuscript 45, 1898. **[1MCPsw 194.1]**

Vifaa Mwonekano Vinahitajika-Visual Aids Needed—Matumizi ya masomo ya vitu, ubao mweusi, ramani, na picha yatakuwa msaada katika kuelezea masomo haya [ya kiroho] na kuyaweka kwenye kumbukumbu. Wazazi na walimu wanapaswa kutafuta mbinu zilizoboreshwa kila mara.—Elimu, 186 (1903). **[1MCPsw 194.2]**

Epuka Aina Nyingi za Chakula cha Akili—Mungu angetaka akili iwe safi na iliyotakasika. Lakini mara nyingi aina nyingi za chakula hutolewa akilini. Haiwezekani hili litunzwe na kutumika ipasavyo. Ubongo unapaswa kuondolewa mzigo wote usio wa lazima. Ni masomo tu ambayo yatakuwa ya manufaa zaidi si hapa tu bali pia katika maisha yajayo, ambayo yatatoa maelekezo bora kwa mwili na roho, ndiyo yatakayopelekwa hadi umilele.—Manuscriptt 15, 1898. **[1MCPsw 194.3]**

Maisha ya Kujifunza na ya Vitendo—Si vyema kuijaza akili kwa kuirundikia darasa la masomo yanayohitaji matumizi na juhudi kubwa lakini ambayo hayatumiki katika maisha ya vitendo. Elimu ya aina hii itakuwa hasara kwa mwanafunzi, kwani masomo haya huondoa hamu na mwelekeo wake wa masomo ambayo yangemfaa kwa manufaa na kumwezesha kutimiza majukumu yake yaliyowekwa kama watendakazi pamoja na Mungu ili kuwasaidia wale ambao anapaswa kuwasaidia kwa maagizo na mfano ili kupata uzima wa milele.—Manuscript 15, 1898. **[1MCPsw 195.1]**

Haja ya Mafunzo ya Vitendo—Kujifunza Kilatini na Kigiriki hakuna umuhimu mkubwa kwetu sisi wenyewe, kwa ulimwengu, na kwa Mungu kuliko kujifunza kwa kina na matumizi ya mashine ya mwili mzima wa mwanadamu. Ni dhambi kusoma vitabu kwa kupuuza jinsi ya kuzoea nyanja mbalimbali za manufaa katika maisha ya vitendo. Kwa wengine, Usomaji wa vitabu kwa karibu ni ukengeufu. Mwili ambao ni mashine iliyosheheni vitu huushughulisha ubongo. Mwili unakuwa karakana ya Shetani. Maisha ya mtu asiyeelewa jinsi mwili wake unavyofanya kazi hayawezi kuelewa kamwe Maisha yaliyokamilika pande zote.—Letter 103, 1897. **[1MCPsw 195.2]**

Vitabu vya Kiada na Mifumo ya Mawazo [Tazama Sura ya 13, Chakula cha Akili.]—Kwa sauti yenye uzito Mzungumzaji aliendelea: “Je, unapata pamoja na waandishi makafiri hawa [wasioamini] kile unachoweza kupendekeza kama muhimu kwa elimu ya juu ya Kweli? Je, ungethubutu kupendekeza masomo yao kwa wanafunzi ambao hawajui tabia zao za kweli? Tabia mbaya za kifikra, zinapotawala akili yako, huwa nguvu kubwa ya uovu na udikteka inayofunga akili kama pingu za chuma. Kama wengi ambao wamesoma vitabu hivi wasingeviona kabisa, na badala yake wakasikiliza mafundisho ya Mwalimu wa mbinguni, wangekuwa mbali sana ya mahali walipo sasa katika kuzijua wa Kweli za Mungu za Neno la Mungu, ambazo huwafanya watu wawe na hekima kwa wokovu. Vitabu hivi vimewaongoza maelfu ambapo Shetani aliwaongoza Adamu na Hawa—kwenye maarifa/ujuzi ambao Mungu aliwakataza kuwa nao. Kupitia mafundisho yao, wanafunzi wamegeuka kutoka kwenye Neno la

Bwana na kugeukia hekaya za uongo."—The Review and Herald, Machi 12, 1908. **[1MCPsw 195.3]**

Kanuni Pana za Biblia za Kudhibiti Dhana [Tazama Sura ya 11, "Kujifunza Biblia na Akili."]—Katika akili ya kila mwanafunzi inapaswa kuvutiwa na wazo kwamba elimu imefeli isipokuwa mtu amejifunza kuelewa ukweli wa ufunuo wa Mungu na isipokuwa moyo unakubali mafundisho ya Injili ya Kristo. Mwanafunzi ambaye, badala ya kanuni pana za Neno la Mungu, atakubali mawazo ya kawaida na ataruhusu muda na umakini kufyonzwa katika mambo ya kawaida, madogo-madogo na akili yake itakuwa na uwezo mdogo na dhaifu; atapoteza nguvu ya ukuaji. Akili lazima ifundishwe kuelewa Ukweli muhimu unaohusu uzima wa milele.—Letter 64, 1909. **[1MCPsw 196.1]**

Matumizi Bora ya Viungo vya Mwili Mzima—Kama waelimishaji wangekuwa wakijifunza masomo ambayo Bwana anataka wajifunze, kusingekuwa na kundi la wanafunzi ambao bili zao lazima zilipwe na mtu au vinginevyo wataondoka chuoni wakiwa na deni kubwa linalowaelemea. Waelimishaji hawatimizi nusu ya wajibu wao hata kidogo wanapojua kijana anatumia miaka mingi, bila kutafuta njia na fedha za kujilipia mwenyewe, na bado hawafanyi chochote katika jambo hilo. Kila kesi inapaswa kuchunguzwa, kila kijana kwa upole na shauku aulizwe, na hali yake ya kifedha ihakikishwe/itafutwe. **[1MCPsw 196.2]**

Mojawapo ya masomo yanayowekwa mbele yake kama yenye thamani zaidi yanapaswa kuwa utekelezaji wa akili yake aliyopewa na Mungu kulingana na nguvu zake za kimwili, kichwa, mwili, mikono, na miguu. Matumizi sahihi ya nafsi ya mtu ni somo muhimu zaidi linaloweza kujifunzwa. Hatupaswi kufanya kazi ya ubongo na kusimama hapo, au kufanya mazoezi ya kimwili na kusimama hapo; lakini tunapaswa kutumia vyema sehemu mbalimbali zinazounda mwili wa mwanadamu—ubongo, mfupa, na misuli, mwili, kichwa, na moyo. Hakuna mtu anayefaa kwa huduma ambaye haelewi jinsi ya kufanya hivi.—Letter 103, 1897 **[1MCPsw 197.1]**

Walimu Washirikiane Katika Burudani—Ninaona mambo kadhaa hapa Uswizi [Kumbuka: Imeandikwa wakati mwandishi

alikuwa akitembelea Ulaya, 1885–1887.] ambayo nadhani yanastahili kuigwa. Walimu wa shule mara nyingi hutoka na wanafunzi wao wanapokuwa wakicheza na kuwafundisha jinsi ya kujifurahisha na wako tayari kukandamiza machafuko au makosa yoyote. Wakati mwingine huwatoa wanafunzi wao nje na kutembea nao kwa muda mrefu. Ninapenda hili; Nadhani kuna fursa ndogo kwa watoto kujisalimisha kwenye majaribu. Walimu wanaonekana kuingia katika michezo ya watoto na kuwaratibu. **[1MCPsw 197.2]**

Siwezi kwa vyovyote kuidhinisha wazo kwamba watoto lazima wahisi kwamba wako chini ya kutoaminiwa au kukosa uaminifu wa kila wakati na hawawezi kutenda kama watoto. Lakini waache walimu wajiunge katika burudani za watoto, wawe wamoja nao, na waonyeshe kwamba wanataka wawe na furaha, na itawapa watoto ujasiri/imani. Wanaweza kudhibitiwa na upendo, lakini si kwa kuwafuata kwenye chakula/milo yao na katika burudani zao kwa ukali usiopinda.—Shuhuda kwa Kanisa 5:653 (1889). **[1MCPsw 197.3]**

Onyesha Imani kwa Wanafunzi—Mwalimu Mwenye busara, katika kushughulika na wanafunzi Wake, atajitahidi kuhamasisha kujiamini/ujasiri na kuimarisha heshima. Watoto na vijana wananufaika kwa kuaminiwa. Wengi, hata watoto wadogo, wana hisia ya hadhi/heshima kubwa; wote wanatamani kutendewa kwa kujiamini na heshima, na hii ni haki yao. Hawapaswi kuongozwa kuhisi kwamba hawawezi kutoka au kuingia bila kuangaliwa. Tuhuma huvunja moyo, na kusababisha maovu ambayo inajaribu kuzuia. Badala ya kutazama kila mara, kana kwamba wanawashuku uovu, walimu wanaowasiliana na wanafunzi wao watatambua utendaji kazi wa akili isiyotulia na wataanza kufanya kazi na mvuto utakaopinga uovu. Waongoze vijana kuhisi kwamba wanaaminiwa, na kuna wachache ambao hawatajaribu kujithibitisha kuwa wanastahili uaminifu huo.—Elimu, 289, 290 (1903). **[1MCPsw 197.4]**

Kujiamini kwa Wanafunzi Ni Muhimu—Mwalimu lazima awe na ustadi kwa kazi yake. Lazima awe na hekima na busara inayohitajika katika kushughulika na akili. Haijalishi ujuzi wake wa kisayansi ni mkubwa kiasi gani, hata kama sifa zake ni bora

kiasi gani katika mambo mengine, ikiwa hatapata heshima na kujiamini kwa wanafunzi wake, juhudi zake zitakuwa bure.—Elimu, 278, 279 (1903). **[1MCPsw 198.1]**

Kuwasaidia Waliorudi Nyuma na Wasio na Matumaini—Ukiwaonyesha wema, upendo, upole wa kufikiria, kwa wanafunzi wako, utavuna vivyo hivyo. Ikiwa walimu ni wakali, wakosoaji, wasio na uvumilivu, hawajali hisia za wengine, watapokea vivyo hivyo. Mwanaume anayetaka kuhifadhi heshima na hadhi yake mwenyewe lazima awe mwangalifu asitoe dhabihu heshima na hadhi ya wengine. Sheria hii inapaswa kuzingatiwa kwa utakatifu kwa wanafunzi wenye uwezo mdogo zaidi katika masomo darasani, wadogo zaidi, na wanaofanya makosa na kuboronga zaidi. **[1MCPsw 198.2]**

Je, Mungu atafanya nini na vijana hawa wanaoonekana kutovutiwa, hujui. Mungu amekubali na kuchagua, hapo awali, mifano kama hiyo ili kufanya kazi kubwa kwa ajili Yake. Roho Wake, akitenda kazi moyoni, ametenda kama betri ya umeme, akiamsha vitivo/uwezo ulioonekana kuwa dhaifu kwa tendo la nguvu na ustahimilivu. Bwana aliona katika mawe haya magumu, yasiyovutia, na yasiyochongwa, chuma cha thamani ambacho kitastahimili mtihani wa dhoruba na tufani na jaribio la moto. Mungu haoni kama mwanadamu anavyoona, Mungu hahukumu kama mwanadamu anavyohukumu—Yeye Huchunguza moyo.—Manuscript 2, 1881. **[1MCPsw 198.3]**

Kushughulika na Mwanafunzi Mzito wa Akili—Walimu lazima wazingatie kwamba wanashughulika na watoto, si wanaume na wanawake. Ni watoto ambao wana kila kitu cha kujifunza, na ni vigumu zaidi kwa baadhi kujifunza kuliko wengine. Mwanafunzi aliye mzito wa akili anahitaji kutiwa moyo zaidi. Ikiwa walimu watawekwa juu ya akili hizi tofauti ni wale ambao kwa kawaida hupenda kuamrisha, kupiga mkwara, na kujitukuza katika mamlaka yao, ambao watatenda kwa upendeleo, huku wanafunzi wengine wakiwatendea kwa ukali na masharti magumu, watatengeneza mazingira ya vurugu, kutotii na utovu wa

nidhamu shuleni.—Elimu ya Kikristo, 154 (1893). (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 269, 270.) **[1MCPsw 199.1]**

Mazingira ya Shule/Darasa Huwaathiri Wanafunzi—Maisha ya kidini ya idadi kubwa ya wanaodai kuwa Wakristo ni kama kuonyesha kwamba wao si Wakristo… Sifa zao za kurithi na zilizokuzwa kwenye mazingira huchukuliwa kama sifa za thamani kumbe hutenda kifo katika ushawishi juu ya akili zingine. Kwa maneno rahisi na ya kawaida hutembea katika cheche za moto wao wenyewe. Wana dini inayowakabili, na kudhibitiwa na hali ya hewa. Ikiwa kila kitu kitatokea kwa njia inayowapendeza na hakuna hali zenye kukera ambazo zitaamsha utu wao wa ndani, usio wa Kikristo, hujishusha na kuwa wazuri na watavutia sana. Wakati kuna mambo yanayotokea katika familia au katika ushirika wao na wengine ambayo huharibu amani yao na kuchochea hasira zao, ikiwa wataweka kila hali mbele ya Mungu na kuendelea na ombi lao, wakiomba neema Yake kabla ya kushiriki katika kazi yao ya kila siku kama walimu, na kujua wenyewe nguvu na neema na upendo wa Kristo ukikaa mioyoni mwao kabla ya kuanza kazi zao, malaika wa Mungu huletwa pamoja nao shuleni, na kwenye darasa. **[1MCPsw 199.2]**

> Lakini wakiingia katika chumba cha shule wakiwa na roho ya kukasirika na kukerwa, mazingira ya kimaadili yanayowazunguka yanaacha hisia zake kwa watoto walio chini ya uangalizi wao, na badala ya wao kufaa au kuwa na stahiki ya kuwafundisha watoto, wanahitaji mtu wa kuwafundisha masomo ya Yesu Kristo.—Elimu ya Kikristo, 149, 150 (1893) (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 265, 266.) **[1MCPsw 200.1]**

Uvumilivu na Ustahimilivu Unahitajika (ushauri kwa mwalimu)—Wewe hufanikiwi kama mwalimu kwa sababu huna uvumilivu na uwezo wa kubadilika. Hujui jinsi ya kushughulika na akili za wanadamu au jinsi ya kutoa maarifa kwa njia bora zaidi. Ikiwa matarajio yako hayajatimizwa, huna subira. Umekuwa na kila faida ya elimu, lakini hata hivyo, wewe si

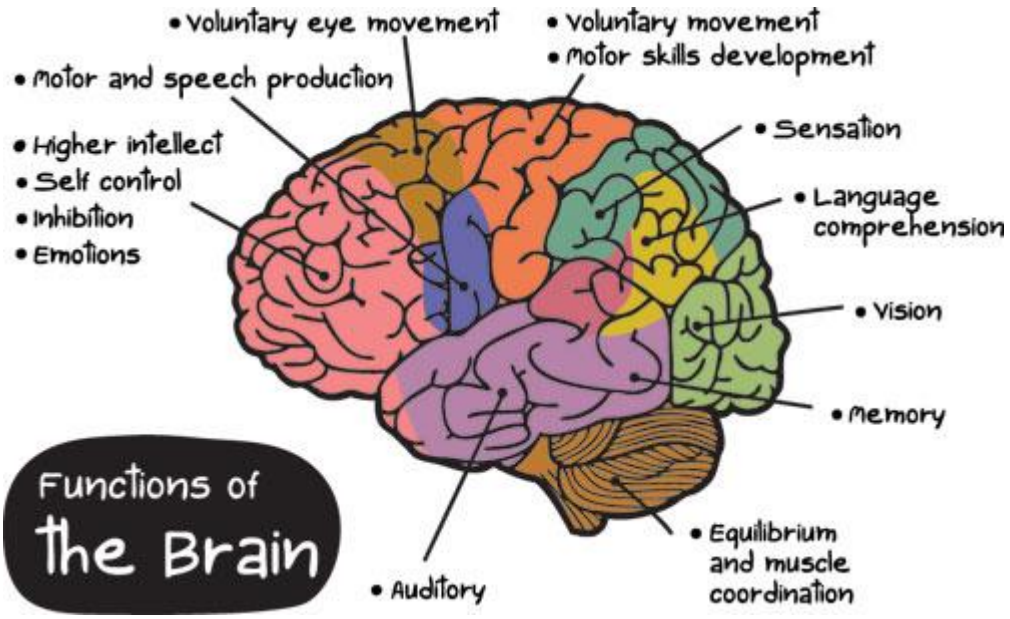
mwalimu mwenye busara. Ni jambo lisilopendeza kwako kuingiza mawazo katika akili zilizo duni-nzito kujifunza, au zenye uwezo mdogo. Katika ujana wako ulihitaji nidhamu na mafunzo. Lakini roho uliyoionyesha chini ya marekebisho imeharibu maisha yako.—Letter 117, 1901. **[1MCPsw 200.2]**

Wazazi Washirikiane na Walimu—Shamba/Sehemu iliyopuuzwa inawakilisha akili iliyopuuzwa. Wazazi lazima waje kumwona bwana huyu kwa mtazamo tofauti. Lazima wahisi ni wajibu wao kushirikiana na mwalimu, kuhamasisha nidhamu ya busara, na kumwombea sana yule anayewafundisha watoto wao. Wewe hutawasaidia watoto kwa kuwasumbua, kuwagombeza/kuwakemea, au kuwakatisha tamaa; wala hutashiriki kuwasaidia kuasi na kuwa waasi na wasio na huruma, wasio wema na wasiopendeka kwa sababu ya roho unayoikuza.—Manuscript 34, 1893. **[1MCPsw 200.3]**

Wajibu wa Jumuiya ya Kidini—Hakuwezi kuwa na kazi muhimu zaidi kuliko elimu sahihi ya vijana wetu. Lazima tuwalinde vijana, tukipambana na Shetani, ili asije akawatoa mikononi mwetu. Vijana wanapokuja katika vyuo vyetu, hawapaswi kufanywa wahisi kwamba wamekuja miongoni mwa wageni kabisa, ambao hawajali roho zao. Panapaswa kuwa na baba na mama katika Israeli ambao watalinda roho zao kama wale ambao lazima siku moja watoe hesabu. **[1MCPsw 200.4]**

> Ndugu na dada, msijitenge na vijana wapendwa na kuonyesha hisia za ubaridi, kana kwamba hamna wasiwasi au jukumu lolote kwao. Ninyi ambao mmedai kwa muda mrefu kuwa Wakristo mna kazi ya kufanya ili kuwaongoza kwa uvumilivu na wema katika njia sahihi. Mnapaswa kuwaonyesha kwamba mnawapenda kwa sababu wao ni washiriki wachanga wa familia ya Bwana, walionunuliwa kwa damu Yake.—The Review and Herald, Agosti 26, 1884. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 89, 90.) **[1MCPsw 201.1]**

Kukutana na Mioyo Iliyo Kaidi na Tabia Potovu—Mkombozi wetu alikuwa na ubinadamu mpana uliojaa ukamilifu. Moyo Wake daima uliguswa na hali ya kutojiweza inayojulikana ya mtoto mdogo ambaye anayekabiliwa na matumizi mabaya, kwa maana aliwapenda watoto. Kilio dhaifu zaidi cha mateso ya wanadamu hakikumfikia bure. Na kila mtu anayechukua jukumu la kuwafundisha vijana atakutana na mioyo mipotovu, tabia potofu, na kazi yake ni kushirikiana na Mungu katika kurejesha taswira ya maadili ya Mungu katika kila mtoto. Yesu, Yesu wa thamani—chemchemi nzima ya upendo ilikuwa ndani ya roho Yake.—Elimu ya Kikristo, 149 (1893). (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 265.) **[1MCPsw 201.2]**

Sehemu ya 5—Nguvu Inayochochea Maisha

Sura ya 23

Upendo—Kanuni ya Mungu ya Milele

Upendo, Kanuni ya Matendo—Kanuni ya mbinguni ya upendo wa milele inapojaza moyo, itawatiririkia wengine, … kwa sababu upendo ni kanuni ya kivitendo/utendaji, na hubadilisha tabia, hutawala misukumo, hudhibiti tamaa, hushinda uadui, huboresha na huinua na kutukuza mapenzi/upendo.—Shuhuda wa Kanisa 4:223 (1876). **[1MCPsw 205.1]**

Tofauti na Kanuni Nyingine Yoyote—Upendo safi ni rahisi katika utendaji wake na ni tofauti na kanuni nyingine yoyote

ya utendaji.—Shuhuda wa Kanisa 2:136 (1868). **[1MCPsw 205.1]**

Mmea Mlaini wa Kukuzwa/Kupaliliwa na Kuthaminiwa—Upendo ni mmea mlaini/nyororo, na lazima ustawi na kuthaminiwa, na mizizi ya uchungu yote lazima ing'olewe ili iwe na nafasi ya kuzunguka, na kisha italeta chini ya ushawishi wake nguvu zote za akili, moyo wote, ili tumpende Mungu zaidi na jirani yetu kama sisi wenyewe.—Manuscript 50, 1894. (Mwito Wetu Mkuu, 173.) **[1MCPsw 205.3]**

Mbadala wa Shetani—Ubinafsi Badala ya Upendo—Kupitia kutotii, nguvu za mwanadamu zilipotoshwa, na ubinafsi ulichukua nafasi ya upendo. Asili yake ilidhoofika sana kiasi kwamba haikuwezekana kwake kupinga nguvu ya uovu; na mjaribu aliona kusudi lake la kuzuia mpango wa Mungu/mbingu wa uumbaji wa mwanadamu likitimizwa na kuijaza dunia kwa taabu na ukiwa.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 33 (1913). **[1MCPsw 205.4]**

Upendo Huchipuka kwa Hiari Pale Ubinafsi Unapodidimia—Ubinafsi unapozama ndani ya Kristo, upendo wa Kweli huchipuka ghafla, papo hapo. Si hisia au msukumo bali ni uamuzi wa mapenzi yaliyotakaswa. Hauhusishi hisia bali katika mabadiliko ya moyo wote, roho, na tabia, ambayo imekufa kwa nafsi na hai/kuishi kwa Mungu. Bwana na Mwokozi wetu anatuomba tujitoe Kwake. Kujisalimisha kwa Mungu ndio anachohitaji, kujitoa Kwake ili tutumiwe kama Yeye anavyoona inafaa. Hadi tufikie hatua hii ya kujisalimisha, hakika hatutafanya kazi kwa furaha, kwa manufaa, au kwa mafanikio popote.—Letter 97, 1898 (The SDA Bible Commentary 6:1100, 1101.) **[1MCPsw 206.1]**

Upendo Si Msukumo wa kihisia Bali Kanuni ya Mungu—Upendo mkuu kwa Mungu na upendo usio na ubinafsi kwa kila mmoja—hii ndiyo zawadi bora zaidi ambayo Baba yetu wa mbinguni anaweza kutoa. Upendo huu si msukumo wa hisia bali ni kanuni ya kimungu, nguvu ya kudumu. Moyo usiowekwa

wakfu hauwezi kuuanzisha au kuuzalisha. Ni katika moyo ambapo Yesu anatawala pekee tu ndipo unapatikana. “Tunampenda Yeye, kwa sababu alitupenda kwanza” (1 Yohana 4:19). Katika moyo uliofanywa upya kwa neema ya Mungu, upendo ndio kanuni inayotawala ya utendaji.—Matendo ya Mitume, 551 (1911). **[1MCPsw 206.2]**

> **Upendo—Nguvu ya Kiakili na Kimaadili**—Upendo ni nguvu. Nguvu ya kiakili na kimaadili zinahusika katika kanuni hii, na haziwezi kutenganishwa nayo. Nguvu ya utajiri ina mwelekeo wa kuharibika na kuharibu; msukumo wa nguvu una shauku ya kufanya madhara; lakini ubora na thamani ya upendo safi hujumuisha ufanisi wake wa kufanya mema, na kutofanya kitu kingine chochote isipokuwa mema. Chochote kinachofanywa kwa upendo safi, iwe kidogo au cha kudharauliwa machoni pa wanadamu, kina matunda kamili; kwani Mungu huzingatia zaidi jinsi mtu anavyofanya upendo kuliko kiasi anachofanya. Upendo ni wa Mungu. Moyo ambao haujaongoka hauwezi kuanzisha au kutoa mmea huu wa ukuaji wa mbinguni [upendo] unaoishi na kustawi pale tu Kristo anapotawala.—Shuhuda wa Kanisa 2:135 (1868). **[1MCPsw 206.3]**

Penda Mazingira Yenye Harufu Nzuri—Kila nafsi imezungukwa na mazingira yake—anga, huenda ikawa, yenye nguvu ya kutoa uhai ya imani, ujasiri, na tumaini, na tamu kwa harufu ya upendo. Au inaweza kuwa nzito na baridi kwa giza la kutoridhika na ubinafsi, au sumu kwa doa hatari la dhambi inayopendwa. Kwa mazingira yanayotuzunguka, kila mtu tunayekutana naye anaathiriwa kwa kujua au bila kujua.—Mifano ya Masihi, 339 (1900). **[1MCPsw 207.1]**

Hung'oa Ubinafsi na Ugomvi—Mnyororo wa dhahabu wa upendo, unaofunga mioyo ya waumini katika umoja, katika vifungo vya ushirika na upendo, na katika umoja na Kristo na Baba, hufanya muunganisho huo kuwa mkamilifu na hutoa ushuhuda kwa ulimwengu wa nguvu ya Ukristo ambayo haiwezi

kupingwa… Ndipo ubinafsi utang'olewa na kutokuwa mwaminifu hakutakuwapo. Hakutakuwa na ugomvi na migawanyiko. Hakutakuwa na ukaidi kwa yeyote aliyefungwa na Kristo. Hakuna atakayeigiza uhuru mkaidi wa mtoto mpotovu, mwenye msukumo ambaye huacha mkono unaomwongoza na kuchagua kujikwaa peke yake na kutembea katika njia zake mwenyewe.—Letter 110, 1893. (Mwito Wetu Mkuu, 173.) **[1MCPsw 207.2]**

Tunda la Upendo Safi—"Yoyote mtakayo mtendewe na watu, nanyi watendeeni vivyo hivyo" (Mathayo 7:12). Matokeo yenye baraka yangeonekana kama matunda ya njia kama hiyo. "Kipimo kile mpimiacho, ndicho mtakachopimiwa ninyi tena" (mstari wa 2). Hapa kuna msukumo mkali wa kutuagiza kupendana kwa moyo safi, kwa bidii. Kristo Ndiye Mfano wetu. Yeye Alizunguka-zunguka akitenda mema. Aliishi ili kuwabariki wengine. Upendo ulipamba na kuinua matendo Yake yote. **[1MCPsw 207.3]**

Hatuamriwi kujitendea *sisi wenyewe* kile tunachotaka wengine watutendee; tunapaswa *kuwatendea wengine* kile tunachotaka wao watutendee chini ya hali kama hizo. Kipimo tunachopimia watu sisim nasi tunapimiwa kwa hichohicho… **[1MCPsw 208.1]**

> Upendo wa ushawishi na hamu ya kuheshimiwa na wengine inaweza kusababisha maisha yenye utaratibu mzuri na mara nyingi mazungumzo yasiyo na lawama. Kujiheshimu mwenyewe kunaweza kutuongoza kuepuka kuonekana kwa uovu. Moyo wenye ubinafsi unaweza kufanya matendo ya ukarimu, kukubali Ukweli wa sasa, na kuonyesha unyenyekevu na upendo kwa njia ya nje, lakini nia zinaweza kuwa za udanganyifu na zisizo safi; matendo yanayotoka katika moyo kama huo yanaweza kuwa hayana ladha ya maisha na matunda ya utakatifu wa Kweli, yakiwa hayana kanuni za upendo safi. Upendo unapaswa kuthaminiwa na kukuzwa/kupaliliwa, kwani maslahi/ushawishi wake ni wa Kiungu.—Shuhuda wa Kanisa 2:136 (1868). **[1MCPsw 208.2]**

Upendo Hutoa Makubaliano—Upendo wa Kristo ni wa kina na wa dhati, unatiririka kama mkondo usiozuilika kwa wote watakaoukubali. Hakuna ubinafsi katika upendo Wake. Ikiwa upendo huu wa mbinguni ni kanuni inayodumu moyoni, utajitambulisha wenyewe, si tu kwa wale tunaowapenda zaidi katika uhusiano mtakatifu bali kwa wote tunaowasiliana nao. Utatuongoza kutoa matendo madogo ya umakini, kufanya makubaliano, kufanya matendo ya wema, kusema maneno ya upole, ya Kweli, na ya kutia moyo. Utatuongoza kuwahurumia wale ambao mioyo yao ina njaa ya huruma.—Manuscript 17, 1899. (The SDA Bible Commentary 5:1140) **[1MCPsw 208.3]**

Upendo Hutawala Nia na Matendo—Uangalifu mkubwa zaidi kwa sifa za nje za maisha hautoshi kuficha wasiwasi wote, hukumu kali, na usemi usiofaa. Utakaso wa Kweli hautafichuliwa kamwe ilimradi tu nafsi inachukuliwa kuwa ndio lengo kuu. Upendo lazima ukae moyoni. Mkristo anayezingatia kikamilifu anatoa nia zake za kutenda kutoka kwenye upendo wake wa ndani wa moyo kwa Bwana wake. Kupitia mizizi ya upendo wake kwa Kristo kunachipuka shauku isiyo na ubinafsi kwa ndugu zake. Upendo humpa mmiliki wake neema, ustahifu, na uzuri wa tabia. Huangaza/Hung'arisha uso na kutuliza sauti; husafisha na kuinua utu mzima.—Watendakazi wa Injili, 123 (1915). **[1MCPsw 208.4]**

Upendo Hutafsiri Nia za Mwingine kwa Upendeleo—Huduma ya hisani "haikosi kuwa na adabu, haitafuti mambo yake, haikasiriki kwa urahisi, haifikirii mabaya" (1 Wakorintho 13:5). Upendo kama wa Kristo huweka ujenzi mzuri zaidi juu ya nia na matendo ya wengine. Haufichui makosa yao bila sababu; hausikilizi kwa hamu ripoti zisizofaa, bali hutafuta kukumbuka sifa nzuri za wengine.—Matendo ya Mitume, 319 (1911). **[1MCPsw 209.1]**

Upendo Hufanya Maisha Yote Yawe Matamu—Wale wanaompenda Mungu hawawezi kuwa na chuki au wivu. Kanuni ya mbinguni ya upendo wa milele itakapoujaza moyo, hakika itawatiririkia wengine… **[1MCPsw 209.2]**

Upendo huu haujafungwa na kupindishwa ili tu ujumuishe "mimi na changu" bali ni mpana kama ulimwengu na juu kama

mbingu, na unapatana na ule wa malaika wanaofanya kazi. Upendo huu ukithaminiwa ndani ya moyo hufanya maisha yote kuwa ya furaha na kuwabariki wale wote wanaotuzunguka. Ukiwa na upendo wa namna hii, utakuwa na furaha siku zote, iwe Maisha yanakuendea vyema ama la. **[1MCPsw 209.3]**

> Tukimpenda Mungu kwa moyo wote, ni lazima tuwapende watoto Wake pia. Upendo huu ni Roho wa Mungu. Ni mapambo ya mbinguni yanayoipa nafsi heshima na hadhi ya Kweli na kuyaunganisha maisha yetu na yale ya Bwana. Haijalishi tuna sifa ngapi nzuri, hata kama tunaweza kujiona kuwa wa heshima na waliosafishwa kiasi gani, ikiwa nafsi haijabatizwa kwa neema ya mbinguni ya upendo kwa Mungu na kwa kila mmoja wetu, sisi hatuna wema wa kweli na hatufai mbinguni kwani tumepungukiwa, ambapo yote ni upendo na umoja.—Shuhuda wa Kanisa4:223, 224 (1876). **[1MCPsw 209.4]**

> **Upendo wa Kweli ni wa Kiroho**—Upendo, ukiinuliwa kutoka katika ulimwengu wa shauku na msukumo, unakuwa wa kiroho na hufunuliwa kwa maneno na matendo. Mkristo lazima awe na huruma, kujali, upendo mwanana na upendo uliotakaswa, ambapo hakuna subira au wasiwasi; tabia mbaya na kali lazima zilainishwe na neema ya Kristo.—Shuhuda wa Kanisa 5:335 (1885). **[1MCPsw 209.5]**

Upendo Huishi kwa Vitendo—Upendo hauwezi kuishi bila kitendo/utendaji, na kila tendo huongezeka, huimarisha, na kuupanua. Upendo utapata ushindi wakati hoja na mamlaka havina nguvu. Upendo haufanyi kazi kwa faida wala thawabu; lakini Mungu ameamuru kwamba faida kubwa itakuwa matokeo ya hakika ya kila kazi ya upendo. Unaenea katika asili yake na ni mtulivu katika utendaji wake, lakini una nguvu na uweza katika kusudi lake la kushinda maovu makubwa. Unayeyusha na kubadilisha katika ushawishi wake na utashikilia maisha ya wenye

dhambi na kuathiri mioyo yao wakati kila njia nyingine yoyote imeonyesha kutofanikiwa. **[1MCPsw 210.1]**

> Popote pale ambapo nguvu ya akili, mamlaka, au nguvu inatumika, na upendo haupo waziwazi na wala hauonekani, mapenzi na dhamiri za wale tunaowatafuta yanachukua nafasi ya kujilinda/kujihami, kufukuza na kukandamiza, na nguvu yao ya upinzani huongezeka. Yesu alikuwa Mfalme wa amani. Alikuja ulimwenguni kuleta upinzani na mamlaka chini Yake. Hekima na nguvu angeweza kuamuru, lakini njia alizotumia kushinda uovu zilikuwa hekima na nguvu ya upendo.—Shuhuda wa Kanisa 2:135, 136 (1868). **[1MCPsw 210.2]**

Huonyesha Kanuni Mpya ya Maisha—Wanadamu wanapounganishwa pamoja, si kwa nguvu au maslahi yao binafsi, bali kwa upendo, wanaonyesha utendaji kazi wa ushawishi ulio juu ya kila ushawishi wa mwanadamu. Pale ambapo umoja huu upo, ni ushahidi kwamba sura ya Mungu inarejeshwa katika ubinadamu, kwamba kanuni mpya ya maisha imepandikizwa. Inaonyesha kwamba kuna nguvu katika asili ya Kiungu ya kuhimili mawakala wa ajabu wa uovu na kwamba neema ya Mungu hushinda ubinafsi ulio ndani ya moyo wa asili.—Tumaini la Vizazi Vyote, 678 (1898). **[1MCPsw 210.3]**

Functions of the brain

The brain is a part of a complex system and is interconnected with the rest of the other systems and organs of the body. It is formed by thousand of cells called neurons and trillions of connections among them. It remains active, although the person falls asleep. Its main task is to help to maintain an optimal state of the human body. It registers the atmosphere stimuli, filters them and it conducts actions like answers. Not all the information that it registers is conscious, like some sensations.
When conscious experiences are generated, the brain can confront them with others and recognizes common characteristics.

WHICH IS THE KNOWLEDGE ON THE BRAIN?

PAST	THE PRESENT TIME
Each of its parts accomplishes specific functions.	Today one knows that it is interconnected: each part supports to others.
With accurate and unalterable storage capacity.	Memories in a new context can be recovered and slightly changed.
It was thought that the number of neurons was limited: they died and they were not replaced.	The brain can generate new neurons in some areas.
It is formed without possibility of later changes.	It changes every second as an answer to the atmosphere and to the mind.
The physiological mechanisms of the consciousness were not known.	Now there are technologies to study the mechanisms of the consciousness.

MEMORY
The brain is able to codify, to store and to recover learned information. Also it has capacity to forget information. In this function the temporal lobe, the frontal lobes and the cerebellum participate.

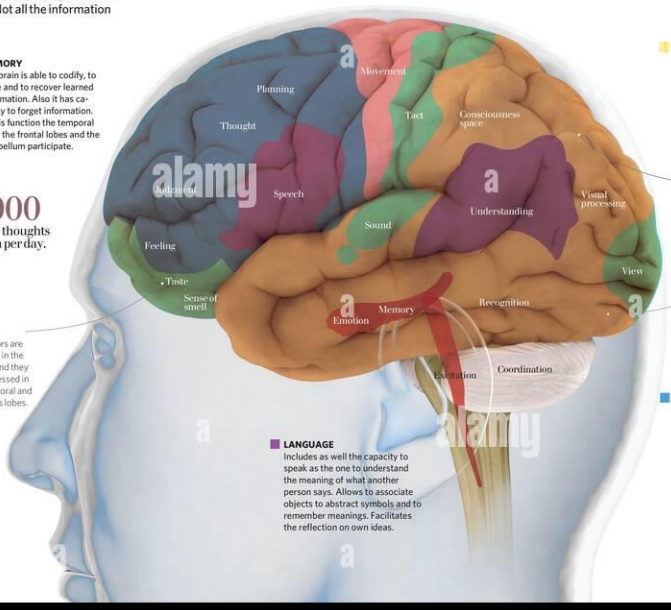
70,000
they are the thoughts in the brain per day.

Taste
The flavors are detected in the tongue and they are processed in the temporal and occipitals lobes.

EMOTIONS
Images and thoughts, among others stimuli, activate the limbic system, that includes the hypothalamus, the tonsil and several regions of the cerebral crust. They are expressed with gestures produced by the muscular movements of the face.

15
they are the minutes that the brain can be without oxygen.

ACTIONS
The cerebral trunk controls the automatic functions like the arterial pressure and the breathing. In conscious activities, the primary motorboat crust sends messages to the trunk, legs and head to produce the movement.

PERCEPTIONS
They are processes that integrate the sensations by the superiors nervous centers. They happen on the base of past experiences and produce an all explicable and conscious one, known as multisensorial perception.

View
Through the eye penetrate the luminous stimuli that are transformed into electrical impulses, that are processed in the visual crust.

Visual recognition
A quarter of the brain is dedicated to process forms, colors and space organization.

SENSATIONS
The brain receives information of the atmosphere through receivers in all the body. From that processing, colors, sounds, scents and flavors are constructed. Outside the brain, they do not exist like such.

LANGUAGE
Includes as well the capacity to speak as the one to understand the meaning of what another person says. Allows to associate objects to abstract symbols and to remember meanings. Facilitates the reflection on own ideas.

alamy
Image ID: 2NEBR8P
www.alamy.com

Sura ya 24

Upendo Nyumbani

[Tazama Sura ya 32, "Upumbavu wa Kimahaba, Mapenzi ya Kufikirika na Mapenzi yenye Upofu."]

Chanzo cha Upendo wa Kweli wa Kibinadamu—Upendo wetu kwa kila mmoja unatokana na uhusiano wetu wa kawaida na Mungu. Sisi ni familia moja, tunapendana kama Yeye alivyotupenda. Ikilinganishwa na upendo huu wa Kweli, uliotakaswa, na wenye nidhamu, adabu duni na ya juujuu tu ya ulimwengu, usemi usio na maana wa urafiki wa kufurahisha, ni kama makapi kwa ngano.—Letter 63, 1896 (Wana na Binti za Mungu, 101) **[1MCPsw 211.1]**

Kupenda kama Kristo alivyopenda kunamaanisha kuonyesha kutokuwa na ubinafsi wakati wote na katika kila mahali, kwa maneno mazuri na sura yenye mwonekano wa kupendeza au wenye uchangamfu-[pleasant looks kufurahia watu]… Upendo wa Kweli ni sifa ya thamani yenye asili ya mbinguni, ambayo huongeza harufu yake kwa uwiano kadiri unavyotolewa kwa wengine.—Manuscript 17, 1899. (Wana na Binti wa Mungu, 101.) **[1MCPsw 211.2]**

Upendo Huunganisha Moyo na Moyo—Na kuwe na upendo wa pande zote, uvumilivu wa pande zote. Kisha ndoa, badala ya kuwa mwisho wa upendo, itakuwa kama mwanzo wa upendo. Joto la urafiki wa kweli, upendo unaounganisha moyo na moyo, ni kionjo na kielelezo cha furaha ya mbinguni… Kila mmoja na atoe upendo badala ya kuulazimisha.—Huduma ya Uponyaji, 360, 361 (1905). **[1MCPsw 211.3]**

Mapenzi yaweza Kuwa Safi Lakini Usio na Kina—

Mapenzi yaweza kuwa wazi kama kioo na mzuri katika usafi

wake, lakini waweza kuwa na kina kifupi kwa sababu haujawekwa kwenye kipimo. Mfanye Kristo awe wa kwanza na wa mwisho na bora katika kila kitu. Mtazameni Yeye kila wakati, na upendo wenu Kwake utazidi kuwa zaidi na zaidi kila siku unapojisalimisha kwa jaribio la majaribu. Na kadiri upendo wenu Kwake unavyoongezeka, upendo wenu kwa kila mmoja wenu utazidi kuwa wa kina zaidi na zaidi. "Sisi sote, kwa uso usiotiwa utaji, tukiurudisha utukufu wa Bwana kama vile katika kioo, tunabadilishwa tufanane na mfano uo huo, toka utukufu hata utukufu" (2 Wakorintho 3:18).—Shuhuda wa Kanisa 7:46 (1902). **[1MCPsw 212.1]**

Upendo Hauwezi Kuwepo Bila -Kutamkwa au Kuonyeshwa [expression]—Kadiri misukumo ya kijamii na wema/ukarimu inavyokandamizwa, hunyauka, na moyo unakuwa mkiwa na baridi… Upendo hauwezi kuwepo kwa muda mrefu bila kujieleza. Usiache moyo wa mtu aliyeunganishwa nawe ufe njaa kwa kukosa wema na huruma.—Huduma ya Uponyaji, 360 (1905). **[1MCPsw 212.2]**

Mmea wa Upendo Utendewe kwa Upole—Mmea wa thamani wa upendo unapaswa kutendewa kwa upole, nao utakuwa na nguvu na hodari na utajiri wa kuzaa matunda, ukidhihirika katika tabia yote.—Letter 50, 1893. **[1MCPsw 212.3]**

Misukumo ya Upendo Isizuiliwe—Himiza udhihirisho wa upendo kwa Mungu na kwa kila mmoja. Sababu kwa nini kuna wanaume na wanawake wengi wenye mioyo migumu duniani ni kwamba upendo wa Kweli umechukuliwa kama udhaifu na umekatishwa tamaa na kukandamizwa. Tabia bora ya watu hawa ilizuiliwa/ilizibwa/ilikatwa utotoni -; na isipokuwa nuru ya upendo wa Kiungu kuyeyusha ubinafsi wao baridi, furaha yao itaharibiwa milele. Tukitaka watoto wetu wawe na roho ya upole, upendo mwanana na kujali kwa Yesu na huruma ambayo malaika wanatuonyesha, lazima tutie moyo misukumo ya ukarimu na upendo ya utotoni.—Tumaini la Vizazi Vyote 516 (1898). **[1MCPsw 212.4]**

Upendo Si Shauku—Upendo ni mmea wa asili ya mbinguni. Upendo haukosi busara/hekima [not unreasonable]; si upofu. Ni safi na mtakatifu. Lakini shauku ya moyo wa asili ni kitu kingine kabisa. Wakati upendo wa Kweli humweka Mungu mbele kwenye mipango na unaendana kabisa na Roho wa Mungu, tamaa za mwili huwa na ukaidi [passion], papara, jazba, mihemko, kupinga na hazina mantiki kabisa; hukataa kusikiliza sheria yoyote na humfanya mtu unayemtamani kuwa kama mungu wako mdogo. **[1MCPsw 212.5]**

Katika mwenendo wote wa mtu mwenye upendo wa Kweli, neema ya Mungu itaonyeshwa. Staha, uungwana, unyenyekevu, unyofu, udhati, uaminifu, maadili, na dini vitaashiria kila hatua kuelekea muungano katika ndoa.—The Review and Herald, Septemba 25, 1888. (Jumbe kwa Vijana, 459) **[1MCPsw 213.1]**

Maandalizi ya Upendo wa Kweli kwa Ajili ya Ndoa Iliyofanikiwa—Upendo wa Kweli ni kanuni ya juu na takatifu, tofauti kabisa katika tabia na upendo unaoamshwa na msukumo na ambao hufa ghafla unapojaribiwa vikali. Ni kwa uaminifu katika wajibu katika nyumba ya wazazi ndipo vijana wanapaswa kujiandaa kwa ajili ya nyumba zao wenyewe. Waache vijana hapa waikane nafsi, wajinyime na kuonyesha wema, adabu, na huruma ya Kikristo. Hivyo upendo utahifadhiwa joto moyoni, na yeye anayetoka katika nyumba kama hiyo kusimama kama kichwa cha familia yake mwenyewe atajua jinsi ya kukuza furaha ya mwanamke ambaye amemchagua kama mwenzi wa maisha yake yote. Ndoa, badala ya kuwa mwisho wa upendo, itakuwa mwanzo wake tu.—Wazee wa Imani na Manabii, 176 (1890). **[1MCPsw 213.2]**

Upendo na Nidhamu Ya Kujiamini Huunganisha Familia Pamoja— Hebu Wazazi na watafute, katika tabia zao wenyewe na katika maisha yao ya nyumbani, kuonyesha upendo na ukarimu wa Baba wa Mbinguni. Hebu nyumba iwe imejaa mwanga wa jua. Hii itakuwa na thamani zaidi kwa watoto wenu kuliko ardhi au pesa. Hebu upendo wa nyumbani uwe hai mioyoni mwao, ili waweze kutazama

nyuma nyumba ya utoto wao kama mahali pa amani na furaha karibu na mbingu. Wanafamilia wote hawana muhuri au alama sawa ya tabia, na kutakuwa na nafasi ya mara kwa mara ya kuonyesha uvumilivu na ustahimilivu; lakini kupitia upendo na nidhamu binafsi wote wanaweza kuunganishwa pamoja katika muungano wa karibu zaidi.—*Wazee wa Imani na Manabii*, 176 (1890). **[1MCPsw 213.2]**

Sifa za Upendo wa Kweli (ushauri kwa mume mwenye msimamo mkali)—Upendo wa Kweli na safi ni wa thamani. Ni wa mbinguni katika ushawishi wake. Ni wa kina na wa kudumu. Si wa ghafla katika udhihirisho wake. Si tamaa ya ubinafsi. Huzaa matunda. Utasababisha juhudi ya mara kwa mara ya kumfanya mke wako afurahi. Ukiwa na upendo huu, itakuwa kawaida kufanya juhudi hii. Haitaonekana kulazimishwa. Ukitoka nje kwa matembezi au kuhudhuria mkutano, itakuwa kitu cha kawaida kama pumzi yako kumchagua mke wako akaandamane nawe na kutafuta kumfanya afurahi katika jamii yako. Unaona mafanikio yake ya kiroho kuwa duni kuliko yako, lakini niliona kwamba Mungu alipendezwa zaidi na roho yake kuliko ile uliyonayo wewe mwenyewe. **[1MCPsw 214.1]**

Wewe humstahili kabisa kuwa na mke uliye naye. Yeye ni mwema sana kukuzidi. Yeye ni mmea dhaifu, mwoga na nyeti; anahitaji kutunzwa kwa upole. Anatamani sana kufanya mapenzi ya Mungu. Lakini ana roho ya kiburi/aibu na ni mwoga, akijikunja na kuepuka lawama. Ni kama kifo kwake kuwa mada ya kuzingatiwa au kutajwa. Acha mkeo apendwe, aheshimiwe, na kuthaminiwa, katika kutimiza kiapo cha ndoa, naye atatoka katika hali hiyo ya kusitasita, ya kutotaka kutambuliwa na ya kuona aibu/staha kwa kukosa ujasiri ambayo ni ya asili kwake.—Shuhuda wa Kanisa 2:416 (1870). **[1MCPsw 214.2]**

You are not worthy of your wife. She is too good for you. She is a frail, sensitive plant; she needs to be cared for tenderly. She earnestly desires to do the will of God. But she has a proud spirit and is timid, shrinking from reproach. It is as death to her to be the subject of observation or remark. Let your wife be

loved, honored, and cherished, in fulfillment of the marriage vow, and she will come out of that reticent, diffident position which is natural to her.—Testimonies for the Church 2:416 (1870).

Nafsi Hutamani Upendo wa Juu—Mkeo anapaswa kufanya juhudi kubwa kuacha tabia ya kukaa kimya na kujitenga sana na watu, na badala yake akuze unyenyekevu katika matendo yake yote. Na wakati utaratibu wa juu wa vitivo unapoamshwa ndani yako na kuimarishwa na mazoezi, utaelewa vyema matakwa ya wanawake; utaelewa kwamba roho una hamu ya kupata upendo wa utaratibu wa juu zaidi, safi zaidi kuliko uliopo katika utaratibu wa chini wa tamaa za mwili. Tamaa hizi zimeimarishwa ndani yako kwa kutiwa moyo na mazoezi. Ikiwa sasa kwa kumcha Mungu unaweka mwili wako chini, na kutafuta kukutana na mke wako kwa upendo safi na ulioinuliwa, matakwa ya asili yake yatatimizwa. Mbebe mkeo moyoni mwako; mheshimu, na mweke juu katika mawazo yako.—Shuhuda wa Kanisa 2:415 (1870). **[1MCPsw 214.3]**

Upendo Hujieleza kwa Maneno na Matendo—L_____ anahitaji kukuza upendo kwa mkewe, upendo ambao utajieleza kwa maneno na matendo. Anapaswa kukuza upendo mwororo. Mkewe ana tabia nyeti na ya kushikamana na anahitaji kuthaminiwa. Kila neno la upole, kila neno la shukrani na kutia moyo kwa upendo, litakumbukwa naye na litaakisi baraka kwa mumewe. Tabia yake isiyo na huruma inahitaji kuletwa katika uhusiano wa karibu na Kristo, ili ule ukavu-kavu [stiffness] na utulivu wenye ubaridi wa kutokuwa na roho ya urafiki uweze kupunguzwa na kulainishwa na upendo wa Mungu. **[1MCPsw 215.1]**

Haitakuwa udhaifu au kusalimisha uanaume na heshima kumpa mkewe maneno ya upole na huruma kwa kumnenea na kumtendea; na isiishie kwenye mzunguko wa familia, bali iwafikie wale walio nje ya familia. L_____ ana kazi ya kujifanyia mwenyewe ambayo hakuna mtu anayeweza kumfanyia. Anaweza kukua imara katika Bwana kwa

kubeba mizigo katika kusudi Lake Bwana. Huruma na upendo wake vinapaswa kukita kwa Kristo na mambo ya mbinguni, na anapaswa kuwa akijenga tabia ya uzima wa milele.—Shuhuda wa Kanisa 3:530, 531 (1875). **[1MCPsw 215.2]**

Matendo Madogo Yanayofunua Upendo wa Kweli—Upendo hauwezi kuwepo tena bila kujifunua katika matendo ya nje kama vile moto usivyoweza kuendelea kuwaka bila mafuta. Wewe, Ndugu C, umehisi kwamba ilikuwa chini ya hadhi yako kuonyesha huruma nyororo, kujali, na upendo mwanana kwa matendo ya wema na kutafuta fursa ya kuonyesha upendo kwa mke wako kwa maneno ya huruma nyororo na mwanana, kujali na heshima ya wema. Unabadilika-badilika katika hisia zako na huathiriwa sana na hali zinazokuzunguka… Unapotoka kwenye shughuli zako, yaache huko masumbufu na mikanganyiko na mahangaiko yako. Njoo kwa familia yako ukiwa na uso wa furaha/uchangamfu, kwa huruma, upole, na upendo. Hii itakuwa bora kuliko kutumia pesa kwa dawa au madaktari kwa ajili ya mke wako. Itakuwa afya kwa mwili na nguvu kwa roho.—Shuhuda wa Kanisa 1:695 (1868). **[1MCPsw 215.3]**

Acha uvumilivu, shukrani, na upendo vidumishe mwanga wa jua moyoni ingawa siku inaweza kuwa na mawingu mengi.—Huduma ya Uponyaji, 393 (1905). **[1MCPsw 216.1]**

Nguvu ya Kielelezo cha Wazazi—Njia bora ya kuwaelimisha watoto kuwaheshimu baba na mama yao ni kuwapa fursa ya kuona baba akimjali mama, na mama akimheshimu na kumtii baba. Ni kwa kuona upendo ndani ya wazazi wao ndipo watoto wanaongozwa kutii amri ya tano na kutii amri, “Enyi watoto, watiini wazazi wenu katika Bwana; maana hii ndiyo haki.”—The

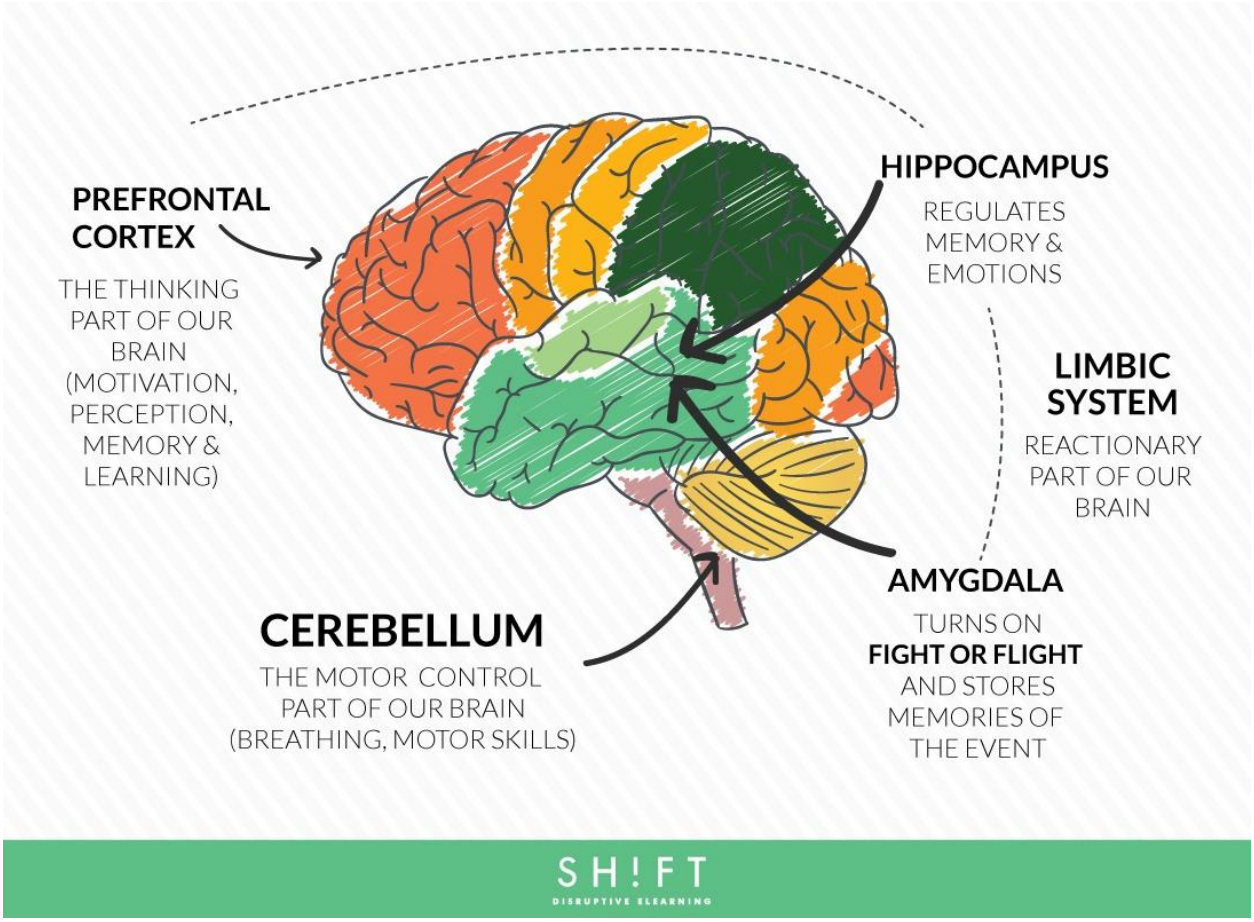
Review and Herald, Novemba 15, 1892. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 198, 199.) [1MCPsw 216.2]

Upendo wa Yesu Huakisiwa kwa Wazazi kama kwa Kioo—Watoto wanapokuwa na imani na mama yao na kuwafundisha kumpenda na kumtii, amewapa somo la kwanza katika maisha ya Kikristo. Lazima wampende na kumwamini na kumtii Mwokozi wao kama wanavyowapenda na kuwaamini na kuwatii wazazi wao. Upendo ambao mzazi huonyesha kwa uangalifu na malezi sahihi kwa mtoto huonyesha upendo wa Yesu kwa watu Wake waaminifu.—The Signs of the Times, Septemba 9, 1886, kifungu cha 11. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 199.) **[1MCPsw 216.3]**

Upendo wa Mama Ni Kielelezo cha Upendo wa Kristo—Mama anapowafundisha watoto wake kumtii kwa sababu wanampenda, anawafundisha masomo ya kwanza katika maisha ya Kikristo. Upendo wa mama unawakilisha kwa mtoto upendo wa Kristo, na watoto wadogo wanaomwamini na kumtii mama yao wanajifunza kumwamini na kumtii Mwokozi.—Tumaini la Vizazi Vyote, 515 (1898). **[1MCPsw 216.4]**

Ushawishi wa Nyumba ya Kikristo Hausahauliki Kamwe—Nyumba inayopambwa kwa upendo, huruma, na upole ni mahali ambapo malaika hupenda kutembelea na ambapo Mungu hutukuzwa. Ushawishi wa nyumba ya Kikristo iliyolindwa kwa uangalifu katika miaka ya utoto na ujana ndio usalama/ulinzi wa uhakika dhidi ya upotovu wa ulimwengu. Katika mazingira ya nyumba kama hiyo, watoto watajifunza kuwapenda wazazi wao wa kidunia na Baba yao wa mbinguni.—Manuscript 126, 1903. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 19.) **[1MCPsw 216.5]**

Uhusiano wa kifamilia unapaswa kuwa utakaso katika ushawishi wake. Nyumba za Kikristo, zilizoanzishwa na kuendeshwa kulingana na mpango wa Mungu, ni msaada mzuri katika kujenga tabia ya Kikristo… Wazazi na watoto wanapaswa kuungana katika kutoa huduma ya upendo kwa Yeye pekee anayeweza kudumisha upendo wa kibinadamu ukiwa safi, bora na wa adili.—Manuscript 16, 1899. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 19.) **[1MCPsw 217.1]**

Sura ya 25

Mapenzi na Ujinsia katika Uzoefu wa Kibinadamu

Maelezo: Ellen White aliishi na kufanya kazi katika siku ambazo kujizuia sana kulitumika katika kuzungumza hadharani au kuandika kuhusu ngono na uhusiano wa kimapenzi au tendo la ndoa kati ya mume na mke. **[1MCPsw 218.1]**

Aliolewa na James White mnamo Agosti 30, 1846, baada ya kujihakikishia kupitia maombi kwamba hii ilikuwa hatua sahihi. Ikumbukwe kwamba alikuwa ameshaingia katika huduma yake [na alikuwa amefika hatua ya kujua kwamba ameteuliwa kufanya hivi], kwani kwa miezi ishirini alikuwa ameanza kupokea maono kutoka kwa Bwana. Kutokana na muungano huu na James White alizaa wana wanne, waliozaliwa mnamo 1847, 1849, 1854, na 1860. **[1MCPsw 218.2]**

Ilikuwa katika miaka ya 1860—Baada ya muongo mmoja wa maono mawili ya msingi ya matengenezo ya afya (Juni 6, 1863, na Desemba 25, 1865)—ndipo Ellen G. White alianza kujadili mambo yanayohusiana na ngono. Kauli katika miaka ya baadaye zilitoa ufafanuzi fulani. Akirejelea tendo la ndoa katika ndoa alitumia maneno kama vile "upendeleo wa uhusiano wa ndoa," "upendeleo wa mahusiano ya kifamilia," "upendeleo wa ngono." [1MCPsw 218.3]

Ili kupata dhana sahihi na yenye usawa ya mafundisho ya Ellen White katika uwanja huu maridadi, kauli inapaswa kuwekwa pamoja na kauli. Usawa unaofunuliwa katika kauli nyingi unapaswa kuzingatiwa. Uangalifu mkubwa unapaswa kuzingatiwa kuhusu maana ya maneno yaliyotumika. **[1MCPsw 218.4]**

Maneno kama vile "ashiki" na "mwelekeo" wakati mwingine hutumiwa. Mara nyingi haya yanaonyeshwa kwa maneno kama vile *mwenye maadili ya chini, mnyama, mwenye tamaa za mwili, mpotovu au mwenye maadili mabaya, aliyeharibika/mfisadi.* Lugha hii kali inaweza kuwafanya wasomaji wengine kudhani kwamba shauku *yote* imelaaniwa na shughuli zote za ngono ni mbaya. Nukuu zifuatazo hazingeunga mkono hili: **[1MCPsw 218.5]**

Mungu hahitaji tu udhibiti mawazo yako, bali pia shauku/tamaa na mapenzi/mahaba yako… hamu/tamaa na mahaba/mapenzi ni mawakala wenye nguvu… Linda mawazo yako, hamu zako, na mahaba/mapenzi yako kwa njia chanya. Usishushe haya chini ili kuhudumia tamaa/hamu. Ziinue [shauku/hamu/tamaa na mahaba/mapenzi] hadi kwenye usafi,

vitoe kwa Mungu hivi-toa dhabihu kwa Mungu.—Shuhuda wa Kanisa 2:561, 564 (1870). **[1MCPsw 218.6]**

Not only does God require you to control your thoughts, but also your passions and affections.... Passion and affection are powerful agents....Positively guard your thoughts, your passions, and your affections. Do not degrade these to minister to lust. Elevate them [passions and affections] to purity, devote them to God.—Testimonies for the Church 2:561, 564 (1870).

Mielekeo yote ya tamaa za mwili inapaswa kutiishwa chini ya nguvu za juu za roho.—Manuscript 1, 1888. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 128.) **[1MCPsw 219.1]**

Katika mada hiyohiyo ambapo maneno hayo makali yametajwa, mwandishi, anahimiza kwamba tamaa za mwili zidhibitiwe na kile alichokiita "nguvu kuu za kiroho," 'busara' "zilizotukuka," "nidhamu ya kimaadili-vitivo vya maadili," na "siri ya dhamiri njema." Anaandika kuhusu umuhimu wa kuwa na kiasi na kuepuka ulafi, kupitiliza au mambo yanayozidi kiasi. Hata ndani ya ndoa tamaa hizo za mwili walizonazo wanadamu wote zinapaswa kudhibitiwa, kuratibiwa, kuongozwa kwa usahihi. Maelezo tena: [1MCPsw 219.2]

•

Wale wanaoona uhusiano wa ndoa kama mojawapo ya maagizo matakatifu ya Mungu, yanayolindwa na amri Yake Mungu takatifu, wataratibiwa/watadhibitiwa na maagizo ya busara.—Healthful Living, 48. **[1MCPsw 219.3]**

> Ni wachache sana wanaona kuwa ni wajibu wa kidini kutawala tamaa zao… Agano la ndoa linafunika dhambi ya rangi nyeusi kabisa… Afya na uhai husalimishwa kwenye madhabahu ya tamaa mbaya zinazoelekea chini. Nguvu za juu na bora na za kiungwana huwekwa chini ya mielekeo ya tamaa za kinyama… Upendo ni kanuni safi na takatifu; lakini tamaa ya mbaya haitakubali kujizuia na haitaamriwa au kudhibitiwa na akili/busara.—Shuhuda wa Kanisa 2:472, 473 (1870). **[1MCPsw 219.4]**

Anaandika kuwa uhusiano wa ndoa ni taasisi takatifu ambayo inaweza kuharibiwa au kupotoshwa misingi yake. Anazungumzia

“haki za unyumba/upendeleo wa ngono/sexual previledges” ambazo “Zinapotumiwa isivyo/vibaya kwa unyanyasaji-zinatolewa kwa unyanyasaji” au “zinatumiwa vibaya.” Hapa tunaona pia kuwa hapingi hamu au hisia za mwili zenyewe, bali anapinga tamaa chafu za maadili ya kuelekea chini na za kinyama. Pia, ni vizuri kugundua kuwa Ellen White anaelezea tendo la ndoa kama “fursa ya kipekee au upendeleo.” Ingawa alionya dhidi ya tabia mbaya za kupitiliza katika ngono, na zenye kuchukiza ndani ya ndoa [gross sex-hii yaweza kuwa jeuri, ukatili, oral sex, na uchafu mwingine usioendana na maumbile ya mwanadamu au mpango wa Mungu nk], alieleza kuwa hisia za mapenzi zikiongozwa kwa vizuizi vifaavyo, zinaweza “kuachiwa huru bila vizuizi.” Kuna kauli nyingine ya msingi hapa chini ambayo inabidi tuiangalie kwa umakini sana: **[1MCPsw 219.5]**

Kuhusu ndoa, ningesema, soma Neno la Mungu. Naam, katika wakati huu, siku za mwisho za historia ya ulimwengu huu, ndoa hufanyika miongoni mwa Waadventista Wasabato… Sisi, kama watu, hatujawahi kukataza ndoa, isipokuwa katika hali ambapo kulikuwa na sababu dhahiri kwamba ndoa ingeleta huzuni/taabu kwa pande zote mbili. Na hata hivyo, tumetoa nasaha na kushauri tu.—Letter 60, 1900. **[1MCPsw 219.6]**

Wakati mmoja ambapo kwa sababu ya mahitaji ya kazi ambayo yeye na mumewe walikuwa wakifanya, nusu ya bara liliwatenganisha, alimwambia kwa faragha James katika barua: **[1MCPsw 219.7]**

Kila siku tunahisi hamu kubwa ya kuwa karibu zaidi na Mungu na kuwa na utakatifu. Hii ndiyo sala yangu ninapolala, ninapoamka usiku, na ninapoamka asubuhi, Karibu na Wewe Mungu wangu, karibu na Wewe… **[1MCPsw 219.8]**

Ninalala peke yangu. Naona hata Mary anapendelea iwe hivyo, na mimi pia napenda hivyo. Ninaweza kuwa na fursa nzuri zaidi ya kutafakari na kuomba. Ninathamini utu wangu wote isipokuwa kama unanipa ukarimu/neema au heshima ya uwepo wako. Nataka kulala nawe tu kitandani.—Letter 6, 1876. **[1MCPsw 220.1]**

Hakuna wakati wowote aliposhiriki au kukubali mafundisho yaliyotaka aina fulani ya uhusiano wa kuwa kaka na dada katika ndoa. Alipokuwa akishughulika na baadhi ya watu waliosisitiza mafundisho ya aina hii, Ellen White alishauri dhidi ya kuhamasisha maoni kama hayo. Ili kuyashugulikia, aliandika, haya yanamfungulia Shetani njia ya kufanya kazi "kwenye mawazo ili uchafu" badala ya usafi uwe matokeo.—Letter 103, 1894. **[1MCPsw 220.2]**

Kwa kila fursa halali, iliyotolewa na Mungu, Shetani ana jambo bandia la kupendekeza. Anatafuta kubadilisha mawazo matakatifu na safi kwa yale yasiyo matakatifu. Badala ya utakatifu wa upendo wa ndoa, anaweka mbadala wa uhuru katika ngono, ukosefu wa uaminifu, ngono ya kupita kiasi, na upotovu; ngono kabla ya ndoa, uzinzi, tabia ya kinyama ndani na nje ya ndoa, na ushoga. Yote yanatajwa katika sura hii.—Wakusanyaji. **[1MCPsw 220.3]**

(A) Yaliyo Chanya

(Maneno ya Upendeleo na Ushauri)

Yesu na Uhusiano wa Familia—Yesu hakulazimisha useja kwa tabaka lolote la wanaume. Hakuja kuharibu uhusiano mtakatifu wa ndoa bali kuuinua na kuurudisha katika utakatifu wake wa asili. Yeye Anatazama kwa furaha uhusiano wa kifamilia ambapo upendo mtakatifu na usio na ubinafsi hutawala.—Manuscript 126, 1903. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 121.) [1MCPsw 220.4]

[Kristo] aliagiza kwamba wanaume na wanawake waungane katika ndoa takatifu, ili kulea familia ambazo washiriki wake, wakiwa wamevikwa taji ya heshima, wanapaswa kutambuliwa kama washiriki wa familia iliyo juu mbinguni.—Huduma ya Uponyaji, 356 (1905). **[1MCPsw 220.5]**

Kusudi la Mungu Linatimizwa katika Ndoa—Wote wanaoingia katika mahusiano ya ndoa wakiwa na kusudi takatifu—mume ili kupata mapenzi safi ya moyo wa mwanamke, mke ili kulainisha na kuboresha tabia ya mumewe na kuikamilisha—kutimiza kusudi la Mungu kwao.—Manuscript 16, 1899. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 99.) **[1MCPsw 220.6]**

> **Upendeleo wa Uhusiano wa Ndoa**—Wao [Wakristo waliofunga ndoa] wanapaswa kuzingatia ipasavyo matokeo ya kila upendeleo wa uhusiano wa ndoa, na kanuni takatifu inapaswa kuwa msingi wa kila tendo.—Shuhuda wa Kanisa 2:380 (1870). **[1MCPsw 221.1]**

> [Aliandika kuhusu] "ngome zinazohifadhi utakatifu faragha na fursa za uhusiano wa kifamilia."—Shuhuda wa Kanisa 2:90 (1868). **[1MCPsw 221.2]**

Wakati Ambapo Mapenzi Yanaweza Kufunguliwa-kupewa Uhuru—Mapenzi ya vijana yanapaswa kuzuiwa hadi kipindi kitakapofika ambapo umri na uzoefu wa kutosha utafanya iwe heshima na salama kuyafungua.—AM 8, 1864. (Jumbe kwa Vijana, 452.) **[1MCPsw 221.3]**

Hatari ya Kuzidisha Kile Kilicho Halali [ngono ndani ya ndoa ni halali ila kuwa na kiasi ni lazima]—Hakuna dhambi katika kula na kunywa au kuoa na kuolewa. Ilikuwa halali kuoa wakati wa Nuhu, na ni halali kuoa sasa, ikiwa kile kilicho halali kinatendewa ipasavyo na hakijafanywa kwa kupitiliza kiasi… **[1MCPsw 221.4]**

Katika siku za Nuhu, ilikuwa ni kupenda kupita kiasi kile ambacho chenyewe kilikuwa halali, pale kinapotumiwa ipasavyo, ndiko kulikofanya ndoa kuwa dhambi mbele za Mungu. Kuna wengi wanaopoteza roho zao katika enzi hii ya ulimwengu kwa kuzama katika mawazo ya ndoa na katika uhusiano wa ndoa wenyewe… **[1MCPsw 221.5]**

Mungu amewaweka wanadamu duniani, na ni haki yao kula, kunywa, kufanya biashara, kuoa, na kuolewa; lakini ni salama kufanya mambo haya kwa kumcha Mungu tu. Tunapaswa kuishi

katika ulimwengu huu tukirejelea ulimwengu wa umilele daima.—The Review and Herald, Septemba 25, 1888. **[1MCPsw 221.6]**

Ndoa Si Kibali cha Kuendekeza Tamaa Chafu/ovu za Kinyama—Wachache sana wanaona kuwa ni wajibu wa kidini kutawala tamaa zao za ngono. Wamejiunga katika ndoa na kitu walichochagua-au yule mwenzi waliyemchagua na kwa hivyo wanafikiri kwamba ndoa hutakasa kuridhisha tamaa ovu zenye kuelekea chini. Hata wanaume na wanawake wanaodai kumcha Mungu hujiachia huru kuendekeza shauku zao zenye tamaa za kuelekea chini na hawafikirii kwamba Mungu anawawajibisha kwa matumizi ya nishati muhimu, ambayo hudhoofisha umiliki wa uhai wao na kufanya mfumo mzima utindikiwe na uchovu. **[1MCPsw 221.7]**

> Agano la ndoa linafunika dhambi zenye giza kabisa. Wanaume na wanawake wanaodai utauwa huidhalilisha miili yao wenyewe kupitia kujifurahisha/kujiridhisha kwa tamaa mbaya na hivyo kujishusha chini ya uumbaji wa wanyama. Wanatumia vibaya nguvu ambazo Mungu amewapa ili zihifadhiwe katika utakatifu na heshima. Afya na uhai hutolewa kafara juu ya madhabahu ya tamaa mbaya. Nguvu za juu, bora na za kiungwana huwekwa chini ya mielekeo ya tamaa za mwili. Wale wanaotenda dhambi hivyo hawajui matokeo ya mwenendo wao.—Shuhuda wa Kanisa 2:472 (1870). **[1MCPsw 222.1]**

Balansi/msawaziko nyeti Kati ya Upendo na Tamaa mbaya za mwili—Si upendo safi unaomsukuma mwanaume kumfanya mkewe kuwa chombo cha kuhudumia tamaa yake mbaya. Ni tamaa za kinyama zinazopiga mayowe ya kujiridhishwa. **[1MCPsw 222.2]**

Ni watu wachache sana wanaoonyesha upendo wao kwa njia iliyoainishwa na mtume: “Kama Kristo Naye alivyolipenda

kanisa, akajitoa kwa ajili yake; ili [si kulichafua bali] alitakase na kulisafisha; ili liwe takatifu na lisilo na mawaa" (Waefeso 5:25–27). Huu ndio ubora wa upendo katika uhusiano wa ndoa ambao Mungu anautambua kama mtakatifu. **[1MCPsw 222.3]**

Upendo ni kanuni safi na takatifu, lakini msisimko wa tamaa hautakubali kujizuia/vizuizi na hautaamriwa au kudhibitiwa na akili/busara. Ni mpofu kwa matokeo yake; haufikiria chanzo hadi madhara yake [sababu na athari]. **[1MCPsw 222.4]**

> Wanawake wengi wanateseka kutokana na udhaifu mkubwa na magonjwa yalikaa ndani ya miili yao kwa sababu sheria za uhai wao zimepuuzwa; sheria za asili zimekanyagwa. Nguvu ya ubongo hutumiwa vibaya na wanaume na wanawake, ikielekezwa kwenye matendo yasiyo ya kawaida ili kuridhisha tamaa mbaya za chini; nguvu hii mbaya kama zimwi—uovu wa, tamaa za mwili zielekeazo chini—hujichukulia jina maridadi la upendo.—Shuhuda wa Kanisa 2:473, 474 (1870). **[1MCPsw 222.5]**

Upendo Dhidi ya Shauku ya Moyo wa Asili wa Mwanadamu—Upendo… haukosi adabu au busara; sio mpofu. Ni safi na mtakatifu. Lakini tamaa ya moyo wa asili ni jambo lingine kabisa. Ingawa upendo safi utamchukua Mungu katika mipango Yake yote na utakuwa katika upatano kamili na Roho wa Mungu, Tamaa mbaya ya mwili itakuwa na ukaidim yenye harara/papara, isiyo na busara/sababu, hupinga kujizuia, na itafanya kitu cha chaguo lake kuwa sanamu. Katika mwenendo wote wa mtu aliye na upendo wa Kweli, neema ya Mungu itaonyeshwa.—The Review and Herald, Septemba 25, 1888. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 50.) **[1MCPsw 223.1]**

Huamuru Busra/Akili Kudhibiti—Wale wanaoona uhusiano wa ndoa kama moja ya amri takatifu za Mungu, zinazolindwa na amri Yake takatifu, watadhibitiwa na maagizo ya busara.—Healthful Living, Nambari 2, 48, 1865. (Jumbe Teule 2:440) **[1MCPsw 223.2]**

Weka Siri Ndani ya Mzunguko Mtakatifu wa Familia—Katika kila familia kuna mduara mtakatifu ambao hauapaswi kuvunjwa-unapaswa kuwekewa mipaka. Ndani ya mduara huu hakuna mtu mwingine mwenye haki ya kuingia. Mume au mke asimruhusu mwingine kushiriki siri ambazo ni zao hawa wawili peke yao.—Huduma ya Uponyaji 361 (1905). **[1MCPsw 223.3]**

(B) Yaliyo Hasi

(Maneno ya Kujizuia na Tahadhari)

Ndoa Haikukusudiwa Kufunika Hulka/mwenendo na Mazoea ya Kidunia—Mungu hakuwahi kukusudia kwamba ndoa ifunike dhambi nyingi zinazofanywa. Utu na mazoea ya kidunia katika uhusiano wa ndoa yanaelimisha akili na ladha ya maadili ya kudhoofisha maadili nje ya uhusiano wa ndoa.—The Review and Herald, Mei 24, 1887. [1MCPsw 223.4]

Ngono iliyopitiliza Huhatarisha Afya na Maisha—Si upendo safi, na mtakatifu unaomwongoza mke kuridhisha tamaa za kinyama za mumewe kwa kuhatarisha afya na maisha… **[1MCPsw 223.5]**

> Huenda ikawa muhimu kumsihi kwa unyenyekevu na upendo mume, hata kwa hatari ya kutomfurahisha mumewe, kwamba yeye hawezu kudhalilisha mwili wake kwa kujisalimisha kwenye ngono ya kupita kiasi. Anapaswa, kwa njia ya upole na ukarimu, kumkumbusha kwamba Mungu ana dai la kwanza na la juu zaidi juu ya nafsi yake yote na kwamba yeye mke hawezi kupuuza dai hili, kwani atawajibika katika siku kuu ya Mungu.—Shuhuda wa Kanisa 2:475 (1870). **[1MCPsw 224.1]**

Kuzidisha kiasi cha ngono kutaharibu upendo wa ibada, kutachukua kutoka kwenye ubongo dutu inayohitajika kulisha mwili, na kutauchosha mwili/nguvu usitende kazi kwa ufanisi zaidi.—

Emotional Regulation in Neuroscience

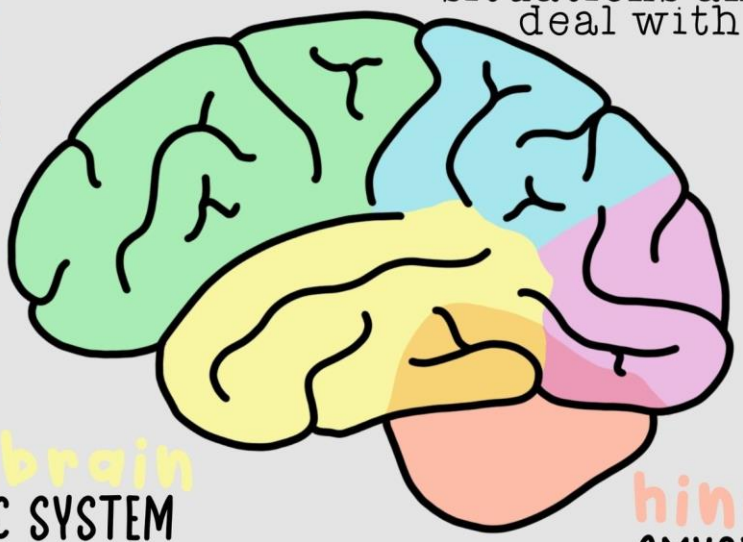
three areas of the brain that control emotional situations and how to deal with them

forebrain

PRE-FRONTAL CORTEX

ready to learn
executive function
problem solving

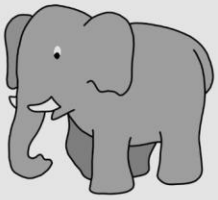

midbrain

LIMBIC SYSTEM

feeling & emotion
reactive behaviour
e.g. needy, uncooperative

hindbrain

AMYGDALA & STEM

fight or flight
instinctive brain
survival brain

www.misstinks.co.uk

Shuhuda wa Kanisa 2:477 (1870). **[1MCPsw 224.2]**

Upotoshaji wa Taasisi Takatifu—Kwa sababu wameingia katika uhusiano wa ndoa, wengi hufikiri kwamba wanaweza kujiruhusu kudhibitiwa na tamaa za kinyama. Wanaongozwa na Shetani, ambaye huwadanganya na kuwaongoza kuipotosha taasisi hii takatifu. Adui anafurahishwa sana na kiwango cha chini ambacho akili zao huchukua; kwani ana mengi ya kupata katika mwelekeo huu. **[1MCPsw 224.3]**

> Anajua kwamba akiweza kuamsha tamaa za mwili mbaya za kuelekea chini na kuzitukuza, hana cha kumsumbua katika uzoefu wao wa Kikristo; kwani uwezo wa kimaadili na kiakili utakuwa chini na kusalimishwa, huku mwelekeo wa kinyama ukitawala na kuendelea katika ukuu; na tamaa hizi mbaya zitaimarishwa kwa mazoezi, huku sifa bora zikizidi kuwa dhaifu.—Shuhuda wa Kanisa 2:480 (1870). **[1MCPsw 224.4]**

Unyanyasaji Katika Ndoa ya Haki za Ngono—Tamaa za wanyama, zikiendekezwa, zikipenda na kuridhishwa, huwa na nguvu sana katika enzi hii, na maovu yasiyoelezeka katika maisha ya ndoa ndiyo matokeo ya uhakika. Mahali pa akili kukuzwa na kuwa na nguvu ya kudhibiti, wakati tabia za wanyama hutawala nguvu za juu na bora za kiungwana hadi zitakapowekwa chini ya tabia za wanyama. Matokeo yake ni nini? Viungo dhaifu vya wanawake huchakaa na kuwa wagonjwa; kuzaa watoto si salama tena; haki za ngono hutumika vibaya. **[1MCPsw 224.5]**

Wanaume wanaharibu miili yao wenyewe, na mke amekuwa mtumwa wa kitanda kwa tamaa zao zisizo na mipaka, mbaya hadi hakuna hofu ya Mungu mbele ya macho yao. Kujiridhisha na tamaa zinazoharibu mwili na roho ndio utaratibu wa maisha ya ndoa.—Manuscript 14, 1888. **[1MCPsw 225.1]**

Ushawishi wa Kabla ya Kuzaliwa—Shetani anatafuta kudhalilisha akili za wale wanaoungana katika ndoa ili aweze kupiga muhuri taswira yake ya chuki juu ya watoto wao… **[1MCPsw 225.2]**

> Anaweza kuwaumba wazao wao kwa urahisi zaidi kuliko angeweza kuwaumba wazazi, kwani anaweza kudhibiti akili za wazazi ili kupitia wao aweze kuwapa watoto wao muhuri wake wa tabia. Hivyo watoto wengi huzaliwa na tamaa za kinyama ambazo kwa kiasi kikubwa zinaongezeka kwendaj juu, huku uwezo wa kimaadili ukikuzwa kwa udhaifu. Watoto hawa wanahitaji utamaduni makini zaidi ili kuleta, kuimarisha, na kukuza nguvu za kimaadili na kiakili, ili hawa waweze kuongoza.—Shuhuda wa Kanisa 2:480 (1870). **[1MCPsw 225.3]**

Mchakato wa Kuharibu—Akili ya mwanamume au mwanamke haishuki kwa muda mfupi kutoka usafi na utakatifu hadi upotovu, uharibifu, na uhalifu. Huchukua muda kumbadilisha mwanadamu kuwa wa Kiungu au kuwadhalilisha wale walioumbwa kwa mfano wa Mungu kuwa wakatili au wa kishetani. **[1MCPsw 225.4]**

Kwa kutazama tunabadilishwa. Ingawa tumeumbwa kwa mfano wa Muumba wetu, mwanadamu anaweza kuelimisha akili yake kiasi kwamba dhambi ambayo hapo awali aliichukia itakuwa ya tamu/kupendeza kwake. Anapoacha kukesha na kuomba, anaacha kulinda ngome, moyo, na kujihusisha na dhambi na uhalifu. Akili imeharibika na kushushwa chini, na haiwezekani kuiinua kutoka kwenye upotovu wakati inafundishwa kuzifanya nguvu za kimaadili na kiakili kuwa watumwa na kuziweka zitawaliwe na tamaa za mwili. **[1MCPsw 225.5]**

> Vita vya mara kwa mara dhidi ya tamaa za mwili lazima vidumishwe; na lazima tusaidiwe na ushawishi wa neema ya Mungu unaosafisha, ambao utavutia akili juu na kuizoesha kutafakari mambo safi na matakatifu.—Shuhuda wa Kanisa 2:478, 479 (1870). **[1MCPsw 225.6]**

Ushauri kwa Wanawake—Ninaandika kwa moyo wa huzuni kwamba wanawake katika enzi hii, wote walioolewa na wasioolewa, mara nyingi sana hawadumishi ufaragha

unaohitajika-kutotongoza wanaume nk [reserve]. Wanatenda kama makahaba wanaotongoza wanaume [coquette]. Wanavutia umakini wa wanaume waseja na waliooa, na wale walio dhaifu katika nguvu za maadili watanaswa. [1MCPsw 226.1]

Mambo haya, yakiruhusiwa, huzimisha hisia za maadili na kupofusha akili ili uhalifu usionekane kama dhambi. Mawazo yanaamshwa ambayo hayangekuwa hivyo kama mwanamke angekaa katika nafasi yake kwa unyenyekevu na kiasi. Huenda hakuwa na kusudi au nia isiyo halali yeye mwenyewe, lakini amewatia moyo wanaume wanaojaribiwa waje kwake na wanaohitaji msaada wote wanaoweza kupata kutoka kwa wale wanaoshirikiana nao. [1MCPsw 226.2]

Kwa kuwa mwangalifu, mwenye hekima, mkimya, bila kuchukua uhuru wowote, bila kupokea sifa zisizostahili, lakini kudumisha hali ya juu ya maadili na utu unaokua, uovu mwingi ungeweza kuepukwa.—Manuscript 4a, 1885. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 331, 332.) [1MCPsw 226.3]

> **Wanawake Kama Wajaribu**—Je, wanawake wanaokiri Ukweli hawatajilinda wenyewe kwa ukali/umakini ili hata kidogo wasipewe moyo wa kuzoeana bila sababu? Wanaweza kufunga milango mingi ya majaribu ikiwa wataendelea kuwa na utulivu, faragha mkali/strict na adabu ya mwenendo.—Shuhuda wa Kanisa 5:602 (1889). [1MCPsw 226.4]

> Wanawake mara nyingi huwa washawishi. Kwa kisingizio kimoja au kingine, huvutia umakini wa wanaume, waliooa au wasioolewa, na kuwaongoza hadi watakapovunja Sheria ya Mungu, hadi manufaa yao yatakapoharibika, na roho zao kuwa hatarini.—Shuhuda wa Kanisa 5:596 (1889). [1MCPsw 226.5]

Mchungaji Mwenye Huruma—Iweni watu wa Mungu, upande wa kupata faida/kunufaisha. Maarifa yanapatikana kwa wote wanaoyatamani. Mungu anapanga akili iwe imara, ikifikiri kwa

undani zaidi, kwa ukamilifu zaidi, na kwa uwazi zaidi. Tembea na Mungu kama Henoko alivyofanya; *mfanye Mungu kuwa mshauri wako na huwezi kujizuia katika kufanya matengenezo…* **[1MCPsw 226.6]**

Kuna wanaume wanaodai kushika amri za Mungu, ambao watalitembelea kundi la Mungu chini ya ulinzi wao na kuwaongoza watu wasio na tahadhari katika msururu wa mawazo unaosababisha uhuru na mazoea yenye aibu… **[1MCPsw 227.1]**

Yeye [mchungaji], anapotembelea familia, ataanza kuuliza siri za maisha yao ya ndoa. Je, wanaishi kwa furaha na waume zao? Je, wanahisi kwamba wanathaminiwa? Je, kuna maelewano katika maisha yao ya ndoa? Na hivyo mwanamke asiyeshuku uovu wa mtu huyo anaongozwa na maswali haya ya kuvutia ili kufungua maisha yake ya siri, tamaa zake, majaribu na malalamiko yake madogo, kwa mgeni kama Wakatoliki wanavyofanya kwa makasisi wao. **[1MCPsw 227.2]**

Kisha mchungaji huyu mwenye kujidai ana huruma anaweka sura ya uzoefu wake mwenyewe; kwamba mkewe hakuwa mwanamke wa chaguo lake; kwamba hakuna uhusiano wa kweli kati yao. Anasema yeye hampendi mkewe. Hakidhi matarajio yake. Kwa hivyo kizuizi huvunjwa, na wanawake hushawishiwa. Wanaamini maisha yao ni jambo moja la kukatisha tamaa, na mchungaji huyu ana huruma kubwa kwa kundi lake. Hisia za upendo husukumwa, na akili na roho huharibiwa na usafi wake, ikiwa aina hii ya kazi haisababishi uvunjaji wa amri ya saba-'Usizini'. **[1MCPsw 227.3]**

Mawazo yenye uchafuzi yaliyohifadhiwa huwa tabia, na roho hupata kovu na unajisi. Mara tu unapofanya kitendo kibaya na doa pia hutengenezwa, ambalo hakuna kinachoweza kuponya ila damu ya Kristo; na ikiwa tabia hiyo haitaondolewa kwa azimio thabiti, roho huharibika na vijito vinavyotiririka kutoka kwenye chemchemi hii ya unajisi huharibu wengine. Ushawishi wake ni laana. Hakika Mungu atawaangamiza wote wanaoendelea na mazoea/kazi hii… **[1MCPsw 227.4]**

Sharti tuinuliwe, tuboreshwe, na kutakaswa. Tunaweza kuwa na nguvu katika Yesu ili kushinda; lakini tabia inapokosa usafi, pale dhambi inapokuwa sehemu ya tabia, ina nguvu ya kuloga na kulewesha/kusumisha ambayo ni sawa na glasi ya kileo. Nguvu ya kujidhibiti, kujikana nafsi na busara inashindwa na mazoea ambayo yanachafua mwili mzima; na ikiwa mazoea haya ya dhambi yataendelea, ubongo hudhoofika, huugua, na hupoteza utimamu wake.—Letter 26d, 1887. **[1MCPsw 227.5]**

Wanaume, Wanawake, na Vijana Wanaohusika katika Upotovu wa Maadili—Hatari za kimaadili ambazo wote, wazee kwa vijana, hukabiliwa nazo zinaongezeka kila siku. Kuparanganyika kwa maadili kwa kukosa kujizuia, ambako tunauita upotovu, hupata nafasi ya kutosha kufanya kazi, na ushawishi unatolewa na wanaume, wanawake, na vijana wanaodai kuwa Wakristo ambao ni ule wa kuelekea chini, wa tamaa za kimwili hasa za kingono, na wa kishetani.—Letter 26d, 1887. **[1MCPsw 228.1]**

Shetani anafanya juhudi za ustadi kuwahusisha wanaume na wanawake walioa, watoto na vijana katika mazoea machafu-yasiyotakaswa. Majaribu yake yanakubalika katika mioyo mingi, kwa sababu haijainuliwa, hairaboresha haijatakaswa, haijasafishwa, na kuheshimiwa na Ukweli mtakatifu ambao wanadai kuuamini. Si wachache wamekuwa wanyonge, wenye maadili ya kwenda chini na waovu katika mawazo na wanajihusisha na mazungumzo ya kawaida na mwenendo ambao majaribu ya Shetani yanapokuja, wanazolewa kwani hawana nguvu ya kimaadili ya kuyapinga na huanguka kama mawindo rahisi.—Letter 26d, 1887. (In Heavenly Places, 199.) **[1MCPsw 228.2]**

Hatua za Kuelekea Chini—Majaribu endelevu ya Shetani yamekusudiwa kudhoofisha serikali ya mwanadamu juu ya moyo wake mwenyewe, kudhoofisha nguvu yake ya kujidhibiti. Anamwongoza mwanadamu kuvunja vifungo vinavyomuunganisha katika muungano mtakatifu na wenye furaha na Muumba wake. **[1MCPsw 228.3]**

Kisha, anapotenganishwa na Mungu, shauku/tamaa za mwili hupata udhibiti wa akili, na msukumo juu ya kanuni, na anakuwa mwenye dhambi katika mawazo na matendo, hukumu/maamuzi wake unapotoshwa, akili yake inaonekana kuwa dhaifu, na anahitaji kurejeshwa kwake mwenyewe kwa kurejeshwa kwa Mungu kwa mtazamo sahihi wa nafsi yake katika nuru ya Neno la Mungu.—Letter 24, 1890. **[1MCPsw 228.4]**

Epuka Kusoma, Kuona, na Kusikia Uchafu—Wale ambao hawataanguka katika mawindo ya mbinu za Shetani lazima walinde vyema njia za roho; lazima waepuke kusoma, kuona, au kusikia kile kitakachopendekeza mawazo machafu. Akili haipaswi kuachwa ifikirie bila mpangilio kila jambo ambalo adui wa roho anaweza kupendekeza. Moyo lazima ulindwe kwa uaminifu, la sivyo maovu ya nje yataamsha maovu ndani, na roho itatangatanga gizani.—Matendo ya Mitume, 518 (1911). **[1MCPsw 228.5]**

> Itakubidi uwe mlinzi mwaminifu juu ya macho yako, masikio yako, na hisia zako zote ikiwa ungetaka kudhibiti akili yako na kuzuia mawazo ya ubatili na maovu yasichafue roho yako. Nguvu ya neema pekee ndiyo inayoweza kukamilisha kazi hii inayotamanika na kuhitajika zaidi.—Shuhuda wa Kanisa 2:561 (1870). **[1MCPsw 229.1]**

Riwaya Zisizofaa Kuhusu Ngono Isiyo Safi-ya Kuchukiza na Ponografia —Picha chafu zina ushawishi wenye ufisadi. Riwaya huchunguzwa/husomwa kwa hamu na wengi, na matokeo yake, mawazo yao huchafuliwa. **[1MCPsw 229.2]**

Katika magari, picha za wanawake wakiwa uchi mara nyingi husambazwa kwa ajili ya kuuzwa. Picha hizi za kuchukiza pia zinapatikana katika saluni za daguerrean [studio za picha], na zimetundikwa kwenye kuta za wale wanaofanya biashara ya nakshi. Huu ni wakati ambapo upotovu umejaa kila mahali [Alisema haya kabla ya Tv, Computer au simu za mkono]. **[1MCPsw 229.3]**

> Tamaa ya macho na tamaa potovu za mwili huamshwa kwa kutazama na kusoma… Akili hufurahia kutafakari matukio

yanayoamsha tamaa za mwili. Picha hizi zenye uovu, zinazoonekana kupitia mawazo machafu, huharibu maadili na huwawaongoza viumbe waliodanganywa kuwa na vizuizi vilivyo na uhuru, waliopenda sana kufungua mlango wa matamanio. Kisha fuata dhambi na uhalifu unaowaburuza viumbe walioumbwa kwa mfano wa Mungu hadi kiwango sawa na wanyama, na hatimaye kuwazamisha katika Jehanamu. Epuka kusoma na kuona mambo ambayo yatapendekeza mawazo machafu. Kuza/palilia nguvu za kimaadili na kiakili.—Shuhuda wa Kanisa 2:410 (1870). **[1MCPsw 229.4]**

Akili Kipengele Kinachoamua—Paulo alisema, "Kwa akili zangu naitumikia Sheria ya Mungu." Wewe iwekee mawingu hii akili kupitia kujifurahisha na kujiridhisha kwa tamaa za kinyama, na nguvu za maadili zinadhoofika na hivyo yale yaliyo matakatifu na ya kawaida yanawekwa kwenye kiwango kimoja.—Letter 2, 1873. **[1MCPsw 229.5]**

Kujichua-kupiga punyeto-

[*Kumbuka:* Mwandishi anazungumzia mada hii kwa kina katika Shuhuda kwa Kanisa 2:346–353, 480–482, na kijitabu cha Wito kwa Wakina Mama ambacho hakijachapishwa-Mswada (1864). Tazama *Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto,* Sehemu ya XVII, "Kuhifadhi Uadilifu wa Maadili," Wazee wa Imani na Manabii 439–468, kwa habari kamili ya mada hiyo inayotokana na vyanzo vyote vilivyochapishwa na ambavyo havijachapishwa.—

Masturbation [Note: The author treats this subject at length in Testimonies for the Church 2:346-353, 480-482, and the out-of-print pamphlet an Appeal to Mothers (1864). See Child Guidance, Section XVII, "Preserving Moral Integrity," Patriarchs and Prophets, 439-468, for a comprehensive coverage of the subject drawn from all published and unpublished sources.—Compilers.]—Youth and children of both sexes engage in moral pollution [masturbation] and practice this disgusting, soul-and-body-destroying vice.

Wakusanyaji.]—Vijana na watoto wa jinsia zote mbili hujihusisha na uchafuzi wa maadili [kujichua] na hufanya uovu huu wa kuchukiza, unaoharibu roho na mwili. **[1MCPsw 230.1]**

Wengi wanaojiita Wakristo wametiwa ganzi mno na desturi hiyo hiyo kiasi kwamba hisia zao za kimaadili haziwezi

kuamshwa na kuelewa kwamba ni dhambi, na kwamba zikiendelea matokeo yake ya hakika yatakuwa kuvunjika kabisa kwa mwili na akili. Mwanadamu, kiumbe mtukufu zaidi duniani, aliyeumbwa kwa mfano wa Mungu, anajigeuza kuwa mnyama! Anajifanya machukizo na mfisadi/mpotovu. **[1MCPsw 230.2]**

Kila Mkristo atalazimika kujifunza kuzuia tamaa zake na kudhibitiwa na kanuni. Asipofanya hivi, hastahili jina la Kikristo. **[1MCPsw 230.3]**

Baadhi ya wanaojidai kuwa Wakristo wa kweli hawaelewi dhambi ya kujiharibu/kujinyanyasa mwili na matokeo yake ya uhakika. Tabia waliyoisimika kwa muda mrefu imepofusha uelewa wao. Hawatambui uovu wa dhambi hii idhalilishayo, ambayo huimarisha mfumo na kuharibu nguvu ya mfumo wao wa neva/fahamu. **[1MCPsw 230.4]**

Kanuni ya maadili ni dhaifu sana inapokinzana na tabia iliyosimikwa na mtu. Ujumbe mzito kutoka mbinguni hauwezi kugusa moyo ambao haujaimarishwa dhidi ya kujiridhisha au kujiendekeza kwa uovu huu unaomdalilisha mtu na kumfanya aelekee kwenda chini. Mishipa nyeti ya ubongo imepoteza toni yake ya afya nzuri kwa msisimko wa kufisha ili kukidhi tamaa isiyo ya kawaida ya ngono. Mishipa ya ubongo inayowasiliana na mfumo mzima ndiyo njia pekee ambayo mbingu inaweza kuwasiliana na mwanadamu na kuathiri maisha yake ya ndani kabisa kwenye mtima wake. **[1MCPsw 230.3]**

> Chochote kinachovuruga mzunguko wa mikondo ya umeme katika mfumo wa neva hupunguza nguvu za mvuto muhimu, na matokeo yake ni kufisha hisia za akili.—Shuhuda wa Kanisa 2:347 (1870). **[1MCPsw 230.6]**

> Baadhi ya watoto huanza uchafuzi wa miili yao wakiwa wachanga; na kadiri wanavyoongezeka miaka, tamaa mbaya hukua kadiri wanavyokua na kuimarika kadri nguvu zao zinavyoimarika. Akili zao hazitulii. Wasichana hutamani jamii ya wavulana, na wavulana hutamani jamii ya wasichana. Hulka zao si za kujizuia na za kuwa na kiasi.

Wao ni jasiri na wanaendelea mbele na huchukua uhuru usiofaa. Tabia ya kuutumia mwili vibaya imeharibu akili zao na kuchafua roho zao na hata kuweka alama.—Shuhuda wa Kanisa 2:481 (1870). **[1MCPsw 231.1]**

Tendo la Ngono Kabla ya Ndoa (ushauri kwa kijana Mwadventista wa Sabato)—Hakuna kishawishi hatari na chenye kuangamiza Maisha ya vijana wa kiume kama tamaa za mwili na uasherati-ngono zembe. Mtu akiyumbishwa na kuingia kwenye mtego huu, Maisha yake ya kimwili na kiroho yanaharibika kabisa, si hapa duniani tu bali hata kwenye uzima wa milele… **[1MCPsw 231.2]**

Nilionyeshwa katika maono saa ulizotumia ukiwa na N usiku wa manane; wewe mwenyewe unajua vyema jinsi mlivyotumia saa hizo. Uliniomba nikuambie kama kweli umezivunja amri za Mungu. Nami sasa nakuuliza: Je, kweli hujazivunja? **[1MCPsw 231.3]**

Ulikuwa unafanya nini kwa saa zote hizo, usiku baada ya usiku? Je, mahali mlipokuwa, mwelekeo, mienendo yenu na mapenzi yenu vilikuwa vya heshima kiasi kwamba ungependa viandikwe katika vitabu vya mbinguni? Niliona na kusikia mambo ambayo hata malaika wangeficha nyuso zao kwa aibu, na rangi za nyuso za malaika zingebadilika [blush]… Hakuna kijana anayeruhusiwa kumfanyia N mambo uliyomfanyia isipokuwa awe amemwoa kihalali; nilishangaa sana kuona kwamba huoni ubaya au uzito wa jambo ulilofanya. **[1MCPsw 231.4]**

Sababu ya kukuandikia sasa ni kukusihi, kwa ajili ya roho yako, usijiweke tena katika majaribu. Fanya kazi fupi katika kuvunja jaribu hilo mara moja na ujinasue kutoka katika uchawi huo uliokuteka, ambao umekuwa ukikutesa kama ndoto ya kutisha usiku. Jinasue na ukate pingu hizo sasa na kwa siku zijazo, ikiwa

kweli unatamani kuwa na uhusiano mzuri na Mungu na kupata Kibali Chake… **[1MCPsw 231.5]**

Umetumia saa nyingi za usiku pamoja naye huyo msichana kwa sababu nyote wawili mlidanganywa na ugonjwa wa mapenzi [infatuated]… Kwa jina la Bwana, acha kumpa umakini N au muoe… Afadhali muoane naye ili muwe katika jamii yake na mjiendeshe kama vile mume na mke wanavyopaswa kutendeana wao kwa wao… [1MCPsw 231.6]

Ikiwa katika kipindi chote cha maisha yako unataka kufurahia kuwa na N, yaani katika jamii yake kama unavyoonekana sasa kuifurahia na kuvutiwa nayo, kwa nini usiende mbele hatua zaidi ya uliyonayo tayari na kisha uwe mlinzi wake halali na uwe na haki isiyopingika ya kutumia saa unazochagua kuwa katika uwepo wake? … Matendo na mazungumzo yako ni ya kumchukiza Mungu.—Letter 3, 1879. **[1MCPsw 231.7]**

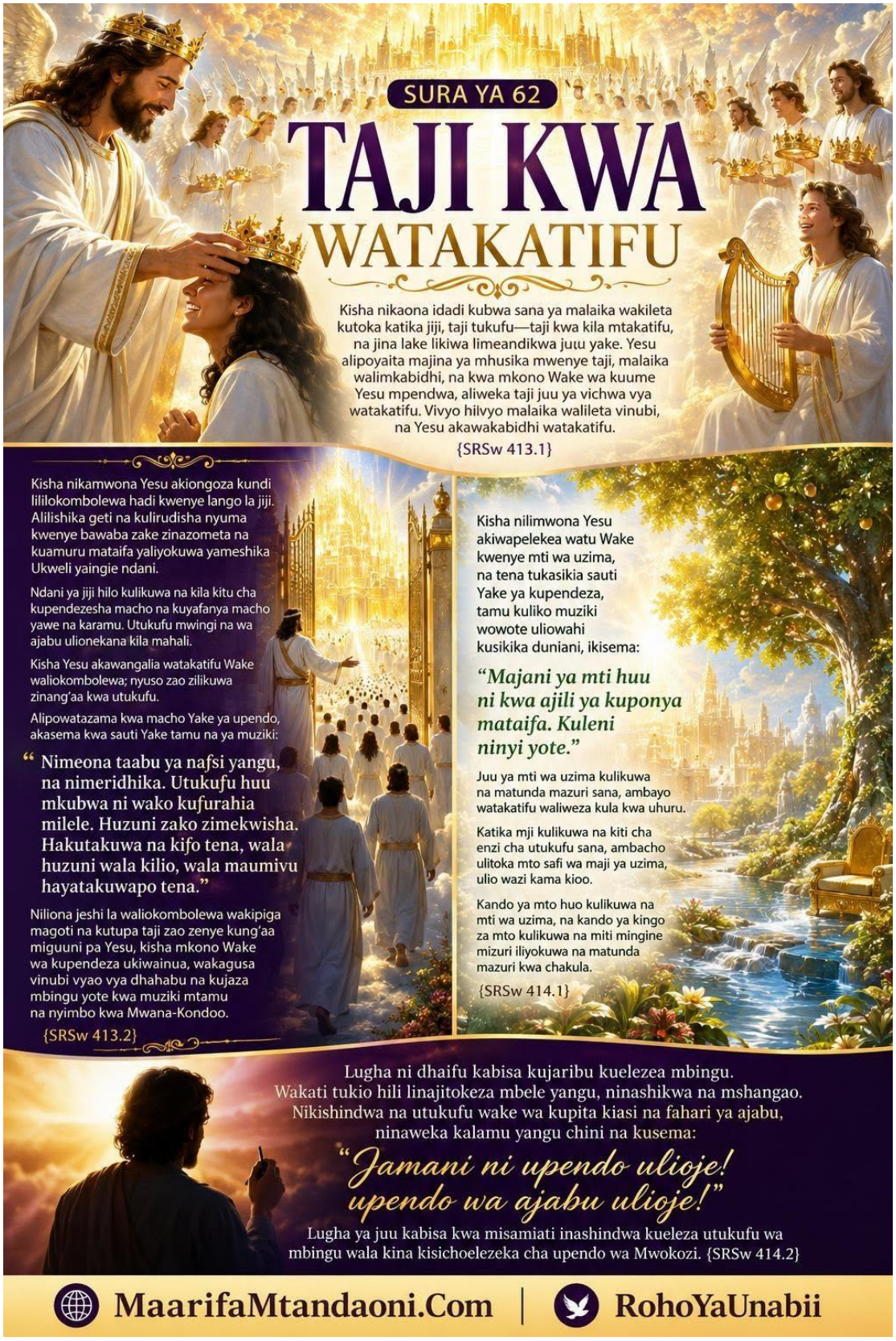
Maadili Machafu ya Sodoma, ya Kukosa Vizuizi—Hatukosi kujua kuhusu anguko la Sodoma kwa sababu ya upotovu wa wakazi wake. Nabii hapa [Ezekieli 16:49] ametaja maovu mahususi yaliyosababisha maadili machafu. Tunaona dhambi zile zile zilizopo sasa duniani ambazo zilikuwa Sodoma na ambazo zilileta juu yake ghadhabu ya Mungu, hata kuangamizwa kwake kabisa.—The Health Reformer, Julai, 1873. (The SDA Bible Commentary 4:1161) [**1MCPsw 232.1**]

Dhambi za Kabla ya Gharika na Sodoma Zinaongezeka [Antediluvians]—Kila mahali panaonekana majeruhi/magofu ya ubinadamu, madhabahu za familia zilizopuuzwa, familia zilizovunjika. Kuna kuachwa kwa ajabu kwa kanuni, kushuka kwa kiwango cha maadili; dhambi zinaongezeka kwa kasi ambayo ilisababisha hukumu za Mungu kumiminwa duniani katika Gharika na katika uharibifu wa Sodoma kwa moto.—Shuhuda wa Kanisa 5:601 (1889). **[1MCPsw 232.2]**

Kuvamia Kanisa Leo—Uchafu umeenea leo, hata miongoni mwa wanaodai kuwa wafuasi wa Kristo. Tamaa za mwili

hazizuiliwi; tabia za kinyama zinapata nguvu kwa kujiridhisha, huku nguvu za kimaadili zikizidi kudhoofika… **[1MCPsw 232.3]**

> Dhambi zilizowaangamiza watu wa kabla ya gharika na miji ya uwanda [Sodoma…] zipo leo—si tu katika nchi za kipagani, si tu miongoni mwa watu wanaodai kukiri Ukristo , bali pia na baadhi wanaodai kuwa wanatazamia kuja kwa Mwana wa Adamu. Kama Mungu angeonesha dhambi hizi mbele yako kama zinavyoonekana machoni Pake, watu wangejawa na aibu na hofu/utisho.—Shuhuda wa Kanisa 5:218 (1882). **[1MCPsw 232.4]**

Kufumba Macho Yasione Nuru—Kujifurahisha kwa tamaa mbaya kutawafanya wengi sana kufumba macho yao kwa nuru, kwani wanaogopa kwamba wataona dhambi ambazo hawataki

kuziacha. Wote wanaweza kuona kama watapenda kuona. Wakichagua giza badala ya Nuru, uhalifu wao hautakuwa mdogo hata hivyo. **[1MCPsw 232.5]**

> Kwa nini wanaume na wanawake hawasomi na kuwa wenye hekima na akili mahiri kuhusu mambo haya ambayo huathiri sana nguvu zao za kimwili, kiakili, na kimaadili? Mungu amekupa mwili/makao ya kutunza na kuhifadhi katika hali bora kwa ajili ya huduma na utukufu Wake. Miili yetu si yetuwenyewe.—Shuhuda wa Kanisa 2:352 (1885). **[1MCPsw 233.1]**

(C) Uwiano na Ushindi

(Maneno ya Ahadi na Tumaini)

Toba ya Dhati na Jitihada ya Kuazimia Inahitajika—Wale wanaoichafua/wanaoiharibu miili yao wenyewe hawawezi kufurahia upendeleo wa Mungu hadi watubu kwa dhati, wafanye matengenezo kamili, na kukamilisha utakatifu katika kumcha Bwana.—Wito kwa Akina Mama, 29 (1864). **[1MCPsw 233.2]**

Control the Imagination—The imagination must be positively and persistently controlled if the passions and affections are made subject to reason, conscience, and character.—Testimonies for the Church 2:562 (1870).

Tumaini pekee kwa wale wanaofanya tabia hii ya uovu ni kuziacha milele ikiwa wanathamini afya hapa duniani na wokovu baadaye. Wakati tabia hizi zimeendekezwa kwa muda mrefu, inahitaji juhudi kubwa za kudharimiwa katika kupinga majaribu na kukataa kujiridhisha kwa ufisadi huu.—Wito kwa Akina Mama, 27 (1864). **[1MCPsw 233.4]**

> **Dhibiti Mawazo**—Mawazo lazima yadhibitiwe kwa njia chanya na endelevu ikiwa tamaa na mapenzi yanafanywa chini ya mantiki, busara, dhamiri, na tabia.—Shuhuda wa Kanisa 2:562 (1870). **[1MCPsw 233.4]**

Kujitiisha kwa Mapenzi ya Mungu—Wote walio na ufahamu wowote wa Kweli wa kile kinachokubaliwa katika kuwa Mkristo wanajua kwamba wafuasi wa Kristo wana wajibu kama wanafunzi Wake kuleta hamu/matamanio/tamaa zao zote, nguvu zao za kimwili na uwezo wao wa akili katika utii kamili kwa mapenzi Yake. Wale wanaotawaliwa na tamaa zao hawawezi kuwa wafuasi wa Kristo. Wamejitolea sana kwa utumishi wa bwana wao Shetani, mwanzilishi wa kila uovu, kuacha tabia zao mbovu na kuchagua utumishi wa Kristo.—Wito kwa Akina Mama, 9, 10 (1864). (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 445, 446.) **[1MCPsw 233.5]**

Mawazo ni Jambo Muhimu—Mawazo machafu husababisha matendo machafu. Ikiwa Kristo ndiye mada ya Tafakari, mawazo yatatenganishwa sana na kila mada itakayosababisha matendo machafu. Akili itaimarika kwa kuzingatia mambo yanayoinua. Ikiwa itafunzwa kukimbia katika njia ya usafi na utakatifu, itakuwa na afya na nguvu. Ikiwa itafunzwa kuzingatia mambo ya kiroho, itachukua mwelekeo/kona hiyo. Lakini mvuto huu wa mawazo kwa mambo ya mbinguni hauwezi kupatikana bila kutumia na kuzoesha imani katika Mungu na kumtegemea Yeye kwa dhati na kwa unyenyekevu kwa nguvu na neema ambayo itatosha kwa kila hali ya dharura au isiyotarajiwa.—Shuhuda wa Kanisa 2:408 (1870). **[1MCPsw 234.1]**

Dhambi ya Kufikiria Mawazo ya Kufikirika-ndoto za mchana [fantasy]—Wewe unawajibika kwa Mungu kwa mawazo yako. Ukijihusisha na mawazo yasiyo safi, ukiruhusu akili yako kufikiria mambo machafu, kwa kiasi fulani, una hatia mbele za Mungu kana kwamba mawazo yako yametekelezwa kivitendo. Kinachozuia kitendo ni

ukosefu wa fursa.—Shuhuda wa Kanisa 2:561 (1870). **[1MCPsw 234.2]**

Dhibiti Mawazo—Unapaswa kudhibiti mawazo yako. Hii haitakuwa kazi rahisi; huwezi kuikamilisha bila juhudi za karibu na hata kali… **[1MCPsw 234.3]**

> Mungu hahitaji tu udhibiti mawazo yako, bali pia tamaa/shauku na mapenzi/tamaa yako. Wokovu wako unategemea jinsi unavyojitawala katika mambo haya. Shauku na mapenzi/tamaa mawakala wenye nguvu. Yakitumika vibaya, yakifanywa kwa nia mbaya, yakiwekwa mahali pasipofaa, yana nguvu ya kukamilisha uharibifu wako na kukuacha kama majeruhi mwenye huzuni au uangamivu-gofu, bila Mungu na bila tumaini.—Shuhuda wa Kanisa 2:561 (1870). **[1MCPsw 234.4]**

Mawazo Yaliyohifadhiwa Yanakuwa Mazoea—Mawazo yaliyofanyiwa uchafuzi yanakuwa mazoea, na roho inapata kovu na unajisi. Mara tu unapofanya kitendo kibaya na doa hutengenezwa ambalo hakuna kinachoweza kuponya ila damu ya Kristo; na ikiwa zoea hilo halitaondolewa kwa azimio thabiti, roho huharibika, na vijito vinavyotiririka kutoka kwenye chemchemi hii ya unajisi huharibu wanadamu wengine.—Letter 26d, 1887. (In Heavenly Places, 197.) **[1MCPsw 235.1]**

Mawazo Yanayodhibitiwa Vizuri—Tunahitaji kuweka thamani kubwa kwenye udhibiti sahihi wa mawazo yetu, kwani udhibiti huo huandaa akili na roho kufanya kazi kwa amani na maelewano kwa ajili ya Bwana. Ni muhimu kwa amani na furaha yetu katika maisha haya kwamba mawazo yetu yanalenga kwa Kristo. Mtu anavyofikiri, ndivyo alivyo. Uboreshaji wetu katika usafi wa maadili unategemea mawazo sahihi na kutenda kwa usahihi… [1MCPsw 235.2]

Mawazo mabaya huharibu roho. Nguvu ya Mungu inayobadilisha moyo hubadilisha moyo, huboresha, ikisafisha na kutakasa mawazo. Isipokuwa juhudi kubwa imefanywa ili kuweka mawazo yakimlenga Kristo, neema haiwezi kujidhihirisha

yenyewe katika maisha. Akili lazima ishiriki katika vita vya kiroho. Kila wazo lazima litekwe mateka kwa utii wa Kristo. Mazoea/ tabia yote lazima ziwe chini ya udhibiti wa Mungu. **[1MCPsw 235.3]**

Tunahitaji hisia ya kudumu ya nguvu inayoamsha na kubadilisha, na Ushawishi wenye kuondoa madhara ya mawazo maovu.. Hebu tuweke mawazo yetu juu ya mambo matakatifu. Hebu mawazo yawe safi na ya kweli, kwani ulinzi/usalama pekee kwa roho yoyote ni mawazo sahihi. Tunapaswa kutumia kila njia ambayo Mungu ameweka ndani yetu kwa ajili ya utawala na ukuzaji wa mawazo yetu. Tunapaswa kuleta akili zetu katika upatano na akili Yake Bwana. Ukweli Wake utatutakasa, mwili na nafsi na roho, nasi tutawezeshwa kushinda majaribu.—Letter 123, 1904 (In Heavenly Places, 164.) **[1MCPsw 235.4]**

Lishe Ni Jambo Muhimu—Haiwezi kurudiwa mara nyingi kwamba chochote kinachoingizwa tumboni huathiri si mwili tu bali hatimaye ubongo/akili pia. Chakula kibaya na kinachochochea huongeza homa ya damu, husisimua mfumo wa neva, na mara nyingi hufanya ufahamu wa maadili kuwa butu ili akili na busara, na dhamiri zipikuliwe/zishindwe na misukumo ya kihisia. Ni vigumu, na mara nyingi karibu haiwezekani, kwa mtu ambaye hana kiasi katika lishe kuonyesha uvumilivu na kujidhibiti au kujikana nafsi.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 134, 1890. (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 461.) **[1MCPsw 235.5]**

Nyama Husisimua na Kuimarisha Tamaa za Mwili—Nyama haipaswi kuwekwa mbele ya watoto wetu. Ushawishi wake ni kuchochea na kuimarisha tamaa za mwili zile zielekeazo chini, na ina mwelekeo wa kufisha nguvu za maadili. Nafaka na matunda yaliyotayarishwa bila mafuta mazito [grease] na katika hali ya asili iwezekanavyo yanapaswa kuwa chakula cha meza za wote wanaodai kuwa wanajiandaa kwa ajili ya kuhamishiwa mbinguni.

Kadiri lishe inavyosisimua watu kwa udogo [feverish], ndivyo tamaa za mwili zinavyoweza kudhibitiwa kwa urahisi zaidi. Hatupaswi kushauriana na kuridhisha ladha au hamu ya mtu-usiweke kipaumbele kuridhisha ladha bila kujali afya ya kimwili, kiakili, au kimaadili.– 2:352 (1869). **[1MCPsw 236.1]**

Ua Majaribu-Majaribu Yauwawe-Funga Milango ya Kujaribiwa/majaribu—Tamaa za chini za mwili au misukumo ya uovu ina kiti chake au kitovu mwilini na hufanya kazi kupitia mwili. Maneno *mwili* au *tamaa za mwili* au nia ya mwili [Warumi 8:7] hubeba asili ya chini, ufisadi/uovu, iliyoharibika; mwili wenyewe hauwezi kutenda kinyume na mapenzi ya Mungu. Tumeagizwa kusulubisha mwili, pamoja na mapenzi na tamaa. Je, tutafanyaje hivyo? Je, tuuletee mwili maumivu? Hapana; bali tuliue jaribu la kutenda dhambi. **[1MCPsw 236.2]**

Mawazo yaliyopotoka au maovu yanapaswa kuondolewa/kuharibiwa. Kila wazo linapaswa kuletwa na kuwekwa mateka kwa Yesu Kristo. Mielekeo yote ya kinyama yapaswa kutiishwa chini ya nguvu za juu za roho. Upendo wa Mungu lazima utawale na kuwa wa juu; Kristo lazima awe katika kiti cha enzi chenye mamlaka yasiyogawanyika. Miili yetu inapaswa kuzingatiwa kama mali Yake Aliyoinunua Mwenyewe. Viungo vya mwili vinapaswa kuwa vyombo vya haki.—Manuscript 1, 1888. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 127, 128.) **[1MCPsw 236.3]**

Badilisha Mapendekezo Machafu kwa Mawazo Safi, Yanayoinua—Akili lazima iweke katika kuendelea kutafakari juu ya masomo safi na matakatifu. Mapendekezo machafu lazima yatupiliwe mbali mara moja, na mawazo safi, yanayoinua, yenye tafakari takatifu, yatumbuizwe moyoni, hivyo kupata maarifa zaidi na zaidi ya Mungu kwa kuifundisha akili katika kutafakari mambo ya mbinguni. Mungu ana njia rahisi zilizo wazi kwa kila kesi ya mtu binafsi, za kutosha kupata mwisho mkuu, hatima takatifu, na wokovu wa roho. **[1MCPsw 236.4]**

Azimia kufikia kiwango cha juu na kitakatifu; ongeza alama yako juu; tenda kwa kusudi la dhati na bidii, kama alivyofanya Danieli, kwa uthabiti, kwa uvumilivu, na hakuna kitu ambacho

adui anaweza kufanya kitakachozuia ukuzaji wako au maendeleo. Licha ya usumbufu, mabadiliko, matatizo, wewe unaweza kuendelea mbele katika kukua katika nguvu za kiakili na nguvu za maadili.—Letter 26d, 1887. (In Heavenly Places, 197.) **[1MCPsw 237.1]**

Usitengeneze Hali ya Dharura—Kila shauku/tamaa isiyo takatifu lazima iwekwe chini ya udhibiti wa mantiki/akili takatifu kupitia neema iliyotolewa kwa wingi na Mungu katika kila hali isiyotarajika na ya dharura. Lakini mpango wowote usifanywe wa kuleta dharura-hatari bila sababu, kusiwepo mpango wa hiari-moyo utakaomweka mtu mahali ambapo atashambuliwa na majaribu au kutoa nafasi ndogo kwa wengine kumdhania kuwa ana hatia ya kutenda bila tahadhari au busara.—Letter 18, 1891. **[1MCPsw 237.2]**

Epuka Kukaa karibu na Korongo —Usijaribu kuona kwamba **ni kwa kiasi gani unaweza kutembea karibu na ukingo wa korongo na bado ukawa salama**. Epuka kupita njia hatarishi ile mara ya kwanza. Maslahi ya kiroho hayapaswi kuchukuliwa kwa mzaha au kimchezo-mchezo. Mtaji wako ni tabia yako. Thamini tabia yako kama vile ambavyo ungethamini hazina ya dhahabu. Usafi wa maadili, kujiheshimu mwenyewe, na uwezo imara wa kupinga vishawishi, lazima uwe imara na kuendelea kuthaminiwa, kila wakati…….. **[1MCPsw 237.3]**

Mtu yeyote asifikirie kwamba anaweza kushinda bila msaada wa Mungu. Lazima uwe na nguvu, nishati, na uwezo wa maisha ya ndani yaliojengeka ndani yako. Kisha utazaa matunda ya utauwa na utachukia uovu mno. Unapaswa kujitahidi daima kufanya kazi mbali na udunia, mazungumzo yasiyofaa na ya hovyo, na kila kitu cha kidunia, na kulenga utukufu wa roho na tabia safi na isiyo na doa. Jina lako linaweza kuwekwa safi sana kiasi kwamba halitaweza tu kuhusishwa kwa haki na chochote kisicho cha uaminifu au kisicho cha haki lakini litaheshimiwa na mema na safi yote, na linaweza kuandikwa katika kitabu cha uzima cha Mwana-Kondoo.—Manuscript 4a, 1885. (Huduma ya Tiba, 143, 144.) **[1MCPsw 237.4]**

Shetani au Kristo Anadhibiti—Wakati akili haiko chini ya ushawishi wa moja kwa moja wa Roho wa Mungu, Shetani anaweza kuumba/kufinyanya kama apendavyo. Nguvu zote za

kiakili anazodhibiti atazifanya ziwe za tamaa za kimwili. Adui anapingana moja kwa moja na Mungu katika ladha zake, maoni yake, mapendeleo yake, vipaumbele, anayopenda na asiyopenda, chaguzi za vitu na shughuli zake; hakuna ladha/furaha ya kile ambacho Mungu anapenda au anakubali bali hufurahia katika vitu vile ambavyo Mungu Anachukia… **[1MCPsw 238.1]**

Ikiwa Kristo anakaa moyoni, atakuwa katika mawazo yetu yote. Mawazo yetu ya ndani kabisa yatakuwa juu Yake, upendo Wake, usafi Wake. Yeye Atajaza vyumba vyote vya akili. Mapenzi yetu yatajaa na yatazingatia Yesu. Matumaini na matarajio yetu yote yatakita na Kuhusiana Naye. Kuishi maisha tunayoishi sasa kwa imani katika Mwana wa Mungu, tukitarajia na kupenda kuonekana kwake, kutakuwa furaha kuu ya roho. Yeye atakuwa taji la furaha yetu.—Letter 8, 1891. (In Heavenly Places, 163.) **[1MCPsw 238.2]**

Maisha Yote ya Uangalifu na Kukesha—Alimradi maisha yataendelea, kuna haja ya kulinda mapenzi na tamaa kwa kusudi thabiti. Kuna upotovu wa ndani, kuna majaribu ya nje, na popote kazi ya Mungu itakapoendelezwa, Shetani anakusudia kupanga mazingira ili majaribu yaje kwa nguvu kubwa juu ya roho. Hakuna hata wakati mmoja tunaweza kuwa salama isipokuwa pale tunapomtegemea Mungu, maisha yaliyofichwa na Kristo katika Mungu.—Letter 8b, 1891. (The SDA Bible Commentary 2:1032) **[1MCPsw 238.3]**

Mungu Anawandaa Watu—Watu wa Mungu hawapaswi tu kujua mapenzi Yake, bali lazima wayafanye-utendaji. Wengi watatakaswa na kutemwa kutoka kwa idadi ya wale wanaojua Ukweli kwa sababu hawajatakaswa na ile Kweli. Ukweli lazima uletwe mioyoni mwao, ukiwatakasa na kuwasafisha kutokana na mambo yote ya kidunia na tamaa katika maisha ya faragha zaidi. Hekalu la roho lazima lisafishwe. Kila tendo la siri, ni kana kwamba tuko mbele za Mungu na malaika watakatifu, kwani vitu vyote viko wazi mbele za Mungu, na hakuna kinachoweza kufichwa kutoka Kwake… **[1MCPsw 238.4]**

Mungu huwatakasa watu ili wawe na mikono safi na mioyo safi ya kusimama mbele Zake katika hukumu. Kiwango lazima kiinuliwe, fikra/mawazo yasafishwe; hisia za tamaa za kufikirika au madanganyo yanayozunguka mazoea yenye mwelekeo wa

chini kimaadili, yanayodhalilisha, yaachwe, na roho iinuliwe kwa mawazo safi, na mazoea matakatifu. Wote watakaostahimili mtihani na majaribu yaliyo mbele yetu watakuwa washiriki wa asili ya Kiungu, wakiwa wameepuka, bila kushiriki, katika uharibifu uliomo duniani kwa sababu ya tamaa.—The Review and Herald, Mei 24, 1887. **[1MCPsw 239.1]**

Sura ya 26

Upendo wa Kindugu

Upendo kwa Wengine Huleta Furaha—Ningewaambia ndugu zangu kila mahali: Kuza upendo wa Kristo! Unapaswa kuinuka kutoka rohoni mwa Mkristo kama vijito jangwani, ukiburudisha na kupamba, ukileta furaha, amani, na furaha katika maisha yake mwenyewe na katika maisha ya wengine.—Shuhuda wa Kanisa 5:565 (1889). **[1MCPsw 240.1]**

Mfano wa Upendo Usio na Ubinafsi Usiozuilika—Kadiri tunavyofanana kwa karibu zaidi na Mwokozi wetu katika tabia, ndivyo upendo wetu kwa wale Yeye aliowafia utakavyokuwa mkubwa zaidi. Wakristo wanaoonyesha roho ya upendo usio na ubinafsi kwa kila mmoja wao wanatoa ushuhuda kwa ajili ya Kristo ambao wasioamini hawawezi kuukana wala kuupinga. Haiwezekani kukadiria nguvu ya mfano kama huo. Hakuna kitakachoshinda kwa mafanikio hila za Shetani na mawakala wake wa siri, hakuna kitakachojenga ufalme wa Mkombozi, kama vile upendo wa Kristo utakavyodhihirishwa na washiriki wa kanisa.—Shuhuda wa Kanisa 5:167, 168 (1882). **[1MCPsw 240.2]**

Ubinafsi Unaweza Kuficha Upendo—Upendo ni kanuni inayofanya kazi-utendaji hai; huweka wema wa wengine mbele yetu kila mara, hivyo kutuzuia kutenda mambo kutofikiria au kujali wengine, ili tusije tukashindwa kufikia lengo letu la kuwavuta watu kwa Kristo. Upendo hautafuti mambo yake wenyewe. Hautawachochea watu kutafuta raha zao na kujifurahisha wenyewe na kujipatia maisha rahisi. Ni heshima tunayoupa *umimi* ambayo mara nyingi huzuia ukuaji wa upendo.—Shuhuda wa Kanisa 5:124 (1882). **[1MCPsw 240.3]**

Unyenyekevu ni mti wa Upendo—Upendo haujisifu. Ni kipengele cha unyenyekevu; haumchochei mtu kujisifu, kujitukuza mwenyewe. Upendo kwa Mungu na kwa wenzetu hautafichuliwa kwa vitendo vya papara au kutuongoza kuwa wakali, wa kutafuta makosa, au kuwa dikteta. Upendo haujivuni. Moyo ambapo upendo unatawala utaongozwa kwenye mwenendo wa upole, wa adabu/staha, uungwana, na wa huruma kwa wengine, iwe wanaendana na mawazo yetu au la, iwe wanatuheshimu au wanatutendea vibaya.—Shuhuda wa Kanisa 5:123, 124 (1882). **[1MCPsw 241.1]**

Upendo wa Kweli Hujifunua—Kujitoa ambako Mungu anataka hujidhihirisha katika upendo usio na unafiki kwa roho ambazo Kristo alitoa uhai Wake kwa ajili yake. Kristo akikaa moyoni ataonyeshwa na upendo anaowaamuru wanafunzi Wake. Watoto Wake wa Kweli watatoa upendeleo wengine kuliko wao wenyewe. Hawatafuti sehemu kubwa wakati wowote au mahali popote, kwa sababu hawaoni vipaji vyao kuwa bora kuliko vya ndugu zao. Wakati hii itakapokuwa kweli, ishara itatolewa katika ufunuo wa upendo ambao Kristo aliuonyesha kwa roho za wanadamu—upendo usio na ubinafsi, usio na unafiki, ambao ulitoa upendeleo kwa ustawi wa wengine kuliko Wake.—Manuscript 121, 1899. **[1MCPsw 241.2]**

Upendo Hubadilisha Tabia—Kwa wale wasiojua Ukweli, acha upendo wa Yesu uonyeshwe, nao utafanya kazi kama chachu kwa ajili ya kubadilisha tabia.—Shuhuda wa Kanisa 8:60 (1904). **[1MCPsw 241.3]**

Upendo wenye Ubinafsi—Mungu angependa watoto Wake watambue kwamba ili kumtukuza Yeye, upendo wao lazima utolewe kwa wale wanaouhitaji zaidi… Hakuna ubinafsi katika sura, neno, au tendo unaopaswa kuonyeshwa wakati wa kushughulika na wale wenye imani sawa, … iwe ni wa juu au wa chini, matajiri au maskini. Upendo unaowapa maneno ya wema na mazuri wachache tu, huku wengine wakitendewa kwa dharau na kutojaliwa, si upendo bali ni ubinafsi. Hautafanya kazi kwa faida ya roho au utukufu wa Mungu kwa njia yoyote. Upendo wetu haupaswi kufungwa kwa ajili ya watu maalum, kwa kupuuza wengine. Vunja chupa, na harufu nzuri itaijaza nyumba.—Manuscript 17, 1899. (Mwito Wetu Mkuu, 231) **[1MCPsw 241.4]**

Uwezo Si Mbadala wa Upendo—Mazungumzo, Ufarisayo, na kujisifu mwenyewe ni vingi; lakini hivi havitawahi kuwavuta watu kwa Kristo. Upendo safi, uliotakaswa, upendo kama ulivyoonyeshwa katika kazi ya maisha ya Kristo, ni kama manukato matakatifu. Kama sanduku la marashi la Mariamu lililovunjika, hujaza nyumba nzima kwa manukato. Ufasaha, umbuji, ujuzi wa ukweli, talanta adimu, zilizochanganywa na upendo, zote ni zawadi za thamani. Lakini uwezo pekee, talanta bora zaidi pekee, haziwezi kuchukua nafasi ya upendo.—Shuhuda wa Kanisa 6:84 (1900). **[1MCPsw 242.1]**

Ukarimu ni Uthibitisho wa Upendo—Uthibitisho wa upendo wetu unatolewa katika roho kama ya Kristo, nia ya kutoa vitu vizuri ambavyo Mungu ametupa, utayari wa kuishi maisha ya kujinyima-kujikana nafsi na kujitolea ili kusaidia kuendeleza kusudi la Mungu na wanadamu wanaoteseka. Kamwe hatupaswi kupita kile kinachohitaji ukarimu wetu. Tunadhihirisha kwamba

tumepita mautini na kuelekea uzimani, tunapotenda kama mawakili waaminifu wa neema ya Mungu. Mungu ametupa mali Zake; Ametupa Neno Lake la Uaminifu-Ahazi Yake, kwamba tukiwa waaminifu katika uwakili wetu, tutajiwekea hazina zisizoharibika mbinguni.—The Review and Herald, Mei 15, 1900. **[1MCPsw 242.2]**

Kutoa Upendo wa Kweli Ishara ya Ufuasi—Haijalishi taaluma yake ni ya juu kiasi gani, yule ambaye moyo wake haujajazwa na upendo kwa Mungu na wanadamu wenzake si mwanafunzi wa Kweli wa Kristo. Ingawa anapaswa kuwa na imani kubwa na kuwa na uwezo hata wa kufanya miujiza, lakini bila upendo imani yake haitakuwa na thamani. Anaweza kuonyesha ukarimu mkubwa; lakini kama, kwa nia nyingine isipokuwa upendo wa dhati, angetoa mali zake zote kuwalisha maskini, kitendo hicho kisingempatia kibali kwa Mungu. Katika ari/bidii yake anaweza hata kukutana na kifo cha mfia dini, lakini kama hakingechochewa na upendo, angezingatiwa na Mungu shupavu mwenye usongo mkali na aliyedanganywa au mnafiki mwenye matamanio ya ukuu.—Matendo ya Mitume, 318, 319 (1911). **[1MCPsw 242.3]**

Moyo Ambao Upendo Hutawala—Moyo ambao upendo hutawala hautajazwa na Jazba, tamaa au kisasi, pale unapokosewa/unapojeruhiwa hata kama makosa hayo ni makubwa kiasi cha kuumiza kiburi chako na nafsi yako. Upendo haushuku, huweka ubunifu/mipango mizuri zaidi juu ya nia na matendo ya wengine.—Shuhuda wa Kanisa 5:168, 169 (1882). **[1MCPsw 243.1]**

Shughuli ya jeshi la Shetani, hatari inayoizunguka roho ya mwanadamu, inahitaji nguvu za kila mtendakazi. Lakini hakuna kulazimishwa kutakakotumika. Upotovu wa mwanadamu utakabiliwa na upendo, uvumilivu, na ustahimilivu wa Mungu.—Shuhuda wa Kanisa 6:237 (1900). [1MCPsw 243.2]

Hurekebisha Yale Yasiyo Ya Kawaida—Mwanadamu anapokuwa mshiriki wa asili ya Kiungu, upendo wa Kristo utakuwa kanuni inayodumu katika nafsi, na nafsi/mimi na sifa zake za kipekee au zisizo za kawaida hazitaonyeshwa.—Shuhuda wa Kanisa 6:52 (1900). **[1MCPsw 243.3]**

Upendo wa Kristo Pekee Ndiyo Unaoweza Kuponya—Ni upendo unaotiririka kutoka moyoni mwa Kristo pekee unaoweza kuponya. Ni Yeye tu ambaye upendo huo unatiririka ndani Yake, kama utomvu kwenye mti au kama damu mwilini, anaweza kurejesha roho iliyojeruhiwa.—Elimu, 114 (1903). **[1MCPsw 243.4]**

Hujiandaa kwa Kila Tukio—Kila mtu anayempenda Mungu kweli atakuwa na roho ya Kristo na upendo wa bidii/dhati kwa ndugu zake. Kadiri moyo wa mtu unavyozidi kuwa katika ushirika na Mungu, na kadiri upendo wake unavyozidi kuwa katika Kristo, ndivyo atakuwa na mifadhaiko na masumbufu machache na ugumu ataokutana nao katika maisha haya.—Shuhuda wa Kanisa 5:483, 484 (1889). **[1MCPsw 243.5]**

Udugu Haupatikani Kamwe Kupitia Maridhiano—Wale wanaompenda Yesu na roho ambazo amekufa kwa ajili ya hizo watafuata mambo yanayoleta amani. Lakini lazima waangalie wasije katika juhudi zao za kuzuia ugomvi wakasalimisha Ukweli na kanuni, katika kuepuka mgawanyiko. Udugu wa kweli hauwezi kudumishwa kamwe kwa kufanya maridhiano ya kuacha kanuni. Wakristo wanapokaribia kielelezo cha Kristo na kuwa safi katika roho na matendo, watahisi sumu ya nyoka. Upinzani wa watoto wa kutotii unachochewa na Ukristo wa kiroho… Ile Amani na maelewano ambayo huletwa na makubaliano ya pande zote ili kuepuka tofauti zote za mitazamo, hukustahili Jina. Katika sehemu za hisia kati ya mwanadamu na mwanadamu, makubaliano wakati mwingine yanapaswa kufanywa; lakini kamwe hata chembe moja ya kanuni haipaswi kusalimishwa ili

kupata maelewano.—The Review and Herald, Januari 16, 1900. **[1MCPsw 244.1]**

> **Upendo wa Kiungu Hauna Upendeleo**—Kristo alikuja duniani na ujumbe wa rehema na msamaha. Yeye Aliweka msingi wa dini ambayo kwayo Myahudi na Mataifa, weusi na weupe, walio huru na wafungwa, wameunganishwa pamoja katika udugu mmoja wa pamoja, wanaotambuliwa kuwa sawa machoni pa Mungu. Mwokozi ana upendo usio na kikomo kwa kila mwanadamu. Katika kila mmoja, Yeye anaona uwezo wa kuboresha. Kwa nguvu na tumaini la Kiungu, anawasalimu wale aliowapa maisha Yake kwa ajili yao.—Shuhuda wa Kanisa7:225 (1902). **[1MCPsw 244.2]**

Huunganisha Udugu wa Kibinadamu Katika Kukumbatiana kwa Mungu—Upendo uliotakaswa kwa kila mmoja ni mtakatifu. Katika kazi hii kubwa, upendo wa Kikristo kwa kila mmoja—ulio juu zaidi, usiobadilika, wenye staha/adabu zaidi, usio na ubinafsi zaidi, kuliko ilivyoonekana—huhifadhi huruma ya Kikristo, ukarimu wa Kikristo, upole, unyenyekevu na adabu, na huunganisha undugu wa kibinadamu katika kukumbatiana kwa Mungu, ukitambua hadhi ambayo kwayo Mungu amewekeza katika haki za mwanadamu. Hadhi hii Wakristo lazima waikuze kwa heshima na utukufu wa Mungu.—Letter 10, 1897 (The SDA Bible Commentary 5:1140, 1141) **[1MCPsw 244.3]**

Upendo Wako kwa Nafsi Hupima Upendo Wako kwa Mungu—Upendo uliofunuliwa katika maisha ya Kristo ya kujikana nafsi na kujitolea unaonekana katika maisha ya wafuasi Wake. Tumeitwa “kuenenda hivyo, kama Yeye alivyoenenda.”… Ni fursa yetu kusimama na Nuru ya mbinguni juu yetu. Ilikuwa hivyo kwamba Henoko alitembea na Mungu. Haikuwa rahisi kwa Henoko kuishi maisha ya haki kuliko ilivyo kwetu wakati huu. Ulimwengu katika wakati wake haukuwa mzuri zaidi kwa ukuaji wa neema na utakatifu kuliko ilivyo sasa… Tunaishi katika hatari za siku za mwisho, na lazima tupokee nguvu zetu kutoka chanzo kile kile. Lazima tutembee na Mungu… **[1MCPsw 245.1]**

Mungu anakuita uweke nguvu zako zote katika kazi. Itakubidi utoe hesabu ya mema ambayo ungefanya kama ungekuwa umesimama katika nafasi sahihi. Ni wakati wa kuwa watendakazi-wenza pamoja na Kristo na malaika wa mbinguni. Je, utaamka? Kuna roho miongoni mwenu zinazohitaji msaada wako. Je, umehisi mzigo wa kuzileta nafsi msalabani? Kumbuka kwamba kiwango cha upendo ulionao kwa Mungu utadhihirika kwa ndugu zako, na kwa roho zilizopotea, zilizo nje ya Kristo.—The Review and Herald, Januari 9, 1900. **[1MCPsw 245.2]**

Upendo Kamilifu Kanisani, Lengo la Kristo—Yesu angeweza kuangaza miale angavu ya mwanga kwenye mafumbo meusi zaidi ya sayansi, lakini hangeacha hata kidogo kufundisha maarifa ya sayansi ya wokovu. Wakati Wake, maarifa Yake, uwezo Wake, maisha Yake yenyewe, yalithaminiwa tu kama njia ya kufanyia kazi wokovu wa roho za wanadamu. Ni upendo ulioje huu, upendo usio na kifani ulioje! **[1MCPsw 245.3]**

Linganisha juhudi zetu za taratibu, za woga, zisizo na uhai, zenye ulegevu na zilizopungua uwezo wa kufanya kazi ya Bwana Yesu. Sikiliza Maneno Yake, na ombi Lake kwa Baba, “Naliwajulisha Jina Lako, tena nitawajulisha hilo; ili pendo lile ulilonipenda Mimi liwe ndani yao, Nami niwe ndani yao” (Yohana 17:26). Je, ni lugha na kauli iliyoje hii! Ni ya kina, pana, na imesheheni! Bwana Yesu anatamani kumwaga upendo Wake kupitia kila kiungo cha mwili, kanisa Lake, ili uhai wa upendo huo uweze kuzunguka katika kila sehemu ya mwili na kukaa ndani yetu kama ulivyo ndani Yake. Basi Bwana anaweza kumpenda mwanadamu aliyeanguka kama anavyompenda Mwanawe Mwenyewe; na anatangaza kwamba hataridhika na kitu kingine chochote zaidi ya hiki kwa niaba yetu.—Manuscript 11, 1892. **[1MCPsw 245.4]**

Sura ya 27

Upendo wa Mungu

Mungu ni Upendo—"Mungu ni upendo" (1 Yohana 4:16). Asili Yake, sheria Yake, ni upendo. Imekuwapo milele; itakuwepo milele. "Aliye juu na aliyetukuka, akaaye milele" (Isaya 57:15), ambaye "njia Zake ni za milele" (Habakuki 3:6), habadiliki. Kwake "hakuna kubadilika, wala kivuli cha kugeuka" (Yakobo 1:17). **[1MCPsw 247.1]**

Kila udhihirisho wa nguvu ya uumbaji onyesho la upendo usio na kikomo. Ukuu wa Mungu unahusisha ukamilifu wa baraka kwa viumbe wote walioumbwa… **[1MCPsw 247.2]**

Historia ya pambano kuu kati ya mema na mabaya, tangu ilipoanza mbinguni hadi mapinduzi ya mwisho dhidi ya uasi na kuondolewa kabisa kwa dhambi, pia ni udhihirisho wa upendo wa Mungu usiobadilika.—Wazee wa Imani na Manabii, 33 (1890). **[1MCPsw 247.3]**

Upendo wa Mungu Unaoonyeshwa katika Asili—Asili na ufunuo pia hushuhudia upendo wa Mungu. Baba yetu aliye mbinguni Ndiye chanzo cha uzima, hekima, na furaha. Tazama vitu vya ajabu na vizuri vya asili. Fikiria jinsi vinavyobadilika kulingana na mahitaji na furaha, si ya mwanadamu tu bali ya viumbe wote walio hai. Mwanga wa jua na mvua, vinavyofurahisha na kuburudisha dunia, vilima na bahari na tambarare, vyote vinatuambia kuhusu upendo wa Muumba. Ni Mungu anayewapa viumbe Wake wote mahitaji ya kila siku… **[1MCPsw 247.4]**

"Mungu ni upendo" imeandikwa juu ya kila chipukizi linalochipuka, juu ya kila mti wa nyasi zinazochipuka. Ndege wazuri wanaolijaza anga kwa sauti za nyimbo zao za furaha, maua yenye rangi maridadi na nyeti katika ukamilifu wake yakinukisha hewa, miti mirefu ya msituni yenye majani yake mengi ya kijani kibichi—yote yanashuhudia utunzaji mpole na mwororo uangalizi wa Mungu wetu na matamanio Yake ya kuwafanya watoto Wake wafurahi.—Ngazi ya Kufika Mbinguni-Njia Salama, 9, 10 (1892). **[1MCPsw 248.1]**

Amri Hutegemea Kanuni ya Upendo—Maagizo ya Amri Kumi yameratibiwa kulingana na wanadamu wote, na yalitolewa kwa ajili ya mafundisho na utawala wa wote. Amri kumi, na zenye

mamlaka, zinafunua wajibu wa mwanadamu kwa Mungu na kwa wanadamu wenzake; na yote [yame]tegemea kanuni kuu ya msingi ya upendo.—Wazee wa Imani na Manabii, 305 (1890). **[1MCPsw 248.2]**

Yesu na Sheria ya Upendo Wenye Huruma—Sheria ya Mungu haikuwa na mabadiliko katika tabia yake, na kwa hivyo Kristo alijitoa Mwenyewe kama dhabihu kwa ajili ya mwanadamu aliyeanguka, na Adamu alipoteza Edeni na pamoja na wazao wake wote wakapewa muda wa rehema. **[1MCPsw 248.3]**

Kama Sheria ya Mungu ingebadilishwa kwa amri moja tangu kufukuzwa kwa Shetani kutoka mbinguni, angepata duniani baada ya kuanguka kwake kile ambacho hangeweza kupata mbinguni kabla ya kuanguka kwake. Angepokea yote aliyoomba. Tunajua kwamba hakupata… Sheria… inabaki kuwa isiyobadilika kama kiti cha enzi cha Mungu, na wokovu wa kila roho huamuliwa na utii au kutotii… **[1MCPsw 248.4]**

Yesu, kwa sheria ya upendo wenye huruma, alibeba dhambi zetu, alichukua adhabu yetu, na akakinywea kikombe cha ghadhabu ya Mungu alichopewa mkosaji… Alibeba msalaba wa kujikana nafsi na kujitolea kwa ajili yetu, ili tupate uzima, uzima wa milele. Je, sisi tutabeba msalaba kwa ajili ya Yesu?—Letter 110, 1896 (KH 289.) **[1MCPsw 248.5]**

Asili ya Kristo ya Upendo na Hisia Nyeti—Maisha Yake, tangu mwanzo Wake hadi mwisho Wake, yalikuwa ya kujikana nafsi na kujitolea. Juu ya msalaba wa Kalvari, Kristo alijitoa dhabihu kubwa kwa ajili ya wanadamu wote ili ulimwengu wote upate wokovu ikiwa wangetaka. Kristo alifichwa ndani ya Mungu, na Mungu alisimama akifunuliwa kwa ulimwengu katika tabia ya Mwanawe… **[1MCPsw 249.1]**

Upendo kwa ulimwengu uliopotea ulidhihirishwa kila siku, katika kila tendo la maisha Yake. Wale waliojazwa na roho Yake watafanya kazi katika njia zile zile ambazo Kristo alifanya kazi ndani Yake. Katika Kristo nuru na upendo wa Mungu vilidhihirishwa katika asili ya mwanadamu. Hakuna mwanadamu ambaye amewahi kuwa na asili nyeti kama Mtakatifu wa Mungu asiye na dhambi, ambaye alisimama kama kichwa na mwakilishi

wa kile ambacho ubinadamu unaweza kuwa kupitia udhihirisho wa kupewa asili ya Kiungu.—The Youth's Instructor, Agosti 16, 1894. (That I May Know You, 288.) **[1MCPsw 249.2]**

Upendo wa Mungu ni Chemchemi Hai—Upendo wa Mungu ni zaidi ya utanguzilkinyume; ni kanuni chanya na inayofanya kazi, chemchemi hai, inayotiririka daima ili kuwabariki wengine. Ikiwa upendo wa Kristo unakaa ndani yetu, hatutachukia tu wenzetu, bali tutajitahidi kwa kila njia kuonyesha upendo kwao.—Mlima wa Baraka, 58 (1896). **[1MCPsw 249.3]**

Sayari/Malimwengu Yote Hudhihirisha Upendo wa Mungu—Kama kila mtu angefanya kukadiria kwa usahihi zawadi ya thamani ambayo Baba yetu wa mbinguni ameitoa kwa ulimwengu wetu. Wanafunzi walihisi kwamba hawangeweza kuonyesha upendo wa Kristo. Wangeweza tu kusema, "Huu ndio upendo." Ulimwengu mzima hudhihirisha upendo huu na kwa ukarimu wa Mungu usio na mipaka. **[1MCPsw 249.4]**

Mungu angeweza kumtuma Mwanawe ulimwenguni ili kuhukumu ulimwengu. Lakini ni neema ajabu iliyoje! Kristo alikuja kuokoa, sio kuangamiza. Mitume hawakuwahi kugusa mada hii bila mioyo yao kung'aa kwa msukumo wa upendo usio na kifani wa Mwokozi. Mtume Yohana hakuweza kupata maneno ya kuelezea hisia zake. Anapaza sauti, "Tazameni, ni pendo la namna gani alilotupa Baba, kwamba tuitwe wana wa Mungu; kwa hiyo ulimwengu hautujui, kwa sababu haukumjua Yeye" (1 Yohana 3:1). Jinsi Baba alivyotupenda hatuwezi kamwe kuhesabu/kufikiria. Hakuna kiwango cha kulinganisha nacho.—Letter 27, 1901 **[1MCPsw 249.5]**

Shetani Anawajibika kwa Kumfikiria Mungu kama Katili—Shetani aliwaongoza wanadamu kumfikiria Mungu kama ambaye sifa yake kuu ni haki ya kikatili-—mtu ambaye ni hakimu katili, mdai katili, na mkali wa kupitiliza. Alimwonyesha Muumba kama yule anayeangalia kwa jicho la wivu ili kutambua makosa na madhaifu ya wanadamu ili awahukumu. Ilikuwa ni kuondoa kivuli hiki cheusi, kwa kufichua kwa ulimwengu upendo usio na kikomo wa Mungu, ndipo Yesu alikuja kuishi miongoni mwa

wanadamu.—Ngazi ya Kufika Mbinguni-Njia Salama, 11 (1892). **[1MCPsw 250.1]**

Upendo Kati ya Baba na Mwana ni Mfano—Hata kama mchungaji angewapenda kondoo wake kiasi gani, anawapenda wana na binti zake zaidi. Yesu si mchungaji wetu tu; Yeye ni "Baba yetu wa milele." Na Yeye anasema, "Ninawajua walio Wangu, na walio Wangu wanijua Mimi, kama vile Baba anijuavyo, Nami namjua Baba" (Yohana 10:14, RV). Hii ni kauli ya ajabu iliyoje!—Mwana pekee, Yeye aliye kifuani mwa Baba, Yeye ambaye Mungu amemtangaza kuwa "mtu aliye mwenzangu" (Zekaria 13:7)—ushirika kati Yake na Mungu wa milele unachukuliwa kuwakilisha ushirika kati ya Kristo na watoto Wake duniani!—Tumaini la Vizazi Vyote, 483 (1898). **[1MCPsw 250.2]**

Mungu anawapenda wafuasi wa Kristo kama anavyompenda Mwanawe pekee.—Manuscript 67, 1894. **[1MCPsw 250.3]**

Upendo wa Kristo Ni Nishati Inayoimarisha, Inayoponya—Upendo ambao Kristo hueneza katika mwili mzima ni nguvu inayoimarisha. Kila sehemu muhimu—ubongo, moyo, neva—inaguswa kwa uponyaji. Kwa hiyo nguvu za juu zaidi za mtu huamshwa kufanya kazi-utendaji. Huiweka huru roho dhidi ya hatia na huzuni, wasiwasi na masumbufu, yanayoponda nguvu za uhai. Pamoja nayo huja utulivu. Hupandikiza ndani ya roho furaha ambayo hakuna kitu cha kidunia kinachoweza kuharibu—furaha katika Roho Mtakatifu—furaha inayotoa afya, inayotoa uhai.—Huduma ya Uponyaji, 115 (1905). **[1MCPsw 250.4]**

Kupitia Upendo wa Mungu—Tumshukuru Mungu kwa yote ambayo ametuonyesha. Hebu tukusanye pamoja uhakikisho uliobarikiwa wa upendo Wake ili tuweze kuutazama kila mara: Mwana wa Mungu akiacha kiti cha enzi cha Baba Yake, akiuvika Uungu Wake na ubinadamu, ili aweze kumwokoa mwanadamu kutoka kwenye nguvu za Shetani; Ushindi Wake kwa niaba yetu, ukifungua mbingu kwa wanadamu, akifunua kwa maono ya wanadamu chumba cha uwepo ambapo Mungu hufunua utukufu Wake; jamii ya mwanadamu iliyoanguka ikiinuliwa kutoka

kwenye shimo la uharibifu ambalo dhambi iliitumbukiza, na kuunganishwa tena Mungu asiye na mwisho, na baada ya kuvumilia jaribio la Kiungu kupitia imani katika Mkombozi wetu, tukivikwa haki ya Kristo, na kuinuliwa hadi kwenye kiti Chake cha enzi—hizi ndizo picha ambazo Mungu angetutaka tuzifikirie/tafakari.—Ngazi ya Kufika Mbinguni-Njia Salama, 118 (1892). **[1MCPsw 251.1]**

Upendo Hufanya Mbingu Yetu—Ni upendo wa Kristo unaofanya mbingu yetu. Lakini tunapojaribu kusimulia upendo huu, lugha hutuangusha [tunafeli kupata maneno]. Tunafikiria maisha Yake duniani, dhabihu Yake kwa ajili yetu; tunafikiria kazi Yake mbinguni kama mtetezi wetu, kuhusu makazi/majumba anayowaandalia wale wanaompenda; na tunaweza tu kusema, "Loo, vilele na vina vya upendo wa Kristo ulivyo!" Tunapokaa chini ya msalaba, tunapata wazo hafifu la upendo wa Mungu, na tunasema, "Huu ndio upendo, si kwamba sisi tulimpenda Mungu, bali kwamba Yeye alitupenda, akamtuma Mwanawe kuwa upatanisho kwa dhambi zetu" (1 Yohana 4:10). Lakini katika kutafakari kwetu Kristo, tunakaa tu karibu na ukingo wa upendo usio na kipimo. Upendo Wake ni kama bahari kubwa isiyo na mwisho, isiyo na kina cha kuelekea chini au ufuo.—The Review and Herald, Mei 6, 1902. **[1MCPsw 251.2]**

Upendo wa Mungu Usio na Mwisho—Upendo wote wa baba ambao umeshuka kutoka kizazi hadi kizazi kupitia njia ya mioyo ya wanadamu, chemchemi zote za huruma ambazo zimefunguka katika roho za wanadamu, ni kama kijito kidogo tu kuelekea bahari isiyo na kikomo ukilinganishwa na upendo usio na kikomo wa Mungu. Ulimi hauwezi kuutamka; kalamu haiwezi kuuelezea. Unaweza kutafakari juu yake kila siku ya maisha yako; unaweza kuchunguza Maandiko kwa bidii ili kuuelewa; unaweza kuita kila nguvu na uwezo ambao Mungu amekupa, katika juhudi za kuelewa upendo na huruma ya Baba wa Mbinguni; na bado kuna kutokuwa na mwisho zaidi. Unaweza kujifunza upendo huo kwa miaka mingi; lakini huwezi

kamwe kuelewa kikamilifu urefu na upana, kina na kimo, cha upendo wa Mungu katika kumtoa Mwanawe afe kwa ajili ya ulimwengu. Umilele wenyewe hauwezi kamwe kuufunua kikamilifu. Lakini tunapojifunza Biblia na kutafakari maisha ya Kristo na mpango wa ukombozi, mada hizi kuu zitafunguka kwa uelewa wetu zaidi na zaidi.—Shuhuda wa Kanisa 5:740 (1889). **[1MCPsw 251.3]**

Upendo wa Mungu Endelevu—Miaka ya umilele, inapoendelea, italeta ufunuo tajiri na mtukufu zaidi wa Mungu na Kristo. Kadiri maarifa yanavyoendelea, ndivyo upendo, heshima, na furaha zitakavyoongezeka. Kadiri wanadamu wanavyojifunza zaidi kumhusu Mungu, ndivyo watakavyozidi kuvutiwa na tabia Yake, na kuithamini.—Pambano Kuu, 678 (1911). **[1MCPsw 252.1]**

Sehemu ya 6—Ubinafsi na Kujiheshimu Mwenyewe

Sura ya 28

Kujiheshimu Mwenyewe

Kukuza Kujiheshimu mwenyewe—Tukitaka kuwatendea mema wengine, mafanikio yetu na roho hizi yatakuwa sawa na imani yao katika imani yetu kwao, na kuzithamini. Heshima inayoonyeshwa kwa roho ya mwanadamu inayopambana ndiyo njia ya uhakika kupitia Kristo Yesu ya kurejesha heshima ambayo mtu huyo amepoteza. Mawazo yetu yanayoendelea kuhusu kile anachoweza kuwa ni msaada ambao sisi hatuwezi kuthamini kikamilifu.—Letter

50, 1893. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 280.) **[1MCPsw 255.1]**

Heshima kwa Utu wa Mwanadamu kama Mwanadamu—Popote kanuni isipovunjwa, kuwajali wengine kutasababisha kufuata desturi zinazokubalika; lakini uungwana na adabu ya kweli haihitaji kusalimisha kanuni kwenye desturi. Inapuuza hadhi au matabaka ya watu. Inafundisha kujiheshimu, kuheshimu hadhi ya mwanadamu kama mwanadamu, heshima kwa kila mwanachama wa udugu mkubwa wa kibinadamu.—Elimu, 240 (1903). **[1MCPsw 255.2]**

Dumisha Heshima Yako—Baadhi ya watu unaokutana nao wanaweza kuwa wenye mikwaruzo, wasio na staha, wakali na wasio na adabu, lakini wewe usiwe na adabu/uungwana kidogo, kwa sababu hii. Yule anayetaka kuhifadhi heshima yake mwenyewe lazima awe mwangalifu asije akaharibu au akajeruhi heshima ya wengine bila sababu. Kanuni hii inapaswa kuzingatiwa kwa utakatifu kwa wale walio duni na wanaoboronga mambo zaidi. Hujui Mungu anakusudia kufanya nini kwa hawa ambao wanaonekana kana kwamba hawana matumaini ya mafanikio mbeleni au hata matokeo mazuri. Hapo awali Mwenyezi Mungu amewakubali watu ambao hawakuwa na matumaini au wa kuvutia tena kufanya kazi kubwa kwa ajili Yake. Roho Yake, ikitembea moyoni mwa watu, imeamsha kila kitivo/uwezo wa kutenda kwa nguvu. Bwana aliona katika mawe haya yenye kuparuza, na yasiyochongwa, nyenzo ya thamani, ambayo ingestahimili dhoruba na joto na shinikizo. Mungu haoni kama mwanadamu anavyoona. Yeye Hahukumu kwa sura ya nje, bali huchunguza moyo na kuhukumu kwa haki.—Watendakazi wa Injili, 122, 123 (1915). **[1MCPsw 255.3]**

Uangalifu Husababisha Kujiheshimu—Watu wenye kanuni hawahitaji kizuizi cha kufuli na funguo; hawahitaji kuangaliwa na kulindwa. Watatenda kwa uaminifu, dhati na heshima wakati wote—peke yao, bila kuwaangalia, na pia hadharani. Hawataleta doa kwenye roho zao kwa faida yoyote au faida ya ubinafsi. Wanadharau kitendo kibaya. Ingawa hakuna mtu mwingine angejua, wao wangejua wenyewe, na hii ingewavunjia heshima

yao. Wale ambao si waangalifu na waaminifu katika mambo madogo hawatafanywa upya na kutengenezwa, hata kama kungekuwa vipengele vya adhabu, sheria na vikwazo na kutiishwa.—Testimonies for the Physicians and Helpers of the Sanitarium 1879, 62. (Mashauri kwa Afya, 410.) **[1MCPsw 256.1]**

Heshima ya binafsi Lazima Ithaminiwe Kwa Uthabiti—Usafi wa kimaadili, kujiheshimu mwenyewe, nguvu kubwa ya upinzani, lazima ithaminiwe kwa uthabiti na daima. Haipaswi kuwa na kuondoka hata mara moja kutoka kwa kujizuia. Tendo moja la kufahamiana, kutojali, linaweza kuhatarisha roho kwa kufungua mlango wa majaribu na hivyo kudhoofisha nguvu ya kupinga.—Health Philanthropic, and Medical Missionary Work 1896, 28. (Mashauri kwa Afya, 295.) **[1MCPsw 256.2]**

Heshima kwa Wengine Hupimwa kwa Kujiheshimu mwenyewe—Kupitia kujiingiza katika dhambi za kujiridhisha, kujiheshimu mwenyewe huharibiwa; na hilo likiondoka heshima kwa wengine hupungua; na kisha tunafikiri kwamba wengine si waadilifu kama sisi wenyewe.—Shuhuda wa Kanisa 6:53 (1900). **[1MCPsw 256.3]**

Kwa Tabia Mbaya Mwanafunzi Huharibu Heshima Yake Binafsi—Kwa mazoea mabaya hupoteza uwezo wake wa kujithamini mwenyewe. Hupoteza kujizuia na kuitawala nafsi yake. Hawezi kufikiria kwa usahihi na busara kuhusu mambo yanayomhusu kwa karibu zaidi. Yeye ni mzembe na asiye na busara katika jinsi anavyoshughulikia akili na mwili. Kwa mazoea mabaya hujiletea uharibifu/kuharibikiwa kabisa. Furaha ambayo hawezi kuwa nayo, kwa sababuya kupuuza kwake kukuza kanuni safi na zenye afya humweka chini ya udhibiti wa tabia zinazoharibu amani yake. Miaka yake ya masomo yenye kuchosha imepotea, kwa maana amejiangamiza mwenyewe. Ametumia vibaya nguvu zake za kimwili na kiakili, na hekalu la mwili limeharibika. Ameharibiwa kwa ajili ya maisha haya na kwa ajili ya maisha yajayo. Kwa kupata maarifa ya kidunia alifikiri kupata hazina, lakini kwa kuweka Biblia yake kando,

alitoa dhabihu hazina yenye thamani kwa ajili ya kila kitu kingine.—Mifano ya Masihi, 108, 109 (1900). **[1MCPsw 257.1]**

Maneno Yasiyo na Uvumilivu Hujeruhi Heshima Yako—Wale wanaojihusisha na lugha kama hiyo ya maneno ya harara yasiyo na subira watapata aibu, kupoteza heshima yao, kupoteza kujiamini wenyewe, na watakuwa na majuto na uchungu kwa kuruhusu kupoteza kujidhibiti nafsi na kusema kwa njia hii. Ingelikuwa bora zaidi kama maneno ya mhusika huyu hayangesemwa kamwe. Ni bora zaidi kuwa na mafuta ya neema moyoni, kuweza kupita jazba/uchochezi wote, na kuvumilia mambo yote kwa upole na uvumilivu kama wa Kristo.—**The Review and Herald**, Februari 27, 1913; (Jumbe kwa Vijana, 327) **[1MCPsw 257.2]**

Wazazi Wasipoteze Heshima Yao Kwa Maneno Yasiyo ya Hekima—Hebu hata neno moja la uchungu, ukali, jazba, hasira au shauku lisitoke midomoni mwenu. Neema ya Kristo inakungoja kwa mahitaji yenu. Roho Wake atatawala moyo na dhamiri yenu, akitawala maneno na matendo yenu. Kamwe msipoteze heshima yenu kwa maneno ya harara/papara na yasiyo na kufikiria kwa makini. Hakikisha kwamba maneno yenu ni safi, mazungumzo yenu matakatifu. Wapeni watoto wenu mfano wa kile mnachotaka wawe… Na kuwe na amani, maneno mazuri, na nyuso zenye furaha.—Letter 28, 1890. *Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 219.) **[1MCPsw 257.3]**

Kujiheshimu Kuharibiwa na Kujichua-punyeto [masturbation] [Tazama *Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 439–468.]—Athari za tabia hizo mbaya haifanani kwa akili zote. Kuna baadhi ya watoto ambao wana nguvu za kimaadili zilizokuzwa kwa kiasi kikubwa, ambao, kwa kushirikiana na watoto wanaojiharibu kwa punyeto, huingizwa katika tabia hii mbaya. Athari kwa hao itakuwa kubwa sana kuwafanya wawe na huzuni, waudhike, na

husuda; hata hivyo, hao wanaweza wasipoteze heshima yao kwenye ibada ya kidini na wanaweza wasionyeshe uovu au kukosa uaminifu wowote kuhusu mambo ya kiroho. Wakati mwingine watateseka sana kutokana na hisia za majuto, na watahisi kudhalilishwa machoni pao wenyewe na kupoteza heshima yao binafsi.—Shuhuda wa Kanisa 2:392 (1870). **[1MCPsw 258.1]**

Usiharibu Heshima Yako—Mtu mwenye kosa anapogundua kosa lake, kuwa mwangalifu usiharibu heshima yake. Usimkatishe tamaa kwa kutojali au kutomwamini. Usiseme, "Kabla ya kumtumainisha nitasubiri kuona kama atavumilia." Mara nyingi kutomwamini huku husababisha mtu anayejaribiwa kujikwaa.—Huduma ya Uponyaji, 167, 168 (1905). **[1MCPsw 258.2]**

Kujitegemea Huongeza Heshima Yako—Wale wanaojitahidi kufanya matengenezo wanapaswa kupewa kazi. Hakuna mtu yeyote anayeweza kufanya kazi anayepaswa kufundishwa kutarajia chakula, mavazi na malazi bila malipo. Kwa ajili yao wenyewe, na pia kwa ajili ya wengine, njia fulani inapaswa kubuniwa ambapo wanaweza kurudisha sawa na kile wanachopokea. Himiza kila juhudi kuelekea kujitegemeza mwenyewe au kujikimu kimaisha. Hii itaimarisha heshima ya mtu na uhuru mzuri. Na kujishughulisha na akili na mwili katika kazi yenye manufaa ni muhimu kama kinga dhidi ya majaribu.—Huduma ya Uponyaji, 177 (1905). **[1MCPsw 258.3]**

Umiliki Huwasaidia Maskini Kupata Heshima Yao—Hisia ya kuwa wamiliki wa nyumba zao wenyewe ingewatia moyo [maskini] kwa hamu kubwa ya kuboresha na kuendelea mbele. Hivi karibuni wangepata ujuzi wa kupanga na kubuni mambo yao wenyewe; watoto wao wangeelimishwa tabia za kujibidiisha kwa kazi na jinsi ya kutumia pesa, na akili ingeimarishwa sana. Wangehisi kwamba wao ni wanaume, si watumwa, na wangeweza kupata tena kwa kiwango kikubwa heshima yao iliyopotea na uhuru wa kimaadili.—Historical Sketches of the Foreign Missions of the Seventh-

day Adventists, 165, 166, 1886. (*Nyumba imngojeayo Masihi*, 373.) **[1MCPsw 258.4]**

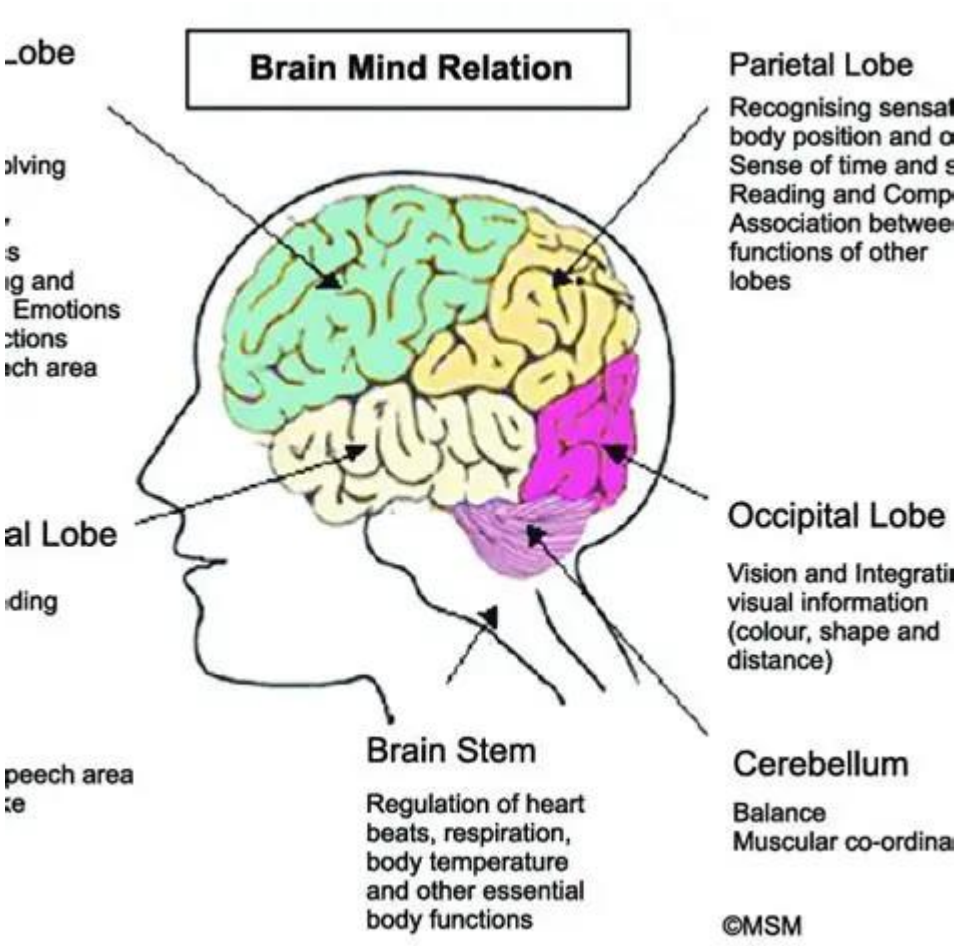
Utamaduni binafsi na Heshima—Ni muhimu kwa watumishi wa Kristo kuona umuhimu wa kuboresha utamaduni binafsi ili kupamba taaluma yao na kudumisha heshima inayovutia. Bila mafunzo ya kiakili hakika watashindwa katika kila kitu wanachofanya.—Shuhuda wa Kanisa 2:500, 501 (1870). **[1MCPsw 259.1]**

Jihadhari na Kujihurumia au Kujisikitikia Mwenyewe-self Pity—Tunahitaji kujihadhari na kujihurumia. Usijifurahishe kamwe na hisia kwamba huthaminiwi kama unavyopaswa kuthaminiwa, kwamba juhudi zako hazithaminiwi, kwamba kazi yako ni ngumu sana. Acha kumbukumbu ya kile ambacho Kristo amevumilia kwa ajili yetu inyamazishe kila wazo la manung'uniko. Sisi wanadamu tunatendewa vyema kuliko alivyotendewa Bwana wetu. “Je, unatafuta mambo makuu kwa ajili yako mwenyewe? Usiyatafute” (Yeremia 45:5).—Huduma ya Uponyaji, 476 (1905). **[1MCPsw 259.2]**

Kristo Hurejesha Heshima Yako—Haipaswi kuwa mgumu kukumbuka kwamba Bwana anatamani wewe uweke shida na matatizo yako miguuni Pake, na uyaache hapo. Nenda Kwake, ukisema, “Bwana, mizigo yangu ni mizito sana kwangu kuibeba. Je, utaibeba kwa ajili yangu?” Naye atajibu, “Nitaichukua. ‘Kwa fadhili za milele nitakuhurumia.’ Nitachukua dhambi zako na kukupa amani. Usitelekeze kujiheshimu mwenyewe tena; kwa maana Mimi nimekununua kwa bei ya damu Yangu Mwenyewe. Wewe ni Wangu. Nitaimarisha nia/mapenzi yako dhaifu. Nitaondoa majuto yako ya dhambi.”—Letter 2, 1914 (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 519, 520.) **[1MCPsw 259.3]**

Ushauri kwa Mtu Aliyepoteza Heshima Yake—Yesu anakupenda, na Yeye amenipa ujumbe kwa ajili yako. Moyo wake mkuu wa huruma nyororo, kujali na upendo mwanana usio na kipimo unakutamani. Yeye Anakutumia ujumbe kwamba uweze kupona kutoka kwenye mtego wa adui. Unaweza kurudisha tena heshima yako. Unaweza kusimama mahali unapojiona, si kama mshindwa, bali kama mshindi, ndani na kupitia ushawishi unaoinua wa Roho wa Mungu. Shika mkono wa Kristo, nawe usiuache.—Letter 228, 1903. (Huduma ya Tiba, 43.) **[1MCPsw 259.4]**

Kuza Heshima Yako—Haimpendezi Mungu kwamba ujidharau. Unapaswa kukuza heshima yako kwa kuishi ili upate kibali cha dhamiri yako mwenyewe na mbele ya wanadamu na malaika… Ni fursa yako kwenda kwa Yesu na kutakaswa, na kusimama mbele ya sheria bila aibu au majuto. “Kwa hivyo sasa hakuna hukumu ya adhabu kwao walio katika Kristo Yesu, wasioenenda kwa kufuata mwili, bali kwa kufuata Roho” (Warumi 8:1). Ingawa hatupaswi kujifikiria sisi wenyewe kuwa wa juu kuliko tunavyopaswa, Neno la Mungu halilaani kujiheshimu ipasavyo. Kama Wana na Binti za Mungu, tunapaswa kuwa na utambuzi wa hadhi ya tabia, ambao kiburi na kujijali wenyewe havina sehemu.—The Review and Herald, Machi 27, 1888. (Mwito Wetu Mkuu, 143.) **[1MCPsw 260.1]**

Sura ya 29

Utegemezi na Kujitegemea

(A) Kumtegemea Mungu na Si Mwanadamu

Kumtegemea Mungu ni Lazima—Nia ya Mungu ni kuona kila mwanadamu ambaye Kristo alimfia anakuwa tawi la mzabibu wa Kweli, lililounganishwa thabiti na lile shina mama la uzima, likipata lishe kutoka kwalo. Kumtegemea kwetu Mungu ni jambo la lazima na inapaswa kutufanya tuwe wanyenyekevu sana; na kwa sababu ya kumtegemea kwetu Yeye, kumjua Yeye, Maarifa Yake, yanapaswa kuongezeka sana mioyoni mwetu. Nia ya Mungu ni

kuondoa kila aina ya ubinafsi na tuje Kwake, si kama wamiliki wa nafsi zetu wenyewe, bali kama mali ya Bwana iliyonunuliwa kwa damu ya Kristo.—Special Testimonies for Ministers and Workers 8, 1897, 8,9. (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 324, 325.) **[1MCPsw 261.1]**

Mtegemee Mungu, na Si Mwanadamu—Mungu anatamani kuwaleta wanadamu katika uhusiano wa moja kwa moja na Yeye Mwenyewe. Katika kushugulika Kwake kote na wanadamu, Yeye anatambua kanuni ya uwajibikaji binafsi. Anatafuta kuhimiza hisia ya utegemezi binafsi na kusisitiza hitaji la mwongozo binafsi. Yeye Anatamani kumleta mwanadamu katika uhusiano na Mungu ili wanadamu waweze kubadilishwa kuwa mfano wa Mungu. Shetani anafanya kazi ili kuzuia kusudi hili. Adui anatafuta kuhimiza utegemezi kwa wanadamu. Akili zinapogeuzwa mbali na Mungu, mjaribu hupata nafasi ya kuzitawala. Anaweza kuwatawala/kuwadhibiti maisha ya mwanadamu.—Huduma ya Uponyaji, 242, 243 (1905). **[1MCPsw 261.2]**

Mfanye Mungu kuwa tegemeo lako katika maisha yako yote. Unapofanya vinginevyo, fahamuni kwamba ni wakati wa kuweka breki na kusimama. Simama pale ulipo na ubadilishe mpangilio wa mambo… Kwa unyofu/dhati kwa njaa ya nafsi, mlilie Mungu. Pambana mieleka na mawakala wa mbinguni hadi upate ushindi. Weka utu wako wote mikononi mwa Bwana—nafsi, mwili, na roho—na kisha uazimie kuwa wakala wake wa upendo, uliowekwa wakfu, unaoongozwa na mapenzi yake, unaodhibitiwa na akili yake, unaoingizwa na Roho yake; … ndipo utakapoona mambo ya mbinguni waziwazi.—Manuscript 24, 1891. (Wana na Binti za Mungu, 105.) **[1MCPsw 262.1]**

Mfanye Mungu Mshauri Wako—Badala ya kumpelekea ndugu au mchungaji matatizo yako, yapeleke kwa Bwana katika maombi. Usimweke mchungaji mahali ambapo Mungu anapaswa kuwa bali naye mwombee. Sote tumekosea katika jambo hili. Mtumishi wa Kristo ni kama watu wengine. Ni kweli, ana majukumu matakatifu zaidi kuliko mtu wa kawaida, lakini naye anaweza

kukosea. Amezungukwa na udhaifu, na anahitaji neema na nuru ya Mungu. Anahitaji upako wa roho wa mbinguni ili afanye kazi yake kwa usahihi na mafanikio, akitoa uthibitisho kamili wa huduma yake. Kuna wale ambao hawajui njia ya uzima na wokovu, na hawa watapata mchungaji mcha Mungu mmoja atakayewafundisha watakachofanya ili waokolewe. **[1MCPsw 262.2]**

Wale wanaojua jinsi ya kuomba, wanaojua mialiko ya Injili ya Kristo ni nini, wanaojua kutobadilika kwa ahadi Zake Bwana, huonyesha aibu kwa Mungu wanapoweka mzigo wao juu ya wanadamu wenye kikomo. Ni sawa, sikuzote, kushauriana pamoja. Ni sawa daima kuzungumza pamoja. Ni sawa kuweka wazi magumu yanayojitokeza katika biashara yoyote mbele ya ndugu zako na mchungaji wako. Lakini usimdharau Mungu sana kiasi cha kumtegemea mwanadamu kwa hekima. Mtafute Mungu kwa hekima itokayo juu. Waombe wafanyakazi wenzako waombe pamoja nawe, na Bwana atatimiza Neno Lake, "Walipo wawili au watatu wamekusanyika kwa Jina Langu, Mimi Nipo hapo katikati yao" (Mathayo 18:20).—Manuscript 23, 1899. **[1MCPsw 262.3]**

(B) Utegemezi na Uhuru katika Mahusiano Kazini

Akili ya Mtu Mmoja—Ni kosa kuwafanya watu waamini kwamba watendakazi wa Kristo hawapaswi kufanya lolote mpaka kwanza jambo hilo liwe limeidhinishwa na kiongozi fulani mwenye dhamana hiyo. Wanaume hawapaswi kuelimishwa kuwatazama wanadamu kama Mungu. Pamoja na umuhimu wa kuwepo kwa mshikamano miongoni mwa watendakazi, mawazo ya kiongozi mmoja na mtazamo wa mtu mmoja visitumike kama mamlaka kuu ya kudhibiti kuamua yote .—The Review and Herald, Agosti 7, 1894. **[1MCPsw 263.1]**

Kukua katika Ufanisi—Mungu Ndiye mtawala wa watu Wake, Naye atawafundisha wale wanaompa akili zao jinsi ya kutumia akili zao. Wanapotumia uwezo wao wa utendaji, watakua katika ufanisi. Urithi wa Bwana umeundwa na vyombo vikubwa na vidogo, lakini kila kimoja kina kazi yake binafsi. Mawazo ya mtu

mmoja, au mawazo ya watu wawili au watatu, hayapaswi kutegemewa kana kwamba ni njia iliyonyooka na salama kwa wote kufuata. Hebu sote tumtazame Mungu, tumtumaini Yeye, na tuamini kikamilifu katika nguvu Zake. Tujifungie nira pamoja na Kristo na si pamoja na wanadamu, kwani wanadamu hawana uwezo wa kukuzuia kuanguka.—Letter 88, 1896. **[1MCPsw 263.2]**

Ushauri kwa Mtendaji—Utegemezi wako lazima uwe kwa Mungu. Haupaswi kuwaruhusu watu wengine wamwage akili zao akilini mwako. Haupaswi kuwaruhusu kwa ushawishi wao kukuongoza kwenye njia za udanganyifu. Weka tumaini lako kikamilifu kwa Yeye anayesema, Mimi "Sitakupungukia kabisa, wala sitakuacha kabisa" (Waebrania 13:5).—Letter 92, 1903. **[1MCPsw 263.3]**

> **Kumtegemea Mungu Hujenga Kujiamini**—Wanadamu wanapoacha kuwategemea wanadamu, wanapomfanya Mungu pekee kwa ajili ya ufanisi wao, ndipo kutakuwa na ujasiri/kujiamini zaidi kutakapodhihirika mmoja kwa mwingine. Imani yetu kwa Mungu ni dhaifu sana na kujiamini kwetu sisi kwa sisi ni kidogo sana.—Special Testimonies for Ministers and Workers 3, 1895, 48. (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 214.) **[1MCPsw 263.4]**

Kujitegemea Mwenyewe Huongoza Kwenye Kujaribiwa—Kwa maombi ya dhati na kumtegemea Mungu, Sulemani alipata hekima iliyoamsha mshangao na pongezi za ulimwengu. Lakini alipogeuka kinyumr na Chanzo cha nguvu zake na kuendelea kujitegemea mwenyewe, alianguka katika mawindo ya majaribu. Kisha nguvu za ajabu alizopewa mfalme huyu mwenye hekima zaidi zilimfanya tu kuwa wakala mzuri zaidi wa adui wa roho.—Pambano Kuu, 509 (1911). **[1MCPsw 264.1]**

Kuwategemea Wengine Kwaweza Kumaanisha Kutokuwa na Ukomavu wa akili—Watu ambao wanapaswa kusimama imara katika kila dharura na dhoruba kama sindano ya dira inavyoelekea kaskazini, wamepoteza ufanisi kutokana na juhudi

zao za kujilinda ili wasikosolewe kwa kukwepa majukumu kwa hofu kushindwa. Majitu yenye akili kubwa ni watoto wachanga katika nidhamu kwa sababu ni waoga kuhusu kuchukua na kubeba mizigo wanayopaswa kubeba. Wanapuuza kuwa na ufanisi. Kwa muda mrefu wamemwamini mtu mmoja kuwapangia na kufanya mawazo ambayo wana uwezo mkubwa wa kuyafanya wenyewe kwa maslahi ya kazi ya Mungu. Upungufu wa akili hutupata kila wakati [mtu mwingine anakuwa akili yao]. **[1MCPsw 264.2]**

> Watu wanaoridhika kuona watu wengine wawawapangie na kuwawazia mambo yao bado hawajakomaa kiakili na kitabia. Kama wangeendesha mambo yao wenyewe, wangeonekana kuwa watu wenye hekima, mikakati na weledi mkubwa wa mambo. Lakini wanapohusishwa na kazi ya Mungu, ni jambo tofauti kabisa kwao; wanapoteza vitivo/uwezo wao wote wa kushughulika kwa weledi. Wanaridhika kubaki watu wasio na uwezo na ufanisi kana kwamba lazima wawepo wengine kuwabeba na kuwapangia na kuwafikiria kila jambo. Watu wengine wanaweza kuonekana kutoweza kabisa kujitengenezea wenyewe njia. Je, waendelee kuwategemea wengine kufanya mipango yao, kujifunza, na kuwa ndio dira na maamuzi yao yote? Mungu anaaibika kwa ajili ya askari wa namna hii. Yeye Hapewi utukufu kabisa kwa kuona wanajihusisha na kazi Yake huku wakiwa wametulia tu kama mashine zinazoendeshwa.—Shuhuda wa Kanisa 3:495, 496 (1875). **[1MCPsw 264.3]**

Watu Huru Wanahitajika—Watu wanaojitegemea wenye juhudi za dhati wanahitajika, si watu wepesi kushawishiwa kama udongo wa mfinyanzi. Wale wanaotaka kazi zao ziwekwe tayari mikononi mwao, wanaotamani kiasi bainishi cha kufanya na mshahara maalum, na wanaotamani kuonekana wanafaa kabisa

bila usumbufu wa kujiandaa na mafunzo si watu ambao Mungu anawaita kufanya kazi katika kusudi Lake. Mtu ambaye hawezi kuelekeza, kuratibu, kuendana na kazi na kutumia uwezo wake katika mazingira yoyote pale inapolazimika, hakika hafai kuwa mtumishi wa nyakati hizi tulizonazo. **[1MCPsw 265.1]**

> Watu ambao Mungu atawahusisha/atawaunganisha na kazi Yake si walegevu na wasio na msimamo, wasio na misuli au nguvu ya maadili katika tabia. Ni kupitia tu kazi endelevu na ya ustahimilivu ndipo watu wanavyotiwa nidhamu ili kubeba sehemu katika kazi ya Mungu. Watu hawa hawapaswi kuvunjika moyo ikiwa hali na mazingira yanayowazunguka ni magumu zaidi . Hawapaswi kuacha kusudi lao na kuona kama wameshindwa kabisa hadi watakaposadikishwa bila shaka kwamba hawawezi kufanya mengi kwa heshima ya Mungu na kwa faida ya roho za watu.—Shuhuda wa Kanisa 3:496 (1875). [1MCPsw 265.2]

Kujitenga Kusikotakaswa Hutokana na Ubinafsi—Maovu ya kujihisi kuwa bora, au kustahili kuliko wengine, ujasiri kwa uwezo mtu alionao [self esteem] na kujitenga kusikotakaswa, ambayo huathiri kabisa manufaa/ufanisi na mchango wetu katika huduma na ambayo yatakuwa chanzo cha anguko letu yasipodhibitiwa, hutokana na ubinafsi. “Shaurianeni pamoja” ndio ujumbe ambao umekuwa ukisisitizwa kwangu tena na tena na malaika wa Mungu. Kwa kuathiri uamuzi wa mtu mmoja, Shetani anaweza kufanikiwa kuratibu mambo yaende kwa maslahi yake binafsi. Anaweza kufanikiwa kupotosha akili za watu wawili; lakini jopo la watu kadhaa linapokaa na kushauriana, kuna usalama zaidi. Kila mpango utapimwa na kukosolewa kwa

kina; kila hatua mpya ya maendeleo itafanyiwa uchunguzi kwa uangalifu zaidi kabla ya kutekelezwa. Hivyo basi, kutaepusha hatari ya kufanya maamuzi ya kukurupuka, ambayo mwisho wake huwa ni kuleta mkanganyiko, utata na anguko. Katika umoja kuna nguvu. Katika mgawanyiko kuna udhaifu na anguko.—Shuhuda wa Kanisa 5:29, 30 (1882). **[1MCPsw 265.3]**

(C) Uhuru wa Roho

Hatari za Kujitegemea Mwenyewe—Kumbuka kila wakati kile kinachotokana na kumkiri kwetu Kristo kama watu wa Mungu wa pekee; na jihadhari ili katika utumiaji wa uhuru wako binafsi ushawishi wako usifanye kazi dhidi ya makusudi ya Mungu, na wewe, kupitia mbinu za Shetani, uwe kikwazo, moja kwa moja kwa wale walio dhaifu na wanaosita. Kuna hatari ya kuwapa adui zetu nafasi ya kumkufuru Mungu na kujaza dharau kwa waumini wa Kweli.—Shuhuda wa Kanisa 5:477, 478 (1889). **[1MCPsw 266.1]**

Roho Kujitegemea—Kumewahi kuwepo kanisani wale ambao huwa na mwelekeo wa kujitegemea binafsi kila wakati. Wanaonekana hawawezi kutambua kwamba uhuru wa roho unaweza kumfanya mtu kujiamini kupita kiasi na kutumainia maamuzi yake mwenyewe badala ya kuheshimu ushauri na kujali sana maamuzi ya ndugu zake, hasa wale walio katika ofisi ambazo Mungu amewateua kwa ajili ya uongozi wa watu Wake. Mungu ameliwekea kanisa Lake mamlaka na nguvu maalum, ambazo hakuna mtu anayeweza kuhesabiwa haki kwa kuzipuuza na kuzidharau; kwa maana yeye afanyaye hivi anadharau sauti ya Mungu.—Matendo ya Mitume, 163, 164 (1911). **[1MCPsw 266.2]**

Jopo la Utendaji/kivitendo—Sehemu moja italazimika kulindwa, na hiyo ni kujitegemea binafsi. Kama askari katika jeshi la Kristo, kunapaswa kuwa na kongamano la vitendo

katika idara mbalimbali za kazi… Kila mfanyakazi anapaswa kutenda kwa kurejelea wengine. Wafuasi wa Yesu Kristo hawatatenda kwa kujitegemea kutoka kwa wengine. Nguvu zetu lazima ziwe katika Mungu, na lazima zishirikishwe, ili zitumike katika vitendo vya kiungwana na vya umakini. Hazipaswi kupotea katika harakati zisizo na maana.—Shuhuda wa Kanisa 5:534, 535 (1889). **[1MCPsw 266.3]**

Kujitosheleza Kunatuonyesha Hila za Shetani—Tunaishi katikati ya hatari za siku za mwisho, na ikiwa tuna roho ya kujitosheleza na kujitegemea, tutakabiliwa na hila za Shetani na kisha tutashindwa.—Shuhuda wa Kanisa 3:66 (1872). **[1MCPsw 266.4]**

(D) Uhuru wa Maadili

Sheria ya Kutegemeana kwa Pamoja-sisi kwa sisi—Sote tumeunganishwa pamoja katika mtandao mkubwa wa ubinadamu, na chochote tunachoweza kufanya ili kuwanufaisha na kuwainua wengine kitaakisi baraka kwetu wenyewe. Sheria ya utegemezi wa pamoja inapita katika matabaka yote ya jamii. Maskini hawategemei matajiri zaidi kuliko matajiri wanavyowategemea maskini. Ingawa kundi moja linaomba sehemu katika baraka ambazo Mungu amewapa majirani zao matajiri zaidi, kundi lingine linahitaji huduma ya uaminifu, nguvu ya ubongo, mifupa na misuli, ambayo ni mtaji wa maskini.—Wazee wa Imani na Manabii, 534, 535 **(1890). [1MCPsw 267.1]**

Wajibu wa Kutii Maamuzi ya Kidini ya Mtu Binafsi—Kuna njia nyingi ambazo Shetani hutumia kufanya kazi kupitia ushawishi wa kibinadamu ili kuwafunga mateka wengi wake. Anawapata watu wengi kwake kwa kuwaunganisha kwa kamba za hariri za upendo kwa wale ambao ni maadui wa msalaba wa Kristo. Kwa vyovyote ambavyo uhusiano huu waweza kuwa—uwe kwa sababu ya wazazi, undugu, uhusiano wa ndoa, au uhusiano wa kijamii—athari ni ile ile; wapinzani wa Ukweli

hutumia nguvu zao kudhibiti dhamiri, na roho zinazoshikiliwa chini ya uongozi wao hazina ujasiri au uhuru wa kutosha kutii usadikisho au ima yao ya wajibu.—Pambano Kuu, 597 (1911). **[1MCPsw 267.2]**

Hukumu ya Mtu Binafsi Imezuiwa/imezibwa—Ingawa akili na dhamiri vimeshawishika, watu hawa hizi zilizodanganywa [wafuasi wa dini katika makanisa maarufu] hazithubutu kufikiria tofauti na mchungaji; na maamuzi yao binafsi, maslahi yao ya milele, husalimishwa kwenye kutoamini, kiburi, ubaguzi na chuki.—Pambano Kuu, 597 (1911). **[1MCPsw 267.3]**

Kusimama kwa Uhuru kwa Haki—Itahitaji ujasiri na uhuru ili kupanda juu ya kiwango cha kidini cha ulimwengu wa Kikristo. Hawafuati mfano wa Mwokozi wa kujikana; hawatoi dhabihu; wanatafuta kila mara kuepuka msalaba ambao Kristo anautangaza kuwa ishara ya uanafunzi.—Shuhuda wa Kanisa 5:78 (1882). **[1MCPsw 268.1]**

Uhuru wa Maadili Unapopinga Ulimwengu—Uhuru wa maadili utakuwa mahali pake kabisa unapopinga ulimwengu. Kwa kuyatii/kuyakumbatia kabisa mapenzi ya Mungu, tutawekwa kwenye nafasi nzuri na tutaona umuhimu wa kujitenga kabisa na mila na desturi za ulimwengu. Hatupaswi kuinua kiwango chetu juu kidogo tu ya kiwango cha ulimwengu; lakini tunapaswa kufanya mstari wa mipaka uonekane waziwazi.—The Review and Herald, Januari 9, 1894. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 289.) **[1MCPsw 268.2]**

Uhuru wa Maadili ni Fadhila—Usalama wetu pekee ni kusimama kama watu wa kipekee wa Mungu. Hatupaswi kujisalimisha hata kidogo kwa desturi na mitindo ya enzi hii iliyoharibika bali kusimama katika uhuru wa maadili, bila kufanya maelewano yoyote na desturi zake za ufisadi/uovu

na za ibada ya sanamu.— Shuhuda wa Kanisa 5:78 (1882.) **[1MCPsw 268.3]**

(E) Uhuru wa Akili

Uhuru wa Kweli, Si Ukaidi—Uhuru wa Kweli wa akili si ukaidi. Huwaongoza vijana kuunda maoni yao kuhusu Neno la Mungu, bila kujali kile ambacho wengine wanaweza kusema au kufanya. Ikiwa wakiwa pamoja na wasioamini au wakana-Mungu au makafiri, huwaongoza kukiri na kutetea imani yao katika Ukweli mtakatifu wa Injili dhidi ya kejeli na wa wenzao wasiomcha Mungu. Ikiwa wako pamoja na wale wanaofikiri ni sifa nzuri kudhihirisha makosa ya wanaodai kuwa Wakristo na kisha kudhihaki dini, maadili, na wema, uhuru halisi wa akili utawaongoza kwa uungwana/adabu na kwa ujasiri kuonyesha kwamba kejeli ni mbadala duni kwa hoja nzuri za busara. Itawawezesha kutazama mbali zaidi ya mtu wa dhihaka mwenyewe hadi kwa yule anayemshawishi, adui wa Mungu na mwanadamu, na kumpinga katika nafsi ya yeye mwenyewe.—The Review and Herald, Agosti 26, 1884. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 88, 89.) **[1MCPsw 268.4]**

Uhuru wa Mtu Binafsi Unahitajika—Kuna watu wanaojikomba na kujidanganya wenyewe kwamba wangeweza kufanya jambo kubwa na jema kama wangekutana na hali fulani, huku hawatumii vipawa/vitivo walivyo navyo tayari kwa kufanya kazi katika nafasi ambazo Mungu amewaweka. Mwanadamu anaweza kutengeneza mazingira yake mwenyewe, lakini mazingira hayapaswi kamwe kumfinyanga mtu huyo. Mwanadamu anapaswa kutumia mazingira kama nyenzo zake za kufanyia kazi. Anapaswa kutawala mazingira, lakini hapaswi kamwe kuruhusu mazingira kumtawala yeye. Uhuru wa mtu binafsi

kwa wa mtu binafsi na nguvu yake binafsi ndizo sifa zinazohitajika sasa. Tabia ya mtu binafsi haihitaji kusalimishwa, bali kujengwa upya, kusafishwa, na kuinuliwa.—Shuhuda wa Kanisa 3:496, 497 (1875). **[1MCPsw 269.1]**

Umbali Kiasi Gani Kufikia Kujitegemea—Nia ya Mungu ni kuona watu Wake wakifaa na kuwa wema ili waweze kuonana na kuwa na nia moja na maamuzi mamoja. Ili kuleta hali hii ya mambo, kuna mengi ya kufanywa… Bwana hangetutaka tusalimishe upekee au utambulisho wetu. Lakini ni mwanadamu gani aliye mwamuzi sahihi wa jinsi suala hili la uhuru wa mtu binafsi linavyopaswa kufikiwa? … **[1MCPsw 269.2]**

Petro anawasihi ndugu zake: “Vivyo hivyo, ninyi vijana, watiini wazee. Naam, ninyi nyote jivikeni unyenyekevu, kwa maana Mungu huwapinga wenye kiburi, na huwapa

wanyenyekevu neema.” Mtume Paulo pia anawasihi ndugu zake Wafilipi kuwa na umoja na unyenyekevu: “Basi, ikiwa kuna faraja yoyote katika Kristo, ikiwa kuna faraja yoyote ya upendo, ikiwa kuna ushirika wowote wa Roho, ikiwa kuna fadhili na rehema, ijazeni furaha yangu, ili mwe na nia moja, wenye upendo mmoja, mkiwa na nia moja. Msitende neno lolote kwa ugomvi au kwa majivuno; bali kwa unyenyekevu kila mtu na amhesabu mwenziwe kuwa bora kuliko nafsi yake.”—Shuhuda wa Kanisa 3:360 (1875). **[1MCPsw 269.3]**

Nguvu ya Mungu tegemeo Letu/Utegemezi Wetu—Ndugu, nawasihi msonge kwa jicho moja kwa utukufu wa Mungu. Nguvu Zake ziwe tegemeo lenu, neema Yake iwe nguvu zenu. Kwa kujifunza Maandiko na maombi ya dhati tafuta kupata mawazo wazi ya wajibu wenu, na kisha mtekeleze kwa uaminifu. Ni muhimu kukuza uaminifu katika mambo madogo-madogo, na kwa kufanya hivyo mtapata tabia za uadilifu katika majukumu yaliyo makubwa zaidi. Matukio madogo ya maisha ya kila siku mara nyingi hupita bila sisi kujua, lakini ni mambo haya ndiyo yanayounda tabia. Kila tukio la maisha ni kubwa kwa mema/heri au shari/mabaya. Akili inahitaji kuzoezwa/kufunzwa kupitia majaribio ya kila siku ili iweze kupata nguvu ya kusimama katika nafasi yoyote ngumu. Katika siku za majaribu na hatari utahitaji kuimarishwa ili kusimama imara kwa ajili ya haki na lile lililo sahihi, bila kujali kila ushawishi mwingine wowote unaopingana.—Shuhuda wa Kanisa 4:561 (1881). **[1MCPsw 270.1]**

How the Brain Works with

Emotion

The brain plays a crucial role in processing and experiencing emotions. Emotions are complex psychological and physiological responses to external stimuli that can influence our behavior, thoughts, and physical sensations. The brain works with emotion through several interconnected structures. Identify which structure matches each label on the brain map below.

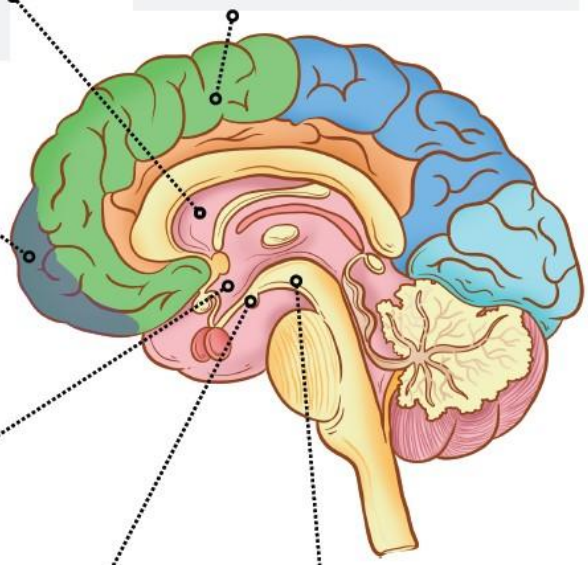
amygdala, hippocampus, thalamus, hypothalamus, prefrontal cortex, neocortex

prefrontal cortex

The right lobe is linked to negative emotions, such as fear, aggression, and sadness, while the left lobe helps to regulate negative emotions and put them in check.

thalamus

Responsible for relaying sensory and motor signals to the cerebral cortex and also plays a role in the regulation of consciousness, sleep, and alertness.

neocortex

Responsible for higher cognitive functions, such as language and consciousness, and also plays a role in emotional processing.

hypothalamus

The key that turns our emotions into physical responses.

An almond-shaped structure located under each hemisphere of the brain and is responsible for regulating emotion and memory, including those associated with the brain's reward system, stress, and the "fight or flight" response when someone perceives a threat.

amygdala

Plays an important role in memory formation, learning, and spatial navigation. It provides context for emotional meaning.

hippocampus

Sura ya 30

Ubinafsi na Kujifikiria Mwenyewe

Kwa Asili Sisi Wanadamu Ni Wenye Ubinafsi na Kufikiri sisi Ni Kitovu [selfCentered]—Kwa kawaida tunajifikiria wenyewe, wachoyo, wenye ubinafsi, tunaopenda maoni yetu na tunajipendelea. Lakini tunapojifunza masomo ambayo Kristo anataka kutufundisha, tunakuwa washiriki wa asili Yake; tangu sasa tunaishi maisha Yake. Mfano mzuri wa Kristo, huruma isiyo na kifani ambayo aliingia nayo katika hisia za wengine, akilia na wale waliolia, akifurahi na wale waliofurahi, lazima iwe na ushawishi wa kina-mkubwa juu ya tabia ya wote wanaomfuata kwa uaminifu. Kwa maneno na matendo mema watajaribu kurahisisha njia kwa miguu iliyo na uchovu.—Huduma ya Uponyaji, 157, 158 (1905). **[1MCPsw 271.1]**

Ubinafsi Huifanya Akili Kusinyaa—Maslahi ya ubinafsi lazima yafanywe kuwa chini ya mamlaka; kwani yakipewa nafasi ya kutenda, yanakuwa nguvu inayodhibiti ambayo hufanya akili kusinyaa, hufanya moyo kuwa mgumu, na kudhoofisha nguvu ya maadili. Kisha kukatishwa tamaa huja. Mtu huyo amejitenga na Mungu na kujiingiza kwenye shuguli zisizostahili kabisa. Hawezi kuwa na furaha, kwani hawezi kujiheshimu mwenyewe. Amejishusha kwa kadiri ya makadirio yake mwenyewe. Yeye ni

muathirika/mhanga wa kushindwa kwa kiakili [intellectual failure].—Manuscript 21, 1899. **[1MCPsw 271.2]**

Ubinafsi/uchoyo Ni Chanzo cha Hatia ya Mwanadamu—Ubinafsi ni ukosefu wa unyenyekevu kama wa Kristo, na uwepo Wake, ni kikwazo cha furaha ya mwanadamu, chanzo cha kuwa na hisia za hatia kwa mwanadamu, na huongoza wale wanaouthamini kuangamiza imani.—Letter 28, 1888. **[1MCPsw 271.3]**

Huchanganya Hisia—Leo, kama ilivyokuwa katika siku za Kristo, Shetani anatawala akili za wengi. Oh, laiti kama kazi yake ya kutisha na kuogofya tungeitambua na kukabiliana nayo kwa kuipinga! Ubinafsi umepotosha kanuni, ubinafsi umechanganya hisia na kufunika maamuzi/hukumu kwa mawingu. Inaonekana ni ajabu sana kwamba licha ya nuru yote inayong'aa kutoka kwenye Neno la Mungu lililobarikiwa, bado kuna mawazo ya kushtua na mageni kama hayo yanayoshikiliwa, kujitenga kiasi hicho, mbali kabisa na utendaji wa ile Kweli. **[1MCPsw 272.1]**

> Tamaa ya kunyakua mishahara mikubwa, kwa azimio la kuwanyima wengine haki zao walizopewa na Mungu, asili yake hii hutokana na akili ya Shetani, na kwa utii wao wanadamu kwa mapenzi yake adui, wanadamu hujiweka chini ya bendera yake. Utegemezi mdogo unaweza kuwekwa kwa wale ambao wamenaswa katika mtego huu wa adui, isipokuwa wameongoka na kurekebishwa kikamilifu; kwani wametiwa chachu na kanuni potofu ambazo hawakuweza kuona kuwa zilikuwa na madhara katika athari zake.—Special Testimonies for Ministers and Workers 8, Februari 6, 1896, 26. (*Shuhuda kwa Wachungaji na Watendakazi wa Injili*, 392, 393.) **[1MCPsw 272.2]**

> **Jizungumzie Kidogo tu (shauri kwa mtu aliyekuwa mkorofi na mtawala wa kidikteta)**—Acha moyo wako ulainishwe na kuyeyushwa chini ya ushawishi wa Mungu na wa Roho wa Mungu. Haupaswi kujizungumzia mwenyewe

sana, kwani hii haitamwimarisha mtu yeyote. Haupaswi kujifanya mwenyewe kuwa kitovu na kufikiria kwamba lazima uwe unajijali mwenyewe kila wakati na kuwaongoza wengine kukutuza wewe tu. Ondoa akili yako kuwazia ubinafsi/mwenyewe, bali jielekeze kwenye mkondo wa afya zaidi. Zungumza kuhusu Yesu, na uache ubinafsi wako uende; iache nafsi yako izame ndani ya Kristo, na hebu hii ndiyo iwe lugha ya moyo wako: "mimi ni hai; lakini si mimi, bali Kristo Yu hai ndani yangu" (Wagalatia 2:20). Yesu atakuwa kwako msaada wa sasa na kila wakati wa hitaji. Yeye Hatakuacha upigane na nguvu za giza peke yako. Loo, hapana; Yeye Ametuwekea msaada ulipo kwa Yule Mwenye nguvu awezaye kuwaokoa kabisa wale wamjiao Mungu kupitia Kwake, kwasababu Yeye adumu daima kuomba kwaajili yao- Ebr 7:25.—Shuhuda wa Kanisa 2:320, 321 (1869). **[1MCPsw 272.3]**

Jihadhari na Kujionea Huruma Mwenyewe au Kujisikitikia—Acha kujihurumia mwenyewe, na umkumbuke Mkombozi wa ulimwengu. Fikiria dhabihu isiyo na kikomo Aliyoitoa kwa ajili ya mwanadamu, na fikiria kukata tamaa Kwake kwamba hatabaada ya kutoa dhabihu kama hiyo kwa ajili ya mwanadamu, bado mwanadamu anataka kuchagua kujiunga na wale wanaomchukia -Kristo na haki Yake, na awe mmoja wao katika kujiridhisha/kuendekeza na tamaa mbaya na zilizopotoka za mwili, hivyo kuleta uharibifu wa milele kwa roho yake.—Shuhuda wa Kanisa 5:508 (1889). **[1MCPsw 273.1]**

Kuishi kwa Ajili ya Nafsi Humdharau Mungu—Hatari za siku za mwisho ziko juu yetu. Wale wanaoishi ili kujifurahisha/kujiendekeza wenyewe na kujiridhisha wanamdharau Bwana. Yeye Hawezi kutenda kazi kupitia wao,

kwani wangemwakilisha vibaya mbele ya wale wasiojua Ukweli… Mungu anaweza kuona kwamba unakuza kiburi. Anaweza kuona kwamba ni muhimu kuondoa kutoka kwako baraka ambazo, badala ya kuziboresha, umetumia kwa ajili ya kujiridhisha na kiburi cha ubinafsi.—Manuscript 24, 1904. (Jumbe Teule 1:87). **[1MCPsw 273.2]**

Kujitosheleza Mwenyewe Kunaonyesha Uhitaji wa Kiroho—Baadhi hawako tayari kufanya kazi ya kujinyima au kujikana nafsi. Wanaonyesha kutokuwa na subira ya kweli wanapohimizwa kuchukua jukumu fulani. "Kuna haja gani," wanasema, "ya ongezeko la maarifa na uzoefu?" **[1MCPsw 273.3]**

> Hii inaelezea yote. Wanahisi kwamba ni "matajiri, wamejitajirisha, wala hawana haja ya kitu," huku Mbingu ikiwatangaza kuwa maskini, wenye mashaka, dhaifu, vipofu, na uchi. Kwa hawa Shahidi wa Kweli anasema, "Nakushauri ununue Kwangu dhahabu iliyosafishwa kwa moto, upate kuwa tajiri; na mavazi meupe, upate kuvaa, na aibu ya uchi wako isionekane; na mafuta ya macho ya kujipaka macho yako, upate kuona" (Ufunuo 3:17, 18). Kujitosheleza kwako mwenyewe kunaonyesha kuwa unahitaji kila kitu. Wewe ni mgonjwa kiroho na unahitaji Yesu kama daktari wako.—Shuhuda wa Kanisa 5:265 (1882). **[1MCPsw 273.4]**

> **Hatari katika Kujisifu mwenyewe na kujidanganya**—Ni vigumu kwetu kujielewa, kuzitambua tabia zetu. Neno la Mungu li wazi, lakini mara nyingi kuna kosa katika kulitumia kwa mtu mwenyewe. Kuna mwelekeo/dhana idanganyayo na kufikiri maonyo na makaripio yake hayanihusu-[yanamhusu mwingine-yuleee]. "Moyo ni mdanganyifu kuliko vitu vyote, una ugonjwa wa kufisha; Je, ni nani awezaye kuujua?" (Yeremia 17:9). Kujisifu au kujidanganya mwenyewe kunaweza kufasiriwa kuwa hisia na bidii ya Kikristo. Kujipenda na kujiamini mwenyewe

kunaweza kutupatia uhakika kwamba tuko sahihi/sawa, hata wakati tupo mbali kabisana kukidhi mahitaji ya Neno la Mungu.—Shuhuda wa Kanisa 5:332 (1885). **[1MCPsw 273.5]**

Ushawishi Mbaya wa Kujiinua Akilini—Hisia ya kujiinua moyoni mwa mwanadamu ni kubwa sana, hamu kubwa ya nguvu za mwanadamu, kiasi kwamba kwa akili nyingi, moyo na roho nyingi huzama na wazo la kutawala na kuamuru. Hakuna kinachoweza kuharibu ushawishi huu mharibifu juu ya akili ya mwanadamu isipokuwa kumtafuta Bwana kwa ajili ya macho/uoni wa mbinguni. Ni nguvu ya neema ya Mungu pekee, ndiyo inayoweza kumfanya mwanadamu aelewe nafasi yake ya kweli na kumtimizia kazi muhimu inayopaswa kufanywa moyoni kwaajili ya uponyaji.—Letter 412, 1907. **[1MCPsw 274.1]**

Kuepuka Kujiamini Mwenyewe Kupita Kiasi (ushauri kwa Kiongozi anayefanya maamuzi-executive)—Ukijiona kwenye mawazo yako mwenyewe kwamba u mwenye uwezo mkubwa kiakili kuliko ulivyo, basi utadhania kazi zako zina athari/matunda na umuhimu mkubwa kuliko zilivyo kweli, na utaanza kujitumainia mwenyewe na kuanza kutenda kwa kuwa huru-[unafanya maamuzi mwenyewe tu]; na mwisho wake ni majivuno-kiburi. Kwa upande mwingine wa kupitiliza, ukijidhania kuwa una uwezo mdogo sana, utajihisi duni na kuzalisha hisia za kwamba u duni, hufai, uko chini sana na u dhaifu utakaopunguza sana mvuto wako kwa ajili ya mema. Unapaswa kuepuka hali zote mbili zilizokithiri-[makorongo mawili]. Hisia hazipasi kukutawala wala mazingira yasiathiri maamuzi yako. Unaweza kujitathmini kwa kuunda kwa usahihi maoni kuhusu kiwango chako mwenyewe, na hilo litakuwa ulinzi dhidi ya pande zote mbili zilizokithiri-zilizopitiliza. Unaweza kuwa na hadhi/heshima bila kujitumainia mwenyewe na kujiamini mwenyewe; unaweza kuwa mnyenyekevu bila kujidharau,

kutojiheshimu au kukosa kujiamini, na maisha yako yanaweza kuwa na ushawishi mkubwa kwa watu wa hali zote za maisha, wale wa hali za chini na wale wa hali za juu.—Shuhuda wa Kanisa 3:506 (1875). **[1MCPsw 274.2]**

Ubinafsi Hukuza Magonjwa (ujumbe binafsi)—Jitihada zako zinapaswa kuwa za dhati na za kina na zenye ustahimilivu ili wewe uweze kufanikiwa. Lazima ujifunze kama mfuasi wa Kristo kudhibiti kila usemi wa wasiwasi, kuudhika, kutotulia, tamaa na shauku. Akili yako imejikita sana juu yako mwenyewe. Unajizungumzia mwenyewe sana, kuhusu udhaifu wako wa mwili. **[1MCPsw 275.1]**

Mwenendo wako mwenyewe unakuletea magonjwa kila siku kupitia mazoea yako mbaya. Mtume anawasihi ndugu zake waiweke wakfu miili yao kwa Mungu. "Basi, ndugu, nawasihi, kwa huruma za Mungu, itoeni miili yenu iwe dhabihu iliyo hai, takatifu, ya kumpendeza Mungu, ndiyo ibada yenu yenye maana. Wala msiifuatishe namna ya dunia hii; bali mgeuzwe kwa kufanywa upya nia zenu, mpate kujua hakika mapenzi ya Mungu yaliyo mema, ya kumpendeza, na ukamilifu" (Warumi 12:1, 2).—Letter 27, 1872. **[1MCPsw 275.2]**

Ubinafsi Huathiri Mtazamo-Kukita Kwako Mwenyewe, kuwa Kitovu (ujumbe mwingine binafsi-Self Centeredness)—Wewe unaweza kutusaidia, ndugu yangu, kwa njia nyingi. Lakini nimeagizwa na Bwana kukuambia kwamba hupaswi kuwa na ubinafsi-kujisikia wewe ndiyo kitovu [self centeredness]. Jihadhari jinsi unavyosikia, jinsi unavyoelewa, na jinsi unavyotumia Neno la Mungu. Bwana atakubariki wewe katika kupatana sawa na ndugu zako. Wale aliowatuma kutangaza ujumbe wa malaika wa tatu wamekuwa wakifanya kazi kwa pamoja na viumbe wa mbinguni. Bwana hakuwekei wewe mzigo wa kutangaza ujumbe ambao utaleta mafarakano/ugomvi katika safu za waumini. Narudia, Yeye hamwongozi mtu yeyote kwa Roho Wake Mtakatifu kuunda nadharia ambayo itavuruga imani katika jumbe nzito ambazo amewapa watu Wake kuzibeba kwa ulimwengu wetu.—Manuscript 32, 1896. (Jumba Teule 2:115). **[1MCPsw 275.3]**

Neema ya Kujisahau Mwenyewe/kutojifikiria mwenyewe Inayopaswa Kufundishwa kwa Kila Mtoto {Grace of self-forgetfulness}—Mojawapo ya sifa bora zinazopaswa kuthaminiwa na kukuzwa hasa kwa kila mtoto ni ile kujisahau mwenyewe ambayo itayapa maisha neema hata bila ya mtu kuwa na ufahamu. Kati ya sifa zote bora za tabia hii ni sifa mojawapo nzuri zaidi, na kwa kila kazi halisi ya maisha ni mojawapo ya sifa muhimu zaidi.—Elimu, 237 (1903). **[1MCPsw 275.4]**

Kujisahau Mwenyewe ni Msingi wa Ukuu wa Kweli—Haikutosha kwa wanafunzi wa Yesu kufundishwa kuhusu asili ya ufalme Wake. Walichohitaji ni mabadiliko ya moyo ambayo yangewaleta katika upatano na kanuni zake. Akimwita mtoto mdogo, Yesu alimweka katikati yao; kisha akamkumbatia mtoto mdogo kwa upole mikononi Mwake, akasema, "Msipoongoka na kuwa kama watoto wadogo, hamtaingia katika ufalme wa mbinguni." Unyenyekevu, kutojifikiria mwenyewe au kujisahau mwenyewe, na upendo wenye kuamini kwa usahili kama mtoto mdogo, ni sifa ambazo Mbingu inathamini. Hizi ndizo sifa za ukuu halisi.—Tumaini la Vizazi Vyote, 437 (1898). **[1MCPsw 276.1]**

Kujitoa Kafara Kanuni ya Maombi katika Dini za Uongo—Wapagani waliona maombi yao kama yenye stahiki/sifa ya kufidia/kusafisha dhambi ndani yao. Kwa hivyo, kadiri maombi yanavyoendelea kwa muda mrefu ndivyo sifa inavyozidi kuwa kubwa. Kama wangeweza kuwa watakatifu kwa juhudi zao wenyewe, basi wangekuwa na kitu ndani yao cha kufurahi, msingi fulani wa kujisifu. Wazo hili la maombi ni utekelezaji wa kanuni ya kujitoa kafara ambayo iko katika msingi wa mifumo yote ya dini za uongo. Mafarisayo walikuwa wameasili/wamechukua wazo hili la kipagani la maombi, na halijatoweka kamwe katika siku zetu, hata miongoni mwa wale wanaodai kuwa Wakristo. Kurudia-rudia kwa maneno yaliyowekwa, ya kimapokeo wakati moyo hauhisi haja ya Mungu, hakika hili ni sawa na "kupayukapayuka" kwa wapagani.—Mlima wa Baraka, 86 (1896). **[1MCPsw 276.2]**

Hakukuwa na Uwasilishaji wa kujifagilia Mwenyewe, ili Kuendeleza maoni, na matakwa kwa Kujiamini na kwa nguvu Katika Maisha ya Kristo [:—Katika

maisha Yake Kristo **Hakukuwa na Uwasilishaji wa kujifagilia Mwenyewe, ili Kuendeleza maoni, na matakwa kwa Kujiamini na kwa nguvu**. Ibada na Heshima ambayo ulimwengu unaipa nafasi, utajiri, na vipaji haikuwa ngeni kwa Mwana wa Mungu. Hakuna njia yoyote ambayo wanadamu hutumia kupata utii au kuamuru kuabudiwa/heshima ambayo Masihi angetumia. Kujikana Kwake kabisa kulitabiriwa katika Maneno haya: Yeye "Hatalia, wala hatainua sauti, wala hatasababisha sauti Yake isikike barabarani. Mwanzi uliopondeka hatauvunja, wala utambi unaotoka moshi Yeye hatauzima."—Manabii na Wafalme, 692, 693 (1917). **[1MCPsw 276.3]**

Prophets and Kings, 692, 693 (1917)

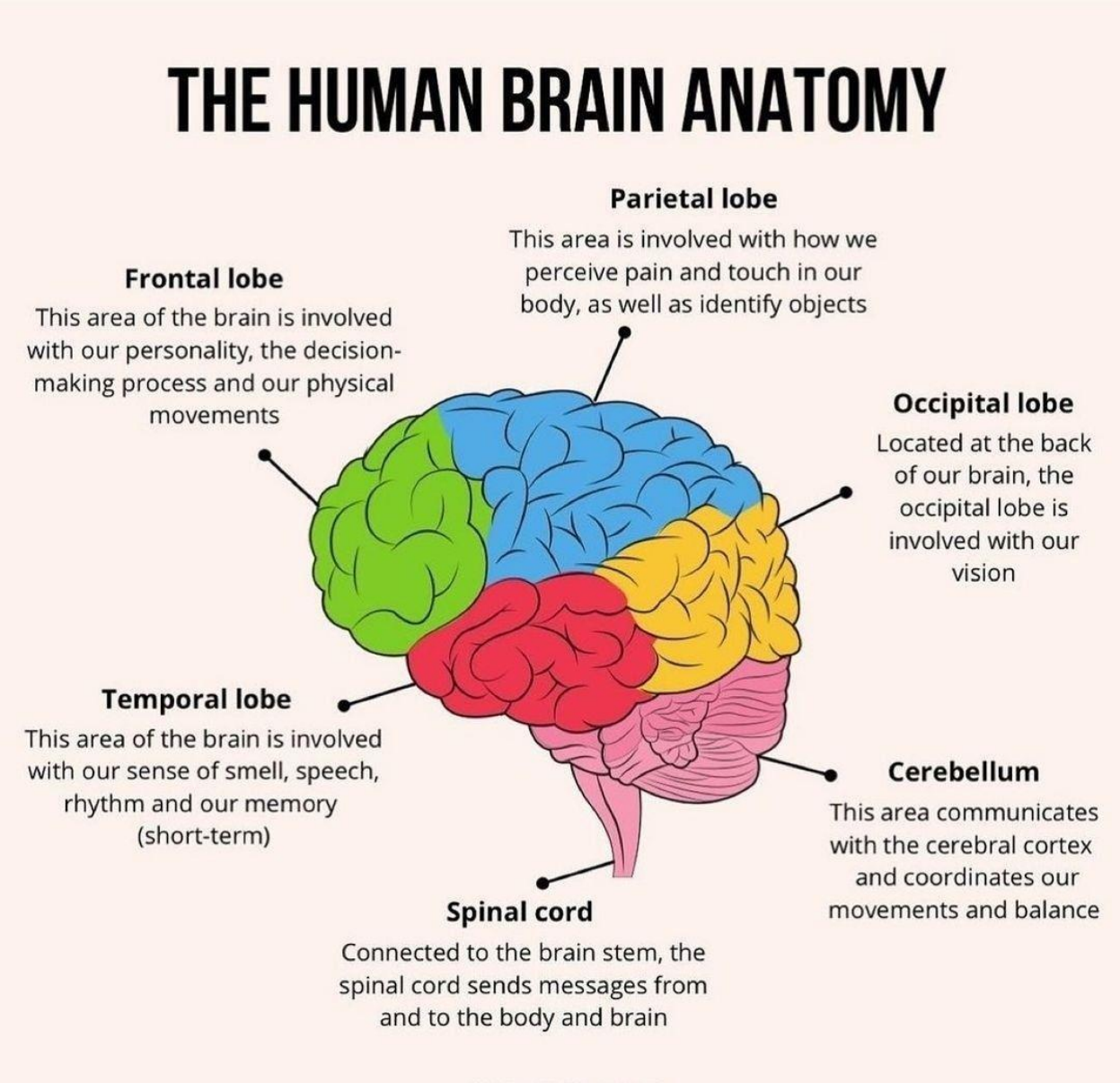
Suluhisho la Mungu kwa Ubinafsi na Kujikweza-Tiba ya Mungu kwa Ubinafsi na Kujikweza—Ndani ya Mtu kuna asili, tabia na mwelekeo wa kujiweka juu na kujiona kwamba yeye yuko katika kiwango bora kuliko ndugu yake, kujifanyia kazi, kutafuta mahali pa juu zaidi; na mara nyingi hii husababisha mawazo mabaya ya kusengenya na kushuku na uchungu wa roho. Agizo [kutawadhana miguu] kabla ya Meza ya Bwana ni kuondoa kutoelewana huku, kumtoa mtu kutoka katika ubinafsi wake, kutoka kwenye kigoda cha kujikweza, hadi kwenye unyenyekevu wa moyo utakaompeleka kumtumikia ndugu yake. **[1MCPsw 277.1]**

Mlinzi Mtakatifu kutoka mbinguni Yupo katika msimu huu ili kuufanya uwe muda wa kuchunguza nafsi, wa kusadikisha dhambi, na wa uhakika uliobarikiwa kwa dhambi zilizosamehewa. Kristo katika ukamilifu wa neema Yake Yuko pale kubadilisha mkondo wa mawazo ambayo yamekuwa yakikimbia katika mkondo/barabara za ubinafsi. Roho Mtakatifu huhuisha hisia/busara za wale wanaofuata mfano wa Bwana wao. **[1MCPsw 277.2]**

Wakati udhalilishwaji wa Mwokozi kwa ajili yetu unapokumbukwa, minyonyoro ya mfululizo wa kumbukumbu moja baada ya nyingine huibuka: Kumbukumbu za wema mkuu

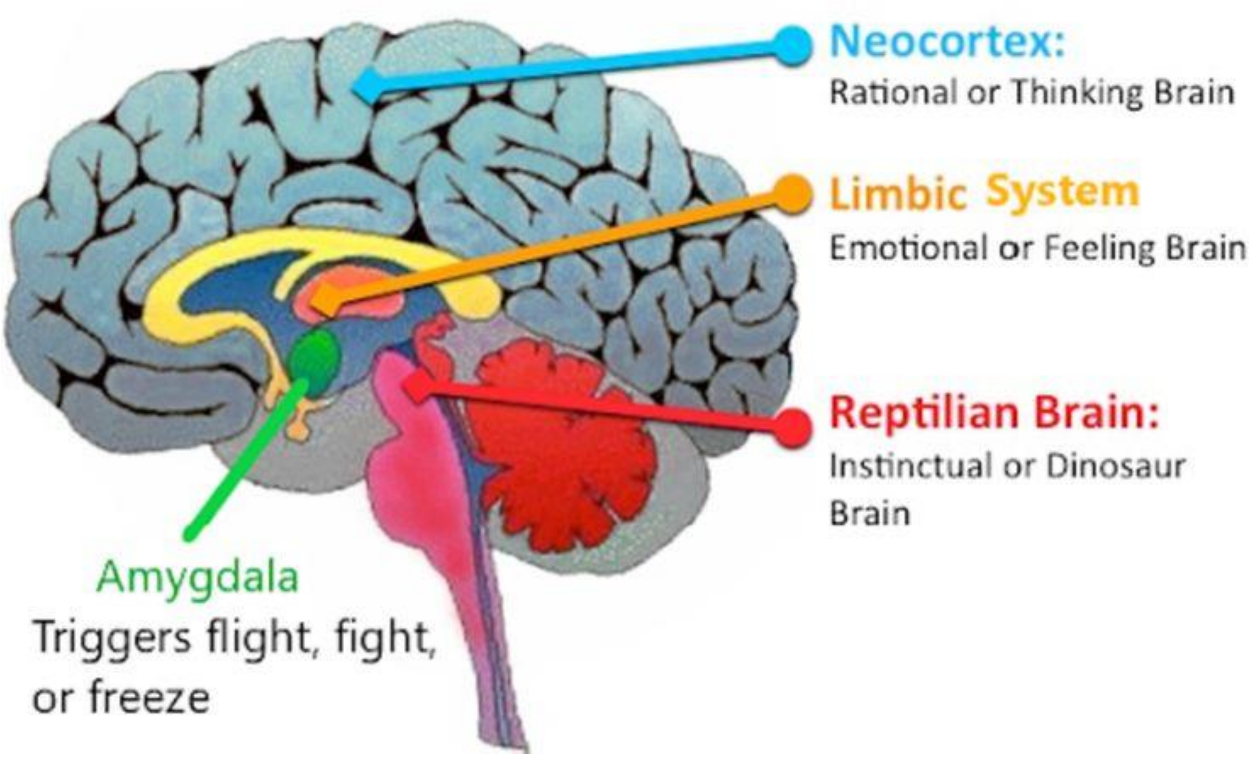
wa Mungu, na kisha upendeleo/kibali, neema na kujali, huruma nyororo, upendo mwanana kutoka marafiki wa kidunia. Baraka zilizosahaulika, rehema zilizotumiwa vibaya na wema uliodharauliwa na kupuuzwa huletwa kwenye kumbukumbu. Mizizi ya uchungu iliyousonga mmea wa thamani wa upendo hudhihirika-hufunuliwa. Kasoro za tabia, kupuuza majukumu, kukosa moyo wa shukrani kwa Mungu na ubaridi kwa ndugu zetu huletwa kwenye kumbukumbu zetu. Dhambi huonekana katika nuru ambayo Mungu anaiona. Ile tabia ya mawazo yetu kutulia kwa kujiamini na kuridhika kupita kiasi kwa uwezo wetu, na hali tuliyo nayo na hata kuwa na majivuno, kukosa ufahamu, huruma au motisha ya kujiboresha huisha; badala yake, tunajidhili nafsi zetu na tunakuwa waangalifu zaidi kwa kuchuja mambo akili mwetu na kuwa waangalifu katika mwenendo wetu, maneno, hisia na matendo [ili tusifanye uovu au ili tumpendeze Kristo]. Akili hutiwa nguvu ya kuvunja kila kizuizi kilichosababisha utengano. Mawazo maovu, na mazungumzo ya uovu hufagiliwa mbali [Kutumia maneno ili kudhuru, kuharibu sifa, kusingizia, au kueneza taarifa za uongo au zenye madhara kuwahusu wengine au matusi]. Dhambi huungamwa na kusamehewa. Neema ya Kristo inayotiisha huingia moyoni, na upendo wa Kristo huunganisha mioyo katika umoja uliobarikiwa.—Tumaini la Vizazi Vyote, 650, 651 (1898). **[1MCPsw 277.3]**

[As the Saviour's humiliation for us is remembered, thought links with thought; a chain of memories is called up, memories of God's great goodness and of the favor and tenderness of earthly friends. Blessings forgotten, mercies abused, kindnesses slighted, are called to mind. Roots of bitterness that have crowded out the precious plant of love are made manifest. Defects of character, neglect of duties, ingratitude to God, coldness toward our brethren, are called to remembrance. Sin is seen in the light in which God views it. Our thoughts are not thoughts of self-complacency but of severe self-censure and humiliation. The mind is energized to break down every barrier that has caused alienation. Evil-thinking and evilspeaking are put away. Sins are confessed, they are forgiven. The subduing grace of Christ comes into the soul, and the love of Christ draws hearts together in a blessed unity.—The Desire of Ages, 650, 651 (1898).]

Sehemu ya 7—Umri wa Kupevuka na Vijana

Section 7—Adolescence and Youth

Sura ya 31

Matatizo ya Vijana

Akili za Vijana Huwa tayari kupokea na wepesi kusikia kwa urahisi na ni Wenye Matumaini [wasikivu, wana hamu ya kujifunza, na wanaitikia vyema mwongozo wanaopewa.] na wenye Matumaini—Vijana ni watu wepesi kubadilika na kupokea, ari/usongo/wenye bidii, wenye akili mpya, na wenye matumaini. Mara tu wanapoonja baraka ya kujitolea au kujitoa dhabihu, hawataridhika isipokuwa

wataendelea kujifunza kila mara kutoka kwa Mwalimu Mkuu. Bwana atafungua njia mbele ya wale watakaoitikia wito Wake.—Shuhuda wa Kanisa 6:471 (1900). **[1MCPsw 281.1]**

Vijana Lazima Wachague Hatima ya Maisha Yao-Ustawi/Mustakabali wa Maisha—Zile hisia na mawazo yanayothaminiwa katika miaka ya mwanzo ya kila kijana huamua hatima na historia yake ya maisha. Tabia sahihi, za wema, na za ushujaa/kiume zinazoundwa katika ujana zitakuwa sehemu ya tabia na kwa kawaida zitaashiria mwenendo wa mtu binafsi katika maisha yake yote. Vijana wanaweza kuwa na aidha tabia ukatili/hatarishi na za /kishenzi au wema na haki, kama wanavyotaka kuchagua. Wanaweza pia kutofautishwa miongoni mwa watu kwa aidha kujipatia sifa kwa matendo ya Kweli, bora na ya kiungwana na pia kwa uhalifu mkubwa na uovu wa hali ya juu.—The Signs of the Times, Oktoba 11, 1910. (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 196.) **[1MCPsw 281.2]**

Mafunzo Yanayozalisha Udhaifu wa Akili na Maadili—Mafunzo makali ya vijana—bila kuwaelekeza ipasavyo kufikiri na kutenda kwa ajili yao wenyewe kama uwezo wao wenyewe na mawazo yao yatakavyoruhusu, kwamba kwa njia hii wanaweza kuwa na ukuaji wa mawazo, hisia za kujiheshimu wenyewe, na kujiamini katika uwezo wao wa kutenda—yatazalisha kundi ambalo ni dhaifu katika nguvu za kiakili na kimaadili. Na watakaposimama duniani ili kutenda kwa ajili yao wenyewe, watafichua ukweli kwamba walifunzwa kama wanyama, na hawakuelimishwa. Mapenzi

yao, badala ya kuongozwa, yalilazimishwa na kutiishwa kwa nidhamu kali ya wazazi na walimu.—Shuhuda wa Kanisa 3:133 (1872). **[1MCPsw 281.3]**

Akili Ipate Kuelimishwa Kutawala Maisha—Watoto wana utashi wao wa akili na nia/mapenzi, ambao unapaswa kuelekezwa kudhibiti nguvu zao zote. Wanyama bubu wanahitaji kufunzwa, kwani hawana utambuzi na akili. Lakini akili ya mwanadamu lazima ifundishwe kujitawala nafsi. Lazima ifundishwe kumwongoza mwanadamu, huku wanyama wakidhibitiwa naye kuongozwa kwenye utii kwa bwana wao. Akili, maamuzi na dhamiri ndiyo mambo makuu, ili kuwaongoza wanyama. Mtoto anaweza kufunzwa kiasi kwamba, kama alivyo mnyama, hana utashi/mapenzi yake mwenyewe. Hata utambulisho/upekee wake unaweza kuunganishwa na yule anayesimamia mafunzo yake; utashi/mapenzi yake, kwa nia na madhumuni yote na malengo, uko chini ya utashi wa mwalimu. **[1MCPsw 282.1]**

Watoto wanaoelimishwa kwa njia hiyo, daima watakuwa na upungufu wa nguvu za maadili na uwajibikaji binafsi. Hawajafundishwa kufanya maamuzi kwa akili ya busara/mantiki na kwenda kwenye misingi ya kanuni; nia zao zimedhibitiwa na mtu mwingine, na akili hazikuitwa katika kujishugulisha zenyewe, ili zipanuke na kuimarika kwa kushughulishwa kwa mazoezi. Hawajaelekezwa na kunidhamishwa kuhusiana na ukuu wao wa kipekee na uwezo wa akili wa kutoa uwezo wao wenye nguvu zaidi inapohitajika. Walimu hawapaswi kuishia hapa bali wanapaswa kuzingatia sana ukuzaji wa vitivo/uwezo dhaifu, ili nguvu zote ziweze kutumika na kupelekwa mbele kutoka kiwango kimoja cha nguvu hadi kingine, ili akili ipate kiwango na uwiano unaofaa.—Shuhuda wa Kanisa

3:132 (1872). **[1MCPsw 282.2]**

Wengi Hawawezi Kujifikiria Wenyewe—Kuna familia nyingi za watoto ambao wanaonekana wamefunzwa vizuri wakiwa chini ya nidhamu ya mafunzo; lakini mfumo uliowalazimisha kuweka sheria unapovunjika, wanaonekana kutokuwa na uwezo wa kufikiria, kutenda, au kujiamulia wenyewe. Watoto hawa wamekuwa chini ya utawala wa chuma kwa muda mrefu—hawakuruhusiwa kufikiria na kutenda wenyewe katika mambo ambayo ilikuwa sahihi kwao kutenda—hivyo hawana imani ndani yao wenyewe ya kufanya hukumu/maamuzi binafsi, wakiwa na maoni/akili zao wenyewe. **[1MCPsw 282.3].**

> Na wanapowaacha wazazi wao ili kutenda kwa ajili yao wenyewe, wanaongozwa na maamuzi ya watu wengine kwa urahisi katika mwelekeo mbaya. Hawana uimara/uthabiti wa tabia. Hawajatupwa kwenye kutumia maamuzi/hukumu zao wenyewe kwa haraka na kwa kadiri iwezekanavyo, na kwa hivyo akili zao hazijakuzwa na kuimarishwa ipasavyo. Kwa muda mrefu wamedhibitiwa kikamilifu na wazazi wao kiasi kwamba wanawategemea kabisa; wazazi wao ndiyo akili na hukumu kwao.—Shuhuda wa Kanisa 3:132, 133 (1872). **[1MCPsw 283.1]**

> **Matokeo ya Kudhibiti Kupitia Nguvu au Hofu**—Wale wazazi na walimu wanaojivunia kuwa na udhibiti kamili wa akili na mapenzi, nia na matakwa ya watoto walio chini ya uangalizi wao wangeacha kujisifu kwao, kama wangeweza kufuatilia maisha ya baadaye ya watoto ambao kwa hivyo wanatiishwa kwa nguvu au kwa hofu? Hawa ni kama vile hawajajiandaa kabisa kushiriki katika majukumu mazito/nyeti/makali ya maisha. Wakati vijana hawa hawako tena chini ya wazazi na walimu wao, na wanalazimika kufikiria na kutenda kwa ajili yao wenyewe, hakika huiendea njia mbaya na kujisalimisha kwenye majaribu kirahisi. Hawafanyi maisha haya kufanikiwa, na mapungufu yaleyale yanaonekana katika maisha yao ya

kidini.—Shuhuda wa Kanisa 3:133, 134 (1872). **[1MCPsw 283.2]**

Nidhamu Inayochochea na Kuimarisha—Zaidi ya nidhamu ya nyumbani na shuleni, wote wanapaswa kukutana na nidhamu kali ya maisha. Je, ni Jinsi gani watakukutana na hili kwa busara ni somo ambalo linapaswa kuwekwa wazi kwa kila mtoto na kwa kila kijana. Ni kweli kwamba Mungu anatupenda, kwamba Yeye anafanya kazi kwa ajili ya furaha yetu, na kwamba, kama sheria Yake ingetiiwa kila wakati, hatungejua mateso kamwe; na ni kweli pia kwamba katika ulimwengu huu—kama matokeo ya dhambi—mateso, shida, taabu na mizigo, huja kwa kila maisha. Tunaweza kuwafanyia watoto na vijana mema katika maisha yote kwa kuwafundisha kukabiliana na matatizo na mizigo hii kwa ujasiri. Ingawa hatuna budi kuwapa huruma zetu, isiwe hivyo kamwe kiasi cha kukuza kujihurumia wenyewe. Wanachohitaji ni kile kinachochochea na kuimarisha badala ya kudhoofisha.—Elimu, 295 (1903). **[1MCPsw 283.3]**

Mwitikio kwa Sheria Ngumu—Katika nidhamu yako usilete hata chembe ya ukali-tabia rafu au ya mikwaruzo. Usiwawekee vijana amri kali, zilizo ngumu. Ni sheria na amri hizi ngumu ndizo ambazo wakati mwingine huwaongoza kuhisi kwamba lazima wafanye jambo ambalo wameamriwa kutofanya [sheria huwekwa ili zivunjwe]. Unapowaonya au kuwakaripia vijana, fanya hivyo kama mtu ambaye una mustakabali/ustawi/shauku/maslahi na makusudi maalum nao. Waache waone kwamba una shauku ya dhati kwamba waandike/wawe rekodi nzuri katika vitabu vya mbinguni.—Letter 67, 1902. **[1MCPsw 284.1]**

Mizigo Mizito kwa Vijana Kubeba—Vijana wanaweza kuwa na ushawishi mkubwa ikiwa wataacha kiburi na ubinafsi wao na kujitolea kwa Mungu; lakini kwa ujumla hawatabeba mizigo kwa ajili ya wengine. Lazima wabebwe wenyewe. Wakati umefika ambapo Mungu anahitaji mabadiliko katika suala hili. Yeye Anawaita vijana na wazee kuwa na bidii na kutubu. Wakiendelea katika hali yao ya

uvuguvugu, atawatapika kutoka kinywani Mwake. Shahidi wa Kweli asema, “Nayajua matendo yako.” Kijana, msichana, matendo yako yanajulikana, kama ni mema au kama ni mabaya. Je, wewe ni tajiri wa matendo mema? Yesu anakuja kwako kama mshauri: “Nakupa shauri ununue kwangu dhahabu iliyosafishwa kwa moto, ili upate kuwa tajiri; na mavazi meupe, upate kuvaa, na aibu ya uchi wako isionekane; na kujipaka dawa ya mafuta ya macho ili upate kuona” (Ufunuo 3:18).—Shuhuda wa Kanisa 1:485 (1867). **[1MCPsw 284.2]**

Mawazo Yanakuwa Mazoea—Tunahitaji hisia ya kudumu ya nguvu inayokuza mawazo safi. Usalama pekee kwa roho yoyote ni kufikiri sahihi. Kama vile mtu “anavyofikiri moyoni mwake, ndivyo alivyo” (Mithali 23:7). Nguvu ya kujizuia nafsi huimarishwa kwa mazoezi. Kile ambacho mwanzoni kinaonekana kuwa kigumu, kwa kurudia mara kwa mara huwa rahisi, hadi mawazo na matendo sahihi yatakapokuwa mazoea. Kama tukitaka, tunaweza kuacha yote yaliyo duni na yasiyo na thamani na kupanda hadi kiwango cha juu; tunaweza kuheshimiwa na watu na kupendwa na Mungu.—Huduma ya Uponyaji, 491 (1905). **[1MCPsw 285.1]**

Mifano ya Kusikitisha Katika Historia—Tabia ya Napoleon Bonaparte iliathiriwa sana na mafunzo yake utotoni. Wakufunzi wasio na busara walimtia tamaa ya kupenda utawala na kuteka nchi zingine [conquest], wakimuundia makundi ya watoto kama wanajeshi bandia na kumweka kama kamanda wao. Hapa ndipo msingi wa kazi yake ya ugomvi/vita na umwagaji damu uliwekwa. Kama umakini/uangalifu na juhudi zile zile zingeelekezwa kumfanya awe mtu mwema, akijaza moyo wake mchanga roho ya Injili, historia yake ingekuwa tofauti sana kwa kiasi gani. **[1MCPsw 285.2]**

Inasemekana kwamba Hume, mwenye shaka, katika maisha yake ya awali alikuwa muumini mwaminifu katika Neno la Mungu. Akiwa ameunganishwa na jamii yenye mijadala

[debating society], aliteuliwa kuwasilisha hoja zinazounga mkono ukafiri. Alisoma kwa bidii na uvumilivu, na akili yake makini na yenye shughuli nyingi ikajaa udanganyifu na ujanja wa kutilia shaka [sophistry of skepticism]. Muda mfupi baadaye akaanza kuamini mafundisho yake ya udanganyifu, na maisha yake yote kabla ya kifo yaligubikwa na mawazo ya ukana Mungu.—The Signs of the Times, Oktoba 11, 1910. (*Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto*, 196.) **[1MCPsw 285.3]**

Ushawishi wa Kujisomea [Tazama Sura ya 13, Chakula cha Akili.]—Vijana wengi wana hamu ya vitabu. Wanasoma chochote wanachoweza kupata. Ninatoa wito kwa wazazi wa watoto kama hao kudhibiti hamu yao ya kusoma. Msiruhusu majarida na magazeti mezani mwenu yenye hadithi za mahaba/mapenzi [love stories]. Badala yake wekeni vitabu vitakavyowasaidia vijana katika kuzipa tabia zao nyenzo bora zaidi—upendo na hofu ya Mungu, utauwa, maarifa ya Kristo. Watieni moyo watoto wenu kuhifadhi akilini mwao maarifa yenye thamani, kuruhusu yaliyo mema yaijaze nafsi na kudhibiti nguvu zake, bila kuacha nafasi ya mawazo ya unyonge na ya kudhalilisha, maadili yanayoelekea chini. Zuia hamu ya kusoma yale ambayo haitoi chakula kizuri kwa akili. Pesa zinazotumika kwa majarida ya hadithi zinaweza zisionekane kuwa si nyingi, lakini ni nyingi sana kuzitumia kwa kile kinacholeta mengi ambayo ni ya kupoteza, na kupotosha na ambacho hakikurudishii faida yoyote ya maana.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 133 (1913). **[1MCPsw 285.4]**

Akili Huchukua Kiwango cha Mambo Inayoyaona—Uelewa wa akili zetu, huchukua kiwango cha mambo ambayo inazoea. Kama wote wangeifanya Biblia [Tazama Sura ya 11, “Kujifunza

Biblia na Akili. Bible Study and Mind”] kuwa somo lao, tungeweza kuona watu wakiendelea zaidi, wenye uwezo wa kufikiria kwa undani zaidi, na kuonyesha kiwango kikubwa cha akili kuliko juhudi kubwa zaidi katika kusoma sayansi na historia za ulimwengu pekee zingeweza kuwafanya. Biblia humpa mtafutaji wa kweli nidhamu ya kiakili endelevu, na anatoka katika kutafakari mambo ya mbinguni/Kiungu huku vitivo/uwezo wake ukiimarishwa; nafsi hunyenyekezwa, huku Mungu na Ukweli Wake uliofunuliwa vikiinuliwa.—The Review and Herald, Agosti 21, 1888. (Fundamentals of Christian Education, 130.) **[1MCPsw 286.1]**

Thamani ya Uzoefu Binafsi wa Kidini—Mungu anapaswa kuwa kitu cha juu zaidi katika mawazo yetu. Kumtafakari na kumsihi Yeye huihuisha roho na kuhuisha mapenzi. Kupuuza kutafakari na sala hakika kutasababisha kupungua kwa shauku na maslahi ya kidini. Kisha kutaonekana uzembe na uvivu. **[1MCPsw 286.2]**

Dini si hisia, na msisimko tu. Ni kanuni inayosukuwa/inayounganishwa na majukumu yote ya kila siku na miamala/shughuli za maisha. Haupaswi kutumbuiza wazo lolote au kuingia kwenye biashara yoyote itakayokulazimu kuacha misingi hiyo ya Kiungu. Ili kudumisha dini safi na isiyo na uchafu, ni muhimu kuwa watenda-kazi, wenye kudumu katika juhudi kwa ustahimilivu. **[1MCPsw 286.3]**

Lazima tufanye jambo sisi wenyewe. Hakuna mtu mwingine anayeweza kufanya kazi yetu. Hakuna mwingine isipokuwa sisi wenyewe tunaweza kutimiza wokovu wetu kwa hofu na kutetemeka. Hii ndiyo kazi ambayo Bwana ametuachia tuifanye.—(Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti, 2:505, 506 (1870). **[1MCPsw 287.1]**

Vijana Wanahitaji Nidhamu ya Kazi—Na sasa, kama ilivyokuwa siku za Israeli, kila kijana anapaswa kufundishwa majukumu ya maisha ya kivitendo. Kila mmoja anapaswa kupata ujuzi wa aina fulani ya kazi ya mikono ambayo, ikihitajika, anaweza kujipatia riziki yake. Hii ni muhimu, si tu kama kinga dhidi ya mabadiliko ya maisha, lakini kutokana na athari zake

kwenye ukuaji wa kimwili, kiakili, na kimaadili. Hata kama mtu angekuwa na uhakika kwamba hangehitaji kamwe kufanya kazi ya mikono kwa ajili ya kujikimu, bado anapaswa kufundishwa kufanya kazi. Bila mazoezi ya kimwili, hakuna mtu anayeweza kuwa na umbo zuri, akili yenye busara na afya njema na ngumu; na nidhamu ya kazi iliyodhibitiwa vizuri ni muhimu sana kwa kudumisha akili imara na hai, na tabia njema/bora.—Wazee wa Imani na Manabii, 601 (1890). **[1MCPsw 287.2]**

Kutofanya kazi Ni Dhambi—Kufikiri kwamba kutojua jinsi ya kufanya kazi yoyote yenye manufaa ni sifa muhimu ya muungwana au mwanamke wa kweli ni kinyume na mpango wa Mungu katika uumbaji wa mwanadamu. Uvivu ni dhambi, na kutojua majukumu ya kawaida ni matokeo ya upumbavu, ambao baada ya maisha utatoa nafasi ya kutosha ya kujuta kwa uchungu.—The Signs of the Times, Juni 29, 1882. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 75.) **[1MCPsw 287.3]**

Mafunzo ya Kazi za Nyumbani Yasipuuzwe—Katika utoto na ujana, mafunzo ya vitendo na ya fasihi yanapaswa kuunganishwa. Watoto wanapaswa kufundishwa kushiriki katika kazi za nyumbani. Wanapaswa kufundishwa jinsi ya kuwasaidia baba na mama katika mambo madogo wanayoweza kufanya. Akili zao zinapaswa kufunzwa kufikiri, kumbukumbu zao zikishugulishwa katika kazi waliyopewa; na katika mafunzo ya tabia za manufaa nyumbani wanafundishwa kufanya kazi za kivitendo zinazolingana na umri wao. Ikiwa watoto wana mafunzo sahihi ya nyumbani, hawatapatikana mitaani, wakipokea elimu bila mpangilio, yaani kiholela-holela tu, ambayo wengi hupokea. Wazazi wanaowapenda watoto wao kwa njia ya busara hawatawaruhusu kukua na tabia za uvivu na kuwa wajinga, hata wasijue jinsi ya kufanya kazi za nyumbani.—

Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 149 (1913). **[1MCPsw 287.4]**

Kile Kila Mwanamke Anapaswa Kujua—Wanawake wengi, wanaohesabiwa kuwa wamesoma vizuri, wakiwa wamehitimu kwa heshima [honors], kwa alama za juu katika taasisi fulani ya elimu, kwa aibu hawajui majukumu ya maisha ya utendaji. Wanapungukiwa mno sifa zinazohitajika kwa ajili ya udhibiti sahihi wa familia, na yale yaliyo ya muhimu kwa furaha yake. Wanaweza kuzungumzia nyanja iliyoinuliwa ya mwanamke na haki zake, lakini wao wenyewe huanguka chini sana ya nyanja ya kweli ya mwanamke. **[1MCPsw 288.1]**

Ni haki ya kila binti wa Hawa kuwa na ujuzi kamili wa kazi za nyumbani, kupata mafunzo katika kila idara ya kazi za nyumbani. Kila msichana anapaswa kuwa na elimu kubwa kiasi kwamba akiitwa kujaza nafasi ya mke na mama, anaweza kuongoza kama malkia katika eneo lake. Anapaswa kuwa na uwezo kamili wa kuwaongoza na kuwafundisha watoto wake… **[1MCPsw 288.2]**

> Ni haki yake kuelewa utaratibu wa mwili wa binadamu na kanuni za usafi, masuala ya lishe na mavazi, kazi na burudani, na mengine mengi ambayo yanahusu kwa ukaribu/undani ustawi wa familia yake. Ni haki yake kupata ujuzi wa njia bora za kutibu magonjwa ili aweze kuwatunza watoto wake walio wagonjwa, badala ya kuacha hazina zake za thamani mikononi mwa wauguzi na madaktari ambao ni wageni kwa familia yake kabisa.—The Signs of the Times, Juni 29, 1882. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 75.) **[1MCPsw 288.3]**

Wanawake Wanaposhindwa Kufunza Akili—Mwanamke anayedai uchaji wa Mungu kwa ujumla hushindwa kufunza akili. Wanaiacha isitawalike, iende popote inapotaka. Hili ni kosa kubwa. Wengi wanaonekana hawana nguvu ya akili. Hawajaifundisha akili kufikiri; na kwa sababu hawajafanya hivi, wanadhani hawawezi. Kutafakari na kuomba ni muhimu kwa ukuaji wa neema. **[1MCPsw 288.4]**

Kwa nini hakuna utulivu zaidi miongoni mwa wanawake ni kwa sababu ya utamaduni mdogo wa kiakili [mental culture], tafakari ndogo sana. Wakiiacha akili katika hali ya kutofanya kazi, wanawategemea wengine kufanya kazi ya ubongo, kupanga, na kufikiria, na kukumbuka kwa ajili yao, na hivyo kukua bila ufanisi zaidi na zaidi. Baadhi wanahitaji kunidhamisha akili kwa kufanya mazoezi. Wanapaswa kuilazimisha kufikiri. Ingawa wanategemea mtu mwingine kuwafikiria kwaajili yao, kutatua matatizo yao, na wanakataa kuijaza akili mawazo, kutoweza kukumbuka, kutazama mbele na kupambanua, kutaendelea. Jitihada lazima zifanywe na kila mtu ili kuelimisha akili.— (Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti, 2:187, 188 (1868). **[1MCPsw 289.1]**

Mavazi ya Wanawake Kielelezo cha Akili—Mavazi ni kielelezo cha akili na moyo. Kile kilichotundikwa nje ni ishara ya kile kilicho ndani. Haihitaji ubongo mahiri au akili iliyokuzwa ili kuvaa kupita kiasi. Ukweli kwamba wanawake wanaweza kutundika kwenye miili yao kiasi kikubwa cha nguo zisizohitajika huonyesha kwamba hawawezi kuwa na muda wa kukuza akili zao na kuhifadhi akili zao maarifa muhimu.—Manuscript 76, 1900. **[1MCPsw 289.2]**

Haja ya Usafi katika Mawazo na Vitendo—Nawasihi ninyi umuhimu wa usafi katika kila wazo, katika kila neno, katika kila tendo. Tuna wajibu binafsi kwa Mungu, kazi binafsi ambayo hakuna mtu anayeweza kutufanyia kwa niaba yetu. Ni kuifanya dunia iwe bora kwa amri, juhudi binafsi, na kielelezo. Ingawa tunapaswa kukuza urafiki [sociability], hebu isiwe tu kwa ajili ya burudani bali kwa kusudi. Kuna roho za kuokoa.—The Review and Herald, Novemba 10, 1885. (Enendeni Mtandaoni Kote-Uinjilisti, 495.) **[1MCPsw 289.3]**

Kujichua Hushusha Akili [Tazama Child Guidance, Masturbation 439–468.]—Baadhi ya watoto huanza kujichafua wenyewe wakiwa wachanga; na kadiri wanavyoongezeka katika umri, tamaa mbaya za mwili hukua kadiri wanavyokua na kuimarika kadiri wanavyopata nguvu. Akili zao hazitulii. Wasichana hutamani jamii ya wavulana, na wavulana ileya wasichana. Hulka zao si za kujizuia na za kiasi. Wao ni jasiri na

wanaendelea mbele, na huchukua uhuru usiofaa. Tabia ya kujiharibu imeharibu akili zao na kuchafua roho zao. Mawazo machafu, na usomaji wa riwaya, hadithi za mapenzi, na vitabu vichafu huchochea mawazo yao, na hivyo ndivyo zinavyofaa/zinavyoendana na akili zao potofu. [1MCPsw 290.1]

> Hawapendi kazi, na wanapojishugulika na kazi, hulalamika kwamba wana uchovu; migongo yao huuma, vichwa vyao huuma. Je, hakuna sababu ya kutosha? Je, wamechoka kwa sababu ya kazi yao? Hapana, hapana! Lakini wazazi huwaendekeza watoto hawa katika malalamiko yao na kuwaachilia kutoka kwenye kazi na uwajibikaji. Hili ndilo jambo baya zaidi wanaloweza kuwafanyia. Hivyo ndivyo wanavyoondoa karibu kila kizuizi pekee kinachomzuia Shetani kupata uhuru wa kufikia akili zao dhaifu. Kazi yenye manufaa kwa kiasi fulani itakuwa ulinzi dhidi ya udhibiti wake ulio wazi juu yao.—Shuhuda wa Kanisa 2:481 (1870). [1MCPsw 290.2]

Vijana Watatumia Nguvu—Vipaji vya vijana, vilivyopangwa vizuri na vilivyofunzwa vizuri, vinahitajika katika makanisa yetu. Vijana watafanya jambo fulani kwa nguvu zao zinazofurika. Isipokuwa nguvu hizi zielekezwe katika mikondo sahihi, zitatumiwa na vijana kwa njia ambayo itadhuru hali yao ya kiroho na kuwadhuru wale wanaoshirikiana nao.—Watendakazi wa Injili, 211 (1915). [1MCPsw 290.3]

> **Vijana Wanahitaji Shughuli/Utendaji/Mazoezi**—Kwa kawaida vijana hutamani shughuli, na wasipopata nafasi ya kutumia kihalali nguvu zao zilizosheheni baada ya kufungiwa kwenye vyumba shuleni, huwa hawana utulivu na hawana subira ya udhibiti na hivyo huongozwa kushiriki katika michezo ya kihuni, isiyo na adabu inayoaibisha shule na vyuo vingi na hata kutumbukia katika mazingira ya anasa potovu-ulevi. Vijana wengi waliotoka nyumbani bila hatia wameharibiwa na ushirika wao shuleni.—The Signs of the

Times, Juni 29, 1882, (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 72.) **[1MCPsw 290.4]**

Itikia Pendekezo—Hakuna burudani inayowafaa wao wenyewe pekee itakayothibitika kuwa baraka kubwa kwa watoto na vijana kama ile inayowafanya wawe na msaada/manufaa kwa wengine. Kwa kawaida, vijana huwa na ari/shauku na kuguswa na huitikia haraka pendekezo. Katika kupanga upandaji miti, hebu mwalimu na atafute kuamsha shauku ya kupamba uwanja wa shule na chumba cha shule. Faida maradufu itapatikana. Kile ambacho wanafunzi wanatafuta kupamba wenyewe, kwa kawaida hawataki kukichafua au kukiharibu. Ladha iliyosafishwa, upendo wa utaratibu, na tabia ya kujali itahimizwa; na roho ya ushirika na ushirikiano iliyokuzwa itawathibitishia wanafunzi baraka ya maisha yote.—Elimu, 212, 213 (1903). **[1MCPsw 291.1]**

Wakati Mwingine Vijana Hushindwa Kumwona Mungu Kama Baba Mwenye Upendo—Vijana kwa ujumla hujiendesha kana kwamba muda huu wa thamani tuliopewa kujirekebisha, kabla mlango wa rehema haujafungwa, ilikuwa ni likizo moja ndefu na wakidhani waliwekwa katika ulimwengu huu kwa ajili ya burudani zao wenyewe, ili kuridhishwa na msisimko endelevu. Shetani amekuwa akifanya juhudi maalum kuwaongoza vijana kupata furaha katika burudani za kidunia na kujihesabia haki kwa kujitahidi kuonyesha kwamba burudani hizi hazina madhara, hazina hatia, na hata ni muhimu kwa afya. Wazo limetoleaw na madaktari wengine kwamba wameona kuwa hali ya kiroho na kujitoa kwa Mungu-uchaji Mungu- ni hatari kwa afya. Hivi ndivyo Adui wa roho anavyotaka.—Shuhuda wa Kanisa 1:501 (1867). **[1MCPsw 291.2]**

Mawazo ya Ugonjwa Humwakilisha Mungu Vibaya—Kuna watu wenye fikra mbaya ambao hawawakilishi dini ya Kristo ipasavyo [disease imagination]; hao hawana dini safi ya Biblia. Baadhi wanajipiga mijeledi maisha yao yote kwa sababu ya

dhambi zao; wanachoweza tu kuona, ni Mungu wa haki aliyetendewa uovu na kukasirishwa. Kristo na nguvu Zake za ukombozi kupitia sifa za damu Yake hawazioni. Hao hawana imani. Kundi hili kwa ujumla ni wale ambao hawana akili zenye msawaziko mzuri au utimamu. **[1MCPsw 291.3]**

> Kupitia magonjwa yanayowapata kutoka kwa wazazi wao na elimu potofu wakiwa vijana, wameambukizwa tabia mbaya zinazodhuru mwili na ubongo, na kusababisha viungo vya maadili kuwa na magonjwa na kuwafanya wasiweze kufikiri na kutenda kwa busara katika mambo yote. Hawana akili zenye utimamu au msawaziko mzuri. Ucha-Mungu au utauwa na haki si uharibifu kwa afya, bali ni afya kwa mwili na nguvu kwa roho.—Shuhuda wa Kanisa 1:501, 502 (1867). **[1MCPsw 292.1]**

Haja ya Kujizuia—Daima tenda kwa kanuni, si kwa msukumo. Zuia utu wako wa kale kwa upole na unyenyekevu. Usijihusishe na mambo ya kipuuzi au ya kishenzi. Usiruhusu ujinga wowote utoke midomoni mwako. Hata mawazo hayaruhusiwi kukimbia-kimbia kwa mvurugiko [run riot]. Lazima yazuiwe, yatekwe katika utumwa wa utii wa Kristo. Hebu na yawekewe juu ya vitu vitakatifu. Kisha, kupitia neema ya Kristo, yatakuwa safi na ya Kweli.—Huduma ya Uponyaji, 491 (1905). **[1MCPsw 292.2]**

Kuondoa Hisia za Kufikirika Katika Maisha—Sasa uko katika maisha ya uanafunzi wako; acha akili yako izingatie masomo ya kiroho. Ondoa mbali kuyafanya maisha yako kukita kwenye hisa [Keep all sentimentalism apart from your life]. Jipe mafunzo ya umakini, ya kuwa macho na ufikie hatua ya kutawala nafsi yako. Sasa uko katika kipindi cha ukuaji wa tabia ambayo itakuwa ya kudumu katika ushawishi; hakuna kitu chochote kwako kinachopaswa kuzingatiwa kuwa kidogo au kisicho muhimu ambacho kitapunguza maslahi yako ya juu na matakatifu zaidi, ufanisi wako katika maandalizi ya kufanya kazi ambayo Mungu amekupa. **[1MCPsw 292.3]**

Dumisha daima unyenyekevu wa vitendo kila wakati lakini ongeza kiwango chako ili kiwe cha juu kwa udhihirisho mzuri wa

mapatano na uboreshaji wa uwezo wako wa akili. Amua kusahihisha kila kosa. Mielekeo ya kurithi inaweza kushindwa—milipuko ya haraka na ya vurugu ya hasira iliyobadilishwa sana kiasi kwamba udhihirisho huu, kupitia neema ya Kristo, utashindwa kabisa. Sisi, mmoja-mmoja, tunapaswa kuzingatia kwamba tuko katika karakana ya Mungu.—Letter 23, 1893. **[1MCPsw 292.4]**

Kukabiliana na Uhitaji wa Ushauri—Vijana hawapaswi kuachwa wafikiri na kutenda bila kujali maamuzi ya wazazi na walimu wao. Watoto wanapaswa kufundishwa kuheshimu maamuzi yenye uzoefu na kuongozwa na wazazi na walimu wao. Wanapaswa kuelimishwa sana kiasi kwamba akili zao zitaunganishwa na akili za wazazi na walimu wao, na kufundishwa vyema hivi kwamba wanaweza kuona kwa usahihi kutii ushauri wao. Kisha wanapotoka kutoka kwenye mkono unaoongozwa na wazazi na walimu wao, tabia zao hazitakuwa kama mwanzi unaotetemeka kwenye upepo.—Shuhuda wa Kanisa 3:133 (1872). **[1MCPsw 293.1]**

Mafunzo ya Juu Zaidi Yanayotarajiwa—Bwana anatamani tupate elimu yote inayowezekana, kwa lengo la kuwapa wengine maarifa yetu. Hakuna anayeweza kujua ni wapi au jinsi gani wanaweza kuitwa kufanya kazi au kuzungumza kwa niaba ya Mungu. Baba yetu wa mbinguni pekee Ndiye anayeona kile anachoweza kuwafanya wanadamu. Kuna uwezekano mbele yetu ambao imani yetu dhaifu haijui. Akili zetu zinapaswa kufunzwa sana ili ikihitajika tuweze kuwasilisha Ukweli wa Neno Lake mbele ya mamlaka ya juu zaidi duniani kwa njia ya kutukuza Jina Lake. Hatupaswi kupoteza hata fursa moja ya kuipa sifa/stahiki akili kufanya kazi kwa ajili ya Mungu.—Mifano ya Masihi, 333, 334 (1900). **[1MCPsw 293.2]**

Akili Inayofanya Kazi Daima—Akili haitaacha kufanya kazi kamwe. Iko wazi kwa ushawishi, mzuri au mbaya. Kama vile uso wa mwanadamu unavyopigwa chapa na miale ya jua kwenye

bamba lililong'arishwa la msanii, ndivyo mawazo, miguso na hisia za mtoto hupigwa muhuri/chapa akilini; na kama hisia hizi ni za kidunia au za maadili na za kidini, hukaribia kutoweza kufutwa/kufutika. **[1MCPsw 293.3]**

> Wakati akili inapoamka, akili huweza kuathiriwa zaidi, na hivyo masomo ya kwanza kabisa ni muhimu sana. Masomo haya yana ushawishi mkubwa katika ujenzi wa tabia. Ikiwa yana chapa/sifa nzuri, na ikiwa, mtoto anapoendelea kukua, yanafuatwa na uvumilivu wa saburi, hatima ya kidunia na ya milele itaundwa kwa uzuri. Hili ndilo Neno la Bwana: "Mlee mtoto katika njia impasayo; naye hataiacha, hata atakapokuwa mzee" (Mithali 22:6).—Special Testimonies on Education, 71, c1897. (*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 143.) **[1MCPsw 293.4]**

> **Vijana Wakati wa Fursa**—Mioyo ya vijana sasa ni kama nta inayoacha alama kwa mguso, nawe unaweza kuwaongoza kuthamini na kuvutiwa na tabia ya Kikristo; lakini baada ya miaka michache nta inaweza kuwa ngumu.—The Review and Herald, Februari 21, 1878. (*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 51.) **[1MCPsw 294.1]**

Ni katika ujana ambapo mapenzi huwa na bidii [kama nta ya moto sana kuweka mguso], kumbukumbu ya jambo kutunzwa au kukumbukwa zaidi, na moyo huwa rahisi zaidi kuathiriwa na mguso wa tabia ya Mungu; na ni wakati wa ujana ambapo nguvu za kiakili na kimwili zinapaswa kuwekwa katika jukumu hilo ili maboresho makubwa yaweze kufanywa kwa mtazamo wa ulimwengu uliopo sasa na ule ujao.—The Youth's Instructor, Oktoba 25, 1894. (*Wana na Binti za Mungu*, 78.) **[1MCPsw 294.2]**

Sura ya 32

Upumbavu wa Kimahaba na Mapenzi Kipofu

[Tazama Sehemu ya V, “Nguvu Inayotia msukumo Maishani.”]

Uchumba—Akili Nzuri ya Kawaida Inahitajika—Vijana huamini sana kiasi cha kutoshawishika. Hawapaswi kujitoa kwa urahisi au kuvutiwa kwa urahisi na sura ya nje ya mpenzi yenye ushawishi mkubwa. Uchumba, kama unavyoendelea katika enzi hii, ni mpango wa udanganyifu na unafiki, ambao adui wa roho ana mengi ya kufanya kuliko Bwana. Kama akili nzuri ya kuzaliwa/kawaida inahitajika, basi ni hapa [commonsense]; lakini ukweli ni kwamba, haina uhusiano wowote na jambo hilo-huwa akili ya kawaida haitumiki kama inavyopaswa.—The Review and Herald, Januari 26, 1886. (Jumbe Kwa Vijana, 450) **[1MCPsw 295.1]**

Sifa Bora Zaidi za Kukuzwa—Mawazo ya uchumba yana msingi wake katika mawazo yenye makosa kuhusu ndoa. Uchumba unafuata msukumo na tamaa ya mwili isiyo na msingi. Uchumba huendelezwa kwa roho ya kutaniana-[Spirit of flirtation-michezo ya kutongozana, bila kuwa na uangalifu, au nia ya kupata mwenzi wa maisha]. Mara nyingi wahusika hukiuka sheria za staha/adabu/uungwana na kujizuia kwa kujihifadhi kwa ufaragha [reserve] na wana hatia ya kutojali, ikiwa hawavunji Sheria ya Mungu. Ubunifu wa Mungu wa hali bora na ya juu, na kiungwana, iliyotukuka katika taasisi ya ndoa hautambuliwi; kwa hivyo mapenzi safi kabisa ya moyo, sifa bora zaidi za tabia, haziendelezwi.—Manuscript 4a, 1885. (Huduma ya Tiba, 141.) **[1MCPsw 295.2]**

Mapenzi Safi Zaidi ya Mbinguni Kuliko ya Duniani—Hakuna neno hata moja linalopaswa kusemwa, hakuna tendo hata moja linalopaswa kufanywa, ambalo hungependa malaika watakatifu waangalie na kurekodi katika vitabu vilivyo juu. Unapaswa kutazama kwenye utukufu wa Mungu peke yake. Moyo unapaswa kuwa na mapenzi safi tu, yaliyoidhinishwa, wanayostahili wafuasi wa Yesu Kristo, yenye kuinuliwa katika asili yake, na ya mbinguni zaidi kuliko ya kidunia. Chochote tofauti na hiki ni udhalilishaji, na uharibifu katika uchumba; na ndoa haiwezi kuwa takatifu na yenye heshima machoni pa Mungu mtakatifu

isipokuwa ifuate kanuni ya Maandiko iliyoinuliwa.—Manuscript 4a, 1885. (Huduma ya Tiba, 141.) **[1MCPsw 296.1]**

Hatari Ya Kukaa Pamoja Kwa Masaa Mengi ya Usiku—Tabia ya kukaa macho usiku sana imeendekezwa; lakini haimpendezi Mungu, hata kama nyote wawili ni Wakristo. Masaa haya yasiyofaa, hudhuru afya, huifanya akili isifae kufanya kazi za siku inayofuata, na huwa na mwonekano wa uovu. Ndugu yangu, natumaini utaiheshimu nafsi yako mwenyewe kiasi cha kutosha kuepuka aina hii ya uchumba. Ukikaza macho yako kwa utukufu wa Mungu, utasogea kwa tahadhari. Hutaruhusu mhemko wa kihisia ya ugonjwa wa mahaba, kiasi cha kupofusha maono yako hivi kwamba huwezi kutambua madai makubwa ambayo Mungu anayo kwako kama Mkristo.—Shuhuda wa Kanisa 3:44, 45 (1872). **[1MCPsw 296.2]**

Kupendana kwa Hisia Za Kuvutiwa kwa Muda Mfupi tu, Ni Msingi Mbaya wa Ndoa [Infatuation a Poor Ground for Marriage]—Saa hizi za mbaya ambazo kwa kawaida watu huingia katika uovu wa usiku wa manane [dissipation hours-ulevi, uasherati, ubaradhifu nk], katika enzi hii ya upotovu, mara nyingi husababisha uharibifu wa pande zote mbili zinazohusika. Shetani hufurahi na Mungu huaibishwa pale wanaume na wanawake wanaposhindwa kujiheshimu wenyewe. Jina zuri la heshima husalimishwa chini ya upotovu wa kupendana huku kwa hisia za muda mfupi, na kuvutiwa kwa mawazo ya kufikirika, na ndoa ya watu kama hao haiwezi kufungwa chini ya idhini ya Mungu. Wameoana kwa sababu mhemko uliwasukuma, na pale mhemko huu utakapokwisha, wataanza kutambua walichofanya.—The Review and Herald, Septemba 25, 1888. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 56.) **[1MCPsw 296.3]**

Upendo Bandia Usioweza Kudhibitiwa-[Infatuation a Poor Ground for Marriage]—Upendo huo ambao hauna msingi bora zaidi kuliko kujiridhisha hisia za ngono tu, utakuwa mkaidi/mgumu, kipofu, na usioweza kudhibitiwa. Heshima, Ukweli, na kila nguvu ya akili iliyotukuka, huletwa chini ya utumwa wa tamaa. Mtu ambaye amefungwa katika minyororo ya kupumbazwa huku mara nyingi huwa kiziwi wa kusikiliza akili na dhamiri; wala hoja wala ombi haliwezi kumfanya aone upumbavu wa mwendo wake.—The Signs of the Times, Julai 1, 1903. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 51.) **[1MCPsw 296.4]**

Upendo Usiotakaswa Hupotosha—Mapenzi ya kibinadamu yasiyotakaswa hupotosha kila wakati, kwani huvutia katika njia zingine tofauti na jinsi Mungu alivyoelekeza.—Letter 34, 1891. **[1MCPsw 297.1]**

Kurudia Dhambi Hupunguza Nguvu za Kuipinga—Yeye ambaye amewahi kujisalimisha kwa majaribu atakubali kwa urahisi zaidi kujisalimisha mara ya pili. Kila kurudia dhambi hupunguza nguvu yake ya kupinga jaribu, hupofusha macho yake, na kuzuia imani. Kila mbegu ya kujiridhisha/kujifurahisha inayopandwa itazaa matunda. Mungu hafanyi muujiza wowote kuzuia mavuno.—Wazee wa Imani na Manabii, 268 (1890). **[1MCPsw 297.2]**

Shauku/Tamaa Huharibu Kila Kitu—Maneno ya Kristo yanapaswa kukumbukwa kila wakati: “Kama ilivyokuwa siku za Nuhu, ndivyo itakavyokuwa katika siku za Mwana wa Adamu. Walikuwa wakila, na kunywa” (Luka 17:26, 27). Hamu ya kula hutawala akili na dhamiri katika enzi hii. Ulafi, ulevi wa pombe, matumizi ya tumbaku yanaenea, lakini wafuasi wa Kristo watakuwa na kiasi katika kula na kunywa. Hawataendekeza au kufurahia hamu ya kula kwa kuhatarisha afya na ukuaji wa kiroho. **[1MCPsw 297.3]**

“Walikuwa wakioa na kuolewa, hata siku ile Nuhu alipoingia ndani ya safina, gharika ikaja, ikawaangamiza wote” (mstari wa 27). Tunaona udhihirisho uleule sasa kuhusu ndoa. Vijana, na hata wanaume na wanawake ambao wanapaswa kuwa na busara na utambuzi, hutenda kama wamepagawa na suala hili. Nguvu ya

kishetani inaonekana kuwatawala. Ndoa zisizo na busara zaidi huundwa. Mungu hashirikishwi. Hisia, mihemko, ya mwanadamu na tamaa huvuruga na kuathiri kila kitu mpaka mguso wa alama unaachwa. Taabu isiyoelezeka ni matokeo ya hali hii ya mambo, na Mungu huvunjiwa heshima. Kiapo cha ndoa kinafunika kila aina ya chukizo la tamaa. Je, hakutakuwa na mabadiliko ya wazi kuhusiana na jambo hili?—Letter 74, 1896. (Special Testimony to the Managers and Workers in our Institutions 1898, 22.) **[1MCPsw 297.4]**

Upendo Kipofu Huathiri Kila Vitivo/Uwezo wa Akili—Kila uwezo wa akili kwa wale wanaoathiriwa na ugonjwa huu wa kuambukiza—upendo kipofu—hutawaliwa. Wanaonekana kutokuwa na akili nzuri, na mwenendo wao ni chukizo kwa wote wanaoutazama. Ndugu yangu, umejifanya kuwa mada ya mazungumzo na umejishusha chini mbele ya wale ambao unapaswa kuthamini kibali chao. **[1MCPsw 298.1]**

Kwa wengi, mgogoro wa ugonjwa hufikiwa katika ndoa isiyokomaa, na pale hisia za kufikirika na ndoto za mchana zinapopita na nguvu ya kuloga/kupagawa ya kufanya mapenzi/ngono imekwisha, mmoja au pande zote mbili huamka na kuona hali yao halisi. Kisha hujikuta hawana wamejimachisha kwa makosa kwani hawana hawaendani pamoja au kushabihiana kwa lolote, lakini sasa wanakuwa wameunganishwa kwa maisha yote. **[1MCPsw 298.2]**

> Wakiwa wamefunganishwa kwa viapo vizito sana na vitakatifu, wanatazama kwa mioyo inayozama kwa kukata tamaa na maisha ya huzuni ambayo lazima wayaishi. Basi wanapaswa kuendana tu na hali yao kwa kadri bora kama wanavyoweza; lakini wengi hawatafanya hivi. Ama watathibitisha kuwa waasi kwenye viapo vyao vya ndoa au watafanya nira waliyoendelea kuiweka shingoni mwao kuwa ya uchungu sana, kiasi kwamba sio wachache walio waoga huishia hata kuyamaliza maisha yao.—Shuhuda wa Kanisa 5:110, 111 (1882). **[1MCPsw 298.3]**

Mapenzi ya Ujana wa Mapema-Miaka kumi 13-19 [Early teenage love]—Shetani hudhibiti akili za vijana kwa ujumla. Binti zako hawafundishwi kujikana nafsi, kujinyima na kujidhibiti. Wanabembelezwa/wanadekeshwa, na kiburi chao kinakuzwa. Wanaruhusiwa kufanya wapendavyo hadi wawe wakaidi na wenye kujipenda, na wenye nia zao wenyewe na wewe unakatishwa tamaa ili kujua njia ya kufuata ili kuwaokoa kutokana na uharibifu. Shetani anawaongoza kuwa usemi/mithali vinywani mwa watu wasioamini kwa sababu ya ujasiri wao, ukosefu wao wa kujizuia au kuhifadhi faragha binafsi [reserved] na adabu/uungwana/staha ya mwanamke. **[1MCPsw 298.4]**

> Wavulana wadogo pia wameachwa wafanye wapendavyo. Hawajafikia umri wa kubalehe kabla ya kuwa karibu na wasichana wadogo wa umri wao, wakiwasindikiza nyumbani na kufanya nao mapenzi. Na wazazi wako katika utumwa kabisa kupitia kujiridhisha kwao na mapenzi yao yasiyo sahihi kwa watoto wao, kiasi kwamba hawathubutu kufuata njia iliyoamuliwa ya kufanya mabadiliko na kuwazuia watoto wao wanaokimbia haraka sana katika zama hizi za kasi.—Shuhuda wa Kanisa 2:460 (1870). **[1MCPsw 298.5]**

Uchumba wa Kisiri—Vijana wana masomo mengi ya kujifunza, na muhimu zaidi ni kujifunza kujijua wenyewe. Wanapaswa kuwa na mawazo sahihi kuhusu wajibu na majukumu yao kwa wazazi wao na wanapaswa kujifunza kila mara katika shule ya Kristo kuwa wapole na wanyenyekevu wa moyo. Ingawa wanapaswa kuwapenda na kuwaheshimu wazazi wao, wanapaswa pia kuheshimu maamuzi/hukumu ya wanaume wenye uzoefu ambao wameunganishwa nao kanisani. **[1MCPsw 299.1]**

> Kijana anayefurahia jamii na kupata urafiki wa msichana, bila wazazi wake kujua, hatendi sehemu nzuri ya Kikristo kwake au kwa wazazi wake. Kupitia mawasiliano ya siri na mikutano anaweza kupata ushawishi juu ya akili yake huyo

mdada; lakini kwa kufanya hivyo anashindwa kuonyesha uungwana na uadilifu wa roho ambao kila mtoto wa Mungu atakuwa nao. Ili kutimiza malengo yao hata mwisho, wanatenda sehemu ambayo sio ya uaminifu/kweli na ya wazi na kulingana na kiwango cha Biblia, na wanajithibitisha kuwa sio waaminifu kwa wale wanaowapenda na kujaribu kuwa walinzi waaminifu juu yao. Ndoa zinazofungwa chini ya ushawishi wa mkataba kama huo hazipatani na Neno la Mungu. Yeye [kijana] ambaye angemwongoza binti fulani mbali na wajibu, ambaye angekanganya mawazo yake kuhusu amri za Mungu zilizo wazi na chanya za kutii na kuwaheshimu wazazi wake, si mtu ambaye angekuwa mwaminifu kwa majukumu ya ndoa.—The Review and Herald, Januari 26, 1886. (*Misingi ya Elimu kwa Kila wanadamu*, 101, 102.) **[1MCPsw 299.2]**

Usicheze na Mioyo—Kuchezea na mioyo ni kosa kubwa sana machoni pa Mungu mtakatifu. Na bado wengine wataonyesha upendeleo kwa wasichana na kuyatafuta mapenzi yao na hata kupata mwitikio wa wasichana hawa, kisha wataondoka na kusahau yote kuhusu maneno waliyosema na athari zake. Sura mpya huwavutia, nao hurudia maneno yale yale, na kutoa kwa wengine umakini ule ule.—The Review and Herald, Novemba 4, 1884. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 57.) **[1MCPsw 299.3]**

Mazungumzo Kuhusu Mada Ambazo Akili Huziendesha—Kwa wasichana wengi wavulana ndio mada kuu ya mazungumzo; kwa vijana wa kiume, ni wasichana. “Kinywa hunena kutokana na wingi wa moyo” (Mathayo 12:34). Wanazungumzia mada ambazo akili zao huziendesha zaidi. Malaika anayerekodi anaandika maneno ya wavulana na wasichana hawa wanaodai kuwa Wakristo. Je, watachanganyikiwa na kuaibika kiasi gani watakapokutana nao tena katika siku ya Mungu! Watoto wengi ni wanafiki wacha Mungu. Vijana ambao hawajakiri dini hujikwaa juu

ya wanafiki hawa na hufanywa kuwa wagumu dhidi ya juhudi yoyote inayoweza kufanywa na wale wanaopenda wokovu wao.—Shuhuda wa Kanisa 2:460 (1870). **[1MCPsw 300.1]**

Kwa Nini Vijana Hupendelea Kuwa na Vijana—Kwa nini vijana huhisi uhuru zaidi wazee wanapokuwa hawapo ni: kwa vile hawako pamoja na wale wa aina yao. Kila mmoja anajiona kwamba yeye ni mzuri tu kama mwenzake. Wote hushindwa kufikia lengo lakini hujipima wenyewe kwa wenyewe, na kujilinganisha wenyewe kwa wenyewe, na kupuuza kiwango pekee kilicho kamili na cha Kweli. Yesu tu Ndiye Mfano wa Kweli. Maisha Yake ya kujitolea ni Mfano wetu.—Shuhuda wa Kanisa 1:154, 155 (1857). **[1MCPsw 300.2]**

Mwanamke Kijana au Binti Anashauriwa Kulinda Mapenzi—Uko huru sana na mapenzi yako na, ukiachwa kwenye mwenendo wako mwenyewe, ungefanya kosa zito la maisha yote. Usijiuze katika soko la bei rahisi. Usiwe huru na mwanafunzi yeyote mwanamume. Fikiria kwa kukumbuka kwamba wewe unajiandaa kufanya kazi kwa ajili ya Bwana, ili utekeleze sehemu yako vizuri, na kumrudishia talanta Yeye aliyekupa hizi talanta, na kusikia pongezi la thamani kutoka midomoni Mwake, “Vema, mtumishi mwema na mwaminifu” (Mathayo 25:23), lazima uwe mwangalifu/makini na wale unaoandamana nao. **[1MCPsw 300.3]**

Ili kutekeleza sehemu yako katika utumishi wa Mungu ni lazima usonge mbele na kupata faida za mafunzo kamili ya kiakili kadri iwezekanavyo. Unahitaji ukuaji wa nguvu na msawaziko/ulinganifu wa uwezo wa kiakili, ukuaji wa utamaduni wenye neema, wa Kikristo, na wa pande nyingi, ili kuwa mtendakazi wa kweli wa Mungu. Unahitaji mawazo yako na ladha virekebishwe na kusafishwa na matarajio yako yote yasafishwe kwa kujidhibiti/kuiishwa. Unahitaji kuhama kutoka kwenye misukumo ya juu. Kusanya ufanisi wote unaoweza,

ukitumia vyema fursa zako za elimu na kuifunza tabia ili kujaza nafasi yoyote ambayo Bwana anaweza kukupa. Unahitaji gurudumu lenye msawaziko mzuri kabisa, katika ushauri wa busara. Usidharau au kuchukia ushauri.—Letter 23, 1893. **[1MCPsw 301.1]**

Jitie Nidhamu Mwenyewe—Utakuwa na mwelekeo wa kukubali umakini wa wale walio chini yako katika kila kitu. Lazima ufanywe kuwa mwenye hekima zaidi kupitia neema ya Kristo. Lazima uzingatie kila hatua kwa nuru [ya ile Kweli] kwamba wewe si wako mwenyewe; wewe umenunuliwa kwa bei/gharama. Acha Bwana na awe Mshauri wako. Usifanye chochote kudhoofishwa au kudhoofisha ufanisi wako. Jishughulikie mwenyewe kwa uaminifu; kwa juhudi kubwa jitie nidhamu mwenyewe. Neema ya Yesu Kristo itakusaidia katika kila hatua ikiwa utakuwa mtu wa kufundishika na mwenye kujali mazingation. **[1MCPsw 301.2]**

Ninakuandikia haya sasa, na nitaandika tena kama nilivyofanya kabla, kwani kosa la maisha yako ya zamani limewekwa mbele yangu, sithubutu kukataa kusihiwa au maombi mengi ya dhati niliyoasiwa kwamba wewe utajiwajibisha mwenyewe kwa nidhamu kali kabisa… **[1MCPsw 301.3]**

I write you this now, and will write again erelong, for as the mistake of your past life has been set before me, I dare not withhold most earnest entreaties that you hold yourself strictly to discipline....

Msipotezwe katika njia zozote za uongo na msionyeshe upendeleo kwa jamii ya vijana wa kiume, kwani hamtaharibu tu sifa yenu na matarajio yenu ya baadaye tu, bali mtaongeza matumaini na matarajio katika akili za wale mnaowaonyesha upendeleo, nao watakuwa kama wamelogwa na hisia za mapenzi na kuharibu maisha yao ya uanafunzi. Wewe na wao mko shuleni kwa madhumuni ya kupata elimu ya kuwastahilisha katika akili na tabia kwa manufaa zaidi katika maisha haya na kwa maisha ya milele yajayo. Hebu msifanye kosa katika kupokea usikivu au kumpa moyo kijana wa kiume yeyote umakini. Bwana amekusudia kwamba Yeye ana kazi ya kufanya. Acha iwe nia yako iwe katika kujibu akili na mapenzi ya Mungu, na si kufuata mwelekeo wako mwenyewe na kufungwa katika hatima ya

baadaye kwa kamba zinazokaza kama kamba za chuma.—Letter 23, 1893 **[1MCPsw 301.4]**

Mahusiano Yasiyofaa Yanaweza Kudhoofisha Nguvu za Akili (ushauri kwa msichana wa miaka 14)—Wewe huna haki ya kumwelekezea kijana yeyote mapenzi yako bila idhini kamili ya baba yako na mama yako. Wewe ni mtoto tu, na kwa wewe kuonyesha upendeleo kwa kijana yeyote bila ujuzi kamili na idhini ya baba yako ni kumdhalilisha babayo. Mahusiano yako na kijana huyu yanakunyima akili yenye amani, busara na usingizi mzuri. Yanajaza akili yako mawazo ya kipumbavu na hisia za kufikirika na ndoto za mchana. Yanakuzuia katika masomo yako na yanafanyia uovu mkubwa nguvu zako za kiakili na kimwili. Ukipingwa, unakuwa msichana anayeudhika-udhika, asiyetulia na mwenye huzuni [au roho ndogo].—Letter 9, 1904. **[1MCPsw 302.1]**

Taratibu za Shule—Sheria za chuo hiki [katika College City kaskazini mwa California] zinalinda vikali uhusiano wa vijana wa kiume na wa kike wakati wa muhula wa shule. Ni pale tu sheria hizi zinaposimamishwa kwa muda, kama ilivyo wakati mwingine, ndipo wanaume wanaruhusiwa kuongozana na wanawake na kisha huenda na kurudi pamoja kwenye mikusanyiko ya umma. **[1MCPsw 302.2]**

> Chuo chetu cha Battle Creek kina kanuni zinazofanana na hizi, ingawa sio kali sana. Sheria kama hizo ni muhimu sana ili kuwalinda vijana kutokana na hatari ya uchumba wa mapema na ndoa zisizofaa na zisizo na busara. Vijana hutumwa shuleni na wazazi wao ili kupata elimu, si kucheza-cheza na jinsia tofauti kwa kutongozana [Siyo kufanya mahaba na girlfriend-boyfriend]. Uzuri wa jamii, pamoja na maslahi ya juu ya wanafunzi, unadai kwamba wasijaribu kuchagua mwenzi wa maisha wakati tabia zao bado hazijakuzwa, maamuzi yao hayajakomaa, na wakati huo huo wamekosa utunzaji na uangalizi wa wazazi na walezi.—The Signs of the Times, Machi 2, 1882. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 62.) **[1MCPsw 302.3]**

Masuala ya Umri, Hali, na Mabadiliko ya Akili —Katika shughuli kwetu kote na wanafunzi, umri na tabia lazima vizingatiwe. Hatuwezi kuwatendea vijana na wazee sawasawa. Kuna hali ambazo wanaume na wanawake wenye uzoefu mzuri na busara na msimamo mzuri wanaweza kupewa fursa ambazo hazitolewi kwa wanafunzi ambao ni vijana wadogo. Umri, hali, na mabadiliko ya akili lazima vizingatiwe. Lazima tuwe na busara katika kazi zetu zote. Lakini hatupaswi kupunguza uimara na umakini wetu katika kukesha na kushughulika na wanafunzi wa rika zote au ukali wetu katika kukataza ushirika usio na faida na usio na busara wa wanafunzi wachanga na wasiokomaa kiakili na kimwili.—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 101 (1913). **[1MCPsw 303.1]**

Hatari za Kupenda penda—Baadhi ya wale wanaohudhuria chuo kikuu hawaboreshi muda wao ipasavyo. Wakiwa wamejaa nguvu za ujana, wanakataa kujizuia kunakowakabili. Hasa wanaasi dhidi ya sheria ambazo hazitaruhusu vijana wa kiume kuwasikiliza wanawake vijana. Ubaya wa mwendo kama huo unajulikana vyema katika zama hii iliyoharibika. **[1MCPsw 303.2]**

Katika chuo ambapo vijana wengi wanachangamana, kuiga desturi za ulimwengu katika suala hili kungegeuza mawazo katika mkondo ambao ungewazuia katika kutafuta maarifa na kupendezwa kwao na mambo ya kidini. Hisia za mapenzi za udanganyifu na kufikirika kwa upande wa vijana wa kiume na wa kike katika kuweka mapenzi juu ya kila mmoja wakati wa siku za shule kunaonyesha ukosefu wa maamuzi mzuri. Kama ilivyo kwako mwenyewe, msukumo wenye upofu hudhibiti akili, maamuzi na hukumu. Chini ya udanganyifu huu unaologa, jukumu kubwa la wakati muafaka la kila Mkristo mwaminifu huwekwa kando, hali ya kiroho hufa, na maamuzi/hukumu na Maisha ya milele

hupoteza umuhimu wake wa kutisha.— Shuhuda wa Kanisa 5:110 (1882). **[1MCPsw 303.3]**

Mapenzi ya Kibinadamu Yanapokuja Kwanza—Kwa wengi, upendo kwa mwanadamu hufunika upendo kwa Mungu. Wanachukua hatua ya kwanza katika kurudi nyuma kwa kuthubutu kupuuza amri dhahiri ya Bwana iliyotamkwa/andikwa; na uasi kamili mara nyingi ni matokeo. Imewahi kuwa jambo hatari kwa wanadamu kutekeleza mapenzi yao wenyewe kinyume na matakwa ya Mungu. Hata hivyo, ni somo gumu kwa wanadamu kujifunza kwamba Mungu anamaanisha kile anachosema. Kama sheria, wale wanaochagua kuwa marafiki na wasaidizi wao, watu wanaomkataa Kristo na kukanyaga Sheria ya Mungu hatimaye wanakuwa na nia na roho moja.—Signs of the Time, Mei 19, 1881. (Wana na Binti za Mungu, 165.) **[1MCPsw 303.4]**

Ndoa za Mchanganyiko-Waamini na Wasioamini bila Kujali kama wapo kanisani kama Dhehebu Moja—Kama wewe, ndugu yangu, umeshawishiwa kuunganisha mambo unayopenda maishani na msichana mdogo, asiye na uzoefu, ambaye hana elimu ya kutosha katika majukumu ya kawaida, ya vitendo, na ya kila siku ya maisha, unafanya kosa; lakini upungufu huu ni mdogo ukilinganishwa na ujinga wake kuhusu wajibu wake kwa Mungu. Msichana huyu hajakosa nuru; amekuwa na mapendeleo ya kidini, na bado hajahisi dhambi yake mbaya bila Kristo. Ikiwa, katika hisia ya mapenzi yako ya kufikirika, wewe unaweza kurudi kutoka kwenye mkutano wa maombi tena na tena—Pale ambapo Mungu hukutana na watu Wake—ili kufurahia jamii ya mtu ambaye hana upendo kwa Mungu na ambaye haoni vivutio katika maisha ya kidini, unawezaje kutarajia Mungu kufanikisha muungano kama huo?—Shuhuda wa Kanisa 3:44 (1872). **[1MCPsw 304.1]**

Ndoa ya Wakristo na Wasioamini—Katika ulimwengu wa Kikristo kuna kutojali kwa kushangaza na kwa kutisha kwa mafundisho ya Neno la Mungu kuhusu ndoa ya Wakristo na wasioamini. Wengi wanaodai kumpenda na kumcha Mungu huchagua kufuata mawazo yao wenyewe yaliyopinda badala ya kupokea ushauri wa Hekima Isiyo na Kikomo. Katika jambo linalohusu sana furaha na ustawi wa pande zote mbili kwa ulimwengu huu na ujao, akili, busara, maamuzi, na hofu ya Mungu huwekwa kando, na msukumo usio na uoni au ulio kipofu, kudhamiria kwa ukaidi, huruhusiwa kutawala. **[1MCPsw 304.2]**

> Wanaume na wanawake ambao vinginevyo wana busara na uangalifu hufunga masikio yao kwenye ushauri; hawasikilizi nasaha na maombi ya marafiki na jamaa na ya watumishi wa Mungu. Matamko ya Onyo au tadhahari huonekana kama kuingilia kati kwa kukosa adabu/uungwana, na rafiki ambaye ni mwaminifu wa kutosha kutoa kemeo la nguvu hutendewa kama adui. Nia ya Shetani ni kutaka mambo yote yawe hivi. Anasuka uchawi wake kuzunguka roho, na mtu anakuwa amepagawa/amelogwa, amepumbazwa. Mantiki ya kujizuia kwa busara huangukia kwenye ya tamaa za mwili na kukosa kujikana nafsi; shauku isiyotakaswa hutawala, hadi pale, kwa kuchelewa sana, mwathirika anapoamkia kwenye maisha ya taabu, huzuni na utumwa. Hii siyo kisa cha kutunga au kufikirika bali ni usimulizi wa Ukweli. Ukubali wa Mungu hatuweza kuandamana na muungano na watu wa tabia ambayo ameipiga marufuku kwa kuonyesha wazi—Shuhuda wa Kanisa 5:365, 366 (1885). **[1MCPsw 304.3]**

Ufafanuzi wa Mtu Asiyeamini—Ingawa rafiki uliyemchagua alikuwa anastahili katika mambo mengine yote (ambavyo si kweli), lakini hajakubali Ukweli kwa wakati huu; yeye ni asiyeamini, na umekatazwa na Mbingu kujiunganisha naye. Huwezi, kwa usalama wa nafsi yako au

bila kuhatarisha maisha yako, kupuuza agizo hili la Kiungu.—Shuhuda wa Kanisa 5:364 (1885). **[1MCPsw 305.1]**

Sehemu Iliyokatazwa ya Ndoto Zisizo Takatifu (ushauri kwa mchungaji)—Umeonyeshwa kwangu kama uko katika hatari kubwa. Shetani yuko njiani mwako, na wakati mwingine amekunong'onezea hekaya za kupendeza na amekuonyesha picha maridadi au za kupendeza za mtu ambaye anamwakilisha kama rafiki mwanamke anayekufaa zaidi kuliko mke wa ujana wako, mama wa watoto wako. **[1MCPsw 305.2]**

Shetani anafanya kazi kisiri, bila kuchoka, ili kukufanya uanguke kupitia majaribu yake ya udanganyifu. Ameazimia kuwa mwalimu wako, na sasa wewe unahitaji kujiweka mahali ambapo unaweza kupata nguvu ya kumpinga. Anatumaini kukuongoza kwenye nyavu zenye mafumbo ya umizimu [maze of spiritualism]. Adui anatumaini kuondoa mapenzi yako kutoka kwa mke wako na kuyaweka kwa mwanamke mwingine. Anatamani kwamba uruhusu akili yako imfikirie mwanamke huyu hadi kwa mapenzi yasiyo matakatifu, mwanamke huyu anakuwa/awe mungu wako. **[1MCPsw 305.3]**

Adui wa roho amefaidika sana anapoweza kuongoza mawazo ya mmoja wa walinzi waliochaguliwa na Yehova kufikiria uwezekano wa kushirikiana, katika ulimwengu ujao, na mwanamke fulani anayempenda, na ambaye atakaa naye na kulea familia huko. Hatuhitaji picha za kupendeza kama hizo. Maoni yote kama hayo huanzia akilini mwa mjaribu… **[1MCPsw 305.4]**

Nimeonyeshwa kwamba hekaya za kubuni za kiroho zinawateka wengi. Akili zao ni za kimwili, na wasipobadilika, hii itathibitisha uharibifu wao. Kwa wote wanaojihusisha na mawazo haya machafu ya kufikirika na kujiridhisha na udanganyifu, ningesema, Acha, weka nukata papo hapo; kwa ajili ya Kristo, achia pale pale ulipo. Uko katika eneo lililokatazwa. Tubuni, nawasihi, na mgeuke.—Letter 231, 1903. **[1MCPsw 306.1]**

Upendo Huria—Nimeona matokeo ya mitazamo hii ya kufikirika kuhusu Mungu, katika uasi, umizimu, na upendo huru wa Pantheismu. Mwelekeo wa upendo huru wa mafundisho haya ulikuwa umefichwa sana kiasi kwamba mwanzoni ilikuwa vigumu kuweka wazi tabia yake halisi. Hadi Bwana aliponionyesha, sikujua niuite nini upendo huu, lakini niliagizwa kuuita upendo usio mtakatifu wa kiroho.—Shuhuda wa Kanisa 8:292 (1904). **[1MCPsw 306.2]**

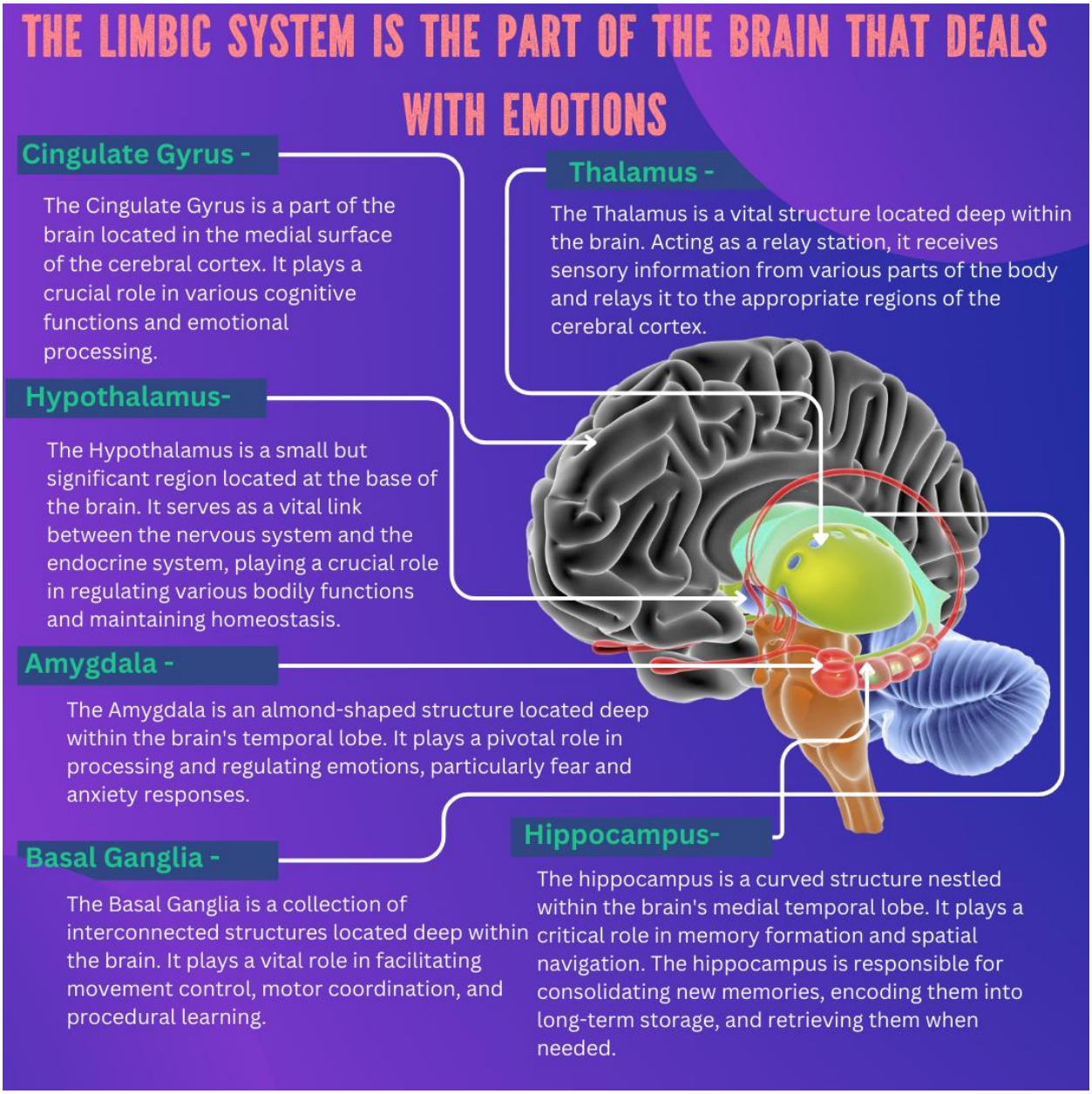
Upendo Si Hisia—Upendo na huruma ambazo Yesu angetaka tuwape wengine hazionyeshi hisia, ambazo ni mtego kwa roho; ni upendo ambao ni kipande kutoka kimbingu, ambao Yesu anaonyesha kwa mfano na maagizo. Lakini badala ya kuonyesha upendo huu, ni mara ngapi tunafarakanishwa na kutengwa sisi kwa sisi… Matokeo yake ni kutengwa na Mungu, uzoefu mdogo kama mbilikimo, na ugonjwa wa kudhoofisha ukuaji wa Kikristo.—The Youth's Instructor, Oktoba 20, 1892. (Wana na Binti za Mungu God, 147.) [1MCPsw 306.3]

Bandia Yatambuliwa—Tunaonywa na mtume: Hebu "Mapenzi na yawe bila unafiki. Chukieni yaliyo mabaya; shikamaneni na yaliyo mema. Pendaneni kwa upendo wa kindugu; kwa heshima mkipendeleana" (Warumi 12:9, 10). Paulo angependa tutofautishe kati ya upendo safi, usio na ubinafsi unaochochewa na roho ya Kristo, na unafiki usio na maana na wa udanganyifu, wa kujifanya ambao ulimwengu umejaa. **[1MCPsw 306.4]**

Udanganyifu huu mbaya umepotosha roho nyingi. Ungefuta tofauti kati ya mema na mabaya, kwa kukubaliana na mkosaji badala ya kumwonyesha makosa yake kwa uaminifu. Mwendo kama huo hautokani kamwe na urafiki wa kweli. Roho ambayo inasukumwa nayo hukaa tu katika moyo wa tamaa za kimwili tu. Ingawa Mkristo atakuwa mkarimu, mwenye huruma, na mwenye kusamehe, hawezi kuhisi upatano wowote na dhambi. Atachukia uovu na kushikamana na mema, kwa kujitolea kwa ushirika au urafiki na wasiomcha Mungu. Roho ya Kristo itatuongoza

sisi kuchukia dhambi, huku tukiwa tayari kutoa dhabihu yoyote ili kumwokoa mwenye dhambi.—Shuhuda wa Kanisa 5:171 (1882). **[1MCPsw 307.1]**

Kuchagua Mwenzi—Mwache mwanamke kijana amkubali kama mwenzi wa maisha tu yule mwenye tabia safi, za kiume, yule mwenye bidii, mtu mwenye mwelekeo, na mwaminifu, yule anayempenda na kumcha Mungu. Hebu kijana atafute yule wa kusimama kando yake ambaye anafaa kubeba sehemu yake ya mizigo ya maisha, yule ambaye ushawishi wake utamtukuza na kumsafisha na ambaye atamfanya awe na furaha katika upendo wake.—Huduma ya Uponyaji, 359 (1905). **[1MCPsw 307.2]**

Sura ya 33

Hatari Zinazowakabili Vijana

Tabia Huamua Hatima—Katika utoto na ujana, tabia Inaathiriwa zaidi kwani ni nyeti na huweka alama kwa urahisi

zaidi-ni kama simenti au udongo wa mfinyanzi mbichi vinapoguswa. Nguvu ya kujidhibiti nafsi inapaswa kutafutwa na kupatikana/kuwekezwa. Wakati wa kukutana sebuleni watu wanapokota moto wakati wa baridi nyumbani na mazungumzo ya yanayofanyika wakati wa chakula cha pamoja kama familia, yanajenga malezi ambayo matokeo yake yatadumu milele. Zaidi ya zawadi yoyote ya asili, mazoea zilizoanzishwa/yaliyosimikwa katika miaka ya mapema huamua kama mtu atashinda au atashindwa katika vita vya maisha. Ujana ni wakati wa kupanda. Miaka hii huamua mavuno kwa ajili ya maisha haya na kwa ajili ya maisha yajayo.—Tumaini la Vizazi Vyote, 101 (1898). **[1MCPsw 308.1]**

Nidhamu ya Kujitawala nafsi Dhidi ya Kujiridhisha au kuendekeza nafsi—Ulimwengu umejisalimisha kwenye kuendekeza/kuridhisha nafsi . Makosa na hekaya vimetapakaa. Mitego ya Shetani ya kuharibu roho imeongezeka [x]. Wote wanaotaka kukamilisha utakatifu katika kumcha Mungu lazima wajifunze masomo ya kiasi na kujitawala nafsi. Hamu ya kula, shauku na tamaa za mwili lazima zitiishwe chini ya nguvu za juu za akili. Nidhamu hii binafsi ya kujitawala ni muhimu kwa nguvu ya kiakili na ufahamu wa kiroho ambao utatuwezesha kuelewa na kutenda Ukweli mtakatifu wa Neno la Mungu. Kwa sababu hii kiasi hupata nafasi yake katika kazi ya maandalizi kwa ajili ya kuja kwa Kristo mara ya pili.—Tumaini la Vizazi Vyote, 101 (1898). **[1MCPsw 308.2]**

“Fanyeni kiume, Mkawe Hodari.”—Vijana wanapaswa kuwa na mawazo mapana, mipango ya busara, ili waweze kutumia vyema upendeleo/fursa zao, kupata msukumo na ujasiri uliowatia nguvu mitume. Yohana anasema, “Nimewaandikia ninyi, vijana, kwa sababu mna nguvu, na Neno la Mungu linakaa ndani yenu, nanyi mmemshinda yule mwovu” (1 Yohana 2:14). Kiwango cha juu kinawasilishwa mbele ya vijana, na Mungu anawaalika kumtumikia Yeye kweli. Vijana wenye mioyo ya Kweli wanaofurahia kuwa wanafunzi katika shule ya Kristo wanaweza kufanya kazi kubwa kwa ajili ya Bwana ikiwa tu watatii amri ya Kapteni inavyosikika katika wakati wetu: “Fanyeni kiume,

mkawe hodari” (1 Wakorintho 16:13).—The Review and Herald, Juni 16, 1891. (Jumbe kwa Vijana, 24.) **[1MCPsw 309.1]**

> **Hatari ya Kupuuza Mafunzo na Maandalizi Maalum**—Vijana wanaotamani kuingia shambani kama wachungaji, wahudumu, wauzaji au wasambazaji wa vitabu vya injili, wanapaswa kwanza kupokea kiwango kinachofaa cha mafunzo ya kiakili, pamoja na maandalizi maalum kwa ajili ya wito wao. Wale ambao hawajapata elimu/maarifa, hawajafunzwa, hawajafunzwa, na hawajatakaswa hawako tayari kuingia shambani ambako uwezo mkubwa wa talanta na elimu hupambana na Ukweli wa Neno la Mungu. Wala hawawezi kukabiliana kwa mafanikio na aina za ajabu za makosa, za kidini na za kifalsafa pamoja, ili kufichua yale yanayohitaji ujuzi wa kisayansi na Ukweli wa Maandiko.—Shuhuda wa Kanisa 5:390 (1885). [1MCPsw 309.2]

Werevu au Akili Mahiri Si Dhamana ya Mafanikio—Si kweli kwamba vijana akili angavu hupata mafanikio makubwa kila wakati. Ni mara ngapi wanaume wenye talanta na elimu wamewekwa katika nafasi za uaminifu na wameonekana kushindwa? Pambo lao la kumeremeta lilikuwa na mwonekano wa dhahabu, lakini lilipojaribiwa, lilithibitika kuwa ni kama pambo bandia na takataka tu. Walishindwa kazi yao kwa kutokuwa waaminifu. **[1MCPsw 309.3]**

> Hawakuwa na bidii na uvumilivu katika kazi/tasnia na hawakuwa na mwelekeo wa mambo. Hawakuwa tayari kuanza chini ya ngazi, na kwa bidii ya subira, kupanda ngazi hadi ngazi, hadi kufika kileleni. Walitembea katika cheche za moto wao wenyewe. Hawakutegemea hekima ambayo Mungu pekee anaweza kutoa. Kushindwa kwao hakukuwa kwa sababu hawakuwa na nafasi, bali kwa sababu hawakuwa na busara, na akili zenye msawaziko na sahili [sober minded] . Hawakuhisi kwamba faida zao za kielimu zilikuwa na thamani kwao, na kwa hivyo hawakuendelea

kama walivyoweza kusongo mbele katika ujuzi wa dini na sayansi. Akili na tabia zao hazikuwa zimesawazishwa na kanuni za juu za haki.—The Review and Herald, Desemba 8, 1891. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 193.) **[1MCPsw 309.4]**

Hakuna Uadilifu Katika Ujinga—Umefikiri kwamba ilikuwa muhimu sana kupata elimu katika sayansi. Hakuna wema katika ujinga, na maarifa hayatapunguza ukuaji wa Kikristo ulio duni; lakini ukitafuta kutoka kwenye kanuni, ukiwa na lengo sahihi mbele yako na kuhisi wajibu wako kwa Mungu wa kutumia uwezo wako kuwatendea wengine mema na kukuza utukufu Wake, maarifa yatakusaidia kutimiza lengo hili; yatakusaidia kutumia nguvu ambazo Mungu amekupa na kuzitumia katika utumishi Wake.—Shuhuda wa Kanisa 3:223 (1872). **[1MCPsw 310.1]**

Kuchagua Upande wa Kutokuamini—Neno la Mungu litatuhukumu kila mmoja wetu katika siku kuu ile ya mwisho. Vijana wa kiume huzungumzia sayansi na wana hekima zaidi ya yale yaliyoandikwa; wanatafuta kuelezea njia na kazi ya Mungu ili kukidhi uelewa wao finyu, ulio na mipaka, lakini yote ni kushindwa kwa aibu na huzuni. **[1MCPsw 310.2]**

Sayansi ya Kweli na uvuvio vinapatana kikamilifu-vina mapatano kamili. Sayansi ya uongo ni kitu kisichotegemea Mungu-ipo huru na Mungu. Ni madanganyo ya ujinga tu. Nguvu hii ya udanganyifu imeteka na kuwafanya watu wengi wafikiri, nao wamechagua giza badala ya nuru. Wamechukua msimamo wao upande wa kutoamini, kana kwamba ni wema/fadhila na ishara ya akili kubwa ya kutilia shaka, wakati ni ishara ya akili dhaifu sana na finyu kumtambua Mungu katika kazi Zake alizoumba. Hawakuweza kuelewa siri ya mipango na majaliwa Yake hata kama wangejifunza kwa nguvu zao zote kwa maisha

yao yote. Na kwa sababu kazi za Mungu haziwezi kuelezewa na akili zenye kikomo, Shetani huleta ujanja na madanganyo wake juu yao na kuwanasa katika mafundo-mafundo na kamba zilizojiviringisha-jiviringisha. Ikiwa hawa watu wenye mashaka watakuwa na uhusiano wa karibu na Mungu, Yeye ataweka wazi makusudi Yake kwa ajili yao na wataelewa vyema.—Shuhuda wa Kanisa 4:584, 585 (1881). **[1MCPsw 310.3]**

Nguvu Iharibuyo ya Kutilia Shaka—Hakuna udhuru wa kuwa na shaka au kushuku yale ya Mungu [skepticism]. Mungu ametoa mpango wa kutosha wa kuimarisha imani ya watu wote ikiwa wataamua kutokana na uzito wa ushahidi. Lakini wakisubiri kila pingamizi linaloonekana kuondolewa kabla ya kuamini, hawatatulia, na kukita mizizi, na kuegemea katika ukweli. Mungu hataondoa kamwe matatizo yote yanayoonekana kwenye njia yetu. Wale wanaotaka kuwa na shaka watapata fursa za namna hiyo; wale wanaotaka kuamini watapata ushahidi mwingi wa kutegemea imani yao. **[1MCPsw 311.1]**

Msimamo wa baadhi hauelezeki, hata kwao wenyewe. Wanaelea bila nanga, wakipiga huku na kule makasia katika ukungu wa kutokuwa na uhakika. Shetani anashika usukani na kubeba gome lao dhaifu popote anapotaka. Wanakuwa chini ya mapenzi yake. Kama watu hawa wasingemsikiliza Shetani, wasingedanganywa na ujanja na madanganyo yake; kama wangeegemea upande wa Mungu wasingechanganyikiwa na kutiwa wasiwasi.—Shuhuda wa Kanisa 4:583, 584 (1881). **[1MCPsw 311.2]**

Kushindwa Kutumia Maarifa Uliyoyapata kwa Vitendo—Lakini, vijana, mkipata maarifa mengi na bado msitumie maarifa hayo kwa vitendo, mnashindwa kufikia lengo lenu. Ikiwa, katika kupata elimu, mnajishughulisha sana na masomo yenu kiasi kwamba mnapuuza maombi na fursa za kiroho/kidini na kuwa wazembe na wasiojali ustawi wa roho zenu, mkiacha kujifunza

katika shule ya Kristo, mnauza haki yenu uzaliwa wenu kwa ajili ya supu ya dengu kama Esau -Isaya 25. Lengo ambalo mnapata elimu halipaswi kupotea hata kidogo au hata sekunde. Inapaswa kuwa kukuza na kuelekeza uwezo wenu ili muweze kuwa na manufaa zaidi na kuwabariki wengine kwa kadiri ya uwezo wenu. **[1MCPsw 311.3]**

> Ikiwa kwa kupata maarifa unakuongezea kiburi cha kujipenda mwenyewe, na kuanza kutafuta visingizio vya kukwepa majukumu, basi ni afadhali ungalibaki kuwa mtu usiye na elimu kabisa. Ukipenda na kuabudu vitabu, na kuviruhusu vikuingie kati yako na majukumu yako, kiasi kwamba unahisi kusita kuacha masomo yako na usomaji wako ili kufanya kazi muhimu ambayo mtu lazima afanye, unapaswa kuzuia hamu yako ya kusoma na kukuza upendo wa kufanya mambo ambayo sasa huyapendi. Yeye aliye mwaminifu katika lililo dogo atakuwa mwaminifu katika mambo makubwa pia.—Shuhuda wa Kanisa 3:223, 224 (1872). **[1MCPsw 312.1]**

Uovu wa Kutofanya Kazi za Mikono/Kimwili na Shughuli Nyingi za Akili—Mwili mzima umeundwa kwa ajili ya kushughulika-utendaji; na nguvu za kimwili zisipotunzwa katika afya njema kwa mazoezi ya vitendo, nguvu za akili haziwezi kutumika kwa muda mrefu kwa uwezo wake wa juu zaidi. Kutoshughulisha mwili ambako kunaonekana mashuleni—pamoja na hali zingine zisizofaa kiafya—hufanya iwe mahali sehemu ya majaribu na isiyo na manufaa kwa watoto, hasa kwa wale walio na mwili dhaifu… Haishangazi kwamba shuleni, mara nyingi ndipo msingi wa ugonjwa wa maisha yote huanzia. Ubongo, ambao ni nyeti na dhaifu zaidi kati ya viungo vyote vya mwili, na kile ambacho nishati ya fahamu/neva ya mfumo mzima hutoka, hupata jeraha kubwa zaidi. Kwa kulazimishwa kufanya shughuli zisizoendana na umri au nyingi kupita kiasi, na hali zisizofaa kiafya, mwili hudhoofu, na mara nyingi matokeo maovu/mabaya huwa ya kudumu.—Elimu, 207, 208 (1903). **[1MCPsw 312.2]**

Kuepuka Mizigo na Taabu (uzoefu wa vijana wawili)—Vijana hawa wana majukumu ya nyumbani ambayo hawayapendi na huyapita tu. Hawajajifunza kuchukua majukumu na kubeba majukumu ya nyumbani ambayo ni wajibu wao kuyabeba. Wana mama mwaminifu na mchapakazi, ambaye amebeba mizigo mingi ambayo watoto wake hawangepaswa kumruhusu kuibeba. Katika hili wameshindwa kumheshimu mama yao. Hawajashiriki mizigo ya baba yao kama ilivyokuwa wajibu wao, na wamepuuza kumheshimu baba yao kama wanavyopaswa. Wanafuata mwelekeo badala ya wajibu. **[1MCPsw 312.3]**

> Wamefuata maisha ya ubinafsi kwa kuepa majukumu, mizigo na kazi ngumu, na wameshindwa kupata uzoefu wa thamani ambao ni wa lazima kwao kama kweli wanataka kufanikiwa maishani. Hawajahisi umuhimu wa kuwa waaminifu katika mambo madogo, wala hawajahisi kuwa chini ya wajibu kwa wazazi wao kuwa wakweli, wakamilifu, na waaminifu katika majukumu ya unyenyekevu na ya chini ya maisha ambayo yako moja kwa moja katika njia yao. Wanaangalia juu ya matawi ya kawaida ya maarifa, ambayo ni muhimu sana kwa maisha ya vitendo.—Shuhuda wa Kanisa 3:221, 222 (1872). **[1MCPsw 313.1]**

Burudani Dhidi ya Starehe—Kuna tofauti kati ya burudani na starehe. Burudani, jinsi ilivyo, mapumziko, huelekea kuimarisha na kujenga. Kwa kututenga na shughuli na kazi zetu za kawaida, hutoa burudisho kwa akili na mwili, na kufanywa upya na hivyo hutuwezesha kurudi kwa nguvu mpya kwenye kazi ya bidii ya maisha. Starehe, kwa upande mwingine, hutafutwa kwa ajili ya raha na mara nyingi hufanywa kwa kupita kiasi; inachukua nguvu zinazohitajika kwa kazi yenye manufaa na hivyo kudhibitisha kuwa kikwazo kwa mafanikio ya Kweli ya maisha.—Elimu, 207 (1903). **[1MCPsw 313.2]**

Starehe Zisizo na Maana—Burudani zetu hazipaswi kuwa matukio ya furaha isiyo na maana, na vinaonekana kama mambo ya upuuzi. Tunaweza kuziendesha kwa njia ambayo itawanufaisha na kuwainua wale tunaoshirikiana nao na

kutufanya sisi na wao, tustahili zaidi kutimiza majukumu yanayotuhusu kama Wakristo.—The Health Reformer, Julai, 1871. (Nyumba Inayomngojea Masihi, 493). **[1MCPsw 313.3]**

Ngoma ya Kisasa ya dansi iliyo kwenye Fasheni—Kucheza kwa Daudi kwa furaha yenye heshima/kicho mbele za Mungu kumetajwa na wapenzi wa anasa ili kuhalalisha uchezaji wa kisasa wa mtindo [disko!], lakini hakuna msingi wa hoja kama hiyo. Katika siku zetu, kucheza dansi kunahusishwa na upumbavu na sherehe za usiku wa manane za makelele na hata ulevi. Afya na maadili husalimishwa kwa ajili ya misisimko wa anasa/raha. Kwa watu wanaotembelea ukumbi wa dansi mara kwa mara, Mungu si kitu cha kuwaziwa wala kuheshimiwa; sala au wimbo wa sifa ungechukuliwa kama si mazingira sahihi katika mikusanyiko yao. **[1MCPsw 313.4]**

Jaribio hili linapaswa kuwa la kudhamiriwa. Burudani zenye mwelekeo wa kudhoofisha upendo wa vitu vitakatifu na kupunguza furaha yetu katika utumishi wa Mungu hazipaswi kutafutwa na Wakristo. Muziki na kucheza kwa sifa za furaha kwa Mungu wakati wa kuondolewa kwa Sanduku la Agano hazina ulinganifu hata kidogo na upotovu wa dansi za kisasa zinazohusisha pombe na uasherati/uchafu. Tukio hilo lilikusudiwa kumkumbuka Mungu, na kulitukuza Jina Lake takatifu bali kusudi la dansi za leo ni mbinu ya Shetani ya kuwafanya watu wamsahau Mungu, wamvunjie heshima na kumdharau.—Wazee wa Imani na Manabii, 707 (1890). **[1MCPsw 314.1]**

Kutafuta Kuridhika Katika Burudani na Anasa—Adui hutafuta kwa njia nyingi kuvuta akili zetu kutoka katika kujifunza Neno. Wengi anawaongoza kutafuta kuridhika katika burudani na raha zinazoonekana kutamanika kwa moyo wa tamaa za kimwili. Lakini watoto wa kweli wa Mungu hawatafuti furaha yao katika ulimwengu huu; wanatafuta furaha ya kudumu ya makao katika mji wa milele ambapo Kristo anakaa, na ambapo waliokombolewa watapokea thawabu za utii wa matakwa ya Mungu. Hawa hawatamani burudani za muda mfupi na za bei rahisi za maisha haya, zilizo hovyo-ovyo bali furaha ya kudumu

ya mbinguni.—Manuscript 51, 1912. (Mwito Wetu Mkuu, 284.) **[1MCPsw 314.2]**

Mawazo ya Kijinga na Mazungumzo Mizaha-mizaha—Kwa nini msizingatie utajiri usiochunguzika wa Kristo ili mpate kuwaonyesha wengine vito vya Ukweli? ……. Haiwezekani kufanya hivi huku tukijiridhisha au kujiendekeza na roho ya uvivu, isiyotulia, tukitafuta kila mara kitu ambacho kitatosheleza hisia tu, kitu cha kutumbuiza tu na kusababisha kicheko cha kipumbavu… Hatupaswi kuweka akili zetu kwenye mambo kama haya, wakati kuna utajiri usiochunguzika kwetu. Itatuchukua milele yote kuelewa utajiri wa utukufu wa Mungu na wa Yesu Kristo. **[1MCPsw 314.3]**

Lakini akili zinazojishughulisha na usomaji wa kipuuzi/mizaha, hadithi za kusisimua, au kutafuta burudani hazimfikirii Kristo na haziwezi kufurahi katika ukamilifu wa upendo Wake. Akili inayofurahia mawazo ya kipumbavu na mazungumzo ya kipuuzi haina furaha ya Kristo kama vile vilima vya Gilboa vilivyokuwa na umande au mvua-2Sam 1.—The Review and Herald, Machi 15, 1892. **[1MCPsw 315.1]**

Kimbunga cha Msisimko—Miji ya leo inazidi kuwa kama Sodoma na Gomora. Sikukuu ni nyingi; kimbunga cha msisimko na raha huwavutia maelfu kutoka kwenye majukumu ya maisha. Michezo ya kusisimua—kutazama maigizo, mbio za farasi, kamari, unywaji pombe, na sherehe za uovu—huchochea kila aina ya tamaa. **[1MCPsw 315.2]**

> Vijana huchukuliwa na mkondo maarufu. Wale wanaojifunza kupenda burudani kwa ajili yao wenyewe hufungua mlango wa mafuriko ya majaribu. Wanajisalimisha kwenye raha/anasa za kijamii zisizo na msingi wowote. Wanaongozwa kutoka aina moja ya upotovu hadi nyingine, hadi wanapopoteza hamu na uwezo wa maisha ya manufaa. Matarajio yao ya kidini yanapoa; maisha yao ya kiroho yanatiwa giza. Vitivo/viungo vyote vya roho vyenye heshima, vyote vinavyounganisha

mwanadamu na ulimwengu wa kiroho, vimeharibika.—Shuhuda wa Kanisa 9:89, 90 (1909). **[1MCPsw 315.3]**

Sherehe za Kustarehe—Wengi huwaruhusu vijana kuhudhuria sherehe za starehe, wakifikiri kwamba burudani ni muhimu kwa afya na furaha; lakini kuna hatari gani katika njia hii! Kadiri hamu ya starehe inavyotoshelezwa, ndivyo inavyokuzwa zaidi na ndivyo inavyozidi kuwa na nguvu. Uzoefu wa maisha kwa kiasi kikubwa umeundwa na kujiridhisha wenyewe katika burudani. Mungu anatuamuru tujihadhari. "Anayejidhania kuwa amesimama na aangalie asianguke" (1 Wakorintho 10:12).—*Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi*, 347 (1913). **[1MCPsw 315.4]**

Upuuzi ni Hatari—Kielelezo kimoja tu kinatolewa kwa vijana, lakini maisha yao yanalinganishwaje na maisha ya Kristo? Ninahisi wasiwasi na kengele ya tahadhari ninaposhuhudia kila mahali upuuzi wa vijana wa kiume na wa kike wanaodai kuamini Ukweli. Mungu haonekani kuwa katika mawazo yao. Akili zao zimejaa upuuzi tu. Mazungumzo yao ni maongezi matupu tu ya ujinga tu. Wana sikio makini la kusikiliza muziki, na Shetani anajua ni viungo gani vya kuchochea ili kuhuisha, kuchukiza, kujaza, kuzama, na kuvutia akili ili Kristo asitamaniwe. Matamanio ya kiroho ya nafsi kwa ajili ya maarifa ya Kiungu, kwa ajili ya ukuaji wa neema, yako katika hali ya ukame.—Shuhuda wa Kanisa 1:496, 497 (1867). **[1MCPsw 315.5]**

Kujiridhisha nafsi au Kujiendekeza Hunyang'anya Ubongo Nguvu Zake—Shahidi yule yule aliyeandika uchafu wa Belshaza yupo nasi popote tunapoenda. Kijana, msichana, huenda usitambue kwamba Mungu anakutazama; unaweza kuhisi kwamba uko huru kutekeleza misukumo ya moyo wa asili, ili uweze kujifurahisha katika mambo ya kawaida na ya kipuuzi, lakini kwa mambo haya yote lazima utoe hesabu. Kadri unapopanda, utavuna, na ikiwa unachukua msingi kutoka kwa nyumba yako, ukiiba ubongo wako lishe yake na mishipa yako ya fahamu nguvu zake kwa upotovu na kujifurahisha kwa hamu ya

kula na tamaa, utakuwa na hesabu ya kumlipa Yeye asemaye, “Nayajua matendo yako.”—The Review and Herald, Machi 29, 1892. **[1MCPsw 316.1]**

Raha Isiyopambanua Huifanya Akili Iwe finyu/mbilikimo—Kama vile kula chakula cha kimwili haraka kunadhuru afya ya mwili, vivyo hivyo kula kwa ulafi kila kitu chenye mfano wa raha huifanya akili kuwa ndogo, na kuisababisha kukataa chakula cha kiroho kinachotolewa. Akili hufundishwa kutamani starehe/raha kama vile mlevi anavyotamani glasi ya pombe. Inaonekana haiwezekani kupinga jaribu. Kufikiri kwa busara ni jambo lisilopendeza kwa sababu uwasilishaji hauridhishi. Hakuna kitu kinachopendeza katika wazo la kusoma na kujifunza Maneno ya uzima wa milele.—Letter 117, 1901. **[1MCPsw 316.2]**

Burudani Hatari—Burudani yoyote inayowazuiaesyu kupata faragha ya sala, kwa ibada kwenye madhabahu ya sala, au kwa kushiriki katika mkutano wa maombi si salama, bali ni hatari.—Shuhuda wa Kanisa 3:223 (1872). **[1MCPsw 316.3]**

Kuendekeza Hamu Huharibu Afya ya Mwili na Roho—Je, unafikiri, kijana, katika kuchagua kanuni zako za utendaji na kuiruhusu akili yako ishindwe na ushawishi, unajenga tabia yako kwa umilele? Huwezi kumficha Mungu chochote. Unaweza kufanya mazoea mabaya kwa siri, lakini haijafichwa kwa Mungu na malaika. Wanayaona mambo haya na lazima ukutane nayo tena. Mungu hafurahishwi nawe; unahitajika kuwa mbele zaidi ya kile ulicho nacho sasa katika maarifa ya kiroho. **[1MCPsw 317.1]**

Pamoja na fursa na nafasi zote ambazo Mungu amekujalia kuwa nazo, huna matendo yanayoendana nazo. Unao wajibu kwa wengine, na wajibu unaoeleweka nusu-nusu utatekelezwa nusu-nusu. Kutakuwa na makosa na kasoro ambazo si tu zitakudhuru wewe mwenyewe, bali zitasaidia kukomaza mazoea mabaya kwa wengine. Unaendekeza tabia mbaya ya ulafi zinazodhuru afya yako ya mwili na roho. Umekuwa ukiishi Maisha yasiyo na kiasi, kwa kufuata tabia na desturi za ulimwengu, na afya yako imejeruhiwa na ulafi wako. Ubongo umefunikwa na ukungu, na

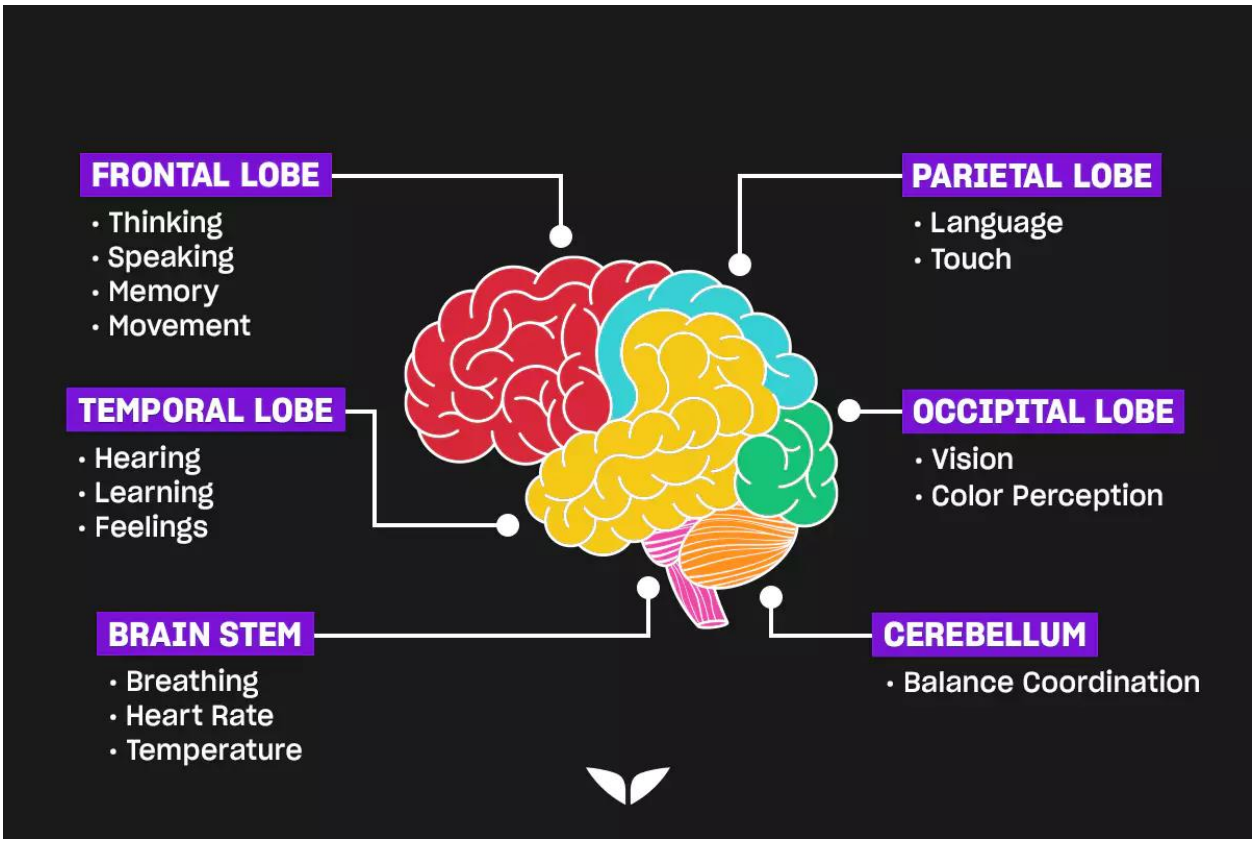
hutakuwa na mawazo safi na salama hadi tabia na mazoea yako yapatane na sheria za Mungu za asili.—Letter 36, 1887. **[1MCPsw 317.2]**

Epuka Majaribu—Epuka kujikimbiza katika majaribu. Majaribu yanapokuzunguka, na huwezi kudhibiti hali zinazokuweka wazi, basi unaweza kudai ahadi ya Mungu na kwa ujasiri na nguvu ya ufahamu kusema, "Nayaweza mambo yote katika Yeye anitiaye nguvu" (Wafilipi 4:13). Kuna nguvu kwenu nyote katika Mungu. Lakini hutawahi kuhisi hitaji lako la nguvu hiyo ambayo pekee ndiyo inaweza kukuokoa pasipo kuhisi udhaifu wako na dhambi yako. **[1MCPsw 317.3]**

> Yesu, Mwokozi wako wa thamani, sasa anakuita usimame imara kwenye jukwaa la Ukweli wa milele. Ukiteseka pamoja Naye, Yeye atakuvika taji la utukufu katika ufalme wake wa milele. Ukiwa tayari kutoa dhabihu kikamilifu kwa ajili Yake, basi Yeye atakuwa Mwokozi wako. Lakini ukichagua njia yako mwenyewe, utaendelea kutembea gizani hadi itakapoonekana umechelewa sana kupata thawabu ya milele.—Shuhuda wa Kanisa 3:45, 46 (1872). **[1MCPsw 317.4]**

Thamini Tamaa ya Haki—Penda haki kwa sababu ni sahihi, na uchanganue hisia zako, mawazo yako, kwa mwanga wa Neno la Mungu. Tamaa ya makuu isiyo sahihi itakuongoza kwenye huzuni kwa uhakika kama unavyokubali. Ninajaribu kuelewa maneno na misemo iliyosemwa kuhusiana na jambo hili, na kalamu yangu inaposita kwa muda, maneno yanayofaa huja akilini mwangu. Nataka wewe unielewe mimi. **[1MCPsw 318.1]**

Thamini tamaa itakayomletea Mungu utukufu kwa sababu imetakaswa na Roho Mtakatifu. Acha mafuta matakatifu, yanayotoka kwenye matawi mawili ya mizeituni, yawake kwa mng'ao mtakatifu juu ya madhabahu ya nafsi yako. Kazi ya matawi haya ya mizeituni inawakilisha ushiriki mkubwa wa Roho Mtakatifu-Zekaria 2.—Letter 123, 1904. **[1MCPsw 318.2]**

FRONTAL LOBE
• Thinking
• Speaking
• Memory
• Movement
PARIETAL LOBE
• Language
• Touch
TEMPORAL LOBE
• Hearing
• Learning
• Feelings
OCCIPITAL LOBE
• Vision
• Color Perception
BRAIN STEM
• Breathing
• Heart Rate
• Temperature
CEREBELLUM
• Balance Coordination

Sura ya 34

Dhamiri

Iinue Dhamiri Kwenye Mahali Pake Pekee pa Mamlaka—Mungu amewapa wanadamu zaidi ya uhai tu kama ulivyo wa mnyama. Yeye "Aliupenda ulimwengu, hata akamtoa Mwanawe pekee, ili kila mtu amwaminiye asipotee, bali awe na uzima wa milele." Bwana Anatarajia wale ambao amewatolea kafara kubwa sana waonyeshe kuthamini na shukrani yao kwa upendo Wake kwa kufuata mfano ambao Kristo amewawekea, wakiishi maisha yanayopatana na mapenzi Yake. Yeye Anatarajia waitikie upendo Aliowaonyesha kwa kujikana nafsi kwa ajili ya wengine. Anatarajia watumie nguvu za akili na mwili katika utumishi Wake. Amewapa mapenzi, na anatarajia watumie zawadi hii ya thamani kwa utukufu Wake. Amewapa dhamiri, na Anapiga marufuku kwamba zawadi hii itumike vibaya kwa njia yoyote ile; badala yake, ni kuinuliwa hadi mahali pa mamlaka ambapo ameipa.—The Southern Watchman, Machi 1, 1904. **[1MCPsw 319.1]**

Dhibiti Dhamiri na Ukuze Tabia ya Urafiki—Sote tunapaswa kukuza tabia ya upole na kujitiisha chini ya udhibiti wa dhamiri. Roho ya Ukweli huwafanya wanaume na wanawake kuwa bora zaidi kati ya wale wanaoipokea mioyoni mwao. Inafanya kazi kama chachu hadi mwili mzima upatanishwe na kanuni zake. Inafungua moyo ambao umegandishwa na uchoyo/ubahili; inafungua mkono ambao umewahi kufungwa kwa mateso ya wanadamu; na upendo na wema huonekana kama matunda yake.—Shuhuda wa Kanisa 4:59 (1876). **[1MCPsw 319.2]**

Dhamiri Safi Ni Zawadi ya Ajabu—Dhamiri isiyo na kosa mbele za Mungu na mwanadamu ni zawadi njema na ya ajabu—Manuscript 126, 1897. (Mwito Wetu Mkuu, 143.) **[1MCPsw 320.1]**

Kukataa Dhamiri Ni Hatari ya Kutisha—Siku baada ya siku wanaume na wanawake wanaamua hatima yao ya milele. Nimeonyeshwa kwamba wengi wako katika hatari kubwa. Mwanadamu anapofanya au kusema chochote ili kupata mwisho wake-kile anataka, hakuna kitu isipokuwa nguvu ya Mungu kinachoweza kumwokoa. Tabia yake inahitaji kubadilishwa kabla ya kuwa na dhamiri njema, isiyo na kosa kwa Mungu na mwanadamu. Nafsi lazima ife, na Kristo lazima amiliki hekalu la roho. Wakati, kwa kukataa nuru ambayo Mungu ametoa, wanadamu wanaitumia vibaya na kuikanyaga dhamiri, wako katika hatari ya kutisha. Ustawi wao wa milele wa baadaye uko hatarini.—Letter 162, 1903. **[1MCPsw 320.2]**

Shetani Hujaribu Kuzamisha Dhamiri—Shetani anatumia ushawishi wake kuizima/kufisha sauti ya Mungu na sauti ya dhamiri, na ulimwengu huufanya kuwa chini ya udhibiti wake. Wanadamu wamemchagua kama kiongozi wao. Wanasimama chini ya bendera yake. Hawatamwendea Kristo ili wapate uzima. Wakiwa wamezama kabisa kwenye mawazo ya anasa wanajitahidi kwa vile vinavyopita na kuharibika pindi tu wanapovitumia.—Manuscript 161, 1897. **[1MCPsw 320.3]**

Hatua Moja Mbaya Hubadilisha Maisha—Dhamiri inapoondolewa ulinzi, kushindwa kufanya jambo lile hasa ambalo Bwana ameliagiza, hatua moja katika barabara ya misingi miovu, mara nyingi hupelekea badiliko kamili la maisha na matendo…… Tuko salama katika kufuata tu mahali ambapo Kristo anaongoza njia. Njia itazidi kuwa wazi, kung'aa na kuzidi kung'aa, hadi siku kamilifu.—Letter 71, 1898. **[1MCPsw 320.4]**

Dhamiri Iliyopotoka Hudhoofika—Dhamiri ikipotoka hudhoofika sana. Inahitaji nguvu ya kukesha kila mara na maombi yasiyokoma. Shuhuda wa Kanisa 2:90, 91 (1868). **[1MCPsw 321.1]**

Dhamiri Iliyokengeukwa Huwa Haiaminiki—Yeye ambaye baada ya kusikia Ukweli hugeukia mbali kwa sababu kuukubali kungezuia mafanikio yake kibiashara na katika mambo yake mwenyewe anageuka mbali na Mungu na nuru. Anauza roho

yake katika soko la bei rahisi. Dhamiri yake haitakuwa ya kutegemewa milele. Amefanya makubaliano na Shetani, akigengeusha dhamiri yake, ambayo ikiwa ingewekwa safi na nyoofu, ingekuwa na thamani zaidi kwake kuliko ulimwengu wote. Yeye anayekataa nuru anakula tunda la kutotii, kama Adamu na Hawa walivyofanya huko Edeni.—Manuscript 27, 1900. **[1MCPsw 321.2]**

Kupoteza Uadilifu wa Fahamu Hulemaza Nguvu—Unapopoteza uadilifu wako wa fahamu, roho yako inakuwa uwanja wa vita wa Shetani; una mashaka na hofu za kutosha kutia ganzi nguvu zako na kukusukuma kukata tamaa. Neema na kibali cha Mungu ilipoondoka, unajua kwamba baadhi yenu mmejaribu kutafuta kitu mbadala kujaza nafasi iliyoachwa kwa kupoteza ushuhuda wa Roho Mtakatifu kwamba wewe ni mtoto wa Mungu katikakati ya msisimko wa kidunia na jamii ya walimwengu.—Letter 14, 1885. **[1MCPsw 321.3]**

Dhamiri Iliyotendewa vibaya Hugeuka Kuwa Dhalimu—Dhamiri ikikengeuka huwa mtawala dhidi ya dhamiri zingine.—Letter 88, 1896. **[1MCPsw 321.4]**

Shetani Hutawala Dhamiri Iliyotiwa ganzi kwa Pombe—Mlevi huuza akili yake kwa kikombe cha sumu. Shetani hudhibiti akili yake, nia yake, busara yake, dhamiri yake. Mtu kama huyo anaharibu hekalu la Mungu. Kunywa chai husaidia kufanya kazi hii hii. Hata hivyo, ni wangapi wanaoweka mawakala hawa wa uharibifu kwenye meza zao, na hivyo kuzima faida za mbingu.—Manuscript 130, 1899. (Kiasi, 79, 80.) **[1MCPsw 321.5]**

> **Lishe Huathiri Dhamiri**—Chakula kibaya na kinachosisimua husisimua damu, huamsha mfumo wa neva, na mara nyingi hufifisha mitazamo ya kimaadili ili akili, busara na dhamiri zitawaliwe na misukumo ya kihisia.—*Kiasi cha Kikristo na Afya na Usafi katika Biblia*, 134, 1890. (Mashauri kwa Lishe na Chakula, 243.) **[1MCPsw 322.1]**

Afya na Dhamiri—Afya ni baraka isiyopimika, na ambayo inahusiana kwa karibu zaidi na dhamiri na dini kuliko wengi wanavyofikiria. Inahusiana sana na uwezo wa mtu. Kila

mtuchungaji anapaswa kuhisi kwamba kama angekuwa mlinzi mwaminifu wa kundi, lazima ahifadhi nguvu zake zote katika hali nzuri kwa ajili ya huduma bora iwezekanavyo.—Watendakazi wa Injili, 175 (1893). (Mashauri kwa Afya 566.) **[1MCPsw 322.2]**

Dhamiri Yenye Ufanisi Katika Kurejesha Afya—Ikiwa umelemewa na kupata uchovy, huhitaji kujikunja kama majani kwenye tawi lililokauka. Furaha na dhamiri safi ni bora kuliko dawa za kulevya na itakuwa wakala mwenye ufanisi katika kurejeshwa kwako kwa afya.—The Health Reformer, Juni, 1871. (Maisha Yangu Le0, 177.) **[1MCPsw 322.3]**

Inawezekana Kukosea kwa Dhamiri—Wazo hilo linafuatiliwa na wengi kwamba mtu anaweza kufanya chochote ambacho anaamini kwa dhamiri kuwa sahihi. Lakini swali ni, Je, mtu huyo ana dhamiri njema, iliyofundishwa vizuri, au ina upendeleo/ubaguzi na kupotoshwa na mitazamo yake mwenyewe? Dhamiri haipaswi kuchukua nafasi ya "Bwana asema hivi." Dhamiri zote haziwezi kupatana na hazidhibitiwi na upande mmoja tu. Dhamiri zingine hazina uhai-zimekufa, zimeungua kama chuma kwenye moto. Watu wanaweza kuwa wamekosea kwa dhamiri na pia wako sahihi kwa dhamiri. Paulo hakuamini katika Yesu wa Nazareti, na aliwawinda Wakristo kutoka mji hadi mji, akiamini kweli kwamba alikuwa akimtumikia Mungu-akimtolea huduma kwa Mungu.—Letter 4, 1889. **[1MCPsw 322.4]**

Mitazamo ya Kibinadamu ni Mwongozo Usio imara—"Taa ya mwili ni jicho; basi, ikiwa jicho lako ni safi, mwili wako wote utakuwa na nuru. Lakini ikiwa jicho lako ni bovu, mwili wako wote utakuwa na giza. Basi, ikiwa nuru iliyo ndani yako ni giza, giza hilo ni kubwa sana!" (Mathayo 6:22). **[1MCPsw 322.5]**

Maneno haya yana maana halisi na ya mfano. Yamejaa Ukweli kuhusu jicho la mwili, ambalo tunalitumia kuona vitu vya nje. Na pia ni Kweli kuhusu jicho la kiroho, dhamiri, ambayo tunaitumia kutathmini mema na mabaya. Ikiwa jicho la roho, dhamiri, ni lenye afya kabisa, roho itafundishwa ipasavyo. **[1MCPsw 323.1]**

Lakini dhamiri inapoongozwa na mitazamo ya kibinadamu, ambayo haijatiishwa na kulainishwa na neema ya Kristo, akili inakuwa katika hali ya ugonjwa. Mambo hayaonekani katika hali

yake halisi. Mawazo yanafanywa, na jicho la akili huona mambo katika nuru ya uongo, iliyopotoka. [1MCPsw 323.2]

Unahitaji macho safi na yenye huruma. Dhamiri yako imetumiwa vibaya, na imekuwa ngumu, lakini ukifuata njia sahihi, unyeti wa hisia uliofanywa upya utakujia.—Letter 45, 1904. [1MCPsw 323.3]

Tunapoweza Kuamini Dhamiri—Lakini mtu anasema, "Dhamiri yangu hainihukumu kwa kutozishika amri za Mungu." Lakini katika Neno la Mungu tunasoma kwamba kuna dhamiri nzuri na mbaya, na ukweli kwamba dhamiri yako haikuhukumu kwa kutozishika sheria za Mungu hauthibitishi kwamba hujahukumiwa mbele Zake. [1MCPsw 323.4]

Chukua dhamiri yako kwa Neno la Mungu na uone kama maisha na tabia yako vinaendana/vinapatana na kiwango cha haki ambacho Mungu amekifunua hapo. Kisha unaweza kuamua kama una imani ya akili au la na aina gani ya dhamiri yako. Dhamiri ya mwanadamu haiwezi kuaminiwa isipokuwa iko chini ya ushawishi wa neema ya Mungu. Shetani hutumia dhamiri isiyoangaziwa, na hivyo kuwaongoza watu katika kila aina ya udanganyifu, kwa sababu hawajafanya Neno la Mungu kuwa mshauri wao. Wengi wamebuni Injili yao wenyewe kwa njia ile ile kama walivyojitengenezea sheria yao wenyewe mahali pa Sheria ya Mungu-wamefanya sheria yao kuwa mbadala wa sheria ya Mungu.—The Review and Herald, Septemba 3, 1901. [1MCPsw 323.5]

Neno la Mungu ndio Msingi—Haitoshi kwa mtu kujiona salama katika kufuata maagizo ya dhamiri yake… Swali linalopaswa kutatuliwa ni, Je, dhamiri inapatana na Neno la Mungu? Ikiwa sivyo, hakuna usalama, kwani utadanganya/itadanganywa. Dhamiri lazima iangazwe na Mungu. Muda lazima utolewe kwa ajili ya kujifunza Maandiko na maombi. Hivyo akili itaimarishwa na kutulia.—Letter 21, 1901. (Mwito Wetu Mkuu, 143.) [1MCPsw 324.1]

Je, Dhamiri Inabadilisha Maisha Yako?—Unaweza kuwa na dhamiri na dhamiri hiyo inaweza kukuletea usadikisho, lakini swali ni, Je, usadikisho huo ni wakala anayefanya kazi? Je,

usadikisho huo unafikia moyo wako na matendo ya utu wa ndani kwenye mtima wako? Je, kuna utakaso wa hekalu la roho kutokana na unajisi wake? Hilo ndilo tunalotaka, kwa sababu ni wakati kama ulivyokuwa katika siku za wana wa Israeli; na ikiwa kuna dhambi zozote juu yako, usisimame hapa bali usahihishe kwa kuziondoa hizi dhambi mbali nawe—Manuscript 13, 1894. **[1MCPsw 324.2]**

Ushawishi wa Ukweli Kwenye Dhamiri na Moyoni—Mtunga Zaburi anasema, "Kufafanuliwa kwa Maneno Yako kwatia nuru; Huwapa ufahamu wajinga" (Zaburi 119:130). Ukweli unapofanya kazi kwenye dhamiri pekee, husababisha wasiwasi mwingi; lakini Ukweli unapokaribishwa moyoni, nafsi yote hutekwa kwa Yesu Kristo. Hata mawazo hukamatwa/hutekwa, kwa maana akili ya Kristo hufanya kazi pale ambapo mapenzi yanatiishwa kwa mapenzi ya Mungu. "Iweni na nia hii ndani yenu, ambayo ilikuwamo pia ndani ya Kristo Yesu" (Wafilipi 2:5). Yeye ambaye Bwana humwachilia huru yuko huru kweli, na hawezi kuletwa katika utumwa wa dhambi.—Manuscript 67, 1894. **[1MCPsw 324.3]**

Ukweli Ulioshikiliwa na Dhamiri Pekee Utasumbua na Kukoroga-koroga Akili tu—Kwa dhamiri yake kila Myahudi mwaminifu alikuwa ameshawishika kwamba Yesu Kristo alikuwa Mwana wa Mungu, lakini moyo katika kiburi na tamaa yake haukukubali. Upinzani ulidumishwa dhidi ya nuru ya Ukweli, ambayo walikuwa wameamua kuipinga na kuikataa. Ukweli unaposhikiliwa kama Ukweli na dhamiri pekee, wakati moyo haujachochewa na kufanywa kuwa wa kukubali, ukweli husumbua akili tu. Lakini Ukweli unapopokelewa kama ukweli na moyo, umepitia dhamiri na kuteka roho kwa kanuni zake safi. Umewekwa moyoni na Roho Mtakatifu, ambaye huufinyanga kwenye akili ili nguvu yake ya kuongoa ionekane katika tabia.—Manuscript 130, 1897. **[1MCPsw 324.4]**

Mungu Halazimishi Dhamiri—Mungu halazimishi kamwe mapenzi/nia au dhamiri, lakini hatua ya Shetani ya kila mara—kuwadhibiti/kuwatawala wale ambao hawezi kuwashawishi vinginevyo—ni kulazimishwa kwa ukatili. Kupitia hofu au nguvu

anajitahidi kutawala dhamiri na kujipatia heshima.—Pambano Kuu 591 (1888). **[1MCPsw 325.1]**

Pale Dhamiri Inapokuwa Mwongozo Sahihi—Yeye ambaye dhamiri yake ni mwongozo madhubuti hatasitasita pale nuru itakapomwangazia kutoka kwenye Neno la Mungu. Hataongozwa na ushauri wa kibinadamu. Hataruhusu biashara za kidunia kuwa kikwazo cha utii kwa Mungu. Ataweka kila maslahi au tamaa za ubinafsi mlangoni pa uchunguzi na atakaribia Neno la Mungu kama mtu ambaye shauku yake ya milele inaning'inia kwenye mizani.—Manuscript 27, 1900. **[1MCPsw 325.2]**

Hisia na Tamaa Zilizowekwa Chini ya Akili/mantiki na Dhamiri—Kama hatungefanya dhambi, ni lazima tuepuke mwanzo wake. Kila hisia na tamaa/shauku lazima zifuatwe chini ya akili/mantiki na dhamiri. Kila hisia na wazo lisilo takatifu lazima lifutwe mara moja. Jiwekeni katika sehemu/chumba cha faragha, wafuasi wa Kristo. Ombeni kwa imani na kwa moyo wote. Shetani anaangalia ili kunasa miguu yenu. Lazima muwe na msaada kutoka juu ikiwa mtaepuka hila zake.—Shuhuda wa Kanisa 5:177 (1882). **[1MCPsw 325.3]**

Lakini ni juu yako kudhibiti kila hisia na shauku, kwa kuzitii akili na dhamiri kwa utulivu. Kwa njia hiyo, Shetani hupoteza uwezo wake wa kudhibiti akili.—The Review and Herald, Juni 14, 1892. (Mwito Wetu Mkuu, 87.) **[1MCPsw 326.1]**

Kovu Hubaki Daima—Je, mtu huyo asiye mwaminifu alipata nini kutokana na sera yake ya kidunia? Je, alilipa gharama kubwa kiasi gani kwa mafanikio yake? Ametoa dhabihu utu wake wa heshima na ameanza njia inayoelekea kwenye upotevu. Anaweza kuongoka; anaweza kuona uovu wa ukosefu wake wa haki kwa wanadamu wenzake—na, kadiri iwezekanavyo, kulipa fidia; lakini makovu ya dhamiri iliyojeruhiwa yatabaki milele.—The Signs of the Times, Februari 7, 1884. (The SDA Bible Commentary 3:1158) **[1MCPsw 326.2]**

Neema ya Kristo Inatosha kwa Dhamiri Yenye Hatia—Dhambi inapojitahidi kushindana ili kupata utawala moyoni, hatia inapokandamiza roho na kuilemea dhamiri, wakati kutokuamini huweka mawingu akilini, wewe kumbuka kwamba neema ya Kristo inatosha kushinda dhambi na kuondoa giza. Tunapoingia katika ushirika na Mwokozi, tunaingia katika eneo la amani.—Huduma ya Uponyaji, 250 (1905). **[1MCPsw 326.3]**

Unaweza Kujifanya Unavyochagua—Tena nakuonya kama mtu ambaye lazima atimize mistari hii katika siku hiyo ambayo kesi ya kila mtu itaamuliwa. Jisalimishe kwa Kristo bila kuchelewa; Yeye pekee, kwa nguvu ya neema Yake, anaweza kukuokoa kutoka kwenye uharibifu. Yeye pekee Ndiye anayeweza kuleta nguvu zako za kimaadili na kiakili katika hali ya afya. Moyo wako unaweza kuwa na joto-joto kwa upendo wa Mungu; uelewa wako, wazi na wenye ukomavu; dhamiri yako, iliyoangazwa, iliyohuishwa, na safi; mapenzi yako, yaliyonyooka na yaliyotakaswa, yakiwa chini ya udhibiti wa Roho wa Mungu. Unaweza kuwa kile utakachokichagua. Ikiwa sasa utakabiliana na mambo sahihi, utaacha kutenda mabaya na kujifunza kufanya mema, basi utakuwa na furaha kweli; utafanikiwa katika vita vya maisha na kuinuka kwa utukufu na heshima katika maisha bora kuliko haya. “Chagueni leo nani mtakayemtumikia” (Yoshua 24:15).—Shuhuda wa Kanisa 2:564, 565 (1870). **[1MCPsw 326.4]**

Kutoingilia AU Kuchezea Dhamiri za Wengine—Dhamiri kuhusu mambo ya Mungu ni hazina takatifu, ambayo licha ya nafasi mtu aliyonayo, hakuna mwanadamu mwenye haki ya kuiingilia. Nebukadreza aliwapa Waebrania nafasi nyingine, na walipoikataa, alikasirika sana na akaamuru tanuru la moto liwashwe moto mara saba kuliko ilivyokuwa kawaida. Aliwaambia wale mateka kwamba angewatupa kwenye tanuru hii. Akiwa amejaa imani na uaminifu, jibu likaja, Mungu wetu tunayemtumikia, Yeye Anaweza kutuokoa; asipofanya hivyo,

vema: tunajikabidhi kwa Mungu mwaminifu.—Letter 90, 1897. **[1MCPsw 327.1]**

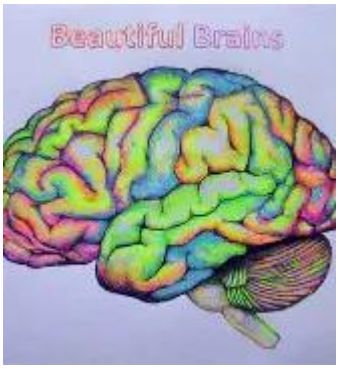
Hakuna Kigezo kwa Wengine—Mungu hataki ufanye dhamiri yako kuwa kigezo kwa wengine. Una wajibu wa kutekeleza, ambao ni kujifanya mchangamfu na kukuza hisia zako za kutokuwa na ubinafsi hadi iwe furaha yako kubwa kuwafanya wote wanaokuzunguka wawe na furaha.—Shuhuda wa Kanisa 4:62 (1876). **[1MCPsw 327.2]**

Wazazi Kuwasaidia Watoto Kudumisha Dhamiri Safi—Nimeagizwa kuwaambia wazazi, Fanya yote uwezayo kuwasaidia watoto wako kuwa na dhamiri safi na iliyotakasika. Wafundishe kula Neno la Mungu. Wafundishe kwamba wao ni watoto wadogo wa Bwana. Msisahau kwamba Yeye amewateua kuwa walinzi wao. Ukiwapa chakula kinachofaa na kuwavika vizuri, na ukiwafundisha Neno la Bwana kwa bidii, mstari juu ya mstari, amri juu ya amri, hapa kidogo na pale kidogo, kwa maombi mengi kwa Baba yetu wa mbinguni, juhudi zako zitakuwa na thawabu.—Manuscript 4, 1905. **[1MCPsw 327.3]**

Dhamiri Kutakaswa—Kila chumba katika hekalu la roho kimechafuliwa kwa kiasi fulani, na kinahitaji kutakaswa. Chumba cha dhamiri chenye utando kufikiwa. Madirisha ya roho yatafungwa duniani na kufunguliwa wazi kuelekea mbinguni ili miale angavu ya Jua la haki iweze kufikiwa kwa uhuru. Kumbukumbu itaburudishwa na kanuni za Biblia. Akili inapaswa kuwekwa wazi na safi ili ipate kutofautisha kati ya mema na mabaya. Unaporudia sala ambayo Kristo aliwafundisha wanafunzi Wake, na kisha kujitahidi kuijibu katika maisha ya kila siku, Roho Mtakatifu ataifanya upya akili na moyo na atakupa nguvu ya kutekeleza makusudi makuu na matakatifu.—Manuscript 24, 1901. **[1MCPsw 327.4]**

Dhamiri Safi Huleta Amani Kamilifu—Amani ya ndani na dhamiri isiyo na kosa kwa Mungu itahuisha na kuimarisha akili kama umande unaomwagika kwenye mimea laini. Mapenzi/Nia hiyo huelekezwa na kudhibitiwa ipasavyo, na

huwa na uamuzi zaidi, lakini haina upotovu. Tafakari zinapendeza kwa sababu zimetakaswa. Utulivu wa akili ambao unaweza kuwa nao utawabariki wote unaoshirikiana nao. Amani na utulivu huu, baada ya muda, utakuwa wa asili na utaakisi miale yake ya thamani juu ya wote wanaokuzunguka, ili kuakisiwa tena juu yako. Kadiri unavyoonja amani hii ya mbinguni na utulivu wa akili, ndivyo utakavyoongezeka zaidi. Ni furaha hai, yenye uzima na uchangamfu, haizifanyi nguvu za maadili kusinzia au kupotea nguvu bali huziamsha ili ziweze kufanya kazi ya bidii zaidi. Amani kamili ni sifa ya mbinguni ambayo malaika wanayo. Acha Mungu akusaidie ili uweze kuwa mmiliki wa amani hii.—Shuhuda wa Kanisa 2:327 (1869). **[1MCPsw 328.1]**

Sehemu ya 8—Kanuni Elekezi katika Elimu

Sura ya 35

Ushawishi wa Mtazamo

Sheria katika Ulimwengu wa Kiakili na Kiroho—Ni sheria ya asili ya kiakili na kiroho ambayo kwa kutazama sisi wanadamu tunabadilishwa. Akili huratibiwa polepole kwa kulingana na mada ambazo huziruhusu kukaa juu yake. Inaunganishwa na kile ambacho imezoea kupenda na kuheshimu.—Pambano Kuu, 555 (1888). **[1MCPsw 331.1]**

Kutazama Uovu Kuliharibu Watu wa Kabla ya Gharika—Kwa kutazama uovu, wanadamu walibadilishwa na kuwa mfano wake, hadi Mungu alipoweza kuvumilia uovu wao tena, nao wakafagiliwa na gharika.—Special Testimonies on Education, 43, 44, Mei 11, 1896. (*Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu*, 421, 422.) **[1MCPsw 331.2]**

Kubadilika Kuwa Bora Zaidi—Tukimtazama Yesu tunapata mitazamo angavu na iliyo wazi zaidi kuhusu Mungu, na kwa kumtazama Yeye tunabadilishwa. Wema, upendo kwa wenzetu, unakuwa silika yetu ya asili. Tunakuza tabia ambayo ni sawa na tabia ya Kiungu. Tunakua katika mfano Wake, tunapanua uwezo wetu wa kumjua Mungu. Tunapozidi kuingia katika ushirika na ulimwengu wa mbinguni, na tuna nguvu inayoongezeka daima, ya kupokea utajiri wa maarifa na hekima ya milele.—Mifano ya Masihi, 355 (1900). **[1MCPsw 331.3]**

Kubadilika na Kuwa Mbaya Zaidi—Ni kwa kutazama ndipo tunapobadilika. Na kadiri maagizo hayo matakatifu ambayo Mungu amewafungulia wanadamu, ukamilifu na utakatifu wa tabia Yake unavyopuuzwa na akili za watu zinavutiwa na mafundisho na nadharia za wanadamu, ni ajabu iliyoje kwamba kumefuata kupungua kwa uchaji-Mungu katika kanisa. Bwana

asema, “Wameniacha Mimi, niliye chemchemi ya maji ya uzima, wamejichimbia mabirika, mabirika yavujayo, yasiyoweza kuweka maji” (Yeremia 2:13).—Pambano Kuu, 478 (1911). **[1MCPsw 332.1]**

Maisha Hubadilika kwa Kuona—Neno la Mungu ni taa ya miguu yetu na mwanga wa njia yetu. “Neno Lako nimeliweka moyoni mwangu, nisije nikakutenda dhambi Wewe” (Zaburi 119:11). Moyo unaoshughulika na Neno la Mungu huimarishwa na kuzingirwa na ngome dhidi ya Shetani. Wale wanaomfanya Kristo kuwa rafiki yao wa kila siku na rafiki wa karibu watahisi kwamba nguvu za ulimwengu usioonekana zimewazunguka, na kwa kumtazama Yesu watafanana na sura Yake. Kwa kutazama wanabadilishwa na kuwa mfano wa kimungu; tabia zao hulainishwa, kusafishwa, kuboresha na kuheshimishwa kwa ajili ya ufalme wa mbinguni [By beholding we become changed to be like Him].—Shuhuda wa Kanisa 4:616 (1881). **[1MCPsw 332.2]**

Mtazamo Teule—Mungu hataki tusikie yote yanayopaswa kusikilizwa au kuona yote yanayopaswa kuonekana. Ni baraka kubwa kufunga masikio yetu ili tusisikie, na macho ili tusione. Wasiwasi mkubwa zaidi unapaswa kuwa na macho safi ya kutambua mapungufu yetu wenyewe na sikio la haraka la kukubali karipio na mafundisho yote yanayohitajika, ili kwa kutozingatia kwetu na kutojali tuyaache yateleze na kupotea na kuwa wasikilizaji wasahaulifu tu na wala sio watendaji wa kazi.—Shuhuda wa Kanisa 1:707, 708 (1868). **[1MCPsw 332.3]**

Kuwa Makini na Nguvu za Utambuzi—Ukiitwa kuhudhuria mkutano wa baraza, jiulize mwenyewe kama vitivo/uwezo wako wa utambuzi uko katika hali nzuri ya kupima na kuchakata ushahidi. Ikiwa hauko katika hali nzuri, ikiwa ubongo wako

umechanganyikiwa, wewe huna haki ya kushiriki katika mkutano. Je, wewe una hasira kali? Je, mudi/temper/hisia zako ni tamu na yenye harufu nzuri, au inasumbuliwa na haipendezi na ina jeuri na haikubaliki kiasi kwamba utaongozwa kufanya maamuzi ya haraka/harara? Je, unahisi kama ungependa kupigana na mtu? Basi usiende kwenye mkutano; kwani ukienda hakika utamvunjia Mungu heshima. **[1MCPsw 332.4]**

Chukua shoka na ukate kuni au fanya mazoezi ya mwili au kazi za mikono, hadi roho yako isiwe na jazba na itulie hata kuweza kushaurika. Kama vile tumbo lako linavyosababisha vurugu/usumbufu katika ubongo wako, maneno yako yatasababisha vurugu/usumbufu katika mkusanyiko. Matatizo mengi husababishwa na viungo vya umeng'enyaji wa chakula vilivyoharibika kuliko wengi wanavyotambua.—Manuscript 62, 1900. (Huduma ya Tiba, 295.) **[1MCPsw 333.1]**

Mtazamo Unaoathiriwa na Tabia za Kimwili Unaodhibitiwa na Dhamiri—Wale ambao wangependa kuwa na akili timamu ili kutambua mbinu za Shetani lazima tamaa zao za mwili na hamu ya chakua vidhibitiwe na akili na dhamiri. Matendo ya kimaadili na ya shauku ya nguvu za juu za akili ni muhimu kwa ukamilifu wa tabia ya Kikristo. Na nguvu au udhaifu wa akili una uhusiano mkubwa na manufaa yetu katika ulimwengu huu na wokovu wetu wa mwisho.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. (Jumbe kwa Vijana, 236, 237) **[1MCPsw 333.2]**

Mazoezi Huboresha Utambuzi—Ubongo na misuli sharti vishughulishwe kwa kiasi kikubwa na kwa uwiano sawa-sambamba, ili afya na nguvu zidumishwe. Kisha vijana wanaweza kuleta katika kujifunza Neno la Mungu mtazamo mzuri na neva zilizosawazishwa vizuri. Watakuwa na mawazo mazuri ya busara/mantiki na wanaweza kuhifadhi vitu vya thamani vinavyoletwa kutoka kwenye Neno. Watachambua na kumeng'enya Ukweli Wake na matokeo yake watakuwa na uwezo wa ubongo kutambua Ukweli ni nini. Kisha, kadiri hali inavyohitaji, wanaweza kumpa kila mtu anayeuliza sababu ya tumaini lililo ndani yao kwa upole

na hofu.—Shuhuda wa Kanisa 6:180 (1900). **[1MCPsw 333.3]**

Kuongezeka kwa Ukamilifu Huongeza Mtazamo—Kadiri mwanadamu anavyokaribia ukamilifu wa maadili, ndivyo hisia zake zinavyozidi kuwa makini, ndivyo anavyozidi kuwa makini/mkali katika mtazamo wake wa dhambi, na ndivyo anavyozidi kuwa na huruma kwa wanaoteseka.—Pambano Kuu, 570 (1911). **[1MCPsw 333.4]**

Huzuni Ilififisha Uelewa wa Mariamu—Kisha akageuka kinyume na upande waliko malaika, akifikiri kwamba lazima apate mtu ambaye angeweza kumwambia kile kilichotendeka juu ya mwili wa Yesu. Sauti nyingine ilimwambia, "Mwanamke, Je, unalia nini? Unamtafuta nani?" Kupitia macho yake yaliyofifia machozi Mariamu aliona umbo la mwanadamu, na akifikiri kwamba alikuwa mtunza bustani, alisema, "Bwana, ikiwa wewe umemchukua, niambie ulipomweka, nami nitamchukua."—Tumaini la Vizazi Vyote, 790 (1898). [1MCPsw 334.1]

Alimtambua Yesu kwa Sauti Yake—Lakini sasa kwa sauti Yake ya kawaida Yesu alimwambia, "Mariamu." Sasa alijua kwamba huyu Mtu sio mgeni aliyekuwa akimzungumzia, na akageuka akamwona Kristo aliye hai mbele yake. Katika furaha yake alisahau kwamba alikuwa amesulubiwa. Akimrukia, kana kwamba anakumbatia miguu Yake, alisema, "Raboni."—Tumaini la Vizazi Vyote, 790 (1898). **[1MCPsw 334.2]**

Tamaa Yazimisha Vitivo vya Ufahamu—Mkombozi wa ulimwengu alijua kwamba kuendekeza/kujifurahisha kwa hamu ya kula kulikuwa kunaleta udhaifu wa kimwili na kuzima uwezo wa utambuzi ili vitu vitakatifu na vya milele visiweze kutambuliwa. Alijua kwamba kujiridhisha nafsi kulikuwa kunapotosha nguvu za maadili na kwamba hitaji kubwa la mwanadamu lilikuwa ni uongofu—moyoni, akilini na rohoni, kutoka maisha ya kujiridhisha hadi maisha ya kujinyima na kujitoa mhanga.—Letter 158, 1909. [1MCPsw 334.3]

Dhambi Hupunguza au Kufisha kabisa Mtazamo—Ni dhambi inayotia giza akili zetu na kufifisha mitazamo yetu. Dhambi

inaposafishwa na kukamuliwa kutoka mioyoni mwetu, nuru ya ujuzi wa utukufu wa Mungu katika uso wa Yesu Kristo, ikiangazia Neno Lake na kuakisiwa kutoka katika uso wa asili, itazidi kumtangaza kwa ukamilifu zaidi Yeye "Mwenye rehema na neema, mvumilivu, mwingi wa wema na Kweli" (Kutoka 34:6). **[1MCPsw 334.4]**

Katika nuru yake tutaona nuru, hadi akili, moyo na roho vitakapobadilishwa kuwa mfano wa utakatifu Wake.—Huduma ya Uponyaji, 464, 465 (1905). **[1MCPsw 335.1]**

> **Nguvu za Ufahamu Zimetiwa Ukungu**—Kiburi, kujipenda, ubinafsi, chuki, wivu, na husuda vimetia giza nguvu za utambuzi.—Shuhuda wa Kanisa 2:605 (1871). **[1MCPsw 335.2]**

Jinsi Kristo Alivyokabiliana na Akili Zilizofifishwa na Dhambi—Kristo alijinyenyekeza na kuvaa asili ya kibinadamu ili aweze kuwafikia wanadamu walioanguka na kuwainua juu. Lakini dhambi ilikuwa imezitia giza akili za wanadamu, vitivo/uwezo wao ulikuwa umedhoofika na ufahamu wao umefifia, kiasi kwamba hawakuweza kutambua tabia Yake ya kimungu chini ya vazi la ubinadamu. Kutothamini kwao kulikuwa kikwazo kwa kazi aliyotaka kuwafanyia; na ili kuyatia nguvu mafundisho Yake, mara nyingi alilazimika kufafanua na kutetea msimamo Wake. **[1MCPsw 335.3]**

Kwa kurejelea tabia yake ya fumbo/ajabu na ya Kiungu, alitafuta kuwaongoza akili zao katika msururu wa mawazo ambayo yangefaa nguvu inayobadilisha ya Ukweli. Tena, alitumia vitu vya asili ambavyo walikuwa wamevizoea kuonyesha Ukweli wa Kiungu. Kwa hivyo udongo wa moyo uliandaliwa kupokea mbegu nzuri. Aliwafanya wasikilizaji wake wahisi kwamba mambo Yake yalifungamana na yao, kwamba moyo Wake na wao ulijawa huruma katika furaha na huzuni zao. Wakati huo huo waliona ndani Yake udhihirisho wa nguvu na ubora zaidi kuliko ule waliokuwa nao marabi wao walioheshimiwa zaidi. **[1MCPsw 335.4]**

Mafundisho ya Kristo yalikuwa na unyenyekevu, heshima, na nguvu ambazo hawakuzijua hapo awali, na mshangao wao uliotoka bila hiari ulikuwa, "Hakuna mtu aliyewahi kusema kama Huyu." Watu walimsikiliza kwa shangwe.—Shuhuda wa Kanisa 5:746, 747 (1889). **[1MCPsw 335.5]**

Tamaa Zisizodhibitiwa Hudhuru Nguvu ya Utambuzi—Tamaa za mwili zinapaswa kulindwa vikali. Vitivo vya utambuzi hutumika vibaya, hutumika vibaya sana, vinadhulumiwa, wakati shauku zinaporuhusiwa kufanya vurugu. Tamaa za mwili zinapoendekezwa, damu, badala ya kuzunguka kwenye sehemu zote za mwili, na kwa njia hiyo kutuliza na kuponya moyo na kusafisha akili, damu hiyo huwa nyingi kupita kiasi katika viungo vya ndani. Matokeo yake huja magonjwa. Mwanamume hawezi kuwa na afya njema hadi uovu uonekane na kupewa tiba.—Letters from Ellen G. White to Sanitarium Workers 15, Aprili 3, 1900, 18. (Mashauri kwa Afya, 587.) **[1MCPsw 335.6]**

Akili Yaweza Kuelimishwa Kukubali Dhambi—Mchakato mrefu wa maandalizi, ambao ulimwengu hauwezi kuutambua, huendelea moyoni kabla ya Mkristo kutenda dhambi iliyo wazi. Akili haishuki mara moja kutoka usafi na utakatifu hadi upotovu, uharibifu, na uhalifu. Huchukua muda kukengeusha na kushusha wale walioumbwa kwa mfano wa Mungu hadi kufikia hali ya kutisha ya kishetani. Kwa kutazama tunabadilishwa. Kwa kujifurahisha/kuendekeza kwa mawazo machafu mwanadamu anaweza kuelimisha akili yake kiasi kwamba dhambi ambayo hapo awali aliichukia itakuwa ya kupendeza kwake.—Wazee wa Imani na Manabii, 459 (1890). **[1MCPsw 336.1]**

Nguvu Huwa Vitu vya Kuchezea vya Adui [enemies' toys]—Mungu hampi mwanadamu ruhusa ya kukiuka sheria za utu wake. Lakini mwanadamu, kwa kujisalimisha kwenye majaribu ya Shetani kujiridhisha au kuendekeza hali ya kutojizuia, huziweka nguvu za juu chini ya hamu na tamaa za mwili. Hizi zinapopata ukuu, mwanadamu, ambaye aliumbwa mdogo punde kuliko malaika, akiwa na vitivo/nguvu zinazoweza kustawishwa kwa kiwango cha juu zaidi, hujisalimisha ili kudhibitiwa na Shetani.

Na anapata ufikiaji rahisi kwa wale walio katika utumwa wa hamu ya kula-ulafi. Kupitia hali ya kutojizuia au kutokuwa na kiasi, wengine hujisalimisha na kutoa dhabihu nusu na wengine theluthi mbili, ya nguvu zao za kimwili, kiakili, na kimaadili na kwa namna hiyo huwa toys/mwanasesere wa adui kutumiwa atakavyo.—The Review and Herald, Septemba 8, 1874. (Jumbe kwa Vijana) [1MCPsw 336.2]

Shauri kwa Mtu Aliyefikiria Jeraha Wakati Halikuwepo—Dada D amedanganywa katika mambo kadhaa. Amefikiri kwamba Mungu alimwagiza kwa maana maalum, na nyote wawili mmeamini na kutenda ipasavyo. Utambuzi ambao amefikiri alikuwa nao kwa maana *maalum* ni udanganyifu wa adui. Kwa kawaida ni mwepesi kuona, mwepesi kuelewa, mwepesi kutarajia, na kwa asili ana hulka nyeti. Shetani ametumia sifa hizi za tabia kujipatia faida na amewapotosha nyote wawili. **[1MCPsw 336.3]**

Ndugu D, umekuwa mtumwa kwa muda mrefu. Mengi ya yale ambayo Dada D ameyafikiria kuwa ni utambuzi yamekuwa wivu. Amekuwa na mwelekeo wa kuona kila kitu kwa jicho la wivu, kuwa na mashaka, kushuku uovu, kuzungumza uovu, kutoamini karibu kila kitu. Hii husababisha kutokuwa na furaha akilini, kukata tamaa, na shaka, ambapo imani na ujasiri vinapaswa kuwepo. Sifa hizi zisizofaa za tabia ya kutokuwa na furaha, hugeuzia mawazo yake gizani na kuleta huzuni, ambapo yeye huendekeza maovu, huku uwezo wake mwepesi wa utambuzi humfanya kufikiria kwamba amepuuzwa, amedharauliwa na kujeruhiwa, wakati hata hakuna hali kama hiyo… **[1MCPsw 337.1]**

> Sifa hizi zisizofaa za tabia, zenye nia thabiti, sharti zisahihishwe na kufanyiwa matengenezo, la sivyo hatimaye zitasababisha nyote wawili kuharibu imani yenu.—Shuhuda wa Kanisa 1:708, 709 (1868). **[1MCPsw 337.2]**

> **Msijikite Katika Kustaajabu Nguvu za Shetani**—Ni kwa kutazama ndipo tunabadilika. Kwa kuzingatia upendo wa Mungu na Mwokozi wetu, kwa kutafakari ukamilifu wa

tabia ya Mungu na kudai haki ya Kristo kuwa yetu kwa imani, tunapaswa kubadilishwa kuwa mfano ule ule. Basi tusisombe picha zisizopendeza—maovu na upotovu na kukatishwa tamaa, ambayo ni ushahidi wa nguvu za Shetani—kutundika kwenye akili zetu mlolongo wa kumbukumbu, kuzungumzia na kuomboleza mpaka pale roho zetu zinajazwa na kukosa matumaini. Nafsi iliyokata tamaa ni mwili wa giza, si tu kwamba hushindwa kupokea nuru ya Mungu bali pia huifungia nuru mbali na wengine. Shetani anapenda kuona athari za picha za ushindi wake, na kuwafanya wanadamu kukosa imani na kukata tamaa.—Shuhuda wa Kanisa 5:744, 745 (1889). **[1MCPsw 337.3]**

Mvuto wa Mazingira—Kadiri mgonjwa anapokuwa nje kwenye hewa wazi, ndivyo kutunzwa au kuuguzwa kwake kutakuwa kidogo. Kadiri mazingira yake yanavyokuwa mwanana, na yenye uchangamfu ndivyo atakavyokuwa na matumaini zaidi. Akifungiwa ndani ya nyumba, hata iwe imepambwa kwa uzuri na umaridadi/utanashati/kuvutia kwa kiasi gani [elegant] katika samani/fenicha zake, atakuwa na wasiwasi, Kuudhika-udhika na huzuni. Mzungushie vitu vizuri vya asili; mweke mahali ambapo anaweza kuona maua yakikua na kusikia ndege wakiimba, na moyo wake utaimba kwa upatano na nyimbo za ndege. Utulivu, na uponyaji, utakuja mwilini na akilini. Akili itaamshwa, mawazo yataharakishwa, na akili itaandaliwa kuthamini uzuri wa Neno la Mungu.—Huduma ya Uponyaji, 265 (1905). **[1MCPsw 338.1]**

Mazingira Huathiri Uzoefu—Kisha nilionyeshwa msichana mdogo… ambaye alikuwa amemwacha Mungu na kufunikwa gizani. Malaika akasema: “Alikimbia vizuri kwa msimu; ni nini kilichomzuia?” Nilielekezwa nyuma na kuona kwamba ilikuwa mabadiliko ya mazingira. Alikuwa akishirikiana na vijana kama yeye, ambao walikuwa wamejaa vicheko na raha, kiburi, na upendo wa ulimwengu. Kama angezingatia maneno ya Kristo, hangelazimika kujisalimisha kwa adui. “Kesheni… na mwombe, msije mkaingia majaribuni.” Majaribu yanaweza kuwa yanatuzunguka, lakini hii haitufanyi kwamba itakuwa lazima

tuingie majaribuni. Ukweli unastahili kila kitu. Mvuto wake hauleti kushusha hadhi bali kuinua, kusafisha, kuboresha, kutakasa, na kuinua hadi kufikia hali ya kutokufa na uzima wa milele penye kiti cha enzi cha Mungu. Malaika akasema, “Je, mtamchagua Kristo, au ulimwengu?” **[1MCPsw 338.2]**

> Shetani huuonyesha ulimwengu maajabu yake ya kuvutia, yenye madanganyo, uchawi na kupendekeza kwa wanadamu wenye kufikwa na mauti, nao huyatazama, na mng'ao na mapambo yake hufunika utukufu wa mbinguni na uzima ule unaodumu kama kidumuvyo kiti cha enzi cha Mungu. Maisha ya amani, yafaayo, yenye furaha isiyoelezeka, ambayo hayatajua chochote kuhusu huzuni, majonzi, maumivu, au kifo, husalimishwa kwa ajili ya maisha mafupi tu ya dhambi.—Shuhuda wa Kanisa 2:100, 101 (1868). [1MCPsw 338.3]

> **Uoni Hufinyanga Utu**—Kuona kwa macho yake na kusikia kwa masikio yake kumepotosha moyo wake.—Shuhuda wa Kanisa 4:108 (1876). **[1MCPsw 338.4]**

Mitazamo Huchanganya Katika Kuchagua Faida za Muda—Lutu alichagua Sodoma kama mahali pa makazi/kuishi kwa sababu aliangalia zaidi faida za muda ambazo angepata kuliko ushawishi wa kimaadili ambao ungemzunguka yeye na familia yake. Je, alipata nini kuhusu mambo ya ulimwengu huu? Mali zake ziliharibiwa, sehemu ya watoto wake waliangamia katika uharibifu wa mji huo mwovu, mkewe aligeuzwa kuwa nguzo ya chumvi njiani, na yeye mwenyewe akaokolewa “kama kwa moto.” Wala matokeo mabaya ya uchaguzi wake wa ubinafsi hayakuishia hapa; lakini upotovu wa maadili wa mahali hapo ulisukwa sana na tabia za watoto wake kiasi kwamba hawakuweza kutofautisha kati ya mema na mabaya, dhambi na haki.—Signs of the Time, Mei 29, 1884. (Jumbe kwa Vijana, 419) **[1MCPsw 339.1]**

Mitazamo Iliyofifia kwenye Ukweli wa Milele—Wale ambao wametumia vibaya mali zilizowekwa wakfu kwa Mungu watahitajika kutoa hesabu ya uwakili wao. Baadhi wamechukua

mali kwa ubinafsi kwa sababu ya kupenda kwao faida. Wengine hawana dhamiri laini na nyeti; imeungua kutokana na ubinafsi ulioendekezwa kwa muda mrefu… **[1MCPsw 339.2]**

> Akili zao zimekimbia-kimbia kwa muda mrefu katika njia ya chini na ya ubinafsi kiasi kwamba hawawezi kuthamini mambo ya milele. Hawathamini wokovu. Inaonekana kutowezekana kuinua akili zao ili kukadiria kwa usahihi mpango wa wokovu au thamani ya upatanisho. Maslahi ya ubinafsi yameingia katika utu mzima; kama jiwe lenye sumaku inayowavuta [loadstone] wanashikilia akili na mapenzi, na huwafungahadi kiwango cha chini kimaadili. Baadhi ya watu hawa hawatawahi kufikia ukamilifu wa tabia ya Kikristo kwa sababu hawaoni thamani na umuhimu wa tabia kama hiyo. Akili zao haziwezi kuinuliwa ili waweze kuvutiwa na utakatifu. Kujipenda na maslahi ya ubinafsi yamepotosha tabia kiasi kwamba hawawezi kupambanua kati ya vitakatifu, vya milele na vile vitu vya kawaida.—Shuhuda wa Kanisa 2:519, 520 (1870). **[1MCPsw 339.3]**

Kile Kinachohuisha Maono—Mioyo inapotakaswa kutokana na ubinafsi na majivuno na Kiburi, inapatana na ujumbe ambao Mungu anaitumia. Maono na Utambuzi huhuishwa, hisia husafishwa. Chema huthamini kilicho chema chenzake. “Yeye aliye wa Mungu husikia Maneno ya Mungu” (Yohana 8:47).—Shuhuda wa Kanisa 5:696 (1889). **[1MCPsw 339.4]**

Sura ya 36

Kanuni za Kuhamasisha

Mafanikio Yanahitaji Lengo—Mafanikio katika nyanja yoyote inahitaji lengo dhahiri/bainishi. Yule anayetaka kufikia mafanikio ya Kweli maishani lazima aendelee kuzingatia lengo linalostahili juhudi zake kwa uthabiti. Lengo kama hilo limewekwa mbele ya vijana wa leo.—Elimu, 262 (1903). **[1MCPsw 341.1]**

Tunapaswa Kulenga Juu Kadiri Iwezekanavyo—Mahali mahususi tulipoteuliwa maishani kuwepo huamuliwa na uwezo wetu. Si wote wanaofikia ukuaji sawa au kufanya kazi sawa kwa ufanisi sawa. Mungu hatarajii hisopo kufikia kimo cha mwerezi wa Lebanoni, au mzeituni kufikia urefu wa mtende mzuri. Lakini kila mmoja anapaswa kulenga juu kama vile muungano wa mwanadamu na nguvu ya Mungu unavyomfanya aweze kufikia.—Elimu, 267 (1903). **[1MCPsw 341.2]**

Wanafunzi Kuwa na Lengo Halisi—Wafundishe wanafunzi kutumia kwa kusudi la juu zaidi na takatifu zaidi, vipaji ambavyo Mungu amewapa ili waweze kutimiza mema makubwa zaidi katika ulimwengu huu. Wanafunzi wanahitaji kujifunza maana ya kuwa na lengo halisi maishani, na kupata uelewa wa hali ya juu wa maana ya elimu ya Kweli.—The Madison School, Novemba 14, 1905, 16. **[1MCPsw 341.3]**

Kristo Hutia Moyo Malengo Makuu—Yeye hutia moyo malengo yetu yaliyo juu kabisa, na hutoa usalama kwenye hazina yetu bora zaidi.—Mifano ya Masihi, 374 (1900). **[1MCPsw 342.1]**

Kushindwa Kutambua Uwezo wa Mtu—Wengi hawana uwezo kwa sababu hawatoi nguvu iliyo ndani yao. Hawashikilii, kama wawezavyo, nguvu za Mungu. Wengi hupotoshwa kutoka kwenye mstari ambao wanaweza kufikia mafanikio ya kweli. Wakitafuta heshima kubwa zaidi au kazi ya kupendeza zaidi, wanajaribu kitu ambacho hakiwafai. **[1MCPsw 342.2]**

Watu wengi ambao vipaji vyao vimebadilishwa kwa ajili ya wito mwingine huwa na tamaa ya kuingia katika taaluma fulani; na yule ambaye angeweza kuwa amefanikiwa kama mkulima, fundi,

au nesi hujaza nafasi ya waziri/mchungaji, wakili, au daktari isivyofaa. Kuna wengine, tena, ambao wangeweza kujaza wito wenye uwajibikaji, lakini ambao, kwa kukosa nguvu, matumizi, au uvumilivu, huridhika kukaa au kushika nafasi ya mahali rahisi zaidi.—Elimu, 267 (1903). **[1MCPsw 342.3]**

Uwezekano Mkubwa Maishani—Na kuhusu uwezekano wa maisha, ni nani anayeweza kuamua kile kilicho kikubwa na kidogo? Ni watendakazi wangapi katika sehemu za chini za Maisha ambao, kwa kuanzisha huduma za kuubariki ulimwengu, wamepata mafanikio ambayo wafalme wanaweza kuyaonea wivu!—Elimu, 266 (1903). **[1MCPsw 342.4]**

"Kitu Kizuri Zaidi"—Sheria ya Maisha ya Kweli—"Kitu bora zaidi" ni msemo wa elimu, sheria ya maisha yote ya Kweli. Chochote ambacho Kristo anatuomba tukikatae-tukiache-tukikane, badala yake, Yeye anatoa kitu bora zaidi. **[1MCPsw 342.5]**

Mara nyingi vijana hupenda vitu, shughuli, na raha ambazo huenda zisionekane kuwa mbaya lakini hazifikii mema ya juu. Hugeuza maisha kutoka kwenye lengo lake bora zaidi. Hatua zisizo za kawaida za kiholela au laana ya moja kwa moja huweza kutokufaa zaidi kuwaongoza vijana hawa kuacha kile wanachokiendekeza na kukipenda sana. Wanapaswa kuelekezwa kwenye kitu bora kuliko kujionyesha, tamaa, au kujifurahisha/kujiridhisha wenyewe. Walete kwenye uzuri wa Kweli, kwa kanuni za juu zaidi, bora zaidi na maisha ya kiungwana zaidi. Waongoze kumtazama Yeye "Mwenye kupendeza kabisa." **[1MCPsw 342.6]**

Mara tu macho yanapomkazia Yeye, maisha hupata kiini chake. Shauku/ari, kujitolea kwa ukarimu, msukumo wa shauku, wa vijana hupata hapa lengo lao la kweli. Wajibu unakuwa furaha tu na kujitoa dhabihu kwa ajili ya Kristo. Kumheshimu Kristo, kuwa kama Yeye, kufanya kazi kwa ajili Yake, ndio lengo kuu la maisha na furaha yake kuu.—Elimu, 296, 297 (1903). **[1MCPsw 343.1]**

Kuendeleza Nia za Juu Zaidi za Kusonga Mbele—Wale walio katika mafunzo ya kuwa wauguzi na madaktari wanapaswa kupewa mafundisho kila siku ambayo yatakuza nia za juu zaidi za

kusonga mbele. Wanapaswa kuhudhuria vyuo vyetu na shule za mafunzo; na walimu katika taasisi hizi za masomo wanapaswa kutambua wajibu wao wa kufanya kazi na kuomba pamoja na wanafunzi. Katika shule hizi, wanafunzi wanapaswa kujifunza kuwa wamishenari wa kweli wa kimatibabu/tiba, waliofungamana kabisa na huduma ya Injili.—The Madison School, Novemba 14, 1905, 12. **[1MCPsw 343.2]**

Ubinafsi wa Tajiri Mpumbavu Aliyeishi Bila Malengo—Malengo ya mtu huyu hayakuwa juu kuliko yale ya wanyama wanaoangamia. Aliishi kana kwamba hakukuwa na Mungu, hakukuwa na mbingu, hakukuwa na maisha ya baadaye; kana kwamba kila kitu alichokuwa nacho kilikuwa chake mwenyewe na hakuwiwa na yoyote- Mungu au mwanadamu. Mtunga Zaburi alimwelezea tajiri huyu alipoandika. "Mpumbavu amesema moyoni mwake, Hakuna Mungu."—Mifano ya Masihi, 257, 258 (1900). **[1MCPsw 343.3]**

Maisha Yasiyo na Lengo, Ni Kifo Wakati Mtu yu Hai—Maisha yasiyo na lengo ni kifo kwa mtu aliye hai. Akili inapaswa kuzingatia mada zinazohusiana na maslahi yetu ya milele. Hii itakuwa nzuri kwa afya ya mwili na akili.—The Review and Herald, Julai 29, 1884. (Mashauri kwa Afya, 51.) **[1MCPsw 343.4]**

Uvivu wa Akili Unavyoota Kwenye Maisha Yasiyo na Malengo—Mojawapo ya sababu kuu za kutofanya kazi vizuri kiakili na udhaifu wa maadili ni ukosefu wa umakini kwenye malengo yanayostahili. Tunajivunia usambazaji mkubwa wa machapisho; lakini kuongeza vitabu, hata vitabu ambavyo vile ambavyo ndani yake hakuna mafundisho mabaya, kunaweza kuwa mtego unaoharibu akili za watu kabisa… **[1MCPsw 343.5]**

Sehemu kubwa ya majarida na vitabu ambavyo, kama vyura wa Misri, vinaenea kote nchini, si vya kawaida tu, vya uvivu, na vya kuogofya, bali ni vichafu na vya kudhalilisha. Athari yake si tu ni kusumisha na kuharibu akili bali ni kukengeusha na kuiangamiza roho. **[1MCPsw 344.1]**

Akili, moyo, ambao ni mvivu, mlegevu, usio na malengo, huanguka kwa urahisi kama mawindo ya uovu. Ni juu ya viumbe wagonjwa na wasio na uhai ambapo fangasi/kuvu huota. Ni akili

isiyo na kazi ambayo ni karakana ya Shetani. Akili ielekezwe kwenye maadili ya juu, bora na matakatifu, maisha yawe na lengo zuri, kusudi linalovutia, na uovu haupati mwanya au nafasi kubwa.—Elimu, 189, 190 (1903). **[1MCPsw 344.2]**

Kutokuwa na Lengo ni Sababu Inayosababisha Kutokuwa na Kiasi—Ili kufikia mzizi wa kutokujizuia ni lazima tuende ndani zaidi kuliko matumizi ya pombe au tumbaku. Uvivu, ukosefu wa lengo, au mahusiano mabaya yanaweza kuwa sababu sababishi.—Elimu, 202, 203 (1903). **[1MCPsw 344.3]**

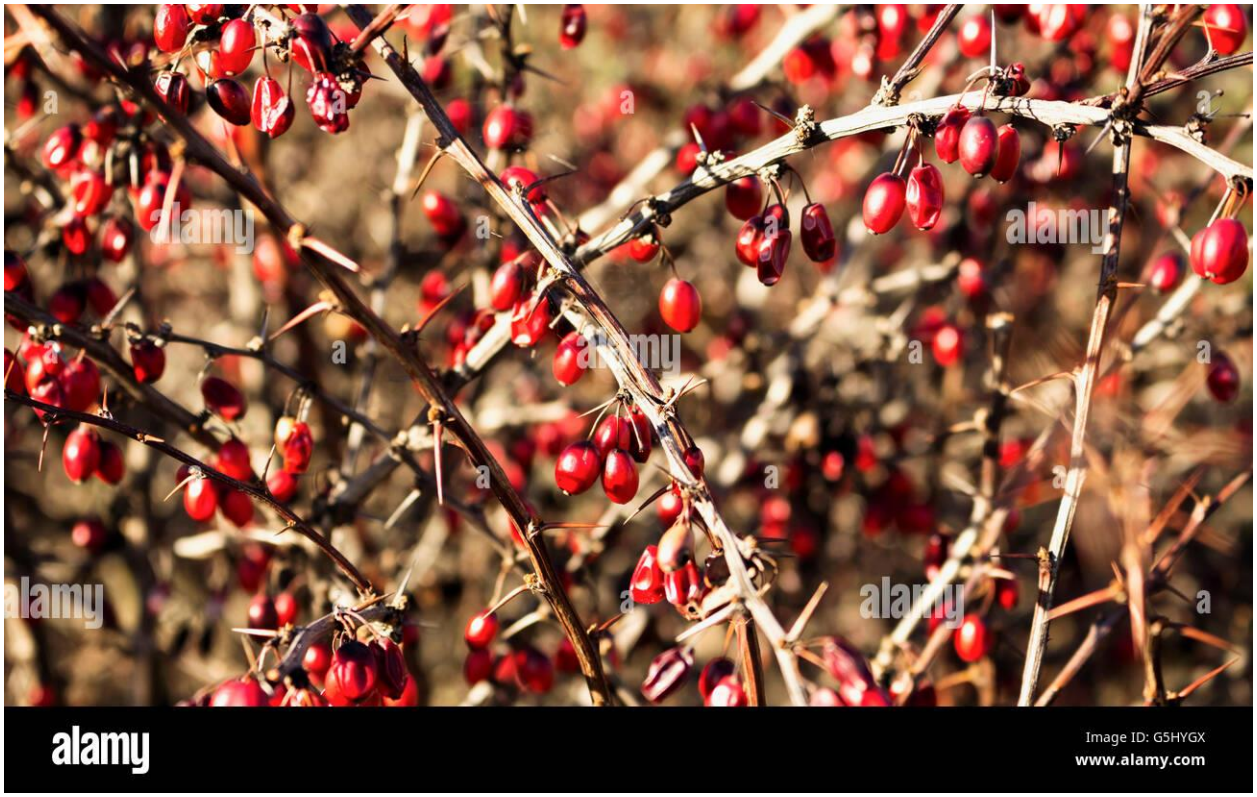
Maovu Machache Hupaswa Kuogopwa Zaidi—Maovu machache yanapaswa kuogopwa zaidi kuliko uvivu na kutokuwa na malengo. Hata hivyo, mwelekeo wa michezo mingi ya riadha ni jambo la wasiwasi kwa wale wanaojali ustawi wa vijana…… Huchochea kupenda raha na msisimko, hivyo kukuza chuki kwa kazi yenye manufaa, tabia ya kuepuka wajibu na majukumu ya vitendo. Huelekea kuharibu ladha ya maisha halisi na starehe zake tulivu. Hivyo mlango unafunguliwa kwa upotovu, uovu na uasi, pamoja na matokeo yake mabaya.—Elimu, 210, 211 (1903). **[1MCPsw 344.4]**

Hakuna Mtu wa Kuishi Maisha Yasiyo na Lengo—Kila nafsi inapaswa kuhudumu. Anapaswa kutumia kila nguvu ya kimwili, kimaadili, na kiakili—kupitia utakaso wa Roho—ili aweze kuwa mtendakazi pamoja na Mungu. Wote wanatakiwa kujitolea kikamilifu na bila masharti kwa utumishi wa Mungu. Wanapaswa kushirikiana na Yesu Kristo katika kazi kubwa ya kuwasaidia wengine. Kristo alikufa kwa ajili ya kila mtu. Yeye Amemkomboa kila mtu kwa kutoa maisha Yake msalabani. Hii Alifanya hivi ili mwanadamu asiweze kuishi maisha yasiyo na lengo, ya ubinafsi bali aweze kuishi kwa ajili ya Yesu Kristo, Aliyekufa kwa ajili ya wokovu wake. Wote hawajapewa wito wa kuingia katika uchungaji, lakini hata hivyo, wanapaswa kuhudumu. Ni tusi kwa Roho Mtakatifu wa Mungu kwa mtu yeyote kuchagua maisha ya kujitumikia.—Letter 10, 1897. (The SDA Bible Commentary 4:1159) **[1MCPsw 344.4]**

Nia Sahihi Kukuzwa—Nia halisi za huduma zinapaswa kuwekwa mbele ya wazee na vijana. Wanafunzi wanapaswa

kufundishwa kwa njia ambayo watakuwa wanaume na wanawake wenye manufaa. Kila njia itakayowainua na kuwapa hadhi, na kuwaboresha kuwa waungwana zinapaswa kutumika. Wanapaswa kufundishwa kutumia nguvu zao kwa njia bora zaidi. Nguvu za kimwili na kiakili zinapaswa kushughulishwa sawasawa. Mienendo ya utaratibu na nidhamu inapaswa kukuzwa/kupaliliwa. Nguvu inayotolewa na maisha safi na ya Kweli inapaswa kuwekwa mbele ya wanafunzi. Hii itawasaidia katika maandalizi ya huduma yenye manufaa. Kila siku watakua safi na wenye nguvu zaidi, wakiwa wamejiandaa vyema kupitia neema Yake na kujifunza Neno Lake ili kufanya juhudi kali dhidi ya uovu.—The Review and Herald, Agosti 22, 1912. (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 543.) **[1MCPsw 345.1]**

Matendo Hufunua Nia—Matendo hufunua kanuni na nia. Matunda yanayozalishwa na wengi wanaodai kuwa mimea katika shamba la mizabibu la Bwana yanawaonyesha kuwa ni miiba na michongoma tu. Kanisa zima linaweza kuidhinisha njia mbaya ya baadhi ya washiriki wake, lakini uidhinishaji huo hauthibitishi kwamba kosa sasa ni sahihi. Haliwezi kutengeneza zabibu kutoka kwenye matunda ya miiba ya thornberries.—Shuhuda wa Kanisa

5:103 (1882). **[1MCPsw 345.2]**

Nia, Si Mwonekano, Huhukumiwa—Ni wajibu muhimu kwa wote kufahamiana na mwelekeo wa mwenendo wao siku hadi siku na nia zinazosababisha matendo yao. Wanahitaji kufahamu nia maalum zinazosababisha matendo fulani. Kila tendo la maisha yao huhukumiwa, si kwa mwonekano wa nje, bali kutokana na nia iliyoamuru kitendo hicho.—Shuhuda wa Kanisa 3:507 (1875). **[1MCPsw 345.3]**

Wafuasi wa Kristo Hupata Misukumo/Nia Mpya—Hakuna sayansi nyingine inayolingana na ile inayokuzwa katika maisha ya mwanafunzi—tabia ya Mungu. Wale wanaokuwa wafuasi wa Kristo wanaona kwamba nia mpya za vitendo hutolewa, mawazo mapya huibuka, na matendo mapya lazima yatokee. Lakini wanaweza kupiga hatua tu kupitia mapambano; kwani kuna adui ambaye hushindana nao kila wakati, akiwaletea majaribu na kuzifanya roho kuwa na shaka na kutenda dhambi. Kuna mielekeo ya kurithi na iliyokuzwa ya uovu ambayo lazima ishindwe. Hamu na shauku/Tamaa lazima ziletwe chini ya udhibiti wa Roho Mtakatifu. Vita bado inaendelea hapa duniani. Lakini ingawa kuna vita vya mara kwa mara vya kupigana, pia kuna ushindi wa thamani wa kupata; na ushindi juu ya nafsi na dhambi una thamani zaidi kuliko akili inavyoweza kukadiria.—Mashauri kwa Wazazi, Walimu na Wanafunzi, 20 (1913). **[1MCPsw 346.1]**

Nguvu Mbili za Nia Zinazopingana—Biblia hujifafanua yenyewe. Maandiko yanapaswa kulinganishwa na Maandiko. Mwanafunzi anapaswa kujifunza kuliona Neno kwa ujumla na kuelewa uhusiano wa sehemu zake. Anapaswa kupata ujuzi wa mada yake kuu, kusudi la awali la Mungu kwa ulimwengu, mwanzo wa pambano kuu na kazi ya ukombozi. Mwanadamu anapaswa kuelewa asili ya nguvu mbili zinazopigania ukuu na kujifunza kufuatilia utendaji wake katika historia na unabii hadi

utimilifu mkuu. Anapaswa kuona jinsi pambano hili linavyoingia katika kila hatua ya uzoefu wa mwanadamu; jinsi katika kila tendo la maisha mwanadamu anavyodhihirisha kwamba yuko upande huu au ule kati ya nia mbili zinazopingana; na jinsi, awe anataka au hataki, hata sasa anaamua upande atakaopatikana.—Elimu, 190 (1903). **[1MCPsw 346.2]**

Kila Tendo Lina Pande Mbili—Kila tendo huangukia katika moja ya pande mbili. Ni wema au ubaya, sahihi au si sahihi, kutegemeana na nia inayochochea tendo hilo. Tendo baya, kwa kurudia mara kwa mara, huacha taswira ya kudumu akilini mwa mtu na pia akilini mwa wale waliounganishwa naye katika uhusiano wowote, wa kiroho au wa kimwili. Wazazi au walimu ambao hawazingatii mambo madogo ambayo si sahihi huanzisha tabia hizo kwa vijana.—The Review and Herald, Mei 17, 1898. (Malezi na Mwongozo wa Mzazi na Mtoto, 201.) **[1MCPsw 347.1]**

Matendo Hutoa Ubora Kutokana na Nia—Kila tendo hupata ubora wake kutokana na nia inayolichochea, na ikiwa nia si za juu na safi na zisizo na ubinafsi, akili na tabia havitakuwa na utimamu/msawaziko mzuri.—The Youth's Instructor, Aprili 7, 1898. (**Wana na Binti za Mungu**, 171.) **[1MCPsw 347.2]**

Misukumo/Nia huipa Tabia matendo yake—Msukumo wa Nia ndio unaoleta tabia ya matendo yetu, ukiyatia muhuri kuonyesha kutokufaa kwake au kustahili kwake kwa viwango vya uadilifu mkubwa. Mungu hahesabu thamani kwa kuangalia ukubwa wa vitu ambavyo kila jicho linaona na kila ulimi kusifia. Majukumu madogo ambayo hufanywa kwa moyo wa uchangamfu na upendo, sadaka ndogo zisizo za maonyesho, na ambazo kwa macho ya mwanadamu zinaweza kuonekana zisizostahili, ndizo zinazoonekana za kiwango cha juu machoni Pake. Moyo wenye imani na upendo ndio unaopendwa zaidi na Mungu kuliko sadaka za gharama kubwa mno. Yule maskini mjane alitoa maisha yake na kipato chake chote katika tendo lile dogo alilolifanya. Alijinyima chakula ili apate kutoa zile senti mbili kwa ajili ya kazi aliyopenda. Naye alifanya vile kwa imani, akiamini kwamba Baba Yake wa mbinguni asingepuuza au

kuachakuona kuona uhitaji wake mkubwa. Hii roho isiyo ya ubinafsi na imani kama ya mtoto ndivyo vilivyovuta pongezi na ukubali kutoka kwa Mwokozi.—Tumaini la Vizazi Vyote, 615 (1898). **[1MCPsw 347.3]**

Mungu Hufunua Nia—Mungu huwaongoza watu Wake hatua kwa hatua. Yeye Anawaleta katika fursaa/nafasi ambazo zimepangwa kufunua nia za moyo. Wengine huvumilia wakati mmoja lakini huanguka wakati mwingine. Katika kila hatua ya kusonga mbele, moyo hupimwa na kujaribiwa kwa karibu zaidi. Ikiwa yeyote ataona mioyo yake inapingana na kazi iliyonyooka ya Mungu, inapaswa kumshawishi kwamba ana kazi ya kufanya katika kushinda, la sivyo hatimaye atakataliwa na Bwana.—The Review and Herald, Aprili 8, 1880. (Mwito Wetu Mkuu, 162.) **[1MCPsw 347.4]**

Nia Zetu za Siri Huamua Hatima—Matendo yetu, maneno yetu, hata nia zetu za siri zaidi, zote zina uzito wake katika kuamua hatima yetu kwa ajili ya utajiri au msiba. Ingawa tunaweza kuzisahau, zitatoa ushuhuda wao ili kuhalalisha au kulaani.—Pambano Kuu, 486, 487 (1911). **[1MCPsw 348.1]**

Mungu Huwapima Wanadamu kwa Usafi wa Nia—Si kwa utajiri wao, elimu yao, au nafasi yao Mungu huwapima wanadamu. Yeye Anawapima kwa usafi wao wa nia na uzuri wao wa tabia. Anaangalia kuona ni kiasi gani cha Roho Wake walicho nacho na jinsi maisha yao yanavyofunua kufanana Kwake. Kuwa mkuu katika ufalme wa Mungu ni kuwa kama mtoto mdogo katika unyenyekevu, katika usahili wa imani, na katika usafi wa upendo.—Huduma ya Uponyaji, 477, 478 (1905). **[1MCPsw 348.**2]

Mungu Huhukumu kwa Nia—Kuna mengi katika mwenendo wa mchungaji ambayo anaweza kuboresha. Wengi huona na kuhisi upungufu wao, lakini wanaonekana kuwa wajinga wa ushawishi wanaotoa. Wanajua matendo yao wanapoyafanya, lakini wanayaacha yaondoke kwenye kumbukumbu zao, na kwa hivyo hawabadiliki au kufanya matengenezo. **[1MCPsw 348.3]**

Kama wachungaji wangefanya matendo ya kila siku kuwa mada ya kufikiriwa kwa makini na kupitiwa kwa makusudi, wakiwa na

lengo la kufahamu tabia zao za maisha, wangejijua wenyewe vyema zaidi. Kwa kuchunguza kwa makini maisha yao ya kila siku chini ya hali zote wangejua nia zao wenyewe, kanuni zinazowaongoza. Mapitio haya ya kila siku ya matendo yetu, ili kuona kama dhamiri inatoa kibali au inalaani, ni muhimu kwa wote wanaotaka kufikia ukamilifu wa tabia ya Kikristo. **[1MCPsw 348.4]**

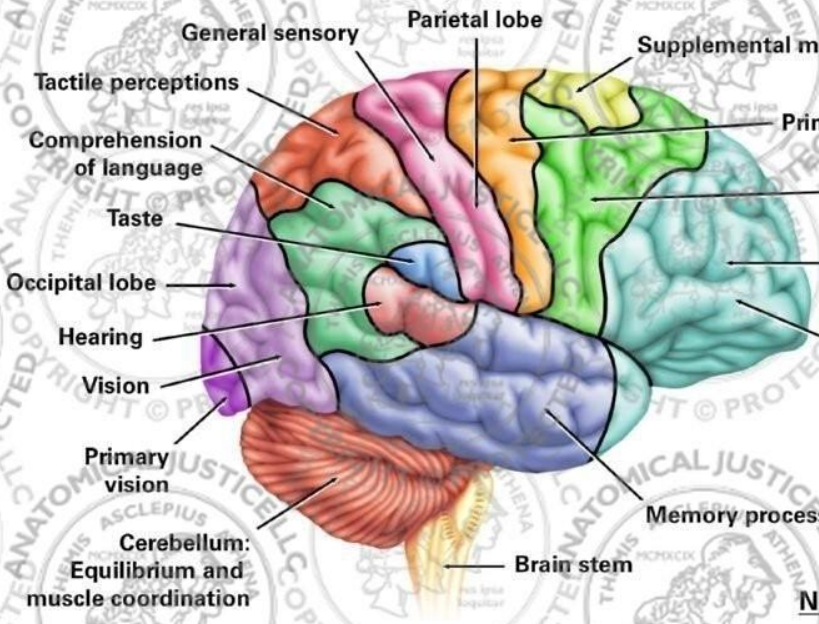
> Matendo mengi ambayo huchukuliwa kuwa matendo mema, hata matendo ya ukarimu, yakichunguzwa kwa karibu, yataonekana kuchochewa na nia mbaya. Wengi hupongezwa kwa fadhila ambazo hawana. Mchunguzi wa mioyo huchunguza nia, na mara nyingi matendo ambayo hupongezwa sana na wanadamu, au kupigiwa makofi na kusifiwa hurekodiwa na Yeye kama yametokana na nia za ubinafsi na unafiki mkuu. Kila tendo la maisha yetu, liwe bora na linalostahili sifa au linalostahili kulaaniwa, huhukumiwa na Mtafutaji wa mioyo kulingana na nia zilizolisababisha.—Shuhuda wa Kanisa 2:511, 512 (1870). **[1MCPsw 348.5]**

Wakati Mwingine Ni Vigumu Kutambua Nia—Katikati ya shughuli za maisha, wakati mwingine ni vigumu kutambua nia zetu wenyewe, lakini maendeleo hufanywa kila siku aidha kwa mema au mabaya.—Shuhuda wa Kanisa 5:420 (1889). **[1MCPsw 349.1]**

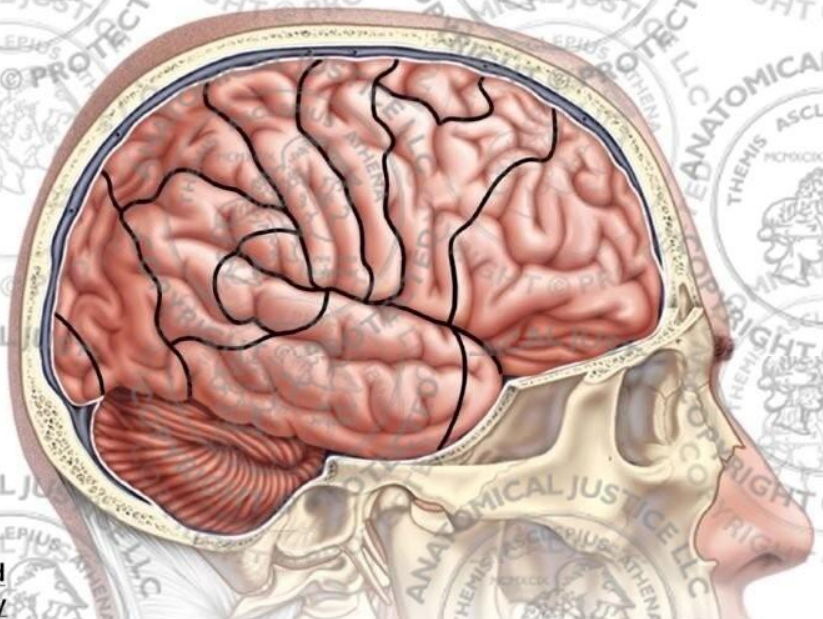
Wongofu wa Kweli Hugeuza Nia—Wongofu halisi ni mabadiliko yaliyodhamiriwa na ya wazi ya hisia na nia; ni kuacha kweli/ au kwa dhati mafungamano ya udunia, kuharakisha kutoka katika mazingira hayo, kujiondoa kutoka kwenye nguvu inayodhibiti mawazo, mitazamo, na ushawishi wao.—Shuhuda wa Kanisa 5:82, 83 (1889). **[1MCPsw 349.2]**

Nguvu Kuu za Nia za Nafsi—Nguvu kuu za nia za nafsi ni imani, tumaini, na upendo; na ni kwa hizi ambapo kujifunza Biblia, kukitafutwa kwa usahihi, huvutia. Uzuri wa nje wa Biblia, uzuri wa taswira na usemi, ni kama mazingira tu, kama ilivyokuwa, kwa hazina yake halisi—uzuri wa utakatifu. Katika rekodi yake kuna watu waliotembea na Mungu, tunaweza kuona kwa udogo utukufu wake kwa macho. Katika Yeye "Mwenye kupendeza kabisa" tunamwona, ambaye uzuri wote wa dunia na mbingu ni kama mwanga hafifu. "Mimi, nikiinuliwa juu," alisema, "nitawavuta wote Kwangu" (Yohana 12:32).—Elimu, 192 (1903). **[1MCPsw 349.3]**

Areas of Brain Affected by Traumatic Injury

Normal Anatomy of the Brain

Areas Affected by Brain Injury

©2011 Anatomicaljusticellc

Sura ya 37

Kanuni za Kusoma na Kujifunza

Akili na Nia/Mapenzi Lazima Yafundishwe—Mungu ameipa mantiki/akili vipaji vingi vya ubongo; lakini ikiachwa yenyewe bila kuelimisha na bila mafunzo, mwanadamu huwa sawa na walimwengu. Akili na mapenzi yanahitaji elimu na mwongozo kutoka kwa walimu. Lazima iwe mstari juu ya mstari, na amri juu ya amri, ili kumwongoza na kumfundisha mwanadamu maadili kufanya kazi kwa ushirikiano na Mungu. Mungu hufanya kazi ndani ya mwanadamu kwa nuru ya Ukweli Wake. Akili iliyoangazwa na Ukweli, huona Ukweli na kuutofautisha na makosa.—Letter 135, 1898. **[1MCPsw 350.1]**

Utendaji wa Akili wa Juu Zaidi Hupokea Kibali Kikamilifu cha Mungu—Akili ya mwanadamu inaweza kuathiriwa na elimu ya juu zaidi ya Mungu. Maisha yaliyowekwa wakfu kwa ajili ya Mungu hayapaswi kuwa maisha ya ujinga. Wengi huonekana kutoijali elimu kwa sababu Yesu aliwachagua wavuvi wasio na elimu kuhubiri Injili Yake. Wanadai kwamba alionyesha upendeleo kwa wasio na elimu. Watu wengi waliosoma na wenye heshima waliamini mafundisho Yake. Kama hawa wangetii bila woga imani za dhamiri zao, wangemfuata Yeye. Uwezo wao ungekubaliwa na kutumika katika utumishi wa Kristo, kama wangeutoa. Lakini hawakuwa na nguvu ya kimaadili, mbele ya makuhani waliokunja uso na watawala wenye wivu, kumkiri Kristo, na kuitosa sifa yao kuhusiana na Mgalilaya mnyenyekevu… **[1MCPsw 350.2]**

Yesu hakudharau elimu. Utamaduni wa juu zaidi wa akili, ukitakaswa kupitia upendo na hofu ya Mungu, hupata kibali Chake kikamilifu. Wanaume wanyenyekevu waliochaguliwa na Kristo walikuwa pamoja Naye kwa miaka mitatu, chini ya ushawishi wa usafi wa Ukuu wa mbinguni. Kristo alikuwa Mwalimu mkuu zaidi kuwahi kujulikana na ulimwengu. **[1MCPsw 350.1]**

> Mungu atawakubali vijana pamoja na talanta zao na wingi wa upendo wao ikiwa watajiweka wakfu Kwake. Wanaweza kufikia kiwango cha juu zaidi cha ukuu wa kiakili; na ikiwa watasawazishwa na kanuni za kidini, wanaweza kuendeleza kazi ambayo Kristo alitoka mbinguni kuikamilisha, na kwa kufanya hivyo kuwa watendakazi-wenza pamoja na Bwana.—The Review and Herald, Juni 21, 1877. (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 47, 48.) **[1MCPsw 351.2]**

Usiridhike na Kazi Iliyofanywa Chini ya Kiwango—Mwalimu wa Kweli haridhiki na kazi iliyofanywa chini ya kiwango. Haridhiki na kuwaelekeza wanafunzi wake kwenye kiwango cha chini kuliko cha juu zaidi ambacho wanaweza kukifikia. Hawezi kuridhika na kuwapa maarifa ya kiufundi pekee, na kuwafanya wawe wahasibu werevu tu, mafundi stadi, wanatasnia

waliofanikiwa. Ni lengo lake kuwatia moyo kwa kanuni za Ukweli, utii, heshima, uadilifu, na usafi—kanuni zitakazowafanya kuwa na nguvu chanya kwa utulivu na kuinua jamii. Yeye Anawataka, zaidi ya yote, kujifunza somo kubwa la maisha la huduma isiyo na ubinafsi.—Elimu, 29, 30 (1903). **[1MCPsw 351.3]**

Akili Ibebwe Juu Zaidi—Nimeagizwa kwamba tunapaswa kubeba akili za wanafunzi wetu juu zaidi kuliko inavyofikiriwa sasa na wengi kuwa inawezekana. Moyo na akili vinapaswa kufunzwa kuhifadhi usafi wao kwa kupokea riziki za kila siku kutoka kwenye chemchemi ya Ukweli wa milele. Akili na Mkono wa Kiungu vimehifadhi rekodi ya uumbaji katika usafi wake katika vizazi vyote. Ni Neno la Mungu pekee linalotupa simulizi yenye ithibati ya uumbaji wa ulimwengu wetu. Neno hili linapaswa kuwa somo kuu katika shule zetu. Hapa tunaweza kuzungumza na wazee na manabii; hapa tunaweza kujifunza kile ambacho ukombozi wetu umemgharimu Yeye aliyekuwa sawa na Baba tangu mwanzo, na ambaye alitoa maisha Yake ili watu waweze kusimama mbele Zake wakiwa wamekombolewa kutoka kwenye kila kitu cha kawaida, cha udunia na kufanywa upya katika mfano wa Mungu.—Letter 64, 1909. **[1MCPsw 351.4]**

Elimu ya Kweli Huchanganya Akili na Maadili—Bwana amekuwa akingojea kwa muda mrefu walimu wetu watembee katika Nuru aliyowatuma. Kuna haja ya kujinyenyekeza ili Kristo aweze kurejesha sura ya maadili ya Mungu ndani ya mwanadamu. Aina ya elimu inayotolewa lazima ifanyiwe mabadiliko makubwa sana ili iweze kujenga na kuleta matokeo yanayotakiwa kwenye taasisi zetu. Ni wakati tu nguvu za kiakili na kimaadili zinapounganishwa kwa ajili ya kupata elimu ndipo kiwango cha Neno la Mungu kinafikiwa.—The Review and Herald, Septemba 3, 1908. (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 527.) **[1MCPsw 352.1]**

Ucha-Mungu wa Kweli Huinua na Kusafisha—Watu wetu kila mahali huruhusu akili zao kuwa na mtazamo ulio wa chini mno, na mawazo finyu sana. Wanaruhusu mipango ya wanadamu iwaongoze na roho ya kidunia iwaumbe, badala ya kuongozwa na mipango ya Kristo na Roho Wake. Nimeagizwa kuwaambia watu wetu: "Inueni macho yenu kutoka duniani, na kisha myaelekeze mbinguni." Wingi si ushahidi wa mafanikio; kama ungekuwa hivyo, Shetani angeweza kudai mengi. Kiwango cha nguvu ya maadili ndicho kinachofaa kutawala katika taasisi, shule na makanisa yetu. Inapaswa kuwa furaha ya wote, kuanzia wale wa juu hadi wa chini, kumwakilisha Kristo kwa fadhila zinazofanana na Zake. Hebu walimu wetu wote wajifunze kwamba ucha-Mungu wa Kweli—upendo unaoonyeshwa kwa kumtii Mungu—utainua na kusafisha.—Letter 316, 1908. **[1MCPsw 352.2]**

Ukamilifu Unahitajika—Ukamilifu ni muhimu kwa mafanikio katika ujenzi wa tabia. Lazima kuwe na nia ya dhati na bidii ya kutekeleza mipango ya Mjenzi Mkuu. Malighafi inayotumika lazima iwe imara; hakuna kazi ya uzembe na isiyoaminika inayoweza kukubalika; itaharibu jengo-jengo laweza kubomoka. Uhai wote, kila kitu kinapaswa kuwekwa katika kazi hii. Inahitaji nguvu na nishati; hakuna akiba ya kupoteza katika mambo yasiyo muhimu. Lazima kuwe na nguvu ya kibinadamu iliyoazimiwa inayowekwa katika kazi, kwa ushirikiano na Mtendakazi wa Kiungu. Lazima kuwe na juhudi ya dhati na ya kudumu ya kujitenga na desturi na kanuni na mahusiano ya ulimwengu. Mawazo ya kina, kusudi la dhati, uadilifu thabiti, ni muhimu. Sharti kusiwe na kukaa tu bila kushughulika au uvivu. Maisha ni amana takatifu; na kila wakati unapaswa kuboreshwa kwa busara.—Youth Instructor, Februari 19, 1903. (Mwito Wetu Mkuu, 84.) **[1MCPsw 352.3]**

Mambo Madogo Hudhoofisha Akili—Mwanafunzi ambaye, badala ya kanuni pana za Neno la Mungu, atakubali mawazo ya kawaida na ataruhusu muda na umakini kufyonzwa katika mambo ya kawaida, yasiyo na maana, atajikuta akili yake inakuwa fupi na dhaifu; atapoteza nguvu ya ukuaji. Akili lazima ifundishwe kuelewa Ukweli muhimu unaohusu uzima wa milele.—Letter 64, 1909. **[1MCPsw 353.1]**

Mambo ya Muda Yasipuuzwe—Maisha ni adhimu-yana uzito sana hata hayapaswi kufyonzwa na mambo ya muda mfupi na ya kidunia, katika gurudumu la mahangaiko na wasiwasi juu ya yale mambo ambayo ni chembe ndogo au kama atomi tu, ikilinganishwa na mambo ya maslahi ya milele. Lakini Mungu ametuita tumtumikie katika mambo ya muda ya maisha. Bidii katika kazi hii ni sehemu ya dini ya kweli kama vile kujitolea. Biblia haitoi idhini kwa uvivu. Uvivu ndiyo laana kubwa zaidi inayousumbua ulimwengu wetu. Kila mwanamume na mwanamke ambaye ameongoka kweli atakuwa mfanyakazi mwenye bidii.—Mifano ya Masihi, 343 (1900). **[1MCPsw 353.2]**

Sifa ya Wanaume Walioitwa Kufundisha [Tazama Sura ya 22, "Shule na Mwalimu."]—Kusudi la kazi ya Mungu inahitaji walimu wenye sifa za juu za maadili na wanaweza kuaminiwa katika kuwaelimisha wengine, wanaume walio timamu katika imani na wenye busara na uvumilivu, wanaotembea na Mungu na kujiepusha na mwonekano wa uovu, ambao wameunganishwa kwa karibu sana Mungu kiasi kwamba wanaweza kuwa mikondo ya nuru Nuru—kwa kifupi, Wakristo waungwana. Hisia nzuri zinazotolewa na watu kama hao hazitafutwa kamwe, na mafunzo yanayotolewa hivyo yatadumu milele. Kile kinachopuuzwa katika mchakato huu wa mafunzo kina uwezekano wa kubaki bila kutekelezwa. Je, ni nani atafanya kazi hii? **[1MCPsw 353.3]**

Tungependa kama kungekuwa na vijana wenye nguvu, wenye mizizi na msingi katika imani, ambao walikuwa na uhusiano hai na Mungu kiasi kwamba, ikiwa wangeshauriwa hivyo na ndugu zetu viongozi, wangeweza kuingia katika vyuo vikuu katika nchi yetu, ambapo wangekuwa na uwanja mpana wa kujifunza na kuchunguza. Kushirikiana na makundi tofauti ya akili, kufahamiana na utendaji-kazi na matokeo ya mbinu maarufu za elimu, na ujuzi wa theolojia kama unavyofundishwa katika taasisi zinazoongoza za elimu ungekuwa na thamani kubwa kwa watendakazi kama hao, kuwaandaa kufanya kazi kwa ajili ya makundi ya watu yenye elimu na kukabiliana na makosa yaliyopo ya wakati wetu. Hiyo ndiyo njia iliyofuatwa na Wawaldensia wa kale; na, ikiwa wangekuwa waaminifu kwa Mungu, vijana wetu, kama wao, wangeweza kufanya kazi nzuri, hata wakati wanapata

elimu yao, katika kupanda mbegu za Ukweli katika akili zingine.—Shuhuda kwa Kanisa 5:583, 584 (1885). **[1MCPsw 354.1]**

Mienendo/Mazoea Sahihi Huacha Mvuto kwenye Tabia—Ujenzi wa tabia sahihi ni kuacha mvuto wake kwenye akili na tabia za watoto ili wawe na utendaji sahihi, na kufanya kazi kazi ifaavyo. Ina maana kubwa kuwaleta watoto hawa chini ya ushawishi wa moja kwa moja wa Roho wa Mungu, kuwafundisha na kuwanidhamisha katika malezi na maonyo ya Bwana. Ujenzi wa tabia sahihi, uonyeshaji wa roho sahihi, utahitaji juhudi za dhati katika Jina na nguvu ya Yesu. Mwalimu lazima avumilie, akitoa mstari juu ya mstari, amri juu ya amri, hapa kidogo na pale kidogo, katika uvumilivu wote na saburi, huruma na upendo, akiwafunga watoto hawa moyoni mwake kwa upendo wa Kristo uliofunuliwa ndani yake.—Elimu ya Kikristo, 153 (1893). (Misingi ya Elimu kwa Kila Mwanadamu, 268.) **[1MCPsw 354.2]**

BIBLIA-AGANO LA KALE

MIMI NI NANI? NATOKA WAPI? NAKWENDA WAPI? NIPO DUNIANI KWA SABABU GANI? MASWALI HAYA YANAJIBIWA VIZURI KATIKA KITABU HIKI.

Kila kimoja cha vitabu 66 vya Biblia kina lengo, muktadha wa kihistoria, na msisitizo wa kitheolojia unaokitofautisha. Hapa chini kuna muhtasari mfupi wa jambo moja au mawili ya pekee katika kila kitabu, kwa mpangilio wa Agano la Kale na Agano Jipya.

Agano la Kale (Vitabu 39)

Mwanzo: Kinasimulia Uumbaji, Kuanguka kwa mwanadamu, gharika, mababu wa imani, na mwanzo wa taifa la Israeli.

Kutoka: Kinalenga ukombozi wa Waisraeli kutoka utumwani Misri, agano la Sinai, utoaji wa Amri Kumi, na ujenzi wa Patakatifu.

Mambo ya Walawi: Kinaeleza sheria za dhabihu, ukuhani, usafi wa kidini, na kanuni za utakatifu kwa watu walioitwa kuishi mbele za Mungu mtakatifu.

Hesabu: Kinaandika safari ya Israeli jangwani, uasi na nidhamu yao, na maandalizi ya kizazi kipya kuingia katika Nchi ya Ahadi.

Kumbukumbu la Torati: Kinaangazia hotuba za mwisho za Musa kwa Israeli, akirudia Sheria na kuwasihi wampende Bwana Mungu wao kwa moyo wote.

Yoshua: Kinasimulia kuingia Kanaani, ushindi na ugawaji wa Nchi ya Ahadi, huku kikisisitiza utii, ujasiri, na uaminifu kwa Mungu.

Waamuzi: Kinaonyesha mzunguko wa kuasi, kuonewa, kulia kwa Mungu, na kuokolewa katika kipindi ambacho “kila mtu alifanya yaliyokuwa mema machoni pake. mwenyewe.”

Ruthu: Kinaangazia uaminifu, ukombozi wa kifamilia, na majaliwa ya Mungu kupitia Ruthu, ambaye baadaye akawa katika ukoo wa Mfalme Daudi.

1 Samweli: Kinaangazia mpito kutoka kipindi cha waamuzi kwenda ufalme, huduma ya Samweli, utawala wa Sauli, na kuinuka kwa Daudi.

2 Samweli: Kinaangazia utawala wa Daudi, ushindi na makosa yake, pamoja na Agano la Daudi.

1 Wafalme: Kinaangazia utawala wa Sulemani, ujenzi wa hekalu, na baadaye kugawanyika kwa ufalme kuwa Israeli na Yuda.

2 Wafalme: Kinasimulia kudidimia na hatimaye kuanguka kwa falme za Israeli na Yuda, pamoja na uhamisho uliotokana na uasi na ibada ya sanamu.

1 Mambo ya Nyakati: Kinaanza kwa nasaba nyingi na kinasimulia tena historia ya Israeli kwa msisitizo maalumu juu ya Daudi, ukuhani, ibada, na maandalizi ya hekalu.

2 Mambo ya Nyakati: Kinaendelea na historia ya Yuda, kikisisitiza jinsi uaminifu au uasi wa wafalme ulivyoathiri taifa na ibada ya hekalu.

Ezra: Kinaeleza kurudi kwa Wayahudi kutoka uhamishoni Babeli, ujenzi upya wa hekalu, na juhudi za kurejesha uaminifu kwa Sheria ya Mungu.

Nehemia: Kinaeleza uongozi wa Nehemia katika kujenga upya kuta za Yerusalemu na katika kuhimiza mageuzi ya kiroho na kijamii.

Esta: Ni kitabu cha pekee ambacho hakitaji Jina la Mungu moja kwa moja, lakini kinaonyesha majaliwa Yake katika kuwalinda watu Wake.

Ayubu: Kinachunguza kwa kina swali la mateso ya mwenye haki, huku kikionyesha hekima, ukuu, na enzi ya Mungu.

Zaburi: Ni mkusanyiko wa nyimbo na sala 150 unaoeleza wigo mpana wa uzoefu wa kiroho na hisia za kibinadamu mbele za Mungu.

Mithali: Kinatoa hekima ya vitendo kwa maisha ya kila siku, kikisisitiza kumcha Bwana, haki, nidhamu, na busara.

Mhubiri: Kinachunguza maana ya maisha “chini ya jua” na kuonyesha ubatili wa maisha yanayotenganishwa na kumcha Mungu na kuzishika amri Zake.

Wimbo Ulio Bora: Ni shairi la upendo linaloadhimisha upendo wa kindoa, ukaribu, uzuri, na uaminifu katika uhusiano wa agano.

Isaya: Kinaunganisha maonyo ya hukumu na ahadi za wokovu, na kina unabii mwingi muhimu kuhusu Masihi, huduma Yake, mateso, na utukufu.

Yeremia: Kina ujumbe wa nabii anayelia juu ya uasi wa Yuda, kinaonya kuhusu uhamisho wa Babeli, na kinaahidi Agano Jipya lililoandikwa moyoni.

Maombolezo: Ni mkusanyiko wa maombolezo yenye huzuni kubwa juu ya kuharibiwa kwa Yerusalemu na hekalu, lakini pia yanaangaza tumaini katika rehema za Mungu.

Ezekieli: Kina maono yenye nguvu kuhusu utukufu wa Mungu, hukumu, uwajibikaji binafsi, na ahadi za urejesho na moyo mpya.

Danieli: Kinasimulia maisha ya uaminifu katikati ya utamaduni wa kipagani na kina maono muhimu ya kinabii kuhusu falme, hukumu, na mambo ya wakati wa mwisho.

Hosea: Kinatumia ndoa ya Hosea kama picha yenye kugusa moyo ya uaminifu wa Mungu na upendo Wake unaowatafuta watu waliomwasi.

Yoeli: Kinatumia janga la nzige kama mwito wa toba na kinaelekeza mbele kwenye “Siku ya Bwana” na kumwagwa kwa Roho wa Mungu.

Amosi: Kimeandikwa na nabii aliyekuwa mchungaji, kikikemea dhuluma za kijamii, ukandamizaji wa maskini, ukosefu wa haki, na ibada isiyoambatana na maisha ya haki.

Obadia: Ni kitabu kifupi zaidi katika Agano la Kale na kinatangaza hukumu juu ya Edomu kwa kiburi na ukatili wake dhidi ya Yuda.

Yona: Kinaangazia nabii aliyekimbia wito wa Mungu na kinaonyesha jinsi rehema ya Mungu inavyowafikia hata watu wa Ninawi.

Mika: Kinaunganisha hukumu na tumaini, na kinajulikana kwa mwito wa “kutenda haki, kupenda rehema, na kwenda kwa unyenyekevu na Mungu wako.”

Nahumu: Kinatangaza hukumu na kuanguka kwa Ninawi, mji mkubwa wa Miliki ya Ashuru, huku kikionyesha haki ya Mungu dhidi ya ukatili.

Habakuki: Ni mazungumzo ya nabii na Mungu kuhusu tatizo la uovu na haki, yakifikia katika wito wa kuishi kwa imani na kumtumaini Mungu.

Sefania: Kinaonya juu ya “Siku ya Bwana,” hukumu ya Yuda na mataifa, na pia kina ahadi ya urejesho wa masalio.

Hagai: Kina jumbe nne zinazowahimiza Wayahudi waliorudi kutoka uhamishoni kuacha uzembe na kujenga upya hekalu la Bwana.

Zekaria: Kina maono mengi ya kinabii na msisitizo mkubwa wa Kimasihi, kikihimiza urejesho wa hekalu na uaminifu kwa Mungu.

Malaki: Ni kitabu cha mwisho cha Agano la Kale; kinaukemea uzembe wa kiroho wa makuhani na watu, na kinaelekeza mbele kwenye ujio wa mjumbe atkayepyarisha njia ya Bwana.

UKIMYA WA MIAKA 400

AGANO JIPYA (VITABU 27)

1. Mathayo:
Inamwonyesha Yesu kama Masihi na Mfalme aliyeahidiwa, ikisisitiza utimilifu wa unabii na mafundisho Yake, yakiwemo Mahubiri ya Mlimani.

2. Marko:
Ni Injili fupi yenye mwendo wa haraka, inayosisitiza matendo ya Yesu na kumwonyesha kama Mwana wa Mungu na Mtumishi anayeteseka.

3. Luka:
Ni Injili yenye msisitizo wa kihistoria, huruma, maombi, kazi ya Roho Mtakatifu, na huduma ya Yesu kwa watu wa tabaka mbalimbali, wakiwemo waliotengwa.

4. Yohana:
Inachagua ishara na mazungumzo ya Yesu ili kuonyesha wazi kwamba Yeye ndiye Kristo, Mwana wa Mungu, na kwamba kwa kumwamini watu wapate uzima katika Jina Lake.

5. Matendo:
Kinasimulia kuzaliwa na kuenea kwa kanisa la Kikristo kwa nguvu za Roho Mtakatifu, kutoka Yerusalemu hadi sehemu mbalimbali za ulimwengu wa wakati huo.

6. Warumi:
Ni maelezo ya kina ya Injili yanayofafanua dhambi, kuhesabiwa haki kwa imani, maisha katika Roho, nafasi ya Israeli, na maisha ya Kikristo.

7. 1 Wakorintho:
Ni barua ya kichungaji inayoshughulikia migawanyiko, uasherati, ndoa, ibada, karama za kiroho, ufufuo, na mwenendo wa kanisa.

8. 2 Wakorintho:
Ni barua yenye utetezi wa huduma ya Paulo, inayosisitiza faraja katika mateso, huduma ya Agano Jipya, utoaji wa ukarimu, na nguvu ya Mungu inayodhihirika katika udhaifu.

9. Wagalatia:
Ni utetezi wenye nguvu wa Injili ya neema, kuhesabiwa haki kwa imani, na uhuru katika Kristo dhidi ya kurudi chini ya utumwa wa sheria kama njia ya kuhesabiwa haki.

10. Waefeso:
Kinaeleza utambulisho na umoja wa kanisa kama mwili wa Kristo, baraka za kiroho katika Kristo, maisha mapya, na "silaha zote za Mungu."

11. Wafilipi:
Ni barua iliyojaa furaha na shukrani, iliyoandikwa Paulo akiwa kifungoni, ikihimiza unyenyekevu, umoja, na furaha katika Kristo.

12. Wakolosai:
Kinasisitiza ukuu na utoshelevu wa Kristo juu ya uumbaji, mamlaka zote, na mafundisho ya kibinadamu yanayotaka kuchukua nafasi Yake.

13. 1 Wathesalonike:
Kinalenga maisha matakatifu na tumaini la kurudi kwa Yesu Kristo, na kinatoa faraja kuhusu waumini waliokufa katika Kristo.

14. 2 Wathesalonike:
Kinafafanua baadhi ya mambo kuhusu matukio ya mwisho, kuja kwa Bwana, "mtu wa kuasi," na wajibu wa kuishi kwa nidhamu huku waumini wakingojea.

15. 1 Timotheo:
Ni barua ya kichungaji yenye maagizo kuhusu mafundisho, ibada, sifa za viongozi, utunzaji wa waamini, na mwenendo katika nyumba ya Mungu.

16. 2 Timotheo:
Ni barua ya mwisho ya Paulo yenye hisia za kibinafsi na za ubaba, ikimsihi Timotheo avumilie mateso, ahubiri Neno, na ailinde Injili.

17. Tito:
Inamwagiza Tito kuhusu kupanga makanisa Krete, kuweka wazee wenye sifa, kukemea mafundisho ya uongo, na kuonyesha kwamba neema huzaa maisha ya utauwa.

18. Filemoni:
Ni barua fupi ya Paulo kwa Filemoni kuhusu Onesimo, ikitoa mwito wenye nguvu wa kumpokea tena si kama mtumwa tu, bali kama ndugu mpendwa katika Kristo.

19. Waebrania:
Kinaonyesha ukuu wa Kristo juu ya manabii, malaika, Musa, na ukuhani wa Lawi, huku kikifafanua Agano Jipya na huduma Yake ya ukuhani.

20. Yakobo:
Ni barua ya vitendo inayosisitiza kwamba imani hai huonekana katika matendo, usemi, hekima, uvumilivu, haki, na maombi.

21. 1 Petro:
Kinatoa tumaini na mafundisho kwa Wakristo wanaokabili mateso, kikisisitiza utambulisho wao kama watu wa Mungu na mfano wa mateso ya Kristo.

22. 2 Petro:
Kinaonya dhidi ya walimu wa uongo na wenye dhihaka, huku kikiwahimiza waumini wakue katika neema na maarifa na kutazamia Siku ya Bwana.

23. 1 Yohana:
Kinaweka vipimo vya ushirika na imani ya Kweli, kikisisitiza nuru, uthi, upendo, kumkiri Kristo, na uhakika wa uzima wa milele.

24. 2 Yohana:
Ni barua fupi inayounganisha Kweli na upendo, na inaonya dhidi ya kuwasaidia walimu wadanganyifu wanaokana mafundisho ya Kristo.

25. 3 Yohana:
Inampongeza Gayo kwa ukarimu wake kwa watumishi wanaosafiri na kinakataa tabia ya Diotrefe ya kupenda kuwa wa kwanza.

26. Yuda:
Inawahimiza waumini "kuishindania imani" iliyokabidhiwa watakatifu, na inaonya dhidi ya waalimu wa uongo na upotovu wa maadili.

27. Ufunuo:
Ni kitabu cha unabii kinachoonyesha pambano kati ya Kristo na nguvu za uovu, hukumu ya Mungu, uvumilivu wa watakatifu, kurudi kwa Kristo, na kufanywa upya kwa vitu vyote.

351 Old Testament Prophecies Fulfilled In Jesus Christ

Fulfillment

1.	Gen 3:15	Seed of a woman (virgin birth)	Gal 4:4-5; Matt 1:18
2.	Gen 3:15	He will bruise Satan's head	Heb 2:14; 1 John 3:8
3.	Gen 5:24	The bodily ascension to heaven illustrated	Mark 16:19
4.	Gen 9:26-27	The Good of Shem willè the Son of Shem	Luke 3:36
5.	Gen 12:3	Seed of Abraham will bless all nations	Gal 3:8; Acts 3:25-26
6.	Gen 12:7	The Promise made to Abraham's Seed	Gal 3:16
7.	Gen 14:18	A priest after the order of Melchizedek	Heb 6:20
8.	Gen 14:18	King of Peace and Righteouue	Matt 26:26-29
9.	Gen 14:18	The Gast Super (Gen 21:12)	Rom 9:7
10.	Gen 17:19	The Lamb of God promised	John 1:29
11.	Gen 22:8	As Isaac's seed, will bless all nations	Gal 3:16
12.	Gen 26:2-5	The Seed of Isaac promised as the Redeemer	Heb 11:18
13.	Gen 28:12	The Bridge to heaven	John 1:51
14.	Gen 28:14	The Seed of Jacob	Luke 3:34
15.	Gen 49:10	The time of His coming	Luke 2:1-7; Gal 4:4
16.	Gen 49:10	The Seed of Judah	Luke 3:33
17.	Gen 49:10	Called Shiloh or One Sent	John 17:3
18.	Gen 49:10	Messiah to come before Judah lost identity	John 11:47-52
19.	Gen 49:10	Unto Him shall the obedience of the people be	John 10:16
20.	Ex 3:13-15	The Great "I AM"	John 4:26; 8:58
21.	Ex 12:13	A Lamb without blemish	Heb 9:14; 1 Pet 1:19
22.	Ex 12:13	The blood of the Lamb saves from wrath	Rom 5:8
23.	Ex 12:21-27	Christ is our Passover	1 Cor 5:7
24.	Ex 12:46	Not a bone of the Lamb to be broken	John 19:31-36
25.	Ex 15:2	His exaltation predicted as Yeshua	Acts 7:55-56
26.	Ex 15:11	His Character-Holiness	Luke 1:35; Acts 4:27
27.	Ex 17:6	The Spiritual Rock of Israel	1 Cor 10:4
28.	Ex 33:19	His Character-Merciful	Luke 1:72
29.	Lev 1:2-9	His sacrifice a sweet smelling savor unto God	Eph 5:2
30.	Lev 14:11	The leper cleansed-Sign to priesthood	Luke 5:12-14; Acts 6:7
31.	Lev 16:15-17	Forgiveness Christ's once-for-all death	Heb 9:7-14
32.	Lev 16:27	Suffering outside the Camp	Matt 27:33; Heb. 13:11-12
33.	Lev 17:11	The Blood-the life of the flesh	Matt 26:28; Mark 10:45

MaarifaMtandaoni, SamaritanLaymenMinistries.Org

35.	Lev 17:11	It is the blood that makes atonement	Rom. 3:23-24; 1 John 1:7
36.	Lev 23:36-37	The Drink-offering: "If any man thirst"	John 7:37
37.	Mam 9:12	Not a bone of Him broken	John 19:31-36
38.	Num 21:9	The serpent on a pole-Christ lifted up	John 3:14-18; 12:32
39.	Num 24:17	Time: "I shall see him, but not now."	John 1:14; Gal 4:4
40.	Deut 18:15	"This is of a truth that prophet"	John 6:14
41.	Deut 18:15-16	"Had you believed Moses, you would believe me."	John 5:45-47
42.	Deut 18:18	Sent by the Father to speak His word	John 8:28-29
43.	Deut 18:19	Whoever will not hear must bear his sin	Acts 3:22-23
44.	Deut 21:23	Cursed is he that hangs on a tree	Gal 3:10-13
45.	Josnh 5:14-15	The Captain of our salvation	Heb 2:10
46.	Ruth 4:4-10	Christ, our kinsman, has redeemed us	Eph 1:3-7
47.	1 Sam 2:35	A Faithful Priest	Heb. 2:17; 3:1-3, 6; 7:24-25
48.	1 Sam 2:10	Shall be an anointed King to the Lord	Matt 28:18; John 12:15
49.	2 Sam 7:12	David's Seed	Matt 1:1
50.	2 Sam 7:13	His Kingdom is everlasting	2 Pet 1:11
51.	2 Sam 7:14a	The Son of God	Luke 1:32; Rom 1:3-4
52.	2 Sam 7:16	David's house established forever	Luke 3:31; Rev 22:16
53.	2 Ki 2:11	The bodily ascension to heaven illustrated	Luke 24:51
54.	1 Chr 17:11	David's Seed	Matt 1:1; 9:27
55.	1 Chr 17:12-13	To reign on David's throne forever	Luke 1:32-33
56.	1 Chr 17:13	"I will be His Father, He...my Son."	Heb 1:5
57.	Job 9:32-33	Mediator between man and God	1 Tim 2:5
58.	Job 19:23-27	The Resurrection predicted	John 5:24-29
59.	Psa 2:1-3	The enmity of kings foreordained	Acts 4:25-28
60.	Psa 2:2	To own the title, Anointed (Christ)	John 1:41; Acts 2:36
61.	Psa 2:6	His Character-Holiness	John 8:46; Rev 3:7
62.	Psa 2:6	To own the title King	Matt 2:2
63.	Psa 2:7	Declared the Beloved Son	Matt 3:17; Rom 1:4
64.	Psa 2:7-8	The Crucifixion and Resurrection intimated	Acts 13:29-33
65.	Psa 2:8-9	Rule the nations with a rod of iron	Rev 2:27; 12:5; 19:15
66.	Psa 2:12	Life comes through faith in Him	John 20:31
67.	Psa 8:2	The mouths of babes perfect His praise	Matt 21:16
68.	Psa 8:5-6	His humiliation and exaltation	Heb 2:5-9

MaarifaMtandaoni, SamaritanLaymenMinistries.Org

69.	Psa 9:7-10	Judge the world in righteousness	Acts 17:31
70.	Psa 16:10	Was not to see corruption	Acts 2:31; 13:35
71.	Psa 16:9-11	Was to arise from the dead	John 20:9
72.	Psa 17:15	The resurrection predicted	Luke 24:6
73.	Psa 18:2-3	The horn of salvation	Luke 1:69-71
74.	Psa 22:1	Forsaken because of sins of others	2 Cor 5:21
75.	Psa 22:1	"My God, my God, why have You forsaken me?"	Matt 27:46
76.	Psa 22:2	Darkness upon Calvary for three hours	Matt 27:45
77.	Psa 22:7	They shoot out the lip and shake the head	Matt 27:39-44
78.	Psa 22:8	"He trusted in God, let Him deliver Him"	Matt 27:43
79.	Psa 22:9-10	Born the Savior	Luke 2:7
80.	Psa 22:11-13	Many bulls encompass Him	Matt 27:39
81.	Psa 22:13-18	Cast lots for His garment	Matt 27:35
82.	Psa 22:14-18	Not one bone to be broken	John 19:31-36
83.	Psa 22:16	Pierced Hands and Feet	John 20:25
84.	Psa 22:17	They stare and gloat over Him	Matt 27:43
85.	Psa 22:18	They divide His garments	Matt 27:35
86.	Psa 22:19	The Transfixion	John 20:25
87.	Psa 22:27-28	Praises Him	Heb 2:12
88.	Psa 23:1-6	Our Good Shepherd	John 10:11
89.	Psa 24:7-10	King of Glory	Matt 21:5
90.	Psa 34:20	His bones not broken	John 19:36
91.	Psa 35:11	False witnesses	Matt 26:59-61
92.	Psa 35:19	Enemies repay good with evil	Matt 27:27-31
93.	Psa 37:22	Not forsaken	Matt 27:46
94.	Psa 40:6-8	"I have come to do Your will."	Heb 10:5-7, 9
95.	Psa 41:9	Betrayed by a friend	Matt 26:20-25

MaarifaMtandaoni, SamaritanLaymenMinistries.Org

96.	Psa 45:6-7	God, Your Throne is forever	Heb 1:8
97.	Psa 45:8	Anointed-The oil of gladness	Heb 1:9
98.	Psa 45:11-12	Righteousness and Truth	Rev 19:11
99.	Psa 45:13	King of Glory	1 Tim 6:15
100.	Psa 45:14	Wedding Garments	Matt 22:11-13
101.	Psa 68:18	Ascended on high	Eph 4:8
102.	Psa 69:4	For my thirst they gave me vinegar	Matt 27:34
103.	Psa 69:8	False Accusations	Matt 26:59-61
104.	Psa 69:21	They gloat over me	Matt 27:39
105.	Psa 69:29	Add wickedness to wickedness	Matt 27:7-10
106.	Psa 69:33-36	The Crucifixion and Crowning	Matt 27:27-31
107.	Psa 110:1-4	Priest and King Forever	Heb 5:6; 7:17
108.	Isa 7:14	A virgin will conceive	Matt 1:22-23
109.	Isa 9:6-7	Birth and Names of the Child	Luke 2:6-7
110.	Isa 11:10	Spirit upon the Messiah	Matt 3:16
111.	Isa 11:11-12	For the Gentiles also	Rom 15:12
112.	Isa 11:13	The Envy of Ephraim shall depart	John 11:47-52
113.	Isa 11:14	Strike the earth with the rod of His mouth	Rev 19:15
114.	Isa 42:1	My Servant, My Chosen One	Matt 12:18
115.	Isa 42:6-7	To open the eyes of the blind	Luke 4:18
116.	Isa 42:7	Light to the Gentiles	Luke 2:32
117.	Isa 42:8	My Servant	Matt 12:18
118.	Isa 42:9	Lo, I have put My Spirit upon Him	John 1:32
119.	Isa 43:10-11	I, even I, am the LORD; besides Me there is no Savior	Acts 4:12
120.	Isa 44:24	The LORD, who formed you from the womb	John 1:1-3
121.	Isa 48:17-18	His sorrow and glory	John 12:27
122.	Isa 49:1-6	My Servant, Israel	Luke 2:32
123.	Isa 49:3	Light to the gentiles	Acts 13:47
124.	Isa 49:7	He is despised and hated	John 1:11
125.	Isa 50:4	The Suffering Servant	Matt 26:67; 27:12-14
126.	Isa 52:13-15	Marred more than any man	John 19:5
127.	Isa 53:13-15	He had no form nor comeliness	John 19:5
128.	Isa 53:4	Surely He has borne our griefs	1 Pet 2:24

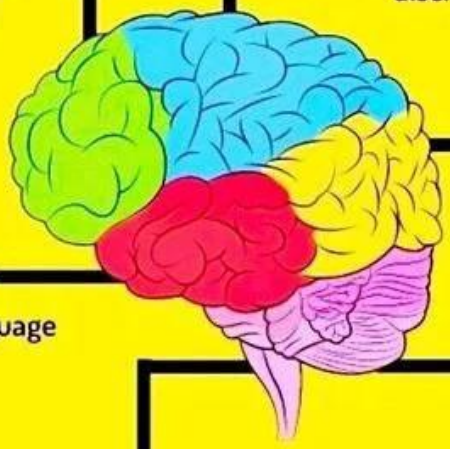
MaarifaMtandaoni, SamaritanLaymenMinistries.Org

130.	Isa 53:5	Stripes for our healing	1 Pet 2:24
131.	Isa 53:6	Cut off out of the land of the living	Acts 8:32-33
132.	Isa 53:7-8	He was oppressed and afflicted	Matt 27:26
133.	Isa 53:9	With the rich in His death	Matt 27:57-60
134.	Isa 53:10-12	He shall see His seed	Heb 12:2
135.	Isa 54:1-4	Married to the Lord	2 Cor 11:2
136.	Isa 54:13-17	No weapon formed against you—Israel	Rom 9:27
137.	Isa 61:1-3	Preach good news to the poor	Luke 4:18
138.	Isa 61:10-11	He will rejoice in the Lord	Luke 10:21
139.	Isa 62:1-5	A crown of glory in the hand of the LORD	Rev 19:12
140.	Isa 63:1-6	Who is this that comes from Edom	Rev 19:13
141.	Isa 63:7-14	In all their affliction He was afflicted	Heb 4:15
142.	Jer 23:5	A righteous Branch	Luke 1:31-33
143.	Jer 23:6	He shall reign wisely	Matt 2:2-18
144.	Jer 31:31-34	A new covenant	Heb 8:8-12
145.	Jer 33:14-16	A righteous Branch shall reign	Luke 1:32-33
146.	Jer 50:4	The Messiah for Israel	Luke 2:32
147.	Ezek 34:23-24	One Shepherd over My sheep	John 10:16
148.	Ezek 37:24-25	My Servant David, a Prince among them	John 18:3
149.	Dan 2:44	The stone cut without hands	Matt 21:42
150.	Dan 3:25	A fourth like the Son of God	Matt 17:5
151.	Dan 7:13-14	Son of Man coming with the clouds	Matt 26:64
152.	Dan 9:24-27	The Anointed One cut off	Matt 27:50
153.	Hos 3:4-5	God will draw Israel	Rom 11:26
154.	Joel 2:28-32	I will pour out My Spirit	Acts 2:16-21
155.	Mic 5:2	Born in Bethlehem	Matt 2:1
156.	Mic 7:7	The remnant shall be saved	Rom 9:27
157.	Nah 1:15	The Lord will give rest to His people	Matt 11:28
158.	Hab 2:4	The just shall live by his faith	Rom 1:17
159.	Zech 9:9	Resting upon a donkey	Matt 22:5
160.	Zech 9:10	I will cut off the chariot from Ephraim	John 12:15
161.	Zech 11:12-13	Silver cast to the potter	Matt 27:9-10

164.	Isat 43:11	Tha the bbeckland the Cealmea	John 3:28-29
165.	Isat 43:11	Rhe by ole eah ebnrk fits Bodea	John 2:2-39
165.	Isat 43:11	Roe Be ote fee tenrpea	John 2:23
156.	Isat 43:24	Rod Or the Isnd eruine ho a tren	John 2:23 23
156.	Isat 43:12	Mhe oer Iwit condnea Ray Jor his rin	John 2:23-2:23
159.	Isat 43:19	Eara of Glor ng	John 2:23 3.9
159.	Isat 43:15-13	Court of Glor Garments	Mark 2:28
158.	Isa 63:13-12	Rocelonia con highs	Matt 2:23-39
195.	Isa 63:12-12	She by the hedera to bern	John 2:22-19
195.	Isa 63:12-12	The rla to be tor'oarg brodnes	John 2:23
138.	Isa 63:13-13	The Ocha tla nasoeng	John 2:32
198.	Isa 63:13-13	The la brie cor'oate Ring	John 2:22
198.	Isa 63:19-1	Rhe bor'nate birsens	John 2:23-33
193.	Isa 28:13	Rhe tod nodt Gnoaea	John 2:22
138.	Isa 42:21	Rhe be bor'clamin Granted	John 1:22
128.	Isa 42:22	The the bloodla'mmre e tla doopoees	John 3:23-299
120.	Isa 43:19-12	The bor'oar bte tlea Gerlea bo'mmare	John 2:22-23
122.	Isa 43:13	The brot cor'droin dle cloeaf tlche bocnb	John 2:22-23
123.	Isa 43:23	Tlod to is bre the cor of tedea	John 2:23-33
138.	Isa 63:28	The olls'e the Cor'bner Gnatdns	John 2:22-23 3.2
199.	Isa 42:23	Rloe tnns	John 2:23
120.	Isa 42:28-13	Cocleonsre bee the Gerlelon	John. 2:23-259
131.	Isa 43:13	The pooea fo Tre Sroiten	John 2:23:9. 7:132-33
131.	Isa 43:12	The Ginto orill Inot t Imoarsr'ar ha'meca	John 2:27
122.	Isa 42:12	The Ga roaied bne to ese of the Heone	John 2:27-33
193.	Isa 43:13-18	The Imae e on te Eaofone	John 2:23-13
195.	Isa 53:13	Goe clor'bor'er Tier Earlen	John 2:13
199.	Isa 53:29	Roe Ola b'ter the'ber ers aed	John 2:13-Gal-3
199.	Isa 53:13-1	Rbe pire ns oGnnea	John 2:13
198.	Isa 53:13-13	The Ipo tnns bne t e me ja clod Eaaon	John 2:22
195.	Isa 53:13-18	The bey to hGdeale e ber-fey	John 3:33

FUNCTIONS OF THE BRAIN

FRONTAL LOBE

- Movement
- Thinking initiation
- Reasoning (judgement)
- Behaviour (emotions)
- Memory
- Speaking

PARIETAL LOBE

- Knowing right from left
- Sensation
- Reading
- Body orientation and sensory discrimiation

OCCIPITAL LOBE

- Vision
- Visual reception and visual interprtation

TEMPORAL LOBE

- Understanding language
- Behaviour
- Memory
- Hearing

CEREBELLUM

- Balance
- Coordination
- Fine muscle control

BRAIN STEM

- Consciousness
- Breathing
- Blood pressure
- Heartbeat
- Alertness/sleep
- Body temperature
- Digestion
- Swallowing

JINSI YA
KUTOKUWA NA
FURAHA MAISHANI
1 Jifikirie Mwenyewe
2 Jizungumzie mwenyewe muda wote
3 Tumia kiwakilishi “mimi” mara nyingi iwezekanavyo
4 Jipime muda wote kwa kutumia mawazo na maoni yaw engine
5 Sikiliza kwa shauku kuhusu kile wengine wanasema kukuhusu wewe
6 Kuwa na mashaka
7 Tarajia watu wakukubali
8 Kuwa na wivu na tamaa
9 Kasirika kwa kila anayekutukana
10 Kamwe usisahau kukosoa wengine
11 Usimwamini mtu yeyote isipokuwa wewe mwenyewe
12 Sisitiza watu wakukumbuke na kukuheshimu.
13 Lazimisha mawazo yako juu ya kila jambo yaheshimiwe.
14 Kasirika endapo watu hawakukumbuki na kukupa fadhila.
15 Usisahau huduma uliyowahi kutoa.
16 Daima tegemea nyakati njema kwa ajili yako.
17 Jaribu kukwepa majukumu yako kama utaweza.
18 Wajali watu wengine kwa kiwango kidogo sana kadri inavyowezekana.
19 Jipende mwenyewe kupita kiasi.
20 Kuwa mbinafsi.
Kanuni hizi zitakuhakikishia kutokuwa na furaha maishani.
MaarifaMtandaoni.com | RohoYaUnabii.com

Warumi 10:15
Ni Mizuri
migun yao
wahubiria
habari
Njema
Huduma
Uhamishoni
Ughaibuni
Mtandaoni
Majumbani
MaarifaMtandaoni.africa
RohoYaUnabii.org